L'ABANDÓ DEL TEATRE VALENCIÀ

EL TEMPS

SETMANARI D'INFORMACIÓ GENERAL

21 ABRIL 1997 • NÚM. 670 • ANY XIV • 20 FF / 450 PTES.

EL MÀRQUETING ENTRA EN EL MÓN EDITORIAL

EMPASSA'T UN LLIBRE

LLUÍS BASSAT PARLA DE LA PUBLICITAT LITERÀRIA

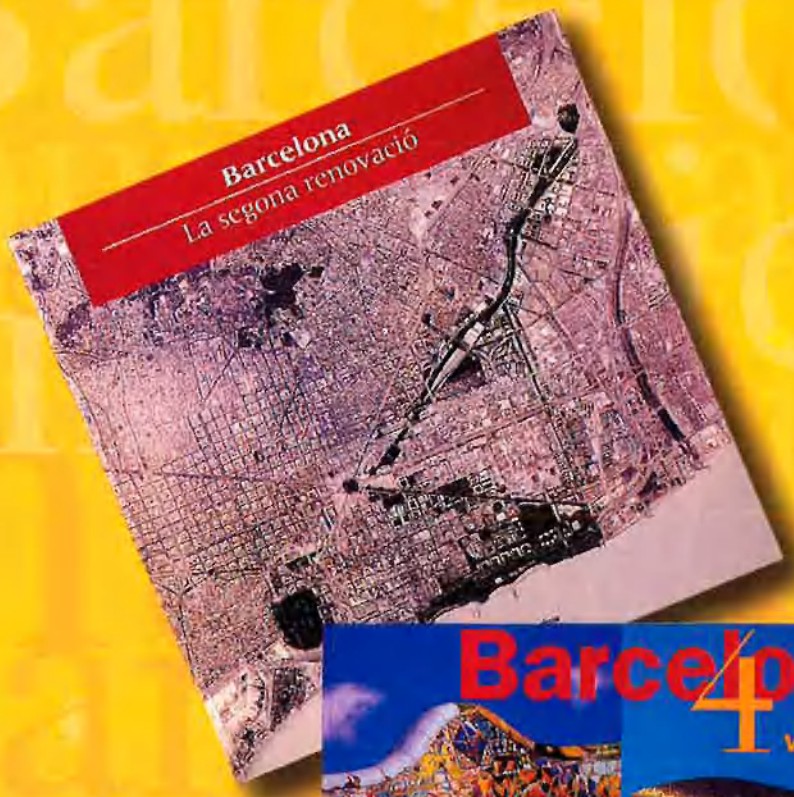
¡ELS TOP TEN DE SANT JORDI

I A MÉS EL TEMPS DE LA SALUT

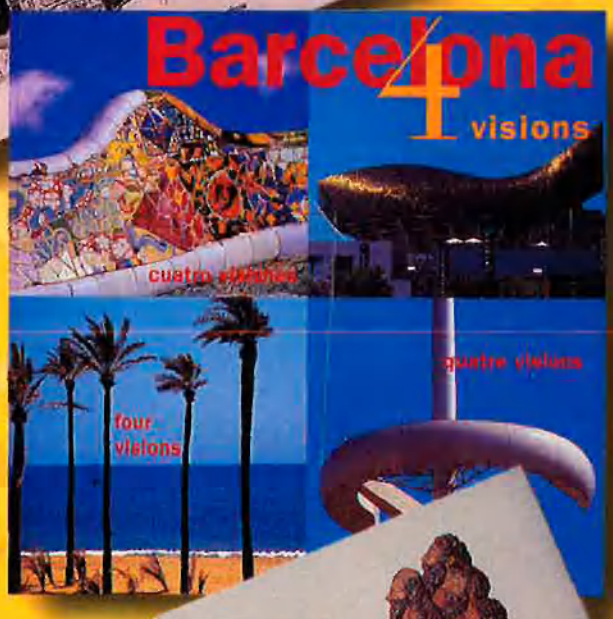

9 771130 806008

BARCELONA EDICIONS MUNICIPALS

BARCELONA
LA SEGONA RENOVACIÓ
Transformació urbanística 1991-95
3.800 ptes.
(novetat)

BARCELONA
QUATRE VISIONS
3.200 ptes.

CATÀLEG
D'ESCULTURA I PINTURA
DELS SEGLES XVI-XVII-XVIII.
MUSEU FREDERIC MARÈS.
7.000 ptes.
(novetat).

GUIA DEL MUSEU
DE CERÀMICA
1.100 ptes.
(novetat)

Ajuntament de Barcelona

DE VENDA EN LLIBRERIES

EL GAT INVISIBLE

ALS NOSTRES LECTORS

La setmana passada, EL TEMPS publicava un article titulat "Ofensiva anticatalanista", en què s'explicaven el moviments de reorganització de l'espanyolisme ultra a les Illes Balears i Pitiüses. Un dels personatges citats era Joaquim Cotoner, de qui es deia: "Un ex-senador, que el PP no havia tornat a presentar a les eleccions de 1996, Joaquim Cotoner, començà a maniobrar. A poc a poc coincideixen persones i grups que únicament tenen com a nexe d'unió la fòbia anticatalana". Per una lamentable errada, la foto que il·lustrava la pàgina del dit text –i que portava el següent peu de foto: "Joaquim Cotoner surt d'un cotxe. L'ex-senador del PP és un dels màxims dirigents de la Plataforma ultra que pretén unificar tots els anticatalanistes"– no corresponia a Joaquim Cotoner (en la foto), sinó a Nicolau de Cotoner, qui no té res a veure amb l'article.

Director

AMUNT...

Ramon Barnils

Brademas i olé

John Brademas, president emèrit de la universitat de Nova York i impulsor del departament "Juan Carlos I" d'aquell centre, ha convidat el batlle de Barcelona Maragall a fer-hi quatre mesos de classe sobre cultura i política espanyoles.

No tindrem tanta sort: ni sembla que Maragall tingui hora –hora aquest?– per a acceptar la feineta; ni sobretot, cas que hi vagi, no tindrem la de poder consultar els seus apunts de classe. Imaginar-se les idees de Maragall sobre política i cultura espanyoles per a ús d'americans pot fer esclatar la imaginació més resignada a tot.

John Brademas és un vell conegut dels qui, en el seu moment, havíem de llegir llibres exòtics per saber què som, qui som i etcètera. Especialista prestigiós en anarquisme espanyol, considera que és perfecte; per a Espanya. Com Carmen la de Ronda. Màxim, una *tournée* de quatre mesos pels escenaris de Nova York.

I AVALL

J. J. Pérez Benlloch

Corruptes

Si jo fóra jerarca o simple militant del PP valencià començaria a preguntar-me si les obres públiques s'adjudiquen amb la deguda justícia i transparència. Em preguntaria a què és degut el floriment sobtat d'algunes empreses que en poc més d'un any han multiplicat per cinc o per sis la seua facturació, o per la titularitat d'altres sospitosament vinculades a alts càrrecs del govern cental i autonòmic. Em preguntaria, en suma, si aquest govern no segueix i fins i tot aprofundeix les roderes del precedent. Podria amansir la meua consciència considerant –com addueixen alguns– que la corrupció és una fatalitat quan s'exerceix el poder. L'aspecte més greu és que els cobdiciosos no tenen la prudència de simular els abusos. Ho volen tot i ara, no siga que es perden les eleccions vinents. I el que és pitjor, hi ha qui atorga i lleva contractes en nom del molt honorable. És un avís.

Agraïment a l'AEP

La cultura –amb minúscula– que es fa en l'anonimat més admirable i sense gaire projecció pública és obra d'unes poques persones i d'unes entitats ignotes que treballen a l'ombra dels sensacionalismes efímers, de l'aparositat o de la pompositat oficialesca. L'Ateneu Enciclopèdic Popular de Barcelona (AEP) és un exemple flagrant d'aquesta animació cultural amb escassa repercussió pública, malgrat que continua la seua tasca de difusió cultural amb activitats diverses (exposicions, conferències, publicacions, certàmens literaris, lectures poètiques, etc.) i que compta amb un fons documental de primera categoria, especialitzat en temàtica social i obert al públic.

Vull fer constar el meu agraïment individual i col·lectiu a l'AEP per l'atenció que m'ha dispensat a l'hora de facilitar-me la consulta del seu formidable fons documental per a la confecció de la meua tesi sobre el teatre durant la guerra civil. En l'AEP, he pogut consultar publicacions periòdiques i bibliografia que no he trobat en cap altre centre documental i, sobretot, he trobat persones (Manel, Carles, Jesús, Ferran, Germen) que, amb una tenacitat sorprenent avui, m'han atès amb molta simpatia i atenció. Malgrat tot, dissortadament, sembla que aquesta cultura alternativa, de base, ha de lluitar constantment per la seua supervivència, potser fins i tot al marge o a pesar de la mirada indiferent de les institucions.

Francesc Foguet i Boreu
Barcelona

Rectificació

En l'article "La Universitat Lliure i 'Veritas liberabit vos'", aparegut en EL TEMPS, núm. 669, on diu "en el segon any de funcionament" ha de dir "en el sisè any de funcionament".

Les cartes al director han de ser com més breus millor, màxim quinze ratlles mecanografiades, i han d'anar signades i amb el número de DNI. EL TEMPS agraeix tota la correspondència adreçada a aquesta secció, però, per motius d'espai, no en garanteix la publicació.

10è Aniversari de
LA CAPELLA REIAL DE CATALUNYA
direcció: JORDI SAVALL

CD ES 8582

CD ES 8704

CD ES 8723

CD ES 8758

CD ES 9900

PRÒXIMA APARICIÓ:
Compact-Disc re
copilatori en motiu del
10è Aniversari de
La Capella Reial de Catalunya
Jordi Savall, direcció
CD ES 9906 (preu especial)

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura

AUVIDIS
IBÈRICA

EL TEMPS

DIRECCIÓ, ADMINISTRACIÓ, PUBLICITAT I VENDES: Av. del Baró de Càrcer, 40, 13. 46001-València. Telèfon: (96) 352 48 69. Fax: (96) 352 09 83.
REDACCIÓ DE BARCELONA: Carrer de Casanova, 46, 4-2. 08011-Barcelona. Telèfons: (93) 451 03 75 i 323 00 71. Fax: (93) 323 35 41.
REDACCIÓ DE MALLORCA: Costa de la Pols, 6, 1-7. 07003-Palma de Mallorca. Telèfon i Fax: (971) 72 07 63.
ADREÇA CORREU ELECTRÒNIC: temps@bcn.servicom.es.

EDITA: Edicions del País Valencià, SA.
EDITOR: Eliseu Climent.

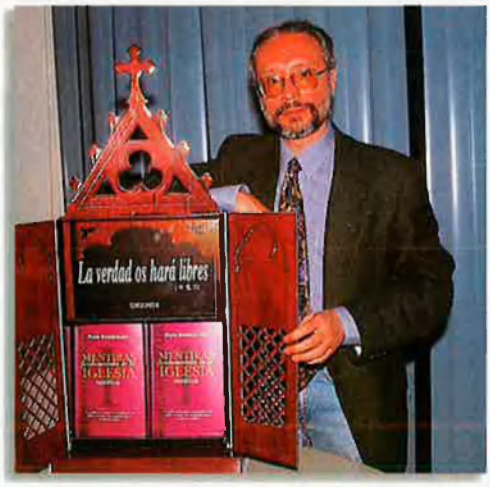
DIRECTOR: Joan Marí.
REDACCIÓ DE VALÈNCIA: Miquel Calvet, Laia Climent (*Coordinació Llibres*), Àlex Milian, Joan Morales (*Cap de tancament*), Joan M. Oleaque, Jordi Sebastià i Xelo Tortosa (*Secretària de redacció*).
REDACCIÓ DE BARCELONA: Eduard Voltas (*Cap de redacció*), Eliseu T. Climent, Oriol Cortacans, Pere Martí, Francesc Viadel i Mercè Montoliu (*Secretària de redacció*).
REDACCIÓ DE PALMA: Miquel Payeras.
PRODUCCIÓ: Josep Agustí i Jem Cabanes (*Correcció lingüística*), Lina Casanovas (*Maquetació*), David Fernàndez (*Gràfics*) i Rosanna Puchades.
RÚBRIQUES: Ramon Barnils, Fabià Estapé, Jordi Fortuny, Joan F. Mira, J. J. Pérez Benlloch, Joan de Sagarra, Xavier Vinader.
COL·LABORADORS: A. Alfaro, V. Arqué, J. Ballo, Ll. Bonada, A. Bosch, F. de P. Burguera, X. Bussé, F. Calafat, R. de la Calle, T. Canís (*Coordinació Economia*), A. Castel, P. Codonyan (*Perpinyà*), A. Cort, M. Domínguez, X. Duran (*Coordinació Ciència*), Ll. Ferri (*Coordinació Món*), C. Gàmez, A. Gil, J. Iborra, V. Jiménez, V. Lozano, X. Montanyà, A. Muns, M. Ollé, A. Papiol, M. Porta Perales, A. Reig, M. Reyes, E. Rimbau, A. Rotger (*Coordinació La Galeria*), J. Roura, E. Sanjuan, M. Serra, J. Ll. Sirera, Ll. Soler, M. Soler, F. Torrent, M. Vicent.
DISSENY: Domènec Òrrit.
COL·LABORADORS GRÀFICS: P. Carmona, J. Celià, R. Cugat, R. Gil, X. Gómez, V. A. Jiménez, S. Llosà, M. Margenat, C. Puértolas, S. Sàez.
FOTO PORTADA: Josep Grifoll.

ARXIU: Jesús Prats (*Fotografia*), Rosa Serrano (*Documentació*).
PUBLICITAT I PROMOCIÓ: Salva Martínez, València. Tel.: (96) 352 48 69. Anava Publicitat, València. Telèfon: (96) 397 30 94. Molas-Batalla. Carrer d'Aribau, 15. 08011-Barcelona. Tels.: (93) 453 20 31 i 453 32 10. Fax: (93) 453 14 08.
SUBSCRIPCIONS: Quica Sena.
ADMINISTRACIÓ: Susanna Alacreu, Pilar Martí.

TRACTAMENT ELECTRÒNIC D'IMATGES I FOTOMECÀNICA: Jemagraf, SL.
IMPRESSIÓ: Rivadeneyra, SA.
DIPÒSIT LEGAL: V-853-1984.

Cap part d'aquesta publicació pot ser reproduïda per cap mitjà, ja siga mecànic, fotoquímic, electròptic, magnètic, de fotocòpia, o qualsevol altre, sense permís de l'editor.

EL SUMARI

22 **Pepe Rodríguez qüestiona els dogmes de l'Església catòlica.**

67 **Aprofitant la diada de Sant Jordi, estudiem la comercialització del llibre.**

54 **Carles Alfaro i Carles Alberola analitzen la situació del teatre valencià.**

ANALISI

Tòquio, J. Sebastià 16
I després del pacte..., J. Fortuny 18
Memòries de pa sucat amb oli, X. Vinader 19
Tony Blair aposta per Thatcher, E. Sanjuan 20

PAÍS

Paraules contra la tradició..., F. Viadel 22
A primera línia de la..., P. Martí 28
L'OCB, de Lluc a la Diada, M. Payeras 32

ENTREVISTA

Entrevista a Enric Argullol, E. Voltas 34

MÓN

La diàspora groga, A. Castel 38
Cul de sac búlgar, Ll. Ferri 41
Entrevista a Mato Zovkic, A. Cruanas 42

SOCIETAT

Un petit Hollywood al Baix..., O. Cortacans 44

CULTURA

Carles i caries parlen de teatre, J.M.O. 54
Entrevista a Gerard Jacquet, A. Rotger 58
Starck-system, la revolta, E. T. Climent 60

ESPECIAL SANT JORDI

Els premis, una estratègia..., Ll. Bonada 68
Entrevista a Lluís Bassat, X. Bussé 72
Il·lusionats amb el nou..., J. Guillamon 74
Entrevista a Jesús Giralt, Ll.Bonada 76
Grans superfícies: el fons..., M. Serra 79
Com va néixer el dia..., J. M. Ainaud de Lasarte 82
Els 'top ten' del Sant Jordi, L. Climent 86

GALERIA

La cultura del disseny es dóna..., A.Rotger 91

OPINIÓ

Les armes i les llengües, J. F. Mira 98

EL TEMPS

Acord amb interrogants

L'acord de la reforma laboral que la setmana passada van signar els sindicats CCOO i UGT i el representant de la gran patronal espanyola, CEOE, ha estat qualificat d'històric i sens dubte resulta encoratjador que aquestes forces tan representatives puguen, per fi, arribar a acords transcendentals sense un govern de mitjancer. Els agents econòmics, com diu la terminologia tècnica, accepten també la responsabilitat de fer els primers passos, orientatius, en la matèria legislativa. La gran majoria dels partits polítics han recollit amb satisfacció la notícia i han valorat molt positivament el fet. Però també han sorgit dubtes que cal plantejar per no deixar-se dur per optimismes prematurs. El primer ha estat el de la representativitat dels operadors de l'acord. Des de les dues bandes han eixit veus demanant una presència que fins ara els ha estat negada. Sindicats menys representatius però amb presència important, tant a tot l'estat com a algunes comunitats autònomes (CIG, la Confederació Intersindical Gallega, és majoritària a Galícia per exemple) i els delegats de les empreses mitjanes i xicotetes, les principals generadores de treball, no ho oblidem, no han pogut dir la seua. Caldrà, en futures operacions, allargar el nombre de representants per molt que això puga dificultar les negociacions. La credibilitat seria major.

"De les dues bandes han eixit veus demanant una presència que els ha estat negada. Sindicats menys representatius però importants i delegats d'empreses mitjanes i xicotetes no han pogut dir la seua."

El segon dubte és el de les repercussions que pot tenir aquest acord. La motivació era, per als sindicats, arribar a acords que permeteren millorar l'estabilitat dels contractes, i per a la patronal, flexibilitzar el mercat del treball. Objectius, en principi, incompatibles. Ambdues parts han quedat satisfetes però és evident que alguna de les dues deu haver cedit més que l'altra. Els mercats, com en tot, hauran de decidir a qui beneficia aquest acord. La clau és l'efecte que puga tenir a l'hora de crear llocs de treball i estabilitzar l'economia i la situació dels treballadors abocats a contractes cada vegada menys fixos. Segons l'esborrany de l'acord i la filosofia general de la negociació, l'acomiadament es farà més barat en els nous contractes fixos i això farà més fàcil la seua creació. Les veus crítiques han manifestat que, en realitat, el que s'ha fet és desvirtuar la categoria de treball fix i han apuntat que la mateixa negociació sempre es va plantejar com una rebaixa de les condicions laborals que ara existeixen. Es cert que els nous contractes crearan una diferència entre els treballadors que ara són fixos i els que ho seran amb la nova modalitat. La problemàtica és evident i exigeix que bon punt arribe l'estabilitat econòmica –aquella que ens han promès amb els acords de Maastricht–, la situació siga corregida. Diguem-ne que es tractaria d'un acord provisional, però no és clar que els signants ho hagen entès així.

Queda per fi saber com arribarà aquest acord a concretar-se en cadascuna de les comunitats autònomes. Hi haurà revisions per tal d'adaptar-lo a la realitat particular? O, pel contrari, continuarem amb la ficció que l'economia de l'estat és una i igual per a tots? Fóra bo que es tinguera present que la realitat autonòmica ha d'arribar a tots els àmbits i, per descomptat, també al de les possibles reformes laborals. En definitiva, un acord com aquest ha d'anar més enllà dels documents i l'esperança que ha aconseguit fer arribar als partits polítics és positiva si arriba a encomanar-se a la societat i el mercat. Caldrà seguir atentament el desenvolupament pràctic, la seua aplicació i els efectes que té. Escatar les arestes que puga provocar, com la discriminació entre treballadors fixos "d'abans" i "d'ara" i continuar treballant per tal que la política del diàleg siga més habitual en assumptes tan transcendentals i no una notícia d'excepció. ■

La millor informació

Setmana a setmana

EL TEMPS

SETMANARI INDEPENDENT D'INFORMACIÓ GENERAL

Fes-te'n subscriptor. És molt fàcil.
Un cop de telèfon i llestos.

València 96 352 16 89
Barcelona 93 461 63 79
Perpinyà 84 68 36 98 91

Amb la subscripció, EL TEMPS regala una selecció de vídeos de MEDITERRÀNIA.
La sèrie audiovisual més nostra sobre les relacions entre les persones i la natura.

BUTLLETA DE SUBSCRIPCIÓ

1r COGNOM _____ 2n COGNOM _____ NOM _____ TEL. PART. _____

DOMICILI _____ POBLACIÓ _____ D.P. _____

ANY DE NAIXEMENT _____ PROFESSIÓ _____ TEL. TREBALL _____ DNI _____

Se subscriu al setmanari EL TEMPS per un període d'UN ANY, prorrogable si no hi ha ordre en contra, i un import de 18.762 pessetes.
Amb pagament:

☐ Estat Francès: 830 FF
☐ Europa: 32.500 PTA
☐ Amèrica: 41.500 PTA

Forma de pagament: (Firma)

☐ Dom. bancària ☐ Xec bancari adjunt a: Edicions del País Valencià, SA
☐ Gir postal núm.

DOMICILIACIÓ BANCÀRIA

DISTINGITS SENYORS: CAIXA/BANC _____ AGÈNCIA _____

ADREÇA _____ POBLACIÓ _____ D.P. _____

NOM I ADREÇA DEL TITULAR DEL COMPTE _____

Els pregue que fins a nova ordre els rebuts que presentarà Edicions del País Valencià, SA, per l'import de la SUBSCRIPCIÓ ANUAL a pagar en:

☐ 1 rebut anual ☐ 2 rebuts semestrals ☐ 4 rebuts trimestrals

siguen pagats amb càrrec: ☐ C/c ☐ Llibreta Núm. ☐☐☐ ☐☐☐ ☐☐ ☐☐☐☐☐☐☐ —— de ———— 199 ——

EL TEMPS **Avinguda del Baró de Càrcer, 40, 13a.**
Tel (96) 352 48 69 - CIF A-46186821 - 46001 VALÈNCIA

(Firma)

Mobilitzacions pel català per Sant Jordi

La Plataforma per la Llengua portarà les seves reivindicacions al carreramb motiu del 23 d'Abril, però també demanarà de comparèixer a la ponència parlamentària del català.

PERE MARTI

Tradicionalment la diada de Sant Jordi ha anat aparellada amb la reivindicació lingüística. Enguany no serà una excepció. Al llarg dels propers dies hi ha previstes diverses iniciatives cíviques en aquest sentit, coincidint també amb la discussió sobre el nou marc legal del català que es fa al Parlament de Catalunya.

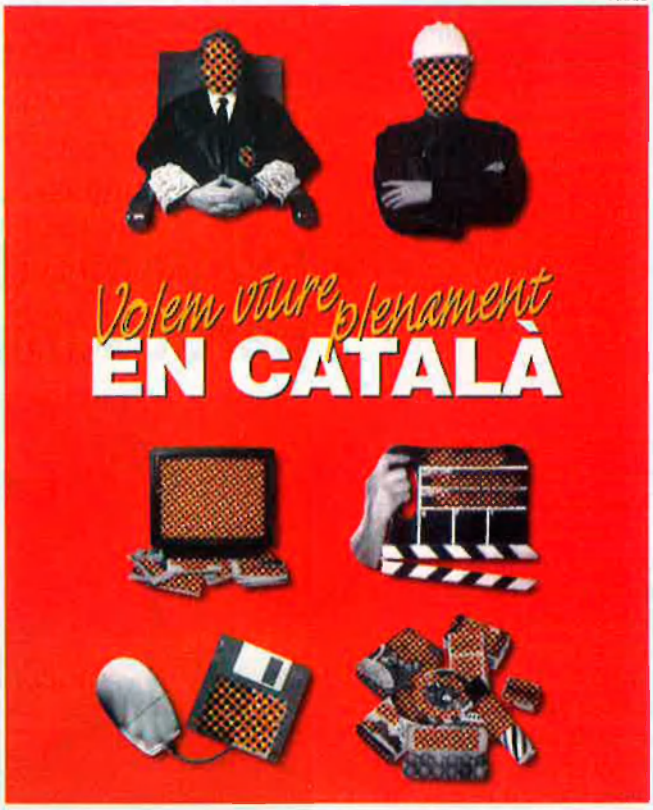
La Plataforma per la Llengua, que agrupa diverses entitats cíviques i polítiques, durà a terme la campanya "Volem viure plenament en català" per reivindicar una millora de l'ús de la llengua en aquells àmbits on es troba en una situació més precària. La Plataforma centrarà les seves actuacions en l'àmbit de la justícia i les forces de seguretat espanyoles, l'etiquetatge, el cinema i els mitjans de comunicació, i en el camp de la informàtica. L'acte central de la campanya se celebrarà el dia 21 d'abril, al Centre de Cultura Contemporània de Barcelona, on l'escriptor Jaume Cabré llegirà un manifest i es farà la presentació pública d'un poema visual d'en Joan Brossa que l'artista ha creat per a l'ocasió.

L'objectiu de la Plataforma, a més de sensibilitzar la població, és fer arribar al Parlament de Catalunya la voluntat que la nova legislació lingüística "garanteixi la plenitud funcional i territorial de la nostra llengua". Els portaveus de la Plataforma consideren que la nova llei ha d'incloure quotes de pantalla en cinema i mitjans de comunicació i no ha de descartar les sancions perquè "tota llei que no sigui paper mullat té mecanismes per fer-la complir". La Plataforma ha sol·licitat comparèixer davant la ponència parlamentària conjunta que discuteix el nou marc legal del català.

Entre les qüestions concretes que la Plataforma demana que inclogui la nova llei, hi ha l'establiment d'una quota del 50 per cent d'emissió tant en cinema, com a les televisions privades, i canals digitals o per satèl·lit. També proposaran que la llei asseguri que tots els productes informàtics comercials de gran consum siguin disponibles en català.

D'altra banda aquesta setmana també es lliurarà al Parlament el manifest "Per un nou estatut social de la llengua catalana", signat per nombroses personalitats del país. El manifest, promogut per l'Associació per les Noves Bases de Manresa, recorda que el català encara no ha assolit la seva plena normalització, especialment pel que fa al seu ús social, i revindica una nova llei lingüística que permeti al català superar la situació de desavantatge legal en què es troba respecte el castellà. El manifest també denuncia la situació de precarietat de la llengua a les Illes o de persecució al País Valencià.

ARXIU

Cartell de la campanya "Volem viure plenament en català".

SUMARI

País 10
Societat 11
Economia 12
Internacional 14

LA SETMANA PAÍS

El conseller de Cultura de la Generalitat de Catalunya, Joan Maria Pujals, ha assegurat que la Conselleria atorgarà un nou ajut per a l'edició de les obres completes de Miquel Batllori. Pujals també ha manifestat que confia que el govern valencià i el govern balear també "respectaran el compromís de procedir a l'edició completa" de l'obra de Batllori. El conseller ha fet aquestes declaracions en resposta a una pregunta del parlamentari socialista Antoni Dalmau, davant la retirada de l'ajuda econòmica del govern valencià a l'edició de l'obra de Batllori.

L'Associació de Cantants i Intèrprets Professionals en Llengua Catalana (ACIC) han iniciat una campanya de recollida de signatures per donar suport a la proposta parlamentària a favor de l'aplicació del 25% de música cantada en català a les emissores de ràdio i TV públiques i privades de Catalunya. Entre d'altres signants hi ha Miquel Martí Pol, Ariadna Gil, Jack Lang i Lluís Llach.

L'Oficina Europea per les Llengües menys difoses organitza una visita d'estudi a Catalunya Nord. Entre el 13 i el 19 d'abril un grup de 15 persones de diversos països europeus tractaran el tema "Llengua catalana i relacions transfrontereres". Un dels ponents del programa serà el corresponsal d'EL TEMPS a Catalunya Nord, Pere Codonyan.

Joan F. Mira guanya el Premi de la Crítica

Borja Papa, de Joan Francesc Mira, ha estat l'obra guanyadora del Premi de la Crítica pel que fa a narrativa en català, mentre que Joan Perucho ha aconseguit el de poesia per *Els jardins botànics*. *Borja Papa*, editat per 3i4, conta la història de Roderic Borja, Alexandre VI com a papa. Mira explica en el llibre que l'obra és el resultat de quatre anys de treball amb un objectiu: "que si el papa Borja haguera escrit al final dels seus dies la memòria de la pròpia vida, el resultat *hauria pogut ser* alguna cosa com aquesta 'autobiografia'". L'autor explica així que *Borja Papa* no és una novel·la i, coherentment, ha fet una prosa de dietari que ell defineix "amb poca passió, pocs ornaments i pocs efectes retòrics". El jurat del Premi de la Crítica ha valorat "l'esforç narratiu i de documentació per fer el retrat".

ARXIU / RAFA GIL

Joan Francesc Mira, autor de 'Borja Papa'.

Els Verds d'Eivissa, partit sobirà

ARXIU / JOAN CELIÀ

Josep Ramon Balanzat, diputat d'Els Verds al Parlament Balear.

Els Verds d'Eivissa, que tenen un diputat al Parlament Balear, Josep Ramon Balanzat, feren el passat cap de setmana el seu congrés constituent. El nou partit, que tendrà l'àmbit d'actuació restringit a Eivissa, serà la culminació d'un procés de maduració que ha portat la formació ecologista a convertir-se en partit, al marge dels seus homònims mallorquins. Així, a partir d'ara Els Verds d'Eivissa tendran naturalesa orgànica pròpia, tot i que han anunciat que "mantendran la relació" amb els ecologistes mallorquis, els quals passen per una època de pràctica inexistència pública. A Eivissa, mentrestant, el nou partit ha hagut d'afrontar una escissió en què el regidor d'Els Verds a l'Ajuntament de Sant Antoni s'ha desmarcat del partit amb el qual manté una disputa per la utilització del nom. El regidor rebel ja ha anunciat que no retornarà l'acta de regidor, com li demanen Els Verds. **M. P.**

Cotlliure acull la segona trobada dels Països Catalans

Aquest cap de setmana s'ha celebrat a Cotlliure la segona Trobada de Països Catalans, organitzada per Convergència Democràtica de Catalunya i Unitat Catalana. Sota el títol general de "La llengua catalana davant el repte del segle XXI", s'han presentat tres ponències: una sobre la unitat de la llengua, l'altra sobre la realitat i perspectiva del català arreu dels PPCC, i una tercera sobre els drets i reconeixement internacional del català. Entre altres ponents hi han participat el director general de Política Lingüística de la Generalitat de Catalunya, Lluís Jou, el senador Joaquim Ferrer i el periodista de Radio France Esteve Vaills.

En el marc d'aquesta trobada també s'ha fet una reunió entre CDC, PSM i UPV per coordinar la tasca d'aquests partits al Parlament Europeu.

El PSPV critica l'Ulivo proposat per Alborch

ARXIU / RAFA GIL

L'exministra de Cultura, Carme Alborch

La proposta de Carme Alborch d'arribar a un acord de les forces d'esquerra valencianes per reconquerir l'Ajuntament de València en les pròximes municipals ha estat molt criticada per diversos sectors del Partit Socialista del País Valencià (PSPV): des del secretari d'organització, Albert Pérez Ferré, fins al "crític" Antoni Asunción. Tots dos han coincidit a dir que els possibles pactes han de ser postelectorals. La posició d'Asunción és encara més cridanera perquè fa uns mesos va defensar també un acostament a Esquerra Unida (EU) en una conferència que el secretari general d'Iniciativa per Catalunya, Rafael Ribó, va fer a la Universitat de València. A més, Asunción s'ha pronunciat de vegades partidari que Alborch siga candidata del PSPV a la Generalitat.

Alborch va defensar la possibilitat d'un pacte d'esquerres en l'ajuntament en un col·loqui que Joventut Valencianista va organitzar: "Pes dels valencians en Madrid".

Dins del PSPV, Alborch apareix com una possible candidata per a l'alcaldia de València. Aquesta possibilitat es basa principalment en el reclam electoral d'Alborch però el caràcter independent de l'ex-ministra de Cultura, fa que tinga poc poder dins d'un PSPV que viu seriosos conflictes interns cara al congrés federal valencià que han de celebrar el proper mes de juliol en la Universitat Politècnica.

Una proposta semblant del secretari general d'EU, Albert Taberner, ha tingut la mateixa sort, en el seu partit com en la resta.

El 2000 els Mossos controlaran el trànsit

ARXIU / CARME PUÉRTOLAS

Els Mossos començaran a controlar el trànsit el 1998.

A partir de l'any 2000 els Mossos d'Esquadra controlaran el trànsit a Catalunya. La setmana passada el ministre de l'Interior, Jaime Mayor Oreja, i el conseller de Governació, Xavier Pomés, van tancar el traspàs d'aquesta competència, que serà assumida per la Generalitat de manera gradual a partir de l'any que ve. Aquesta transferència s'ha fet per primer cop a través de l'article 150.2 de la Constitució.

L'acord de traspàs de competències preveu també que es farà una convocatòria especial destinada a ampliar el contingent de Mossos d'Esquadra amb policies locals i agents de trànsit de la Guàrdia Civil. Després de les proves de selecció, aquests agents passaran un curs més curt que la resta de policies que aspiren a Mosso i que provenen de la Policia Nacional i la resta de la Guàrdia Civil.

En relació amb el trànsit, un dels aspectes en què la Generalitat no tindrà competència és en l'expedició, renovació, revocació i suspensió dels permisos de conduir, que continuarà sent controlat pel Ministeri de l'Interior. De fet però els Mossos seran els que proposaran les sancions i suspensions de permisos i després l'administració estatal serà qui les ratifiqui.

L'altra competència que quedarà totalment en mans del Ministeri serà la matriculació dels vehicles i la recaptació de les multes, contràriament al que passa al País Basc, on és l'Ertzaintza qui s'encarrega d'aquesta gestió.

Generalitat de Catalunya
Departament de Treball

L'entenem i l'atenem

FONS SOCIAL EUROPEU

Servei Català de Col·locació

Si necessita cobrir un lloc de treball a la seva empresa
té a la seva disposició els telèfons 902 22 11 11 i 902 22 10 44 (*)

(*) L'àmbit d'actuació del SCC legalment es cenyeix a Catalunya

LA SETMANA ECONOMIA

El govern Zaplana no vol més grans superfícies comercials al País Valencià. El president de la Generalitat valenciana ha anunciat que no hi haurà cap nova llicència per a hipermercats, com a mínim, fins al final de l'actual legislatura, l'any 2000. Els únics que podran obrir seran dos o tres sol·licituds que ja tenien els tràmits molt avançats. Tot i que el govern valencià va demanar un informe a les cambres de comerç perquè avaluessin si encara hi havia lloc per a més instal·lacions d'aquest tipus, finalment no l'ha tingut en compte.

Fi del monopoli del joc a les Illes

El Govern balear, que presideix Jaume Matas, està decidit a liberalitzar el sector del joc a les Illes i a eliminar el monopoli que des de fa més d'una dècada ostenta el Casino de Mallorca, situat a Calvià. Aquesta seria una manera simple d'aconseguir més ingressos fiscals sense augmentar la pressió sobre el contribuent. Qui sí que rep pressions és el conseller d'Economia, Antoni Ramis, que ha patit pintades i destrosses a la porta del seu domicili; en un principi es van relacionar amb el joc, però ara sembla que han estat reivindicades per grups antica-talanistes. A Ramis també l'han acusat d'estar relacionat amb una multinacional del joc de Las Vegas que ja ha fet una proposta formal al Govern balear per instal·lar un casino i un complex hoteler al nord de Mallorca, amb una inversió de 20.000 milions de pessetes. Ramis ha reconegut haver visitat les instal·lacions d'aquesta empresa, però ha negat cap mena de tràfic d'influències i ha assegurat que les adjudicacions es faran seguint un procediment estricte. El Govern balear ha rebut diverses ofertes per a instal·lar petits casinos a Mallorca. **T. C.**

BARÒMETRE
Servei Català de Col·locació

Total persones inscrites*	Inscrits la darrera setmana
274.781	2.084

Total ofertes d'empreses rebudes*	Ofertes de la darrera setmana
85.160	1.484

Cobertura última setmana	94,8%
Inscrits SCC ocupats	12,7%
Inscrits SCC aturats	87,3%
Inscrits SCC homes	42,7%
Inscrits SCC dones	57,3%

*Des de 08.05.95

CAVALL FORT és una revista en català per a nois i noies.
Us arribarà a casa vostra, cada quinze dies.
Hi podeu llegir contes, narracions, reportatges, còmic...
participar en els concursos,
publicar les vostres col·laboracions
i fer contactes amb altres lectors.
Cada dos mesos inclou el suplement "el Tatano", destinat als més petits.
CAVALL FORT és tan divertit com un joc.
No us hi penseu més i subscriviu-vos a

CAVALL FORT

**Ho podeu fer per telèfon (93) 218 62 20 /218 65 66,
Fax (93) 217 61 00, i a través de ServiCaixa** *(subscripcions les 24 hores)*

Premis Octubre 1996

Espècies perdudes
Autor: ***Vicent Josep Escartí***

PREMI DE NARRATIVA ANDRÒMINA. PREMIS OCTUBRE 1996

Espècies perdudes es configura a partit d'un dietari fictici que hauria redactat, a Xàtiva, un noble xipriota, don Arcàgel de Sant Esteve, pels anys 1763 i 1764. Ara bé, aquest personatge, cristià, francòfon i ministre a la seua illa, només hauria pogut existit en el benentés que el regne de Xipre al segle XVIII, encara hagués estat en mans d'una dinastia catòlica, un supòsit que Vicent Josep Escartí fa real.

La via africana
Velles identitats, nous estats
Autor: ***Alfred Bosch.***

PREMI D'ASSAIG JOAN FUSTER PREMIS OCTUBRE 1996

L'argument de l'autor ens situa a l'Àfrica negra, on la colonització i el període d'independències, tots dos carregats amb la marca europea, no han aconseguit esborrar els antics sentiments de pertinença. Els estats moderns, que sobre el mapa enquadren la vida dels africans, no acaben d'encaixar amb les societats que hi conviuen.

La mar
Autor: *Josep Ballester*

PREMI DE POESIA VICENT ANDRÉS ESTELLÉS. PREMIS OCTUBRE 1996

El jo poètic del llibre ens conta la història d'un perdedor, mai no un derrotat que s'enfronta amb les peripècies del món que li ha tocat viure, un món cada dia més inhòspit; es tracta d'una visió excèptica davant la desolació del món contemporani

Altres Novetats 3i4

Tradició i modernitat en el valencianisme

Autors: *Benito Sanz i Miquel Nadal*

Una reflexió crítica i amable alhora sobre el valencianisme dels anys seixanta, i una anàlisi de la relació conflictiva d'una nova generació amb la tradició, la vida i la mort del primer partit polític nacionalista i d'esquerra nascut durant l'etapa franquista, el PSV.

Llengua i política, cultura i nació. Un epistolari valencià durant el franquisme.

Autors: *A. Cucó i S. Cortés* (edició)

Llengua i política, cultura i nació són els quatre mots que resten al fons d'un voluminós conjunt de papers privats encreuats durant la dictadura per unes dotzenes de valencians que reflexionaven sobre el seu futur col·lectiu.

Sobre la nació del valencians
Autor: *Joan Francesc Mira*

En un país com aquest, la relfexió -i si pot ser l'acord- entre el "ser" i el "no ser", és la condició per a existir com a societat, com a poble responsable del seu propi futur entre els altres pobles.

Tots els colors del roig

Autor: *Josep Vicent Marquès*

Un interessant testimoniatge històric dels anys foscos i luminosos de la generació que va reprendre en la dècada dels seixanta la lluita popular i nacional al País Valencià.

edicions **3i4** València

LA SETMANA INTERNACIONAL

Nicaragua torna a tenir un lloc per als Somoza de la mà de l'actual president, el conservador Arnoldo Alemán. El president nicaragüenc ha nomenat Eduardo José Sevilla Somoza, nebot del dictador Anastasio Somoza, ambaixador de Nicaragua a Argentina. Per això els mitjans de comunicació han denunciat la hipocresia d'Alemán, que durant la passada campanya electoral va dir que no coneixia els Somoza. Diversos diaris també han publicat que Alemán va acordar amb els familiars de l'ex-dictador de tornar-los els béns que els confiscà l'FSLN.

La coalició contra Milosevic es debilita

La fràgil coalició Zajedno ("units"), opositora al règim del president de Sèrbia, Slobodan Milosevic, comença a perillar per les pugnes internes. Aquesta coalició està formada pel Moviment Serbi de Renovació (SPO) de Vuk Draskovic; el Partit Demòcrata (DS) de Zoran Djindjic, actual alcalde de Belgrad; i de la Unió Cívica, de l'antibel·licista Vesna Pesic. L'enfrontament intern es gesta en la repartició de poders entre Draskovic i Djindjic. Al marge queda el partit de Pesic, que representa la minoria intel·lectual que des d'un principi va estar contra la guerra.

Els tres dirigents màxims de Zajedno van arribar a un acord pel qual Djindjic es quedava l'alcaldia de Belgrad, i a canvi, seria Draskovic el candidat a la presidència de Sèrbia. Fa unes setmanes, però, Djindjic va manifestar els seus dubtes sobre la conveniència que Draskovic es presentés als comicis perquè, segons Djindjic, encara no hi ha garanties que seran unes eleccions lliures.

Per contra, la influent esposa de Draskovic, Danica, ha titllat d'"estúpids" els dubtes de l'alcalde de Belgrad. És més, Danica ha acusat Djindjic i els seus de ser "submarins" comunistes de Milosevic.

En el cas que la coalició Zajedno no s'arribi a presentar als comicis presidencials i legislatius dels propers mesos hi haurà només dos rivals: Slobodan Milosevic i l'ultranacionalista Vojislav Seselj, del Partit Radical Serbi (SRS).

ARXIU / EFE

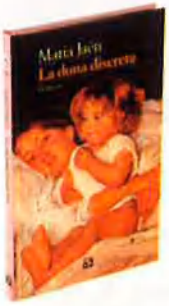
Zoran Djindjic (a la foto) no té bona relació amb Draskovic.

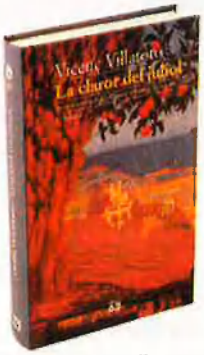
EUA, entre els països que no volen abolir la pena de mort

La Comissió de Drets Humans de les Nacions Unides ha votat una resolució que insta els països del món a eliminar la pena de mort. Itàlia va presentar la proposta, que va ser aprovada per una majoria simple de 27 vots a favor, 11 en contra i 14 abstencions. A més dels Estats Units, també es van mostrar contraris a aprovar la resolució la Xina, Algèria, Bangladesh, Bhutan, Egipte, Indonèsia, Japó, Malàisia, Pakistan i Corea del Sud. La resolució aprovada també insta els països que mantenen aquesta pena a restringir el nombre de condemnes i a considerar la suspensió de futures execucions.

Edicions 62

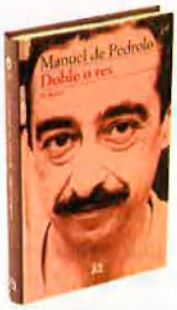
Maria Jaén
La dona discreta

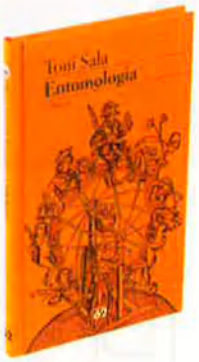
Vicenç Villatoro
La claror del juliol

Valentí Puig
Primera fuga

Manuel de Pedrolo
Doble o res

Toni Sala
Entomologia

Imma Monsó
No se sap mai

John Lanchester
El refinament del gust

Kazuo Ishiguro
Els inconsolables

John le Carré
El sastre de Panamà

Novetats dia del llibre

Cristina Badosa
Josep Pla
Biografia del solitari

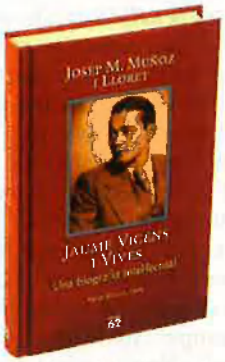
Jesús Mestre i Godes
Els primers cristians

Hubert Reeves, Jöel de Rosnay,
Yves Coppens
i Dominique Simonnet
La història més bella del món

Andreu Martín
L'home que tenia raor

Josep M. Munoz i Lloret
Jaume Vicens i Vives
Una biografia

Empúries

James Cowan
El somni d'un cartògraf

Pep Coll
El segle de la llum

Vicenç Pagès
Carta a la reina d'Anglaterra

Marie Darrieussecq
Marranades

GRUP 62

Tòquio

El País Valencià és una de les tres comunitats autònomes de l'estat que té una legislació pròpia en matèria d'urbanisme. La LRAU, llei reguladora de l'activitat urbanística, té com a missió ordenar el camp de la construcció i la planificació dels pobles i ciutats valencians. Es a dir, intenta posar ordre en el camp més propici a l'especulació i el negoci fàcil per tal de protegir l'entorn on es desenvolupa gairebé el cent per cent del temps de vida de quasi el cent per cent dels valencians. Queden al marge d'aquest problema els viatgers impenitents, com el president de la Diputació de València, Manuel Tarancón, a qui afecta més la legislació nicaragüenca, els eremites, si n'hi ha, i el misàntrop de Gestalgar, aquell jove que ha aconseguit viure ja fa dos anys en les muntanyes dels Serrans menjant els fruits de la terra i bevent aigua sense clor. A la resta, la LRUA ens hauria d'evitar que pogueren repetir-se barbaritats com la densitat de població aclaparadora que pateixen certs pobles de l'Horta, Tavernes té la més alta d'Europa, de les construccions sobre zones naturals i de la lletgesa esfereïdora de llocs com l'Avinguda del Cardenal Benlloch de València, per exemple. És la clau per dissenyar l'entorn vital. És el decorat de la nostra història i ja se sap que el lloc on se situa l'acció pot tenir un grau d'importància igual o superior al d'un personatge.

Per això, qualsevol modificació en la legislació urbanística, a més de la lògica influència en l'àmbit econòmic, resulta vital per a la vida quotidiana de tothom. Qualsevol govern que la porte a terme arriba per via directa a tots els ciutadans. Per això, legislar en urbanisme s'ha convertit en la manera més clara de demostrar la força i l'orientació d'un executiu. Amb la LRAU, el PSOE va voler deixar clar que tenia una política definida de com havia de fer-se el creixement harmònic dels nuclis urbans valencians, diferent a l'estatal i ben perfilada. Després, o potser ja venia implícit, molts dels seus alcaldes recorrerien a la fórmula de l'"estudi de detall" una mena d'"Obre't, Sèsam!" que donava accés immediat i legal a tota mena de burles i relegava la LRAU al camp de les bones intencions.

Ara, el govern del Partit Popular ha volgut dir també la seua i ja prepara una modificació de la LRAU. Les propostes conegudes auguren temps idíl·lics per als especuladors, que ja enyoraven aquells anys daurats del *desarrollismo* on els milions i l'aluminosi anaven de la mà en frenètic carnaval. Els dissenyadors del PP estan decidits a augmentar la densitat d'habitatges per hectàrea, de 75 a 150. És a dir, el doble. El doble de cases, de persones, de necessitats de transport, d'equipaments, etc. I com s'ho faran aleshores si el doble de persones necessita el doble de zones verdes però l'espai és el mateix? L'equació només té una resposta: les zones verdes es queden en la meitat. Al cap i a la fi, per què no?, la necessitat d'una zona verda és també una qüestió opinable.

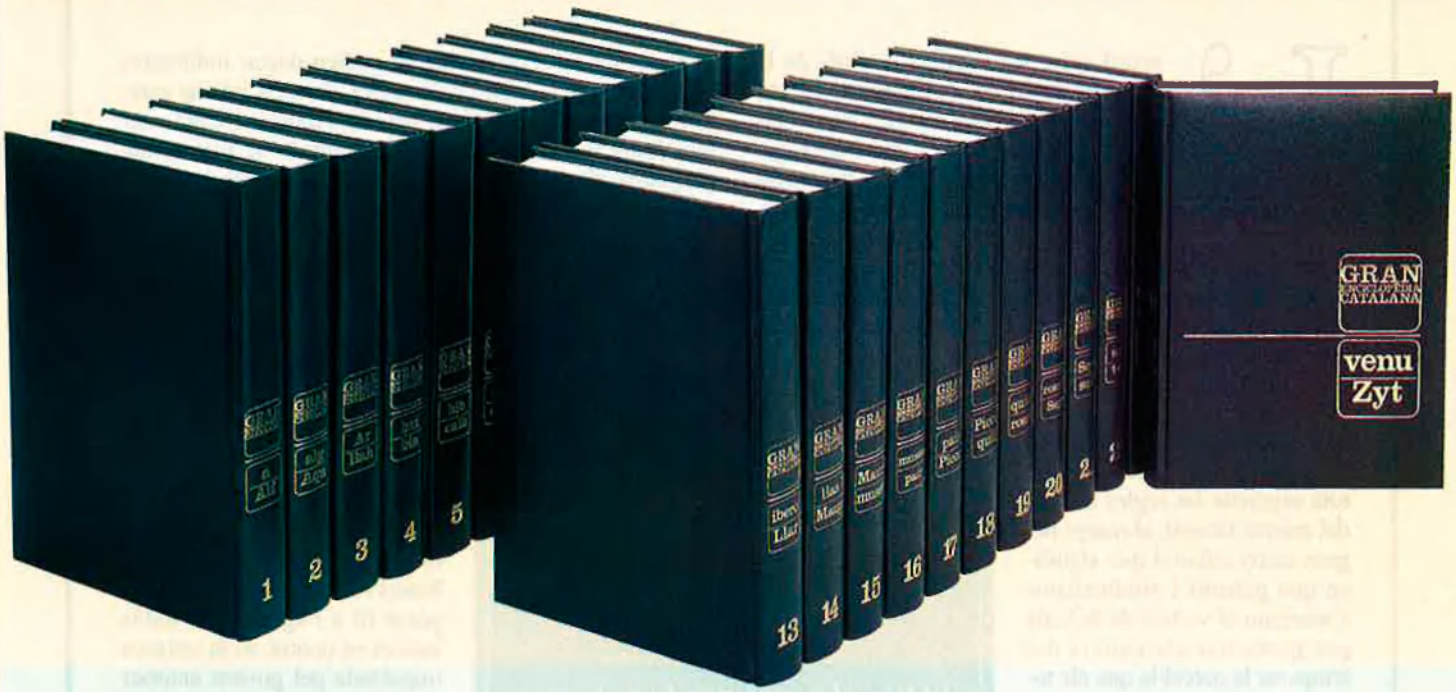
Resulta fàcil imaginar què passarà amb el centre històric de València i Alacant, per posar un exemple, amb la facilitat que ara tindran els promotors per envair les rodalies, bé siguen desèrtiques, o bé estiguen plenes de les fruites daurades de l'horta. Tavernes, doncs, pot preparar-se perquè ja té les condicions idònies per batre no sols el rècord continental sinó també el galàctic; una gran proesa amb què Zaplana, president de la Generalitat, quedarà fixat en la història universal. Per si de cas la densitat fóra poca cosa, també preveuen els reformadors del PP, encapçalats pel conseller Luis Fernando Cartagena, a qui els jutjats encalcen per presumptes fraus fiscals, que la cessió del 20% dels terrenys dels polígons urbanitzats que ara es fan als ajuntaments corresponents, puga ser evitada si el mateix promotor vol instal·lar-hi un equipament educacional, social, o sanitari. Una escola de models, una seu per a una penya taurina o una clínica de cirurgia estètica per exemple? Semblava impossible, amb la baixa de la natalitat i les xifres sobre les vivendes desocupades, més del 35% en València, que poguera tornar l'amenaça del ciment amb aquesta inclemència. Però no. Amb Zaplana i Cartagena, Tòquio, en girar el cantó. ■

JORDI SEBASTIÀ

"Les propostes del PP auguren temps idíl·lics per als especuladors, que ja enyoraven aquells anys del 'desarrollismo' on els milions i l'aluminosi anaven de la mà en frenètic carnaval."

GRAN ENCICLOPÈDIA CATALANA

NO HO DUBTIS

255.000 RAONS PER A TENIR-LA

Si desitgeu rebre més informació envieu aquesta butlleta, o bé truqueu al telèfon

900 300 122

Nom i cognoms

Adreça

Població

Districte Postal

Telèfon

A. C. 2386

I, si vol, encara li'n podem donar moltes més. Perquè l'Enciclopèdia, a més d'oferir-li 255.000 accepcions, també posa a la seva disposició 12.500 pàgines de text, 43.500 il.lustracions a tot color i 4.600 mapes i fotografies aèries.

ENCICLOPÈDIA CATALANA

I després del pacte...

L'acord entre les cúpules estatals de la gran patronal i els dos grans sindicats, Comissions Obreres i UGT, sortirà als llibres d'història. No es tracta d'exagerar la importància d'un pacte que encara s'ha de posar en solfa i ha de demostrar a la pràctica la seva eficàcia a l'hora de reduir la precarietat laboral, però que per primera vegada els representants dels treballadors i dels empresaris s'hagin posat d'acord per modificar una llei tan fonamental com l'Estatut dels Treballadors és un fet transcendental.

Perquè, a més a més, el contingut del pacte és notable. No és paper mullat. Canviarà amb tota seguretat les regles del joc del mercat laboral, al marge del gran canvi cultural que significa que patrons i sindicalistes s'asseguin al voltant de la taula per gestionar els canvis del temps en la parcel·la que els toca. Per això, per la transcendència del que ha passat aquests dies i pel canvi polític i social que significa, no són gens estranyes algunes crítiques contra el pacte i algunes reaccions de neguit dels sectors que s'ho han hagut de mirar des de la barrera.

Cert que també hi ha crítiques més difícils d'explicar. La reacció de Felipe González dient que el pacte permetrà els "*despidos basura*", encara que ho digués en to de broma, és ben difícil d'entendre. Més valdria que s'hagués quedat mut i a la gàbia, sense posar-se públicament en evidència, pel paper forçat d'espectador pacient i responsable que li ha tocat de fer en tot aquest afer. Els temps canvien. Ja fa molt que no són el que eren, i que el pacte per la reforma laboral s'hagi fet ara, quan és el Partit Popular qui governa, ha de servir perquè l'esquerra moderada i no tan moderada reflexioni. I, si pot ser, perquè en tregui conclusions. No perquè digui ximpleries.

Va fer un intent d'explicar-se les coses el socialista basc Ramon Jáuregui: "Els sindicats han pactat amb la patronal per por que la dreta no els imposés una reforma laboral pitjor". És una anàlisi, que ja ha fet abans altra gent, fins i tot des d'aquestes mateixes planes. Però no n'hi ha prou. Amb por de la dreta o sense por de la dreta, l'augment de la precarietat laboral i la resistència de les xifres de desocupació a disminuir no podien deixar indiferents els sindicats pels segles dels segles. Tots els intents anteriors de trobar-hi solucions havien fracassat i calia anar més lluny. És a dir, començar a canviar de mentalitat, adaptar-se als canvis econòmics i socials, encara que fos a costa de renunciar a algunes "veritats absolutes" ancorades en temps inevitablement superats.

No és solament l'actitud dels líders sindicals allò que ha fet possible l'acord. També s'ha de reconèixer que la cúpula patronal ha canviat, i en això hi ha tingut molt a veure –com ja hem avisat alguna vegada– l'actitud del govern del PP de no voler-se ficar en un mullader i renunciar a l'amenaça seriosa de tirar endavant una reforma laboral des del govern. Si les negociacions haguessin fracassat, Aznar, Rato i Arenas haurien hagut de posar fil a l'agulla amb molts factors en contra: a) la reforma impulsada pel govern anterior no va donar gaire fruit i, a més, va provocar una vaga general; b) uns sindicats enfrontats amb el govern del PP portarien també una fase d'oposició dura del PSOE; c) l'objectiu del PP de guanyar les pròximes eleccions generals avançades per majoria absoluta es desfaria tot sol, com un terròs de sucre...

Les reaccions dels crítics de Comissions Obreres i d'alguna gent d'Izquierda Unida, en canvi, eren més previsibles que no les del PSOE. Reaccions que en algun cas s'han de tenir en compte, com l'avís que –en el futur– podria ser inconstitucional que els acomiadaments improcedents s'haguessin d'indemnitzar amb trenta-tres dies de sou per any treballat, o amb quaranta-cinc, segons que el treballador hagués estat contractat després de la reforma o abans. El que ja no era tan previsible eren els gemecs de les organitzacions de petits i mitjans empresaris, teòricament representats a la taula de negociacions per la CEPYME, però en la pràctica tan abandonats com sempre per la cúpula patronal: no és ara el moment de dir que la reforma no té en compte els problemes de les PIME. Han tingut gairebé un any per fer sentir la seva veu, per pressionar. Ara el pacte ja és fet i, per a ser pràctics, la millor cosa és de mirar de treure'n tot el suc possible i, ni cal dir-ho, de desemmascarar els titelles de la CEPYME. ■

JORDI FORTUNY

"Que el pacte per la reforma laboral s'hagi fet ara que governa el Partit Popular ha de servir perquè l'esquerra en tregui conclusions. No perquè digui ximpleries."

CONFIDENCIAL

Memòries de pa sucat amb oli

Els advocats de l'antiga cúpula del Ministeri d'Interior del PSOE, implicada en el GAL, no paren de presentar recursos per anar endarrerint la clausura dels sumaris i la futura vista oral. Simultàniament, alguns dels principals embolicats en el terrorisme d'estat també han començat a posar en marxa una estratègia mediàtica per rentar-se la cara fent-se entrevistar per periodistes llepes –sempre n'hi ha una colla a punt– utilitzant les publicacions de determinats grups periodístics –com és el cas del Grup 16, de nou en mans de Juan Tomás de Salas– per carregar amb tota l'artilleria contra els jutges de l'Audiencia Nacional de Madrid que els tenen contra les cordes, i preparen llibres de memòries en què donen la seva visió particular de les coses.

El cas més emblemàtic, de moment, és el de l'ex-ministre José Barrionuevo, que ja ha fet els últims retocs a un llibre de memòries, titulat *2001 días en Interior*, que publicará Editorial B d'aquí a uns mesos. Naturalment, en el seu manuscrit José Barrionuevo no aclareix res de les accions criminals del GAL, però això no és gens estrany, si tenim en compte que, segons com evolucionin les coses, aquest tema algun dia el pot portar de cap a la presó. La cosa més greu és que l'ex-ministre d'Interior socialista en el seu llibre menteix d'una forma grollera i intoxica tant com pot. Però, és clar, cal pensar també que, en això de mentir, José Barrionuevo té molts anys d'entrenament.

XAVIER VINADER

"Barrionuevo en el seu llibre menteix d'una forma grollera i intoxica tant com pot. Però, és clar, cal pensar també que, en això de mentir, José Barrionuevo té molts anys d'entrenament."

2001 días en Interior és un llibre de lladres i serenos. Els "lladres" són els militants d'ETA –que descriu quasi amb banyes i cua– i els "serenos", els funcionaris de policia. Un llibre encarcarat i raspós com un paper de vidre. Un llibre que sembla escrit a corre-cuita, segurament només amb l'ajut de les notes de quatre dietaris personals i la memòria especialment selectiva de l'autor entestat, desesperadament, a deixar molt bé els amics i coneguts i molt malament tots els altres. Per exemple, José Barrionuevo explica en el seu manuscrit que el CESID no ha fet mai operacions de camp en lluita antiterrorista. Que només es dedica a l'anàlisi de la informació generada pels altres serveis i que la seva xarxa a l'exterior s'estén sobretot al nord d'Africa. Però l'ex-ministre es descuida que a l'Audiencia Nacional hi ha documents amb declaracions de testimonis que parlen de les operacions del CESID al País Basc francès –trasllats d'arsenals pels comandos del GAL, instal·lació de bases operatives a Bordeus, l'anomenada "Red Huron", intents d'infiltracions, etc.– i de les implicacions d'alguns dels seus agents en fets més que tèrbols.

En un altre capítol, Barrionuevo es refereix als dotze segrestos d'ETA que va haver de viure de prop i menciona també el cas de Javier Rupérez –aleshores membre d'UCD, alliberat per ETA p-m després de pagar una forta suma de diners–, del qual diu que "en va sortir desfet" i no va poder ajudar gens la policia. La veritat, i Barrionuevo ho ha de saber per força, és una altra, de molt diferent. Javier Rupérez va ser segrestat a Madrid per un comando dels poli-milis precisament quan sortia acalorat de l'apartament de la seva amant, i va "cantar" a ETA totes les interioritats del govern Suárez, des dels embolics de faldilles de tots els barons d'UCD fins a l'organització de la seguretat de la Moncloa; unes "declaracions" recollides en uns quants cassets i que es van convertir després en més de tres-cents folis mecanografiats. Una barbaritat. Una vegada lliure, Javier Rupérez no va dir mai a la policia el que havia explicat als etarres, però els homes de la Brigada Central Antiterrorista se'n van assabentar i s'enfilaven per les parets.

José Barrrionuevo afirma en les seves memòries que mai no va organitzar els GAL, assegura que no se'n creu res, del cas Lasa-Zabala, i qualifica fins i tot d'escòria els testimonis de càrrec que han possibilitat el processament dels implicats en el doble assassinat. De l'assumpte García Goena –el pacifista que es va convertir en l'última víctima del GAL– afirma que en sap poca cosa, però el fet és, i consta documentat en el sumari obert a l'Audiencia Nacional, que al final d'una reunió de policia a Madrid, el ministre d'Interior va demanar pel cas a Rafael Vera i aquest li va respondre: "ho van fer els nostres" i "ja ho aclariré després amb tu, ministre". ■

Tony Blair aposta per Thatcher

La senyora Margaret Thatcher ha irromput en la campanya electoral britànica. Dóna conferències, fa algunes visites de rigor, parla amb els electors... Aparentment dóna suport –com no podria ser d'una altra manera– al primer ministre John Major en el seu intent desesperat per no enterrar, en la pròxima cita electoral del dia 1 de maig, els 18 anys de domini *tory*. Però Thatcher no acostuma a parlar gaire de Major ni de l'actual Partit Conservador. S'estima més parlar d'ella mateixa i dels principis que van il·luminar la seva acció de govern. Fins al punt que diversos comentaristes britànics s'han preguntat si realment està donant suport al trasbalsat senyor Major o, indirectament, al seu admirat Tony Blair, de qui destaca el coratge per portar el laborisme a zones molt pròximes als principis que ella va introduir amb gran estrèpit en el debat polític britànic. Els analistes més agosarats creuen que Thatcher desitja un triomf laborista per emprendre després una revolució interna dels *tories* que li permeti substituir els actuals dirigents per d'altres que sintonitzin més amb les seves tesis ultraliberals.

En qualsevol cas, quan Margaret Thatcher elogia Blair, s'elogia ella mateixa. I aquí han començat els problemes d'última hora d'un laborisme confiat cegament en la gran victòria. El "centrisme radical" elegit pel líder laborista com a via més directa per a un assalt amb garanties al 10 de Downing Street beneeix, d'alguna manera, les línies mestres del thatcherisme. La confirmació definitiva d'aquest espectacular moviment cap a l'espectre polític centrista –eliminant qualsevol reminiscència socialista– va tenir lloc durant la presentació pública, la setmana passada, del programa electoral laborista. Des de llavors, la distància en les enquestes d'opinió entre laboristes i conservadors –de 24 punts fa tan sols dues setmanes– es redueix a marxes forçades, tot i que Blair encara disposa d'un còmode avantatge de 15 o 17 punts per sobre de Major. El Partit Laborista ha encès les alarmes davant la perspectiva que la seva tradicional base social –molt castigada per la política conservadora– li acabi girant l'esquena l'1 de maig.

EDUARD SANJUAN

"El 'centrisme radical' elegit pel líder laborista com a via més directa per a un assalt amb garanties al 10 de Downing Street beneeix les línies mestres del thatcherisme."

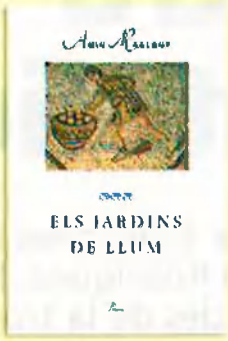
En el manifest de deu punts del partit, ple de pinzellades retòriques electorals presidides per l'expressió "nous laboristes", ja no hi ha cap càrrega ideològica ni referència a "l'esquerra". Es vol un programa de govern "realista".

Els hereus d'una de les formacions socialistes més antigues del continent sembla que, de cop, hagin enterrat definitivament el debat ideològic: l'economia és el mercat. I el mercat pertany, per sobre de tot, a l'àmbit privat. En el capítol "Business" del manifest, els nous laboristes volen concedir un paper important al sector públic, però només un: "el de promoure per tot arreu la competència". Blair anuncia que no pensa retrocedir en cap de les privatitzacions fetes per Thatcher i Major i que, probablement, n'empendrà de noves. De la flexibilitat laboral, el Partit diu "no estimar-la" però la considera com un fet inevitable: "en el marc d'aquesta flexibilitat –diu el programa– els laboristes farem respectar un salari mínim", a diferència del que pretenen els conservadors. Quant al capítol pressupostari, més aigua freda per a aquells que confiaven en un increment de la despesa pública en atencions socials i laborals: Blair va assegurar la setmana passada que no pensava traspassar els límits pressupostaris fixats pels conservadors.

Els últims dies, el Partit Laborista ha sofert un setge implacable: quin espai queda, doncs, per mantenir, o desenvolupar, l'estat-providència del qual els laboristes britànics van ser un dels inventors? Però tenen resposta: l'estat-providència actual és passiu, consistent a donar un ajut social mínim sense condicions, només "verificant l'adreça dels menys afavorits cada tres anys". Ara, segons Blair, l'estat només tindrà un objectiu: situar en el mercat de treball tots aquells que tinguin l'edat per fer-ho, esperant (llegiu "exigint") que els beneficiaris de l'ajut social agafin el possible treball ofert. Gran Bretanya ha reduït espectacularment els últims anys l'índex d'atur al preu d'una precarització i intimidació social que l'ha portada a ser qualificada com "la Corea del Sud d'Europa". Un escenari on el mercat ho regula tot o gairebé tot. Sembla que Blair no vol allunyar-se pas d'aquesta perillosa aposta. Li correspondran finalment els electors? ■

El millor Sant Jordi

Proa

la Galera

Diccionaris de l'Enciclopèdia

Atles interactiu en CD-ROM

GRUP ENCICLOPÈDIA CATALANA

ENCICLOPÈDIA CATALANA

laGalera
Societat Anònima Editorial

Proa

Text

Paraules contra la tradició catòlica

'Mentiras fundamentales de la Iglesia católica' (Ediciones B), és el darrer llibre del polèmic periodista Pepe Rodríguez. De bell nou els dogmes de l'Església són qüestionats des de la trona pública. El llibre, de moment, ha aixecat una agra polèmica.

RICARD CUGAT

Estic esperant que l'arquebisbe Ricard Maria Carles, que fa poc fins i tot em va prohibir presentar un concert en una església, em digui oficialment si estic o no excomunicat. Agrairia que em digués si he escrit alguna cosa equivocada al meu llibre...", així de desafiant i de conciliador alhora es mostra el polèmic periodista Pepe Rodríguez, poc després de la publicació del seu llibre *Mentiras fundamentales de la Iglesia católica* (Ediciones B). L'autor, que tothora insisteix en la imparcialitat del seu treball, ha tornat a la càrrega amb un tema relacionat amb la institució eclesiàstica algun temps després de l'aparició d'*El sexo del clero*, també signat per ell i en la mateixa editorial.

Amb *Mentiras fundamentales*, Pepe Rodríguez vol posar de relleu que l'Església catòlica ha manipulat el caràcter històric i doctrinal dels textos evangèlics i també la figura de Jesús, a fi d'adequar-los a les seves pràctiques oficials.

"Si m'he centrat en el catolicisme és –afirma el periodista– perquè és la via de creença més estesa en el nostre entorn i també perquè és la que ha tingut més poder al llarg de la història, la més influent i la que més ha manipulat la figura de Jesús. D'altra banda, qualsevol secta cristiana, des de la més intransigent a la més tolerant, respecta més les Escriptures que no l'Església catòlica".

"L'Església catòlica –prossegueix el periodista– diu que els textos sagrats són inspirats, la paraula de Déu, però també que la inspiració la té la tradició de l'Església. El que ha passat és que han anant inventant coses falses històricament que després s'han donat per bones i progressivament la tradició ha anat ratificant-les. En aquest moment tot el que diu la tradició catòlica, que és la doctrina oficial de l'església, no té res a veure amb les Escriptures...".

Pepe Rodríguez, a partir de la investigació de la Bíblia més ortodoxa dels catòlics, Nàcar-Colunga, ha arribat entre d'altres a les conclusions següents: que Jesús no creu en la supervivència *post-mortem* dels humans ni tampoc en l'infern; que el culte a les imatges està absolutament prohibit; que Jesús fou un jueu fidel a la llei hebraica i que, per tant, no va pretendre mai la institució d'una nova religió; o que la figura del papa és contrària a la predicació de Jesús.

L'autor mira de lligar-ho tot i intenta que les seves afirmacions es basin sempre en la història, l'antropologia, la psicologia o la sociologia.

Una manipulació perniciosa. Cal dir que les idees vessades a *Mentiras fundamentales* en la pràctica no aporten novetats, com el mateix Pepe Rodríguez ha reconegut. El que potser sí que és novetat és el fet que el periodista hagi baixat al carrer unes teories que fins ara havien circu-

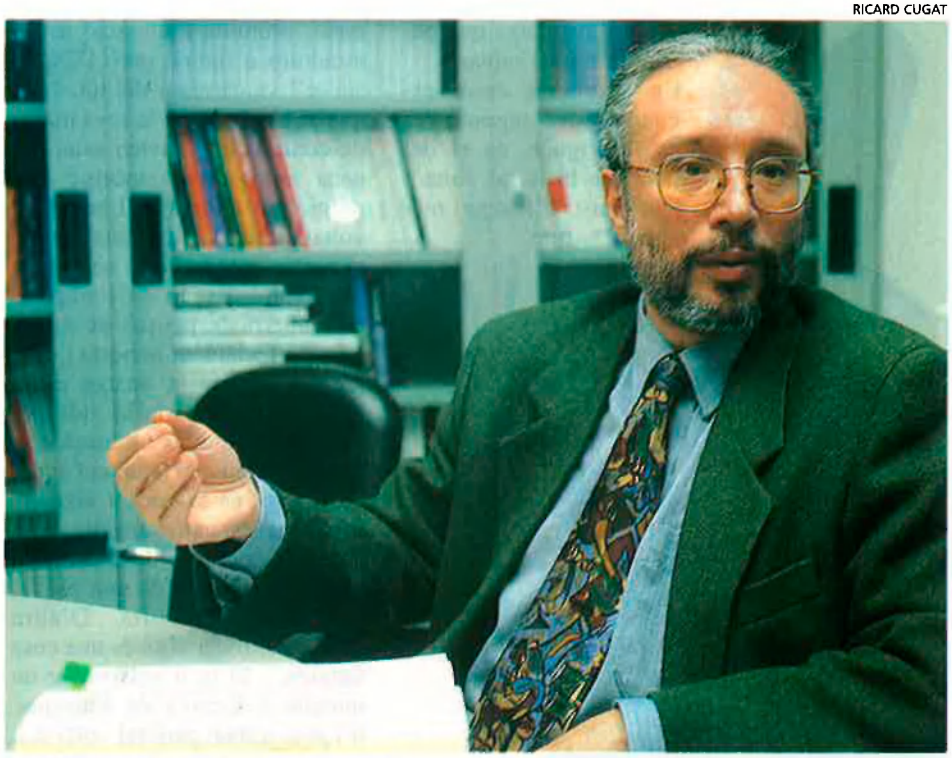
lat solament als cims de l'alta erudició.

"Quan un poble –escriu– de creients oblida el significat dels seus mites, o aquests es tornen obsolets, la religió que els administra esdevé ràpidament una vulgar burocràcia de dubtosa utilitat. No són pocs els teòlegs actuals que situen ja l'Església catòlica occidental en la puixança d'aquest estadi funcional basat en la simple burocratització del missatge sacre. [...] L'Església catòlica s'ha escudat durant segles en el seu desmesurat poder sociopolític per tergiversar les Escriptures al seu gust i, alhora, mantenir el ramat allunyat de les evidències de les carnisseries doctrinals [...]".

El clergat: la creu de Jesús. Pepe Rodríguez és contundent al llibre: "La pitjor creu de Jesús no fou la de la seva execució pels romans, ni de bon tros; sens dubte li resultaria molt més tràgica i dolorosa la creu d'un clergat que té la poca vergonya de presentar-se com continuador de la seva obra i mitjancer seu davant de la humanitat. [...] Els qui s'emparen en les Sagrades Escriptures per justificar els seus interessos de poder i de control social, no tenen cap excusa per prendre en sentit literal els versicles que afavoreixen les seves intencions i *oblidar* –o interpretar en 'sentit figurat'– desenes de textos més que, com aquest, els poden deixar en evidència".

Al cap i a la fi, el que és innegable és que aquest periodista ha demostrat com han estat certes mecàniques del poder i de la cultura les que han desvirtuat el sentit originari del missatge de Jesús. Així, les dones, privilegiades de primer ordre en tots els sentits als Evangelis, van ser foragitades i apartades de la institució eclesiàstica de manera progressiva i a causa de criteris purament masclistes, encara que més tard s'hi trobés una justificació teològica. Pepe Rodríguez explica que "Jesús va posar al mateix nivell la dona i l'home. Les coses més importants que li

RICARD CUGAT

Pepe Rodríguez: "Estic esperant que l'arquebisbe Ricard Maria Carles em digui oficialment si estic o no excomunicat."

passen en la seva vida de predicació tenen com a protagonista una dona. A qui li és anunciat que Maria concebrà un fill de Déu és a una dona. El primer miracle que fa Jesús, el fa perquè l'hi exigeix la seva mare. Jesús, que diu als seus deixebles que són homes de poca fe, l'única vegada que lloa la fe d'un ésser humà es refereix a una dona. El discurs de Jesús a Pere destacant-lo per haver-lo reconegut com a fill de Déu, també li'l fa a una dona. Al peu de la creu només hi ha dones. L'aparició després de la resurrecció és a una dona... això és vital, en un context en què els jueus donaven cada matí gràcies a Déu per no haver nascut esclaus, gentils o dones!".

Un infern inexistent i un purgatori rendible. Pel que fa a l'infern –i segons l'autor–, aquest ha estat una invenció medieval a partir de la manipulació dels textos religiosos: "Jesús no menciona mai l'infern –explica ple de convenciment– ni tampoc hi creu. L'infern és un invent pràcticament medieval. Surt als apòcrifs de Nicodem, que és una mala lectura de l'Evangeli, quan es parla de la vall de Hinnon que és al sud-oest de la ciutat de Jerusalem. Era una vall on es cremaven deixalles i on molts segles abans deia la tradició que s'havien cremat o sacrificat nens... era col·loquial a l'època –i fins i tot encara ho és ara–, dir quan algú es portava malament que es mereixia el foc de Gehenna. A l'edat mitjana, però, ja trobem que l'Església catòlica institueix un lloc on hi ha fins i tot diferents penes sobretot associades al foc. És un lloc que apareix en un Evangeli que la mateixa Església diu que es fals! [...] Després s'inventarà el purgatori perquè és molt més rendi-

Pepe Rodríguez assegura que el seu llibre no ha aportat res, però que sens dubte ha baixat al carrer qüestions que fins ara només es debatien en els cercles teològics o entre especialistes: "El meu llibre critica els dogmes oficials perquè l'Església menteix oficialment."

ble. Té l'avantatge que pagant, te'n pots salvar."

Un altre dels casos escandalosos, segons Pepe Rodríguez, és el del món que hi ha al voltant dels sants: "El segon manament, que apareixia a l'Antic Testament, prohibia l'adoració a cap escultura o figura, però l'Església se'l va carregar del tot. I per què? Doncs perquè la seva massa de creients que havien estat pagans no podien concebre una religió sense imatges. Llavors, al voltant d'això, l'Església aprofita per muntar un altre negoci: el dels sants. Es un dels negocis més aberrants perquè et trobes gent perfectament honesta i simple que resa a la imatge de la verge i que donaria la vida per defensar el que és un emplastre de guix. Creu que realment aquella imatge és sagrada i això no solament és antievangèlic i va contra la paraula de Déu, sinó que a més a més és una estafa, una autèntica burla. D'altra banda santificar algú és una cosa utòpica... Si tu li vols trobar un miracle a Escrivá de Balaguer, li'l pots trobar, però tal volta si li reses a una pota de conill també et passarà una migranya. Hi ha l'exemple de dues dones que ha beatificat el papa actual. Una dona malalta de càncer d'úter que no va voler avortar. Acabà morint i deixant quatre fills. I una altra dona que era apallissada pel seu marit i no se'n va voler separar fins que aquest aconseguí matar-la. Són dos exemples d'imbecil·litat femenina, i que les hagi beatificat diu molt del que pensa el papa de la dona: un ésser entès només com a instrument per parir... òbviament això és a anys llum del que diuen els Evangelis sobre la dona".

I és que per a Pepe Rodríguez en l'Església catòlica tot és una tremenda contradicció: "Jesús estava convençut que la fi del món era imminent i per tant no podia voler crear res. Sabia que

Encara falta la teva veu per aconseguir la Pau

Fundació per la Pau

Què fem i com ho fem

Educant per la Pau: *exposicions, centre de documentació i de recursos, cursos, conferències...*
Investigant per la Pau: *publicacions, jornades, seminaris...*
Mobilitzant per la Pau: *campanyes, activitats, actes públics...*

Pau Claris, 89 entresol, 2a 08010 Barcelona
Telèfon: 302 51 29
http://www.pangea.org/perlapau

l'adveniment del regne de Déu era per aquella generació... l'únic que deia al seu missatge és que qui cregués i es bategés ja estava dins del regne de Déu i salvat. Pau i Pere pensaven el mateix i, com Jesús, també creien que l'adveniment del regne de Déu era immediat. L'Església ens vol fer passar Jesús per un jueu que es va fer cristià, però això no és veritat. Jesús va ser un jueu que mai no va voler deixar de ser-ho, ni fundar res i acabà executat pels romans per deixar-se dir "rei dels jueus", en definitiva per menystenir el poder de l'imperi romà".

"En darrer terme –comenta serenament Pepe Rodríguez– les religions poden ser bones totes, el problema d'una religió és quan, digui el que digui, acaba manipulant i esclavitzant la seva gent, i crec que l'Església catòlica en particular és molt menys que una religió. Vull dir que és més aviat una institució de poder, de manipulació, d'enriquiment... s'ha convertit en una burocràcia..., el meu llibre critica els dogmes oficials perquè l'Església menteix oficialment. Una bona part dels teòlegs ho saben, i uns altres ho diuen en llibres molt especialitzats que no arriben a les mans del creient. El meu llibre no aporta res de nou però sí que acosta a la gent totes aquestes qüestions".

El debat està servit i ara només cal saber quina serà la reacció oficial o oficiosa davant *Mentiras fundamentales de la Iglesia católica*. Cal dir que no és la primera vegada que algú des de la tribuna pública qüestiona aferrissadament les interpretacions del missatge de Jesús adoptades per la Església catòlica. Cal dir també, d'altra banda, que en aquest apassionant debat cíclic no han faltat tampoc des de sempre teòlegs de prestigi.

Sigui com sigui, ara Pepe Rodríguez, psicòleg i especialista en sectes, des d'un punt de vista periodístic, hi ha dit la seva, i ni la censura, ni el silenci oficial, ni encara menys la desqualificació gratuïta seran una bona estratègia per als qui divergeixen de les seves opinions.

Francesc Viadel

Pepe Rodríguez nega la legitimitat històrica del papat. Com també la intencionalitat de Jesús a l'hora de fundar una església.

"L'Església està feta d'homes"

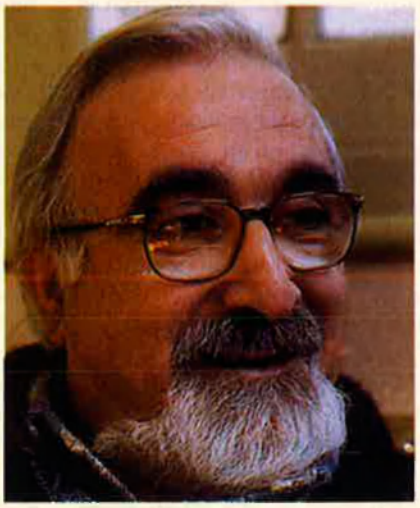
"Voldria deixar molt clares dues coses: estic satisfet de veure que Pepe Rodríguez ha demanat a la nostra societat més formació sobre la religió i sobre la Bíblia i també el gran interès que posa en aquestes coses. La visceralitat que hi posa penso que delata un interès admirable i curiós." El qui així s'expressa sobre el llibre *Mentiras fundamentales de la Iglesia católica* és Enric Cortès, un frare caputxí que en l'actualitat fa de cap del departament de Sagrada Escriptura de la Facultat de Teologia de Catalunya. Ara bé, per a Enric Cortès, tampoc no són tot flors i violes. Des de la serenitat i una absoluta tolerància, Cortès discrepa de nombrosos aspectes de l'obra de Pepe Rodríguez. "És molt criticable que l'autor –declara Cortès– faci un judici d'intenció sense tenir prou en compte com s'escrigueren els textos. Els textos no es poden examinar bé si, almenys fictíciament, no es fa des de la fe. Hi ha d'haver els dos moments: el de la fe i el de la ciència. Si jo escolto un concert de Bach essent matemàtic però no tinc cap mena de sensibilitat musical, per més que estudiï Bach ni en gaudiré ni l'entendré."

Per al teòleg, que no vol veure en el llibre cap mala intenció, al seu autor li ha faltat cientificitat: "Ell diu que en feia una lectura crítica. Havia d'haver dit que en feia una lectura senzilla. Amb el seu llibre no es pot dialogar científicament perquè no aporta proves. Només té en compte una escola moderna i pràcticament només cita Shonfield... crec que hauria d'haver posat, almenys a la bibliografia, també aquells autors crítics però que proven les seves teories, com ara John Crossan o Paul Sanders, a fi de donar al lector alternatives. És clar, no ho ha fet així i al final et trobes amb una sèrie d'exageracions i de pontificacions –justament el que critica de l'Església– a més d'afirmacions de coses que aparentment només ell coneix i que no prova".

Per a Cortès, "hi ha moltes coses que es poden mantenir però el que no es pot fer és presentar les coses d'una manera tan pretensiosa, i sobretot el judici d'intencions que acaba fent. Sempre diu que l'autor dels canvis en el text sagrat ha obrat de mala voluntat i això tampoc no és veritat. Això simplement és no entendre la mecànica del món de la literatura i sobretot del món de la fe".

Segons Enric Cortès el periodista ha errat triant la bíblia Nàcar-Colunga, una bíblia que sí que era la més ortodoxa però abans del Concili Vaticà II, i la

MIREIA MARGENAT

més seguida ara mateix és la coneguda amb el nom de Bíblia de Jerusalem. D'altra banda per a Cortès, Rodríguez també s'ha equivocat perquè no ha fet una lectura directa dels evangelis en la seva llengua original.

Enric Cortés està d'acord que certament l'Església ha tingut interès a defensar en un moment donat idees com ara que Crist tenia propietats per tal de defensar els seus propis interessos pontificis però tot seguit afirma també que "l'Església catòlica està feta d'homes i per tant és tan bona i tan dolenta com ells però no més... hi ha coses molt més fortes i criticables que no pas la Taxa Camarae com són els crims de la Santa Inquisició". **F. V.**

Els temps de Niels Bohr

Abraham Pais

En la física, en la filosofia i en la política, **Els temps de Niels Bohr** és molt més que una apassionant biografia del savi danès Niels Bohr, el primer que va entendre com estaven formats els àtoms i que es va convertir en el padrí de la medicina atòmica.

Universitat de les Illes Balears
"Novament", 2

Les fites netes

Damià Huguet

Les fites netes ha merescut el Premi de la Crítica de Serra d'Or 1997, secció de Biografies i Memòries. **Les fites netes** recull les vivències relatives a un poble mallorquí, transformades en matèria literària per un gran escriptor, el poeta recentment desaparegut Damià Huguet.

Editorial Moll
"Tomir", 29

La princesa que creia en contes de fades

Marcia Grad

Un relat meravellós que encisarà el lector des de la primera pàgina, un relat modern però situat en una època remota que simbolitza el viatge que tots fem a través de la vida a mesura que separem la il·lusió de la realitat.

Laertes
"L'arcà", 74

EL TEMPS ambiental

EL TEMPS
ambiental

El proper 21 d'abril el número 20

Un suplement gratis dedicat al medi

EL TEMPS
SETMANARI INDEPENDENT D'INFORMACIÓ GENERAL

A PROP D'ALLÒ QUE MÉS T'INTERESSA

A primera línia de la normalització

Mentre al Parlament es discuteix el nou marc legal del català, al carrer la realitat lingüística és lluny d'arribar a la normalitat. Un estudi fet a Santa Coloma de Gramenet, ciutat emblemàtica del cinturó de Barcelona, aporta dades reveladores.

Les tres quartes parts dels ciutadans de Santa Coloma de Gramenet no usen mai o gairebé mai el català. El 80% dels habitants d'aquesta ciutat afirmen que la seva llengua és el castellà. No obstant això, més del 70% es declaren favorables a l'extensió de l'ús social del català. Però hi ha un significatiu 28% que s'hi mostra reticent.

Aquestes són algunes de les dades que aporta l'estudi *La llengua catalana a Santa Coloma de Gramenet*, una radiografia sense filtres sobre l'estat del procés de normalització lingüística en una de les ciutats més representatives del cinturó de Barcelona. Els autors de l'informe són Noemí Ubach i Albert Fabà, dos lingüistes que treballen com a tècnics de normalització al centre del Consorci de Normalització Lingüística d'aquesta ciutat.

L'estudi, elaborat a partir d'una enquesta feta a sis-cents colomencs, certifica l'avenç que ha fet el català aquests darrers anys, però també assenyala les mancances del procés de normalització i, més enllà de la fredor estadística, també exposa algunes incerteses sobre el futur de la llengua que, si no es resolen adequadament, podrien esdevenir problemàtiques. Els autors de l'estudi remarquen especialment que el català, a banda un nou marc legal, necessita també uns contextos que n'afavoreixin l'ús.

Les xifres. Que la majoria dels ciutadans de Santa Coloma, el 72%, no usin mai o pràcticament mai el català és degut principalment al fet que no troben el context que els permeti de fer-ho. Dels qui tenen el castellà com a llengua pròpia, un 29% no parla català perquè no en sap, però un 33% no el parla perquè en el seu àmbit de relació ningú no ho fa.

I els és ben difícil, perquè una gran majoria dels qui tenen el català com a llengua pròpia, quan algú se'ls adreça en castellà, prop del 90%, canvien de llengua i responen en castellà. Un gest que l'estadística converteix en inútil, perquè la gran majoria de castellanoparlants, un 67%, accepten les converses bilingües i consideren normal que algú els contesti en català, encara que ells s'hi hagin adreçat en castellà. I un 12% assegura que el fet que els contestin en català els ajuda a aprendre'l.

MIREIA MARGENAT

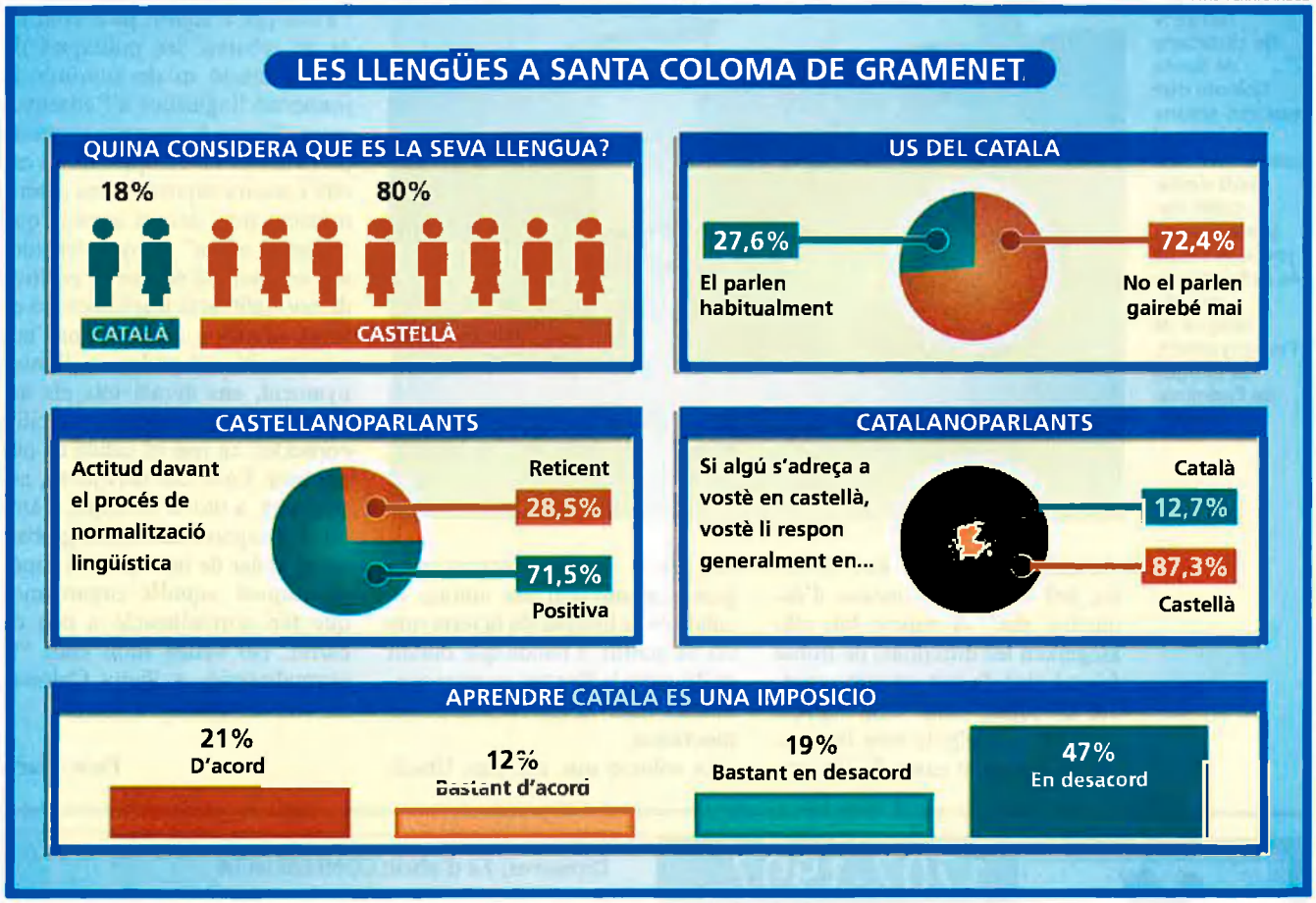

Les tres quartes parts dels ciutadans de Santa Coloma no usen mai o gairebé mai el català. Concretament, el 72%.

Amb tot, hi ha un percentatge destacable de castellanoparlants, prop del 20%, que considera de mala educació que els contestin en català. Aquest percentatge esdevé menys significatiu encara, si tenim en compte que quan hi ha una contesta en català, gairebé ningú, un 0,2%, refusa la comunicació i només un 9,4% demana si li poden parlar en castellà. La majoria de castellanoparlants, prop d'un 60%, continua la conversa en castellà i un 30%, continua la conversa en català. Els autors de l'estudi assenyalen, dintre les conclusions del seu treball, que l'actitud dels catalanoparlants és decisiva a l'hora de fer progressar l'ús social del català: "si els catalanolingües canviessin d'actitud, i fossin més fidels a la seva llengua, l'ús del català augmentaria molt, perquè molts no catalanolingües l'usarien més sovint".

Una altra dada siginficativa que

DAVID FERNAÁNDEZ

revela l'enquesta és que una gran majoria, el 42% dels enquestats, s'estima més que la llengua d'ensenyament de l'escola dels seus fills sigui preferentment el català, si bé un 18% preferiria que fos el castellà. Les xifres coincideixen quan la pregunta és si actualment aprendre català és una "imposició". Un 21% es mostra d'acord amb aquesta afirmació, alhora que un 47% s'hi mostra totalment en desacord.

Les xifres certifiquen l'acceptació generalitzada de la immersió en l'ensenyament secundari. A Santa Coloma només hi ha set famílies que hagin demanat l'ensenyament en castellà pels seus fills, tot i que CADECA, la coordinadora que s'oposa a la immersió, va fer campanya a la ciutat a través del marit de la regidora i cap de llista del PP de la ciutat, Mari Carmen Martínez, que treballa a l'escola pública d'EGB Torre Balldovina.

El fet que la majoria dels enquestats tingui una actitud favorable envers el català és valorat "molt positivament" pels autors de l'estudi. En aquest sentit destaquen que del 28% que usen el català habitualment, gairebé la meitat tenen el castellà com a llengua pròpia.

La majoria dels ciutadans de Santa Coloma són favorables a la normalització del català, però un 28% s'hi mostra reticent.

Rebuig dels joves. El que assenyalen com a preocupant Noemí Ubach i Albert Fabà és una altra cosa. Fent l'estudi han percebut que la gent jove, tot i tenir més coneixement del català, gràcies a l'ensenyament, no l'usa. "El català no té res a veure amb les seves relacions personals o de temps lliure". Per a aquests joves, el català és cada cop més "la llengua de l'ensenyament, la llengua de l'administració". Una primera conclusió que treuen d'aquest fet és que la normalització lingüística no avança, si només es deixa en mans de les institucions. A la llarga, pot acabar produint una "dissociació" entre la llengua del carrer i la llengua de les institucions.

Els joves són, a sobre, el sector que més reticències mostra envers el català. Una bona part del 28% d'enquestats que es mostrava poc favorable a l'extensió del català té menys de trenta-quatre anys. En canvi, els més favorables a la normalització són els més grans de quaranta-un. Els autors de l'estudi apunten, com una possible raó d'aquest rebuig, el fet que per als joves el català és

Del 28% de ciutadans de Santa Coloma que mostren alguna reticència al català, una part molt destacable són joves. Per als joves, el català és cada vegada més "la llengua de l'ensenyament, la llengua de l'administració".

MIREIA MARGENAT

"la llengua del poder, de l'autoritat, del mestre, del mosso d'esquadra, etc." A aquest fet, s'hi afegeixen les dificultats de trobar feina i això fa que puguin percebre el català com "una barrera més que dificulta la seva integració en el marcat laboral". En canvi, per a les generacions més grans, assenyalen els autors, el català és la llengua de la terra que els va acollir, a banda que durant molts anys la llengua va anar aparellada amb la reivindicació democràtica.

La solució que apunten Ubach i Fabà per a aquest problema no és de rebaixar les polítiques de normalització ni de suprimir la immersió lingüística a l'ensenyament. "Sense la immersió aquests joves no serien competents en català i encara suposaria una discriminació més davant aquells que sí que el saben". El que consideren convenient és que la política de normalització lingüística no es limiti només a àmbits com l'administració –el poder– o l'ensenyament, ans abraci tots els aspectes socials i, sobretot, faciliti contextos en què el català es pugui usar. En el cas dels joves, assenyalen, a títol d'exemple, l'àmbit de l'esport o de l'oci. I globalment, dotar de més mitjans i més pressupost aquells organismes que fan normalització a peu de carrer. Ho veuen molt clar: "la normalització, a Santa Coloma, no vindrà només per decret".

Pere Martí

AJUNTAMENT D'ALBORAIA

Regidoria de Cultura
Àrea d'Intervenció Comunitària

1707-1997
25 D'ABRIL
Homenatge a Joan Baptista Basset i Ramos

PROGRAMA

Dilluns, 21 d'abril: CONFERÈNCIA

Títol: **"La Guerra de Successió a Catalunya: la darrera aposta per l'autogovern"**

Conferenciant: **Joaquim Albereda Salvadó**
Universitat de Girona

Dimarts, 22 d'abril: CONFERÈNCIA

Títol: **"Felipe V, el Archiduque Carlos i la guerra de Sucesión Española"**

Conferenciant: **Virginia León Sanz**
Universitat de Madrid

Dimecres, 23 d'abril: CONFERÈNCIA

Títol: **"Aragón: Conspiración y guerra civil"**

Conferenciants: **José Antonio Armillas Vicente i Berta Pérez Alvarez.**
Universitat de Saragossa

Dijous, 24 d'abril: CONFERÈNCIA

Títol: **"Maulets i botiflers al País Valencià"**

Conferenciants: **Carme Pérez Aparicio**
Universitat de València

Divendres, 25 d'abril: INAUGURACIÓ DEL MONÒLIT AL GENERAL BASSET

Actes: **Dimonis de Massalfassar**
Castell aquàtic
Primera Nota. Banda d'agitació folk

Hora: **23.00 hores**
Lloc: **Passeig Marítim d'Alboraia**

Hora de les conferències: **20.00 hores**
Lloc de les conferències: **L'Agrícola Teatre Municipal C/Cervantes, 3. Alboraia**

LES OFERTES DE LA SETMANA

Màrqueting, vendes i publicitat

Empresa de productes químics cerca
VENEDOR/A
de maquinària i de diferents productes per a hotels, restaurants, etc

Batxillerat o equivalent
2 anys d'experiència.
Carnet B1
Horari de treball variable.
Contracte 6 mesos, prorrogable.
Retribució anual bruta: 1.680.000-2.055.000
Lloc de treball: Figueres
Incorporació immediata.
Ref: 49004

Docència i investigació

Empresa constructora de Vilanova del Vallès cerca
DELINEANT
Edat: de 20 a 30 anys
FPII (delineació d'edificis i urbanisme).
Coneixements imprescindibles d'Autocad V 12 i V.13, i es valorarà haver fet un curs de 3D (400-500 hores).
Carnet B1.
Jornada completa.
Contracte de 3 mesos.
Retribució anual bruta: 2.000.000-2.440.000
Incorporació immediata.
Ref: 52904

Turisme i hostaleria

15 ANIMADORS/ES TURÍSTICS/QUES

Treballaran en hotels de tot Catalunya.

Aturat/da de 20 a 35 anys.
Formació bàsica.
2 anys d'experiència.
Coneixements d'anglès, francès i alemany.
Retribució anual bruta: 1.200.000-1.465.000
Incorporació: 21 de maig.
Ref: 54201

Administració i oficines

Empresa tèxtil necessita
PROGRAMADOR/A (AS 400 i RPG 400)

Edat màxima: 30 anys.
2 anys d'experiència
Coneixements superiors d'RPG.
Jornada completa.
Contracte de 6 mesos.
Retribució anual bruta: 3.000.000-3.660.000
Lloc de treball: Sabadell.
Incorporació immediata.
Ref: 54212

Sector agrari, ramader i forestal

Empresa ramadera de la Baronia de Rialp cerca
AUXILIAR DE RAMADERIA

Carnet B1.
Habitatge a càrrec de l'empresa (s'inclouen les despeses d'aigua, llum i calefacció).
Possibilitat de treball en cap de setmana.
Contracte de 12 mesos, prorrogable.
Retribució anual bruta: 1.540.000-1.880.000
Incorporació immediata.
Ref: 55166

Sector de plàstic i cautxú

Empresa de fabricació de peces i accessoris per a l'automòbil necessita
OPERARI/ÀRIA DE LÍNIA
Edat: de 25 a 35 anys.
Formació bàsica.
2 anys d'experiència en el sector de l'automòbil o en el del plàstic i el cautxú.
Vehicle propi.
Residència a l'Alt Camp.
Treball en torn nocturn.
Contracte de 6 mesos.
Retribució anual bruta: 1.300.000-1.585.000
Lloc de treball: Valls
Incorporació immediata.
Ref: 55715

Sector de plàstic i cautxú

MAQUINISTA
d'extrusió de goma per UHF

Edat: de 28 a 35 anys.
Formació: FPII (electricitat i electrònica o metall).
2 anys d'experiència en lloc similar
Vehicle propi.
Residència a l'Alt Camp.
Treball en torn nocturn
Contracte de 6 mesos.
Retribució anual bruta: 2.000.000-2.440.000
Lloc de treball: Valls.
Incorporació immediata.
Ref: 55729

Màrqueting, vendes i publicitat

Empresa de fabricació i distribució de productes alimentaris cerca
DISTRIBUIDOR/A AUTÒNOM/A en exclusiva
per treballar i viure a Saragossa

Edat: de 27 a 45 anys.
Formació en vendes.
2 anys d'experiència com a comercial i/o en atenció al públic.
Carnet B1 i vehicle propi.
Esperit empresarial i emprenedor i amb facilitat per relacionar-se.
Retribució anual bruta: 2.160.000-2.635.000 (fix+comissions).
Ref: 55285

Sector tèxtil, pell i cuir

Empresa tèxtil de Terrassa necessita
OPERARI/ÀRIA CONVERTIDOR/A
Es responsabilitzarà dels Guils i de les màquines *Seydel*.

Edat: de 40 a 50 anys.
Oficial de 1a.
Residència al Vallès Occidental.
Contracte per obra o servei.
Retribució anual bruta: 2.500.000-3.050.000
Incorporació immediata.
Ref: 56895

Sector de muntatges, instal·lacions, manteniment i reparació

Empresa comercialitzadora de maquinària de gènere de punt de Barberà del Vallès cerca
2 TÈCNICS/QUES de tricotosa
Es faran càrrec de la posada en marxa de la maquinària i de l'assistència tècnica.

Edat: de 25 a 40 anys.
Enginyeria tècnica (teixits de punt).
5 anys d'experiència en màquines tricotoses rectilínies o circulars.
Carnet B1 i vehicle propi.
Disponibilitat a viatjar.
Contracte de 6 mesos.
Retribució anual bruta: 2.500.000-3.000.000
Ref: 57131

Sector comerç

DEPENDENT/A
amb coneixements d'anglès i japonès

Edat màxima: 35 anys.
1 any d'experiència.
Jornada intensiva.
Contracte de 3 mesos.
Retribució anual bruta: 1.968.000-2.400.000
Lloc de treball: Barcelona
Incorporació: juliol.
Ref: 57230

Sector de muntatges, instal·lacions, manteniment i reparació

2 TÈCNICS/QUES EN IMATGE I SO
Per a la instal·lació de projectes d'imatge i so i el manteniment d'equips i d'estudis de gravació.

Edat: de 25 a 40 anys.
Enginyeria tècnica o FPII en imatge i so.
2 anys d'experiència en lloc similar.
Anglès mitjà i coneixements de disseny assistit per ordinador i de Microsoft Office.
Carnet B1.
Contracte de 12 mesos, prorrogable.
Retribució anual bruta: 2.500.000-3.050.000
Residència i lloc de treball: Barcelona
Ref: 57488

Administració i oficines

2 TÈCNICS/QUES EN SISTEMES INFORMÀTICS
per a l'administració d'una xarxa.

Edat mínima: 18 anys.
Formació bàsica.
Bons coneixements d'Unix, Java, Visual Foxpro, Novell Netware i Visual Age (IBM).
Jornada intensiva nocturna (de 22h a 5h).
Contracte de 6 mesos.
Retribució anual bruta: 1.900.000-2.320.000
Lloc de treball: Sant Pere de Ribes (Garraf).
Incorporació immediata.
Ref: 57624

Docència i investigació

MONITOR/A D'INFORMÀTICA
per impartir classes en una aula taller

Persona disminuïda física, en situació d'atur.
Diplomatura en educació social o similar.
Experiència en la docència.
Jornada parcial (de 8h a 12h).
Contracte per obra o servei de 4 mesos.
Nivell de sou brut anual: 1.628.000-1.975.000
Residència i lloc de treball: L'Hospitalet de Llobregat
Incorporació immediata.
Ref: 57757

Administració i oficines

7 AUXILIARS ADMINISTRATIUS/VES
per a suport informàtic

Persona disminuïda física, en situació d'atur.
Formació: FPI.
Coneixements d'ofimàtica.
Bon nivell de Windows, DBase III Plus, Access 2.0/2.0, Microsoft Word i Wordperfect
Jornada laboral de 8h a 15h i dijous tarda.
Contracte per obra o servei de 6 mesos.
Retribució anual bruta: 1.155.000-1.410.000
Residència i lloc de treball: L'Hospitalet de Llobregat
Ref: 57758

Sector de muntatges, instal·lacions, manteniment i reparació

Empresa metal·lúrgica cerca
PREPARADOR/A de tom automàtic de capçal mòbil

Formació: FPII (màquines eines o mecànica).
Imprescindible tenir coneixements de *Bechler, Gauthier i Index*.
3 anys d'experiència en lloc similar.
Carnet B1 i vehicle propi.
Jornada completa.
Contracte de 6 mesos.
Retribució anual bruta: 2.500.000-3.000.000
Lloc de treball: Alt Penedès
Incorporació immediata.
Ref: 57664

Serveis a la comunitat i personals

ANIMADOR/A SOCIOCULTURAL
de grups de gent gran

Persona disminuïda física, en situació d'atur.
Formació en FPII.
Formació en animació gerontològica, o en animació sociocultural amb coneixements de geriatria i d'atenció a la gent gran.
Jornada laboral de 8h a 15h i dijous tarda.
Contracte per obra o servei de 5 mesos.
Retribució anual bruta: 1.384.000-1.680.000
Residència i lloc de treball: L'Hospitalet de Llobregat.
Incorporació immediata.
Ref: 57759

Administració i oficines

5 CONSERGES RECEPCIONISTES
Es faran càrrec de l'atenció telefònica, la realització de fotocòpies i el lliurament i la distribució de documentació.

Persona disminuïda física, en situació d'atur.
Experiència en atenció telefònica.
Jornada laboral de 8h a 15h i dijous tarda.
Contracte per obra o servei de 6 mesos.
Retribució anual bruta: 1.058.000-1.290.000
Residència i lloc de treball: L'Hospitalet de Llobregat.
Incorporació immediata.
Ref: 57760

Sector agrari, ramader i forestal

Empresa ramadera cerca
PARELLA
per fer-se càrrec d'una explotació de vacum

Habitatge a càrrec de l'empresa.
Hort propi.
Contracte de 6 mesos.
Retribució anual bruta: 1.400.000-1.710.000
Lloc de treball: Pontevedra (Galícia).
Incorporació immediata.
Ref: 57855

Sector comerç

Supermercat necessita
ENCARREGAT/DA
per a la secció de carnisseria

Edat: de 25 a 40 anys.
Formació bàsica.
3 anys d'experiència en lloc similar.
Jornada completa.
Retribució anual bruta: 1.800.000-2.000.000
Lloc de treball: Lleida
Incorporació immediata.
Ref: 58238

Generalitat de Catalunya
Departament de Treball

FONS SOCIAL EUROPEU

Servei Català de Col·locació

En aquest apartat publiquem ofertes de treball del Servei Català de Col·locació que, per la seva complexitat, per l'especialització dels seus requeriments o per la seva localització geogràfica, exigeixen un tractament especial. Si està interessat en alguna d'aquestes ofertes, ha de telefonar dimarts als telèfons següents: **902 22 11 11** o **902 22 10 44** (*).

En cas que ja sigui usuari del Servei Català de Col·locació només s'haurà d'identificar facilitant el seu NIF i la referència de l'oferta.
Si no és usuari del Servei, sol·liciti la seva introducció urgent i doni també el número de referència de l'oferta per la qual s'interessa.

Les empreses poden passar ofertes de treball als telèfons ***902 22 11 11*** i ***902 22 10 44*** o a qualsevol centre col·laborador del Servei
Els demandants per donar-se d'alta al Servei es poden adreçar a qualsevol punt d'informació o Servicaixa
(*) L'àmbit d'actuació del SCC legalment se cenyeix a Catalunya

L'OCB, de Lluc a la Diada

Aquest passat cap de setmana, l'Obra Cultural Balear ha celebrat la seva primera trobada de socis i simpatitzants. Un acte, al Monestir de Lluc, que ha servit per llançar la tercera Diada per la Llengua i l'Autogovern, que es farà el proper 17 de maig.

En els darrers anys el panorama ha canviat molt per a l'Obra Cultural Balear (OCB). Des l'estiu de 1994, quan va decidir representar el paper capdavanter en la reivindicació nacional i lingüística, es va situar contra moltes mesures polítiques institucionals. Molt especialment es topà amb les institucions governades pel PP. L'èxit de la campanya contra l'Ordre Rotger –que s'inicià aquell estiu del 94– va quedar pàlès en l'èxit de la primera gran Diada, la de 1995. La confrontació amb la política que feia el govern –del PP– ja era frontal. La situació no ha canviat gaire des d'aquell moment. L'OCB segueix en el seu paper reivindicatiu –amb èxits com la Diada de l'any passat, 1996– que l'enfronta a les institucions. Això ha provocat, però, una situació en la qual la institució cultural necessita reforçar molt la seva organització. Per això preveu fer una campanya de captació de nous socis i, en certa manera per això també, ha organitzat aquest primer encontre de socis i simpatitzants. Per celebrar els 35 primers anys –que enguany es compleixen– de feina i, sobretot, per engegar motors en vistes a la tercera Diada consecutiva que organitza, la del propvinent dia 17 de maig.

La conversa amb el president de l'OCB, Antoni Mir, es produeix el dimarts abans de la trobada. Són moments de nervis, d'acabar de tancar-ho tot, si bé quasi ja no manca res, tret de les previsions d'assistència: "exactament és impossible predir-ho, però tendrem uns milers d'assistents. Avui mateix tenim confirmació de bastants més de mil. Per tant cal esperar que diumenge serem això, uns milers, sense que sigui possible dir una xifra més concreta".

Aquesta trobada serà el primer acte del 35è aniversari de la fundació de l'OCB. Es dóna la circumstància que un dels socis fundadors –juntament amb Francesc de Borja Moll, entre d'altres–, Miquel Fullana, encara hi serà present, "un símbol que entronca l'OCB amb la tradició cultural i nacionalista de la segona República mercès al nostre precedent històric, l'Associació d'Amics de la Cultura de Mallorca", diu Mir.

L'OCB prepara la Diada entorn de tres eixos: llengua, reforma de l'Estatut i reivindicació del fet insular.

Objectiu: 17 de maig. A més d'actes diversos, la trobada servirà fonamentalment de punt de partida de la Diada. "Per això hi participaran a la trobada els milers d'activistes en favor de la llengua que vendran des de tots els punts de Mallorca per posar-nos en marxa".

La convocatòria de la Diada tendrà tres eixos. Un, la reivindicació lingüística. Dos, la reclamació de comunitat històrica per a Balears. I tres, la reivindicació del fet insular.

Pel que fa a la qüestió lingüística l'OCB no es refia gens que el Decret de Mínims d'Ensenyament en Català, anunciat pel govern, sigui un instrument efectiu: "no sabem si farà possible d'arribar a aquest 50% d'ensenyament en català, en un parell d'anys, a tots i cada un dels centres escolars de les Balears. El perill que hi veim és que no asseguri això i torni a apel·lar al voluntarisme. De tota manera creiem que amb decret o sense és imprescindible la mobilització per assegurar una presència efectiva de l'idioma a tots els centres escolars de Balears."

Pel que fa a l'equiparació amb les nacionalitats històriques, el president de l'OCB creu que per aconseguir-ho és imprescindible que "totes les forces polítiques de Balears es posin d'acord per així negociar amb força amb Madrid i, des d'aquest punt de vista, la mobilització pot ajudar a fer entenedora als partits aquesta necessitat. Si això no passa, serà difícil que es puguin fer passes efectives per millorar l'autogovern de les Illes Balears. Seria decebedor que únicament hi hagués una reforma fruit d'un nou pacte estatal".

A banda dels eixos lingüístic i d'autogovern, també hi haurà un tercer eix enguany: "el necessari reconeixement de la insularitat,

que patim cada una de les illes".

Pel que fa a les crítiques efectuades per EU, quan aquest partit assenyalà el perill que l'OCB "monopolitzàs" la reivindicació autonomista, Mir considera que "hi ha nombrosíssimes organitzacions de tot tipus –empresarials, sindicals, cíviques...– sense les quals seria impossible la Diada i no puc creure que EU tengui vertaderament aquest temor. En tot cas vull animar tots els militants d'aquesta formació a participar-hi perquè així sigui un èxit més complet, que ho serà, i encara molt més plural".

Respecte a la molt estesa opinió que les institucions controlades pel PP han endegat una campanya contra l'OCB amb l'objectiu d'afeblir-la al màxim, el president de la institució considera que si existís una tal campanya, l'únic que aconseguiria seria enfortir l'Obra: "És el mateix que ha passat amb els atacs gonelles i d'un diari estatal a la trobada, que en lloc de complir els seus objectius el que han fet ha estat multiplicar l'assistència. De tota manera no vull establir paral·lelismes entre la suposada actitud de les institucions governades pel PP i els gonelles. Pel que fa a la qüestió concreta que em planteja, li diré que estic segur que el Govern balear, sostingut pel PP, serà prou intel·ligent per estirar la corda, però no voldrà rompre-la perquè en aquest cas ens faria més forts que mai".

Sobre la intenció del Govern balear –ja manifestada públicament– de garantir la recepció de TV3 a les Illes –actualment gestionada per entitats privades, i a Mallorca per Voltor, associació nascuda per iniciativa de l'OCB– Antoni Mir únicament vol manifestar que "el cas de Mallorca és diferent al de la resta d'illes perquè aquí la qualitat de la recepció és excel·lent amb un pressupost de manteniment barat: la gestió ha estat efectiva i barata. Si el govern ens fa propostes, les escoltarem i estudiarem. No podem oblidar que si Voltor existeix és perquè el govern no volgué responsabilitzar-se en el seu moment d'aquesta recepció".

Miquel Payeras

ARXIU / JOAN CELIA

Antoni Mir. El president de l'OCB assegura que si existís una campanya de les institucions governades pel PP contra l'entitat, únicament serviria per enfortir-la.

fundació BANCAIXA

Del 14 al 20 d'abril.

AGENDA

14 Dilluns *Conferència*

"Los arquetipos en el cuento popular".
Antonio Rodríguez Almodóvar.
Sala Sorolla a les 19'30 hores.
A continuació, inauguració de l'exposició
"Les rondalles d'Enric Valor: Un tresor de paraules i de fidelitats".

15 Dimarts *Conferència*

"Les rondalles: un gènere universal. Les rondalles arrelades al territori".
Caterina Valriu.
Sala Sorolla a les 19'30 hores.

16 Dimecres *Conferència*

Cicle: Lectures d'Ausiàs March.
"Puys que sens tu algú a tu no basta (CV)".
Robert Archer.
Professor de la Trobe University de Melbourne, Australia.
Sala Sorolla a les 19'30 hores.

17 Dijous *Conferència*

"La rondallística valenciana: Enric Valor un rondallaire excepcional".
Rosa Serrano.
Sala Sorolla a les 19'30 hores.

CENTRE CULTURAL
Plaza de Tetuán, 23. Tel. 387 56 64. Valencia

ENRIC ARGULLOL, RECTOR EN FUNCIONS DE LA UNIVERSITAT POMPEU FABRA

Text: EDUARD VOLTAS / Fotos: RICARD CUGAT

"No m'agradaria ser conseller"

Quan li vam fer l'entrevista, encara era el rector. L'endemà, sorprenent tothom, va renunciar al càrrec i va convocar eleccions. Definitivament, Enric Argullol (Barcelona, 1946) no és un home previsible.

No passa cada dia que vagis a fer una entrevista a un senyor rector i que aquest et convidi a pujar al terrat i et comenci a parlar d'esglésies gòtiques, de militars i dels defectes i virtuts de l'urbanisme municipal. L'edifici del rectorat de la Universitat Pompeu Fabra és situat a la plaça de la Mercè de Barcelona, i des del terrat, mirant a mar, hi ha una visió privilegiada de la gran operació d'obertura de la ciutat al Mediterrani. Enric Argullol ens hi ha convidat i es distreu del turment de la sessió fotogràfica amb detallades explicacions sobre tot allò que pot captar la seva vista. L'Argullol urbanista gaudeix fent una petita classe de deu minuts sobre la relació entre arquitectura i geopolítica. "Aquell és el campanar del Pi, i el de més enllà el de Santa Maria del Mar. A Barcelona les esglésies són gòtiques, perquè el moment de màxim potencial de Catalunya és la Baixa Edat Mitjana. A Lisboa, en canvi, les esglésies són del divuit, que és quan ells van ser forts. I a Amsterdam..." El fotògraf va fent, i ell sembla esquivar la càmera movent-se contínuament i assenyalant edificis, avingudes, campanars. Finalment, ens proposa de fer l'entrevista allà mateix, en una sala de reunions amb grans finestrals i vista al port de Barcelona. Hi estem d'acord, naturalment. Està relaxat, i en dues hores de conversa no mostra cap indici de crisi. Però l'endemà protagonitzarà una sorpresa presentant la renúncia a la mesa del claustre i deixarà tothom descol·locat. Inclòs aquest periodista, és clar, que opta per enorgullir-se d'haver fet l'última entrevista a Enric Argullol abans de la seva dimissió. Quina vista, els d'EL TEMPS!

"La Universitat Lliure no neix d'un centre consistent. Hem de veure el seu projecte i el seu arrelament al país. Em preocupa que la institució de la qual neix, el FERT, sempre hagi fet tot l'ensenyament en castellà."

—Per què és tan difícil d'aconseguir una entrevista amb vostè?

—Perquè m'agrada d'anar amb metro. A mi, m'agrada viure com una persona normal, i per això no hi ha cotxe oficial a la universitat. Sé per amics i per familiars que quan surts a la televisió ja no pots anar normalment amb metro. El meu germà [*Rafael Argullol*] sortia en uns programes nocturns, d'aquests que només veuen els somnàmbuls, sobre filosofia, i quan agafava el metro l'endemà la gent se'l mirava. Pel que es veu hi ha molts somnàmbuls en aquest país!

—O molts filòsofs...!

—Més aviat molts somnàmbuls! (*riu*)

—Això que em diu que li agrada d'anar amb metro em recorda que un dia vaig preguntar a Francesc Cabana per què Catalunya no té les multinacionals que li correspondrien pel seu potencial econòmic. I em va dir que, entre més coses, als industrials catalans, els agrada d'anar al cinema amb la senyora el diumenge a la tarda, sense guardaespatlles i passant desapercebuts. Això és un defecte o una virtut del país?

—No ho sé... Home, hi va haver un determinat moment en què l'horitzó de la burgesia local era el mercat espanyol i res més. Però les coses han canviat molt. Crec que els nostres industrials treballen amb la mentalitat que el mercat és el món, i la quota d'exportacions comença a ser important. Diria que, als ita-

lians, que tradicionalment han estat més llançats de cara al món, també els agrada d'anar al cinema amb la senyora. Més aviat em penso que les raons d'aquest dèficit de multinacionals ve d'una manca de sistema financer propi, que prengués les decisions aquí.

El punt més difícil a l'hora d'entrevistar Argullol és el de seleccionar els temes de conversa. Sap moltes coses i molt diferents. Però abans que res cal parlar amb el rector de la Pompeu.

—Parlem d'universitat. Fa uns deu anys la Generalitat de Catalunya va definir el que havia de ser el mapa universitari, basat en tres eixos: manteniment de les universitats històriques, creació de la Pompeu Fabra, i extensió territorial amb noves universitats a Lleida, Girona i Tarragona. Passat el temps, li sembla que va ser un bon disseny?

—Nosaltres tenim el mapa que deriva de les característiques del país. Catalunya té una capital gran, que ha estat clau en el manteniment d'una identitat catalana, però que a diferència d'alguns altres països va acompanyada d'un rosari de ciutats mitjanes amb tradició cultural. El fet que neixin universitats a Girona, Lleida i Tarragona reflecteix aquest teixit de ciutats que hi ha a Catalunya. El que passa és que ara assistim a un altre fenomen, que es el naixement de centres universitaris de diversa condició a les altres ciutats de Catalunya. Potser seria més adequat que aquesta xarxa de ciutats oferissin estudis universitaris només de primer cicle, i en canvi sembla que es vulguin oferir universitats amb tots els ets i uts sense que sigui clar si tindran els mitjans necessaris per a sortir-se'n.

—Per entendre'ns, vostè seria partidari que un estudiant pogués estudiar els primers anys de carrera al costat de casa però que hagués d'acudir a la metròpoli en la fase final dels estudis.

—Sí. Jo crec que és bo moure's. I, a més, crec que un model d'aquest tipus asseguraria la viabilitat d'aquest rosari d'iniciatives universitàries que apareixen per tot el país.

—I en aquest mapa, quin efecte té l'aparició d'universitats privades?

—Miri, d'universitats privades, n'hi ha de moltes menes. N'hi ha que responen a una tradició, que són projectes amb unes arrels sòlides. Però n'hi ha que no acabem de saber quines són les seves arrels ni quina serà la seva realització.

—Suposo que es refereix a la Universitat Lliure de Catalunya, que promou l'Opus Dei.

—Sí. Aquesta universitat no neix d'un centre consistent, perquè el centre del qual neix no ho és.

—Fa falta, aquesta universitat?

—Bé, hi ha països amb una demografia similar a la nostra i amb més universitats. I són països que són tinguts per més avançats que el nostre. El que hem de veure és la coherència del projecte de la Universitat Lliure des del punt de vista científic, hem de veure quina realització ha de tenir, i òbviament també el seu arrelament al país. A mi, em preocupa que la institució de la qual neix, el FERT, sempre hagi fet tot l'ensenyament en castellà.

—El fet que l'Opus Dei sembli amagar-se darrere aquesta universitat és també un fet a valorar?

—L'Opus Dei és una institució religiosa amb una bona experiència universitària a la Universitat de Navarra, que curiosament no sembla que vulgui avalar públicament aquest projecte, cosa que em sorprèn.

—Vull dir que la Universitat Ramon Llull, també privada, no s'amaga del seu lligam amb l'església catòlica. Al contrari, en fa un senyal d'identitat. En canvi, la Universitat Lliure sembla com si volgués amagar l'ou.

—Per això em penso que, a aquesta nova universitat privada, li hauria resultat bo de reconèixer un lligam amb la universitat de l'Opus a Navarra. D'una altra banda, dels seus lligams amb l'Opus, jo només en sé el que diuen els mitjans de comunicació. Em sorprèn que no s'utilitzi l'aval de la Universitat de Navarra, si realment hi ha la presència de l'Opus. Però recordi que aquesta institució religiosa sempre diferencia la institució dels seus membres. Es possible que en aquest cas ens diguessin que no és la institució sinó els seus membres que impulsen la Universitat Lliure de Catalunya.

"No té cap sentit pretendre que determinades regions espanyoles tinguin les mateixes vies de realització que un país com Catalunya. Si fos per aquestes regions no s'hauria fet mai la constitució."

—Vostè ha estudiat profundament l'estatut d'autonomia des d'un punt de vista jurídic. Aquest estatut és un fracàs de la classe política catalana?

—Miri, jo crec que la lletra de l'estatut no és tan satisfactòria com hauria de ser. Però és que hem de situar la redacció de l'estatut en el seu context, que era molt diferent de l'actual. La lletra de l'estatut, ja ho he dit, és insuficient i a vegades fins i tot desafortunada, però tampoc no s'ha de perdre de vista que ha estat l'eina que ha permès el període més dilatat i profund d'autonomia de Catalunya des del 1714. Es important tenir en compte dues coses: en primer lloc, que no hem de ser gaire presoners de la literalitat dels textos, perquè, al capdavall, hi ha països que fa dos-cents anys que tenen la mateixa constitució i en canvi la seva organització política ha canviat moltíssim; i en segon lloc, això tampoc no ens ha de fer caure en la santificació dels textos, com si fossin incanviables.

—Reformar l'estatut és reformar la constitució?

—Depèn del que vulguis modificar de l'estatut. De la mateixa manera que l'estatut és interpretable, la

constitució també ho és.

—Vostè és dels qui creu que ha arribat el moment d'afrontar aquestes reformes?

—És la pregunta del milió, aquesta! El que penso és que potser ha arribat el moment de fer balanç. Tenim divuit anys d'estatut, que és bastant. A la vista d'aquest balanç hem de veure, en segon lloc, quins són els objectius que ens hem de plantejar, tant en l'aprofundiment de l'autonomia com en la relació Catalunya-Espanya. I un cop fet això, vindria la tercera fase: esbrinar quins d'aquests nous objectius poden encaixar en les normes actuals i quins no, encara que sigui perquè els agents interessats no estan disposats a fer-los encaixar. Això obriria la porta de les reformes.

—Últimament es parla molt de sobirania, amb significats diferents. Quina és la seva actitud sobre això?

—Bé, jo entenc que la constitució en els seus primers articles parla tant de la sobirania única com de les nacionalitats que hi ha a l'estat espanyol. Si compartir sobirania vol dir anar cap a un nou estat espanyol del qual Catalunya és un integrant constituent, singular i ple, aleshores hi estic d'acord. S'ha de jugar la via de la singularitat. No té cap sentit pretendre que determinades regions espanyoles tinguin les mateixes vies de realització que un país com Catalunya. Hi ha una prova del nou: si fos per aquestes regions no s'hauria fet mai la constitució i el seu títol vuitè. Si l'any 76 i 77 es parla d'autonomies no és per Extremadura, ni per Castilla la Vieja o Castilla la Nueva. Això és així.

—Ha comptat quantes vegades els rumors l'han convertit en conseller del govern Pujol?

—Mai.

—No em dirà ara que mai no n'ha tingut constància, d'aquests rumors.

—No solament això, sinó que és un impossible. No ha estat mai dins els meus horitzons. Jo vaig fer política en una determinada època, i reconec que el càrrec de rector té també una càrrega política. Però en democràcia no m'he plantejat mai de fer política activa. Ja sé que això es diu sempre i després no es compleix, però vull deixar clar que d'aquí me'n vaig a les cotxeres, com aquells tramvies que portaven un cartellet que deia "Retiro" [*en el moment de transcriure aquesta resposta, quan ja sabem la dimissió d'Argullol, pensem que potser sí que ens havia donat alguna pista sobre el seu estat d'ànim*].

—És curiós. Pasqual Maragall va fer servir el mateix símil en una entrevista que vam publicar fa poques setmanes.

—No hi ha comparació. Ell sí que fa política activa! Jo només sóc un pobre professor que fa de rector d'una universitat.

—Li faré la pregunta d'una altra manera: li agradaria de ser conseller?

—No.

—Vostè també ha estudiat molt a fons la qüestió de la seguretat pública. Li sembla que l'actual model policíac català és ben lligat jurídicament?

—A mi, no m'agrada de fer interpretacions literals de les lleis. Una interpretació àmplia de l'estatut i de la constitució pot permetre que les forces de seguretat de l'estat tinguin a Catalunya un paper residual, dedicades als delictes diguem-ne federals, que sobrepassen l'àmbit català.

—Però això requeriria que a Catalunya hi hagués una autoritat única en matèria de seguretat, cosa que no passa ara. Això permet, per exemple, que els mossos es despleguin, però sense saber fins a quin punt això implica un replegament de les FSE.

—Aquesta és la situació actual. Però seria perfectament viable, sense tocar la constitució, un model d'autoritat única de seguretat que fos la Generalitat, de manera que tot el que fos seguretat ordinària s'exerciria com una competència pròpia, i que fins i tot, per delegació de l'estat, s'exercissin la resta de funcions. Això és perfectament viable. El que falta és la voluntat política de fer-ho.

—Vostè va participar en l'organització de la Caputxinada. Tot allò li queda molt lluny?
—Miri, jo vaig participar en aquest gran pacte de la transició que és no mirar endarrere. He estat molt poc nostàlgic, no he anat a cap celebració commemorativa. El que sí que puc dir és que, a la Caputxinada, s'hi va aprovar un document, titulat "Manifest per una universitat democràtica", en què es deia que havíem de fer una universitat democràtica, científica i catalana. Tots tres objectius em continuen funcionant.

Domina l'economia de diversos països asiàtics i és cada cop més influent als EUA. La diàspora xinesa –uns 55 milions– és, per als més alarmistes, la cinquena columna de la Xina, país que es consolidarà a principis del pròxim mil·lenni com una superpotència econòmica.

La diàspora groga

Els recels dels nord-americans envers els xinesos van quedar palesos durant la polèmica generada per les donacions a la campanya del Partit Demòcrata. Gran part d'aquest diner va passar per les mans de John Huang, encarregat d'obtenir 7 milions de dòlars entre la comunitat xinesa dels Estats Units. En no aconseguir-los, es va dirigir als seus compatriotes de Taiwan, Tailàndia, Singapur i Indonèsia, violant d'aquesta manera una llei que impedeix rebre donacions d'estrangers. Arran d'aquest escàndol que Bill Clinton sembla haver superat, es va saber que Haung havia rebut 700.000 dòlars quan va deixar el grup indonesi Lippo el 1994 per ocupar un alt càrrec al Ministeri del Comerç. Lippo és propietat de la família Riady, d'origen xinès.

ARXIU

A Singapur, el poder polític està en mans dels xinesos. Aquesta comunitat representa el 75% de la població d'aquesta ciutat-estat.

"Darrerament, hem abandonat la fòbia contra el Japó per tenir fòbia contra la Xina", va reconèixer al diari *The New York Times* l'historiador John Dower, del prestigiós Institut Tecnològic de Massachusetts "S'ha de ser sord per no entendre el racisme que es troba en molts discursos", va proclamar Robert Matsui, representant del Partit Demòcrata per Califòrnia. Tant John Dower com Robert Matsui es referien a les reiterades afirmacions aparegudes en la premsa que estan convertint La xina en una amenaça militar i econòmica per a l'hegemonia dels Estats Units i, d'alguna manera, els xinesos en "agents" al servei del règim comunista de Pequín.

Als Estats Units la comunitat xinesa es fa sentir a les universitats i en algunes ciutats (Los Angeles, principalment) però encara no té un poder financer significatiu. Al contrari del que passa als països del sud-est asiàtic. A Indonèsia, els xinesos –el 5% dels 195 milions d'habitants– dominen els més importants consorcis. Lippo, conegut per l'escàndol de la campanya de Bill Clinton, és un dels més importants. També destaca el grup Salim, presidit per Liem Sioe Liong, que controla 17 de les 26 més grans empreses d'Indonèsia.

John Dower, historiador nord-americà: "Hem abandonat la fòbia contra el Japó per tenir fòbia contra la Xina."

Liem és discret com la resta dels seus compatriotes. És una virtut necessària per sobreviure en un país en el qual la prosperitat de la comunitat xinesa no és gaire ben vista per la població. Per aquest motiu, els xinesos també han establert una aliança amb la família Sukarno i els militars, que han acumulat riqueses durant aquests trenta anys de dictadura. Fins i tot, alguns xinesos s'han convertit a l'islam per ser acceptats com indonesis, i un centenar dels neomusulmans han arribat a ser reconeguts com imam.

L'eficàcia de Singapur. A Singapur el poder polític està en mans dels xinesos, que representen el 75% de la població. Aquesta ciutat-estat que presumeix de tenir una renda per càpita europea, model d'eficàcia i de control –es penalitza tirar papers a terra i està prohibit el xiclet–, s'ha fet a la mesura de Lee Kuan Yew, que l'ha dirigit de manera autocràtica des de 1959 fins a 1990. Lee ara dóna conferències per tot el món, explicant l'èxit del seu model de desenvolupament, basat en Confuci, el lliure mercat, una rígida disciplina i la protecció de les estructures familiars.

A Malàisia la comunitat xinesa (el 30% de la població) també controla l'economia, encara que ha de permetre que el poder polític estigui en mans dels malais, de religió mulsumana. La Federació afavoreix els malais mitjançant la política coneguda per "*bumiputra*", una espècie de discriminació positiva que fa que

RAFA GIL

ARXIU / EFE

A l'esquerra, Chinatown (barri xinès) de Nova York. La comunitat xinesa dels Estats Units, que encara no té un poder financer significatiu, ja es deixa sentir en algunes ciutats. A la dreta, la borsa de Hong Kong, plaça financera que passarà a dependre de Pequín el propvinent 1 de juliol.

l'administració estigui copada per ells. Els indis tamils, la tercera comunitat d'aquest país del sud-est asiàtic, ocupen l'últim esglaó de la societat malgrat el seu dinamisme.

A Tailàndia la diàspora xinesa (el 7% dels 55 milions d'habitants) controla el 75% de les indústries i les finances. Entre els consorcis més importants del país destaca el grup Pokhand, que construeix un complex petroquímic prop de Pequín. El grup Bangkok Land, dedicat a la construcció immobiliària, és present a la Xina.

Igualment importants són les comunitats xineses a Cambotja (4%), Filipines (2%), Birmània (5%), Laos (2%) i Vietnam (1%).

En alguns països van ser represaliats, com fou el cas de Vietnam durant la confrontació entre Hanoi i Pequín, mentre que a Cambotja els odiaven perquè els consideraven pròxims als khmer rojos, que van instaurar un règim de terror inspirat en el maoisme més pur. Un milió de persones van morir durant els quatre anys de govern presidit per Pol Pot.

Per conèixer la importància de la comunitat xinesa a l'Extrem Orient no cal sinó fer un volt pels barris on viuen i fan negocis, reproduint quasi sempre les relacions familiars i culturals de les seves zones d'origen. El 75% dels xinesos de la diàspora són originaris de les províncies de Fujian i Canton.

Al Chinatown (barri xinès) de Bangkok les cases de venda d'or

ARXIU / EFE

La majoria de les inversions de la diàspora van a parar a Xina. Segons diferents estudis, el 90% de les inversions estrangeres que es fan a Xina procedeixen dels xinesos escampats arreu del món.

Taiwan mira Hong Kong

El retorn de Hong Kong a la sobirania de Xina és seguit amb atenció a Taiwan. El propvinent 1 de juliol la colònia es reintegrarà a la Xina com a regió administrativa especial que conservarà durant 50 anys algunes prerrogatives, segons estipulen els acords a què van arribar Londres i Pequín. De moment, els dirigents comunistes ja han col·locat un home de la seva confiança, Tung Cheehwa, al front de l'executiu per encarregar-se del traspàs de poders. Tung va ser elegit l'11 de desembre per un comitè format per 400 persones.

El diari *Xin Bao* de Hong Kong va assegurar que si Tung aconsegueix mantenir l'estabilitat, la llibertat d'expressió i l'economia de mercat, en sortiran enfortits els sectors de Taiwan partidaris de la reunificació. En cas contrari, si els dirigents comunistes asfixien la relativa llibertat d'opinió que es viu a la –encara– colònia, els partidaris de la inpendència taiwanesa tirarien endavant amb el seu projecte.

Els independentistes de Taiwan estan muts des de fa un any, quan Xina va llançar míssils contra les costes de l'illa poc abans de les eleccions presidencials. La crisi de febrer i març de 1996, que va alarmar els països de l'ASEAN (Associació de Nacions del Sud-est Asiàtic, formada per tots els països del sud-est asiàtic excepte la Xina), va ser desactivada gràcies a la mediació dels EUA.

El president de Taiwan, Lee Teng-hui, ha moderat el seu discurs independentista per no irritar un veí-germà que no vol sentir parlar d'un estat independent.

ARXIU / EFE

Lee Teng-hui, president de Taiwan, i la seva dona. Voten en les eleccions de març de l'any passat.

Lee forma part de la generació nascuda a l'illa, que no té lligams sentimentals amb la Xina, al contrari dels anteriors dirigents, vinculats al Kuomintang de Chiang Kai-Shek que va establir-se a Taiwan quan fou derrotat per l'exèrcit de Mao Zedong el 1949. **A. C.**

són a tocar. Es distingeixen pels rètols en xinès i pel cridaner color vermell, present a les seves botigues i cases de menjar. "No es fan amb nosaltres", va comentar un jove tailandès en adonar-se de la meva curiositat per un temple xinès, amagat entre uns carrerons d'un barri de Bangkok.

El mateix recel que senten els nord-americans envers els xinesos es repeteix al sud-est asiàtic. Els dirigents d'Indonèsia, Tailàndia i Malàisia consideren que els seus ciutadans d'origen xinès són més lleials a Pequín que no pas al país on resideixen. De fet, la majoria de les inversions de la diàspora van a parar a la Xina, una raó que explica el creixement accelerat d'algunes regions. L'altre factor és la taxa d'estalvis de la Xina, que arriba al 38% del producte nacional brut el 1992, la segona del món després de Singapur (45%) i per davant de Taiwan (30%) i els Estats Units (4%). Segons diferents estudis econòmics, el 90% de les inversions estrangeres que es fan a la Xina procedeixen de la diàspora.

Antoni Castel

Cul de sac búlgar

Mentre s'espera l'ensorrament dels ex-comunistes en les eleccions del 19 d'abril, Moscou torna a ser un referent polític i social de primer ordre a Bulgària.

A les portes del triomf de la dreta en les eleccions parlamentàries del 19 d'abril, que podria donar a Bulgària l'empenta defintiva cap a l'OTAN, el Kremlin intenta de salvar tants actius com pot del que havia estat el seu satèl·lit més fidel. La maniobra inicial té un doble aspecte, econòmic i militar.

Resulta que l'empresa russa MIG-MAPO s'ha ofert a construir a la ciutat de Plòvdid una gran fàbrica de modernització d'avions de combat. Es tracta d'un projecte antic que ha estat reactivat precisament en plena fallida de Bulgària, i s'ha convertit en una temptació difícilment rebutjable per al govern de gestió del tecnòcrata Stefan Sofianski. Segons l'oferta de Moscou, que ja ha estat aprovada per Ieltsin, es crearien 50.000 llocs de treball i els guanys anuals superarien els mil milions de dòlars. Per arrodonir-ho el govern de Rússia, que no té fons per a pagar el salaris de milions de treballadors, ofereix al de Bulgària un crèdit de 450 milions de dòlars, a pagar en deu anys a partir del 2001. Els rèdits d'aquestes transaccions, aparentment més avantatjoses que no les dels crèdits que el Fons Monetari Internacional fa arribar a comptagotes, són apetitosíssims tant per a la "nova burgesia" búlgara, sorgida de la màfia i de la *nomenklatura*, com per a les més altes esferes del Kremlin.

El Kremlin assegura primer de tot els mínims per mantenir la seva tradicional presència econòmica i militar a Bulgària, ara especialment valuosa atesa l'ofensiva atlantista. Cal recordar que Bulgària va ser una mena de rebotiga de l'URSS que subministrava al seu satèl·lit totes les primeres matèries i el combustible, li comprava el 55% de la producció agrària, l'omplia de centrals nuclears i la feia seu d'influents sucursals del KGB.

Així mateix, l'arribada a Bulgària de la MIG-MAPO dóna més oportunitats de negoci tant a la burocràcia que s'ha enriquit amb el contraban d'armes als bàndols bel·ligerants als Balcans com a la *nomenklatura* que s'ha fet supermilionària esquarterant i privatitzant fraudulentament el complex militar industrial.

És precisament aquesta nova classe configurada sota el govern dels ex-comunistes del Partit Socialista durant els anys immediatament posteriors a la caiguda de la dictadura de Tòdor Jívkov que ha impedit una transició mínimament eficaç i estable a Bulgària. La corrupció i el mercadeig delictiu es van imposar fins i tot després en la Unió de Forces Democràtiques, un cop guanyades les eleccions del 1991. Qui semblava un líder liberal providencial, el primer ministre Fílip Dimítrov, va haver de dimitir al cap d'un any, i el 1994 els búlgars tornaven a votar majoritàriament els ex-comunistes, en una sotragada electoral nostàlgica fruit de la por i de la confusió. Però Jan Vidènov, que també havia estat jove i gran promesa del nou socialisme no va tenir més sort que Dimítrov i va plegar a final del 1996, deixant com a herència la fallida econòmica: inflació de més del 30% mensual, davallada d'un 10% del PIB i salaris mitjans equivalents a sis mil pessetes el mes. És a dir, la pobresa per al 90% de la població, cosa que va ser el detonant de l'assalt del Parlament, primer, i dels carrers i de les fleques, després.

Aquest nou moviment pendular, que ja es va deixar observar la tardor passada amb la victòria de Petar Stoiànov a les presidencials, no és gaire diferent de les sacsejades electorals o dels rebomboris de carrer que van enlairar i defenestrar el liberal Dimítrov i el socialista Vidènov. Un cop passada l'emotivitat del recompte de vots, el nou govern no podrà fer res de diferent del que a hores d'ara ja exigeix el Fons Monetari Internacional.

La política d'ajustament que s'acosta podria desencadenar tanta o més desesperació que no la que va provocar l'última crisi. És arriscat de fer previsons sobre quina expressió ideològica podria tenir una altra explosió antigovernamental a Bulgària, però un cop fracassades la via neoliberal i la dels ex-comunistes, només queda el nacionalisme populista, assajat amb èxit per les *nomenklatures* del Balcans i encara no intentat a Bulgària. Aquesta sortida, segur que la tenen en compte els amos del diner, atents alhora a les urnes, a les consignes del FMI i a les temptacions que arriben de Moscou.

Llibert Ferri

ARXIU / EFE

Petar Stoiànov. És president de Bulgària des de la tardor passada, en virtut del moviment pendular que s'ha instal·lat en la dinàmica electoral del país.

"Un bon catòlic ha de defensar els croats"

Pels croats de Sarajevo la visita del papa és el reconeixement de la resistència catòlica contra l'exèrcit txètnik durant el anys de setge i contra la majoria musulmana que ara, segons el vicari general de la ciutat, Mato Zovkic, ha de respectar els seus drets.

Sarajevo, capital de la majoria musulmana de Bòsnia, ha preparat la visita del papa com un signe més de normalitat després d'una guerra que encara no ha cicatritzat. Per a la minoria catòlica de la ciutat la visita del papa Wojtila és alguna cosa més. Segons Mato Zovkic, vicari general de l'església de Sarajevo, en aquest país la religió significa també identitat ètnica. "La gent no solament va a l'església per pregar, sinó també per nodrir la seva identitat. Igualment fan musulmans i ortodoxos. Com que es confonen interessos religiosos i ètnics, per a ser un bon catòlic, un bon ortodox o un bon musulmà, cal defensar la causa ètnica pròpia".

El 7% catòlic de Sarajevo ha preparat l'arribada del papa durant molts mesos. Estan molt il·lusionats perquè aquesta experiència és, per a ells, "un punt de claror en aquesta fosca postguerra", tot i que tothom n'espera resultats diferents. Un comitè d'intel·lectuals ha preparat el programa de la visita papal per evitar les suspicàcies de les altres comunitats religioses de Bòsnia.

I és que el vicari general de l'església de Sarajevo preveu un futur incert: "En el món musulmà no tenen l'experiència d'una revolució francesa perquè no diferencien entre estat i religió i, per tant, no sabem com pot acabar tot això. Si es creés un estat musulmà, no sabem què passaria. Per molt que diguin que respectaran els nostres drets, només són paraules". Espera que la vinguda del papa i l'encontre d'aquest amb el president del país, Alia Izetbegovic, musulmà, enfortirà la posició dels croats de Bòsnia.

"La convivència entre religions diferents és possible". Actualment hi ha el projecte d'escriure un document conjunt entre les religions del país i de crear un centre de cooperació interreligiosa per llimar diferències. Però Mato Zovkic no pot amagar les dificultats d'aquesta cooperació, fins i tot en els nivells més elementals: "el document conjunt, l'hem de redactar en anglès, perquè la llengua és un instrument de política i no ens posem d'acord a l'hora de crear unes definicions comunes ni nosaltres, els croats, ni els bosnians o els serbis".

"En el món musulmà no tenen l'experiència d'una revolució francesa perquè no diferencien entre estat i religió i, per tant, no sabem com pot acabar tot això. Si es creés un estat musulmà, no sabem què passaria."

Els altres catòlics de Sarajevo. La gran presència d'ONG confessionals durant la guerra ha convertit Sarajevo en un centre de multiculturalitat, fins i tot dintre l'església catòlica. Aquest és el cas de don Renzo Scapolo, de l'associació italiana Sprofondo. Per alguns membres de la cúria catòlica de Sarajevo, don Renzo és un capellà que viu amb els musulmans i que a vegades passa per l'església. Oficialment pertany a la diòcesi de Pàdua, però treballa a Bòsnia des del 1992. Es conscient que viu a la frontera de la legalitat eclesiàstica. Per ell, la forma d'ajudar qui ho necessita és organitzar grups d'ajuda mútua d'unes deu persones (musulmans, croats o serbis). Sobre el futur de Bòsnia i, en concret, de Sarajevo, don Renzo és més aviat pessimista perquè sembla que hi hagi un projecte satànic d'àmbit mundial de destruir aquesta forma de vida, de convivència d'ideas, cultura i religió, de fer desaparèixer l'home multiètnic, com si es volgués demostrar que n'és impossible l'existència.

Ni el vicari general de la ciutat ni don Renzo no volen comentar obertament què va significar per als catòlics que el nunci papal deixés Sarajevo durant la guerra per tornar-hi un cop acabat el període més perillós. L'oblit i l'absència tant de part de l'església

Els mitjans catòlics

"Jo vinc el dilluns i el dimecres, llegeixo les notícies que em diuen i la resta de la setmana treballo en una emissora independent". Així es disculpava Sasha, el presentador dels butlletins horaris de VRH Bosna, la principal ràdio croata de Sarajevo, el dia que va silenciar la visita del president bosnià musulmà a Washington i, en canvi, va omplir els informatius amb notícies de Zagreb i de preparatius de la visita del papa: "Jo sóc croat i catòlic, però per mi això només és una feina –ben pagada, això sí". Per a la cap d'informatius de l'emissora es tracta d'alguna cosa més: "si podem servir d'instrument per a difondre la identitat croata a Bòsnia, millor". Aquesta és la missió de tots els mitjans de comunicació del grup Napredak, presidit pel teòleg Franjo Topic, que des dels seus estudis de televisió, la ràdio i un rotatiu diari, fa setmanes que prepara la visita del papa: "És un esdeveniment únic només comparable amb la celebració dels Jocs Olímpics del 1984". **A. C.**

com de la societat civil durant l'època més crua de la guerra són dues espines que don Renzo té clavades a l'esperit: "El que s'ha vist en aquest Calvari ha estat una mare amb el fill crucificat en què s'ha escapat tothom, fins i tot sant Joan Evangelista, amb qui jo comparo el nunci. Però tampoc no s'han vist a Sarajevo els polítics, els sindicats, etc. Crec que si s'hagués organitzat l'absència, no hauria sortit tan bé".

J. J. García Campillo / Antoni Cruanas
(Sarajevo)

ANTONI CRUAÑAS

Mato Zovkic: "Per a ser un bon catòlic, un bon ortodox o un bon musulmà, cal defensar la causa ètnica pròpia."

Llengua i política, cultura i nació
Un epistolari valencià durant el franquisme

A. Cucó i S. Cortés (edició)

Llengua i política, cultura i nació són els quatre mots que resten al fons d'un voluminós conjunt de papers privats encreuats durant la dictadura per unes dotzenes de valencians que reflexionaven sobre el seu futur col·lectiu.

Editorial 3i4
"La Unitat", 165

Sobre la nació dels valencians

Joan Francesc Mira

En un país com aquest, la reflexió –i si pot ser l'acord– entre el "ser" i el "no ser", és la condició per a existir com a societat, com a poble responsable del seu propi futur entre els altres pobles.

Editorial 3i4
"La Unitat", 166

Tots els colors del roig

Josep Vicent Marquès

Un interessant testimoniatge històric dels anys foscos i lluminosos de la generació que va reprendre en la dècada dels seixanta la lluita popular i nacional al País Valencià.

Editorial 3i4
"La Unitat", 167

Un petit Hollywood al Baix Llobregat

Un pol d'atracció del sector audiovisual es consolida al Baix Llobregat. És el Media Park. Clients públics i privats s'acosten al que pot esdevenir la Meca inevitable del sector, sobretot a partir de l'aparició massiva de canals temàtics a través del cable.

A un extrem del polígon industrial de Sant Just Desvern-Sant Feliu del Llobregat s'erigeix el que ha de ser una mena de Hollywood català televisiu, el Media Park. Es tracta d'un complex tecnològic que vol ser pol d'atracció de produccions audiovisuals tant privades com públiques, tant per a empreses ja existents com per a l'allau de canals temàtics per cable que ens vindrà d'aquí a no res.

MIREIA MARGENAT

Santiago Lapeira. És director de relacions institucionals i desenvolupament de Media Park.

Les instal·lacions –fins ara uns 12.000 m² edificats dels 30.000 que hi ha en projecte– funcionen al cent per cent. De fet és tracta d'un edifici que agrupa diversos estudis, sales de maquillatge, oficines i sales d'edició i postproducció, principalment. Quasi cada dia hi ha l'enregistrament de sèries i programes, com *Nissaga de poder*, de TV3, o *La parodia nacional*, d'Antena 3 i Gestmusic. Media Park pot llogar tots els serveis que facin falta per a fer una pel·lícula, una sèrie, un documental, un vídeoclip, un CD-ROM o un curt-metratge. És més, fins i tot hi ha previst establir-hi una mena de viver d'empreses on s'ofereixi tot tipus de suport per a qui porti una bona idea. Tot sembla possible en aquest edifici de disseny astronàutic.

"Cada producció es fa a mida del client", explica el director de relacions institucionals i desenvolupament de Media Park, Santiago Lapeira, i afegeix: "d'aquesta manera els clients s'estalvien molts costos". El gran avantatge d'aquestes instal·lacions, segons els seus promotors és, doncs, la concentració de serveis i l'oferta d'un seguit d'infrastructures úniques als Països Catalans, que permeten fer una producció de principi a fi pràcticament sense moure's de lloc. Per a una indústria audiovisual tan depauperada com la catalana, el Media Park potser no és la darrera taula de salvació, però sí que és un element molt important per consolidar el sector. Tal com assegura Lapeira, "el Media Park vol ser un motor per al sector audiovisual català. La idea és atreure les empreses cap aquí, i fer que així es desenvolupi la indústria". De fet, en la zona de Barcelona i rodalia ja existeixen infrastructures per a la producció audiovisual, tot i que estan separades i són de capacitat mitjana o petita.

Un terç de les accions les té Philips, un altre terç el grup Equip i la resta, a parts iguals, entre CCRTV i Antena 3.

CCRTV, Philips i Antena 3. Per a fer que aquest motor comencés a funcionar amb força, la Corporació Catalana de Ràdio i Televisió (CCRTV), l'empresa multinacional holandesa Philips International i un petit grup d'inversors anomenat Equip van desemborsar 1.250 milions de pessetes. La CCRTV és de moment el principal client de Media Park, i el seu director general, Jordi Vilajoana, és també president del nou complex audiovisual. Pel seu cantó, la multinacional Philips International aporta la seva tecnologia, sobretot de cara al desenvolupament de les comunicacions per cable, camp molt disputat amb la també multinacional Sony. Pel que fa al grup Equip, està encapçalat per Alfred Cabanes i Mila Gispert, antics propietaris de la productora ICM, que estava situada en els terrenys on ara hi ha Media Park.

Ara, però, amb l'entrada del grup Antena 3 com a soci, l'accionariat quedarà repartit de la següent manera: un terç per a Philips International, un altre terç per al grup inversor Equip i la resta repartit a parts iguals entre la CCRTV i An-

tena 3. L'aposta, doncs, és molt forta i amb vocació d'anar ampliant infrastructures i serveis a mesura que les existents es vagin ocupant.

A més dels estudis que ja funcionen, el parc s'ampliarà amb laboratoris de cinema; factoria d'efectes especials; de dibuixos animats; tallers d'arquitectura efímera, és a dir, de decorats; etc. Abans que tot això, però, i donant prova de la seva modernitat, el Media Park ja s'ha dotat d'un departament de R+D, recerca i desenvolupament, no solament amb l'objectiu d'estar al cas de les novíssimes tecnologies sinó també de desenvolupar projectes propis, com poden ser un sistema per a mesurar audiències, que estan a punt d'enllestir.

En aquesta vocació d'esdevenir pol d'atracció del sector, Media Park també es dirigeix a l'ensenyament. L'any que ve s'hi construirà un Campus Audiovisual del Baix Llobregat, en col·laboració amb els ajuntaments de la comarca. De fet, ara ja tenen convenis tant amb la Universitat Autònoma de Barcelona com amb la Universitat Ramon Llull per a fer dos màsters, un de documentals de creació i un altre de gestió d'empreses audiovisuals, respectivament; i aquesta col·laboració també es podria ampliar amb diverses escoles del sector. En principi, però, no es preveu la possibilitat d'establir a Media Park un centre docent universitari permanent.

A part d'ensenyar la teoria, el Media Park també vol ser centre de pràctiques. En aquest sentit ja ha arribat a un acord amb el Col·legi de Directors de Cinema de Catalunya per a oferir suport econòmic i tècnic (30 milions de pessetes en total) per a la realització de deu curt-metratges de directors novells sobre "l'home i la comunicació". Aquest programa, que va començar a realitzar-se la setmana passada, estimularà també la col·laboració amb equips tècnics europeus. Per establir aquests contactes, Media Park formarà part d'una associació de sis centres similars d'arreu d'Europa, de la qual en serà la seu central per als propers dos anys.

MIREIA MARGENAT

MIREIA MARGENAT

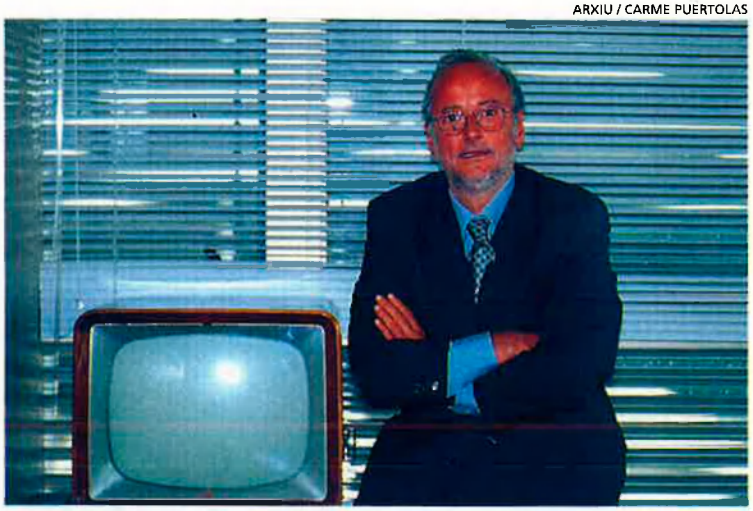
Els rodatges d'interiors de la sèrie 'Nissaga de Poder' s'han fet tots a les instal·lacions de Media Park. TV3 ja ha anunciat que instal·larà la seva capçalera de televisió per cable en aquest complex.

Capçalera de canals temàtics. Tot plegat ha fet que aquest imant del sector audiovisual comenci a funcionar amb potència, i de moment ja s'hi ha instal·lat la seu catalana d'Antena 3, amb edifici propi i tot, i probablement no serà l'única televisió privada que s'acostarà a aquest emplaçament tecnològic. Fins i tot, cosa inaudita fins ara, s'ha donat el cas que productores de Madrid no han tingut més remei que venir a aquest centre del Baix Llobregat per a utilitzar la tecnologia i els seus grans platós.

És més, Lapeira assegura que Media Park serà la capçalera d'alguns canals temàtics que ja preparen diversos mitjans escrits, aprofitant la infrastructura de les redaccions existents. En aquest sentit la CCRTV ja ha anunciat que installarà la seva capçalera de televisió per cable a Media Park.

De fet, alguns especialistes asseguren que per a desenvolupar una capçalera d'un canal temàtic no cal massa infrastructura, sobretot amb la constant renovació de la tecnologia. Amb tot, cal tenir en compte que muntar un canal temàtic senzill pot costar uns cinc-cents milions de pessetes aproximadament, xifra que arriba als 2.000 milions

ARXIU / CARME PUERTOLAS

Jordi Vilajoana, director general de la Corporació Catalana de Ràdio i Televisió, és també el president de Media Park. De moment TV3 és el principal client d'aquestes instal·lacions.

si es tracta d'un canal especialitzat en pel·lícules. Ara bé, Media Park ofereix la possibilitat de la concentració i l'adaptació a tot tipus de necessitats.

En aquest sentit, Media Park també podria ser una seu idònia per a un possible canal privat del Principat, en què estan interessats diversos sectors empresarials catalans, si es confirma la iniciativa d'un projecte de llei del Ministeri de Foment, que permetria fer canals privats d'àmbit autonòmic.

A part dels grans clients, Media Park també vol obrir les portes als més modestos, com les televisions locals de la zona o petites productores independents. Aquestes poden llogar uns espais determinats, anomenats *medialofts*, on poden instal·lar les seves oficines durant el temps que duri la producció.

Productors desinformats. Si bé molts àmbits relacionats amb el sector audiovisual consideren la instal·lació del Media park un element positiu que reforçarà la indústria i ocuparà gent d'aquí, també és cert que hi ha qui se'n troba una mica exclòs. Es tracta de l'Associació Catalana de Productors de Cinema i Audiovisual (ACPCA) que agrupa una part important de les productores independents catalanes, que veuen que aquesta gran instal·lació d'infrastructura audiovisual està més aviat dirigida a la realització de sèries i concursos que a les petites produccions. Segons Antoni Chavarrías, membre de la comissió de televisió de l'ACPCA, "no ens han donat prou informació i ens han dit què és el Media park, i cap a on vol anar. Fins i tot hi ha una certa desconfiança, perquè en aquestes installacions, properes a TV3, se'ns podria fer competència deslleial". Chavarrías tampoc veu clar els avantatges de concentrar infrastructura i serveis: "per a TV3 els pot anar molt bé, els pot sortir molt barat, però per als petits productors no està tan clar", i afegeix, "a Catalunya no hi ha un problema de manca d'infrastructures, tenim laboratoris, estudis de so molt bons i tecnologia punta. A més, aquesta desvertebració és normal en altres llocs com Madrid o París".

Una mica com va passar amb la Vila Olímpica de Barcelona: al principi no hi acudia ningú, i els qui hi anaven estaven més sols que la una. Tanmateix, amb el temps, el barri va prendre vida. Igualment el Media Park pot esdevenir a la llarga una mena de Hollywood català, ben comunicat, i amb tota la infrastructura necessària per a qualsevol tipus de producció, sobretot de cara a la futura desclosa dels canals temàtics per cable.

Oriol Cortacans

VI JORNADES DE SOCIOLINGÜÍSTICA

NOUS FACTORS DE LA POLÍTICA LINGÜÍSTICA: ESPAIS LINGÜÍSTICS I TECNOLOGIA

Alcoi, 9 i 10 de maig de 1997

Conferenciants:
Miquel de Moragas
Maria Corominas
Lluis Flaquer
J. Ll. Gómez Mompart
Enric Saperas

Presentació de VilaWeb: Vicent Partal

Taula rodona:
«Importància de les entitats públiques i privades en el procés de normalització lingüística i en la creació de nous espais de comunicació».

Moderadora: Mavi Dolç

Participants:
Jordi Sánchez
Antoni Mir
Manolo Alcaraz
Vicent Partal

Termini d'inscripció: 3 de maig

Informació: Gabinet Normalització Lingüística (Tel. 96/ 554 52 11)

23 d'abril Dia Mundial del Llibre

Roses per a l'amor i llibres per sempre

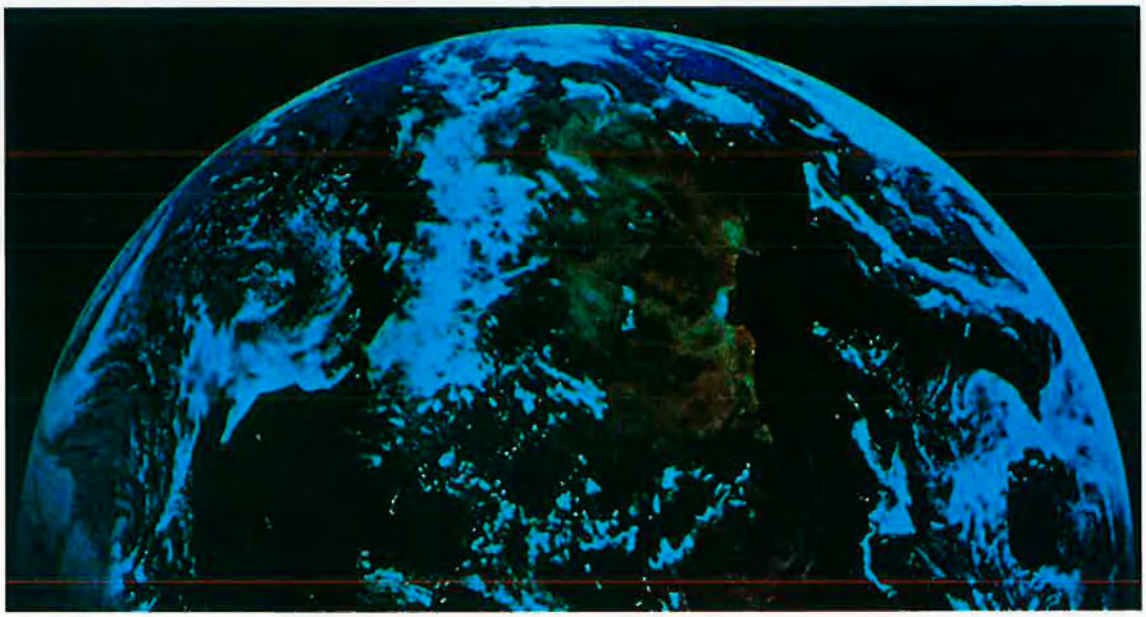
Aquest any, roses i llibres al Palau Robert - Barcelona

Generalitat de Catalunya

http://www.gencat.es/bookday

Grans horitzons

El pla d'acció internacional pel 1997 de la Cambra de Comerç és el millor marc per rendibilitzar la cada cop més clara vocació internacional de les empreses catalanes.

La globalització de l'economia és una tendència irreversible d'aquest final de segle i de ben segur que ho serà també del proper. En aquest context, els intercanvis comercials entre països de zones d'integració econòmica com la Unió Europea, la NAFTA o el Mercosur esdevenen més intensos que mai, no ho són menys, però, els intercanvis entre països que pertanyen a diferents blocs i continents.

Un exemple de partenariat amb èxit el tenim en la Trobada empresarial Eurodesign Market que va tenir lloc a Barcelona el passat mes de desembre.

Vocació internacional

L'economia catalana és la més internacionalitzada de l'estat i les relacions comercials de les seves empreses s'estableixen tant amb socis de la Unió Europea com amb els països de l'est del continent i d'altres situats a Amèrica i Àsia. A més, la recuperació del conjunt de l'economia fa que les expectatives per al comerç exterior siguin també més falagueres. En la presentació de l'informe de conjuntura de la Cambra de novembre i desembre de 1996 es va posar de relleu que el creixement de l'economia catalana per a enguany se situa entre un 2,6% i un 3,1% i el president de la Cambra, Antoni Negre, va subratllar la importància de les exportacions com a motor de la nostra economia durant l'any passat, amb un significatiu creixement del 14%.

Per poder canalitzar aquesta vocació exportadora de les empreses catalanes, la Cambra de Comerç té un Pla d'Acció Internacional que es renova anualment i que estableix un calendari obert a totes les seves empreses que vulguin ampliar horitzons.

El programa previst per al 1997 inclou l'organització de catorze missions directes; sis missions inverses; cinc fires i quatre trobades empresarials. Les missions directes són les visites de les nostres empreses a l'exterior, i les inverses, les visites de les empreses estrangeres al nostre país. En el cas de les missions directes, la Cambra acompanya les empreses a l'estranger tot havent organitzat prèviament les trobades i preparat les reunions amb els compradors, possibles socis, etc. Per tant, les empreses poden comptar amb el suport tècnic i logístic de la Cambra durant tot el desenvolupament de l'acció. Aquest suport és francament útil en tots els casos i molt especialment en aquells en què a la distància geogràfica s'hi suma una distància cultural i idiomàtica considerable. Pel que fa a les missions inverses,

es tracta d'acollir de manera acurada i organitzada els potencials compradors provinents de diferents països.

Missions directes i inverses

Les missions directes previstes enguany tenen aquestes destinacions: Hongria; Costa d'Ivori i Nigèria; Marroc i Tunísia; Síria i Jordània; Singapur; Austràlia i Nova Zelanda; Polònia; Líban, Síria i Jordània; Corea; Mèxic i Argentina; Xile; Emirats Àrabs; Egipte; Xina i Panamà. Els visitants provindran de Xile, Tunísia, Hongria, Singapur, Corea, Egipte, Síria i Àustria. Com es pot observar, alguns països estan a les dues llistes.

Una de les característiques comunes que fins al moment tenen les missions inverses és la de ser plurisectorials; en canvi les missions directes previstes enguany són plurisectorials només en alguns casos, però en molts d'altres estan especialitzades en un sector concret. Per exemple, la missió que anirà a Singapur, Austràlia i Nova Zelanda, el proper mes de maig, se centrarà en el sector de l'equipament per a la llar, i la que anirà al Líban, Síria i Jordània el mateix mes se centrarà en l'àmbit de la construcció i les obres públiques. A Síria i Jordània hi haurà una altra missió la primera quinzena d'octubre, en aquest cas dedicada al sector farmacèutic i simultàniament se'n farà una a Corea sobre components de l'automòbil. Al novembre les nostres empreses aniran a Xina per contactar amb el sector de la moda i a Panamà per informar-se sobre tecnologia i materials portuaris.

El Pla d'Acció Internacional no es limita a les missions; també en forma part la participació en fires, com també les trobades empresarials. Les fires representades són un instrument de promoció exterior que permet a les empreses de participar en certàmens internacionals en condicions avantatjoses, gràcies als acords a què ha arribat la Cambra de Comerç amb diferents organitzacions firals. Entre aquestes condicions destaca la reducció –entre un 20% i un 30%– del cost del lloguer de l'espai, un abonament de viatge i allotjament amb preus especials, tramitació del visat i transport de la mercaderia organitzat.

Un flux constant

Tota aquesta capacitat de mobilització de recursos no és fruit de la improvisació sinó d'un flux constant en favor del comerç internacional com és el cas de les associacions. Les associacions són una de les accions, potser les més importants, vist el nombre d'empreses que hi participen.

Un exemple d'associació amb èxit el tenim en la Trobada empresarial Eurodesign Market que va tenir lloc a Barcelona el passat desembre. En aquesta Trobada hi van participar més de 170 empreses del sector del disseny d'Espanya, Itàlia, Dinamarca, Països Baixos i Portugal i com a observadors hi van assistir representants d'empreses coreanes i japoneses. En tres dies es va generar una intensa comunicació entre els participants i es va arribar a la conclusió de la importància de consolidar una marca europea de disseny i qualitat.

Un altre factor decisiu per a l'estímul del comerç internacional és sens dubte la informació. Aquest és un dels punts en què la Cambra també col·labora organitzant seminaris informatius com el que es va fer sobre Xile amb el títol de "Xile Mercat obert" o sobre "El món xinès i les seves estructures" conjuntament amb el COPCA (Consorci de Promoció Comercial de Catalunya) en què totes aquelles empreses interessades a fer tractes amb les forces econòmiques d'aquests països emergents van poder conèixer les dades clau per als seus futurs negocis.

Albert Punsola

A la dreta, el ministre delegat del Ministeri de Planificació i desenvolupament Industrial de Costa d'Ivori, Théophile Ahoura N'Doli, amb Antoni Negre durant el seminari 'Clima de negocis i inversió a Costa d'Ivori'. A l'esquerra, visita de la delegació japonesa a la Llotja de Mar, seu corporativa de la Cambra de Comerç, Indústria i Navegació de Barcelona.

CAMBRES DE COMERÇ, INDÚSTRIA I NAVEGACIÓ CATALUNYA

1707

Habiendo tomado mis tropas por las armas ese Reino, ...declaro abolidos por el justo derecho de conquista los fueros y privilegios de dicho reino de Valencia...

1997

Ja n'hi ha prou

Per l'abolició dels decrets de Nova Planta

MANIFESTACIÓ

26 d'abril

5 de la vesprada

Pl. Sant Agustí

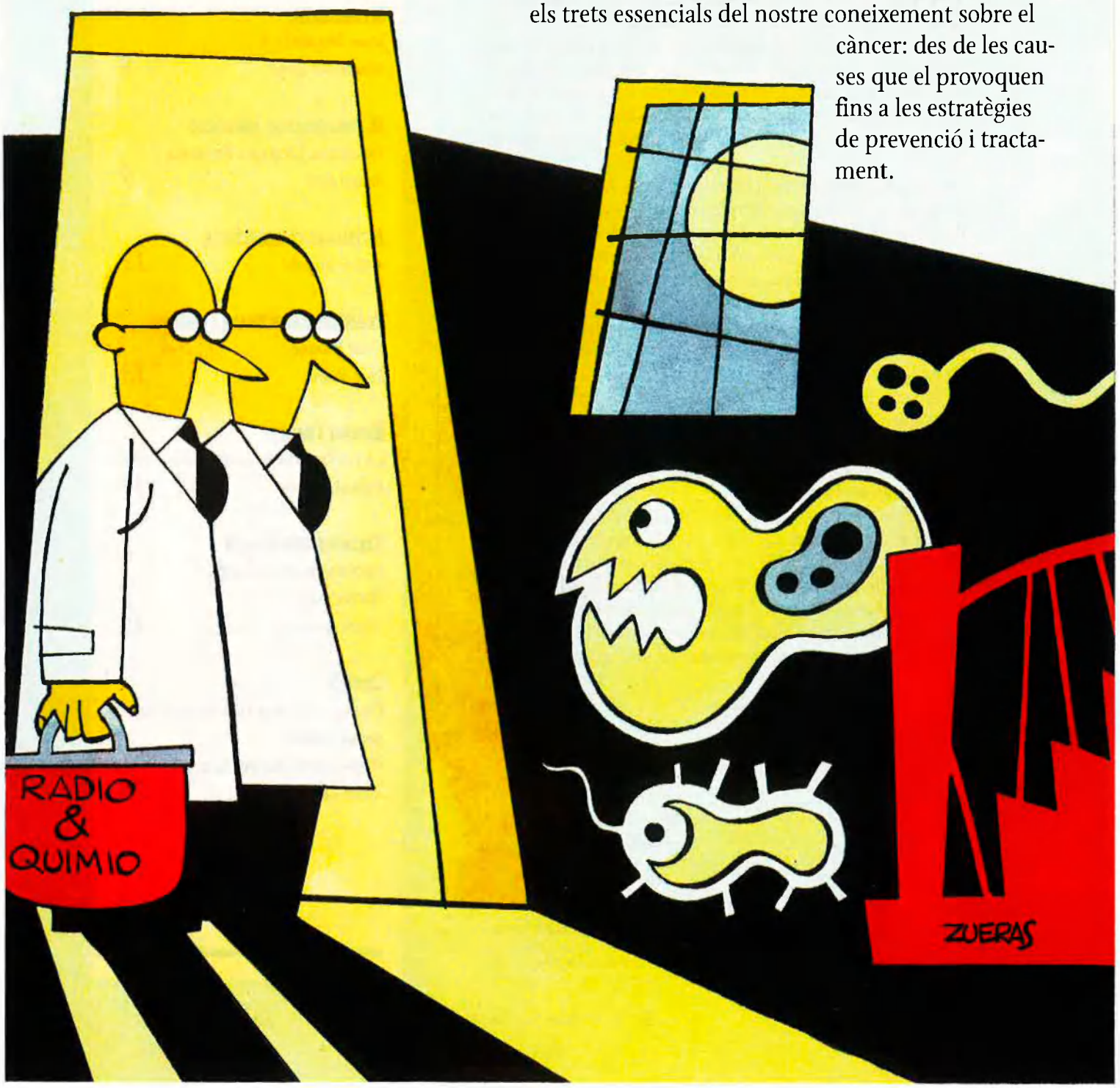
BLOC JAUME I

ACCIÓ CULTURAL DEL PAÍS VALENCIÀ

EL TEMPS DE LA
SALUT
ABRIL DE 1997 • NÚM. 4

PROGRESSEM CONTRA EL CÀNCER?

El càncer continua essent una de les malalties que més por desperten entre els ciutadans. Però en els darrers anys s'ha avançat molt tant en la comprensió de les seves causes com en les possibilitats de prevenir-lo o guarir-lo. En aquest número exposem els trets essencials del nostre coneixement sobre el càncer: des de les causes que el provoquen fins a les estratègies de prevenció i tractament.

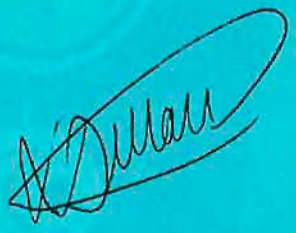
EL MISTERI I L'ESPERANÇA

En el seu llibre *La malaltia com a metàfora*, Susan Sontag diu que malalties abans incurables i misterioses com la tuberculosi generaven fantasies. I que modernament aquest espai l'ha ocupat el càncer, "que esdevé la malaltia que no truca abans d'entrar, que fa el paper d'una invasió secreta i sense pietat, paper que continuarà representant fins que un dia la seva etiologia sigui tan clara i el seu tractament tan efectiu com ja ho són els de la tuberculosi".

Tot i que el moment de poder dir que s'ha vençut el càncer de forma clara està força lluny, en els darrers anys s'han produït avenços espectaculars. Els coneixements sobre la forma com sorgeix i es propaga, sobre els mecanismes moleculars que alteren els processos naturals de les cèl·lules i sobre les formes de tallar aquesta evolució fatal han augmentat de forma considerable. Avui càncer continua essent un mot que fa por, però les armes al nostre abast, tant de preventives com de terapèutiques, han obert camins plens d'esperança. També és cert, però, que els desigs de trobar armes definitives provoquen l'aparició als mitjans de comunicació de notícies precipitades, que desperten falses esperances i fins i tot porten els pacients a preguntar als metges si ja els poden receptar els nous medicaments.

En aquest número volem exposar l'estat actual de la lluita contra el càncer. I per això dediquem el tema central i l'entrevista a diversos aspectes de la malaltia. I parlant de càncer, res més adient que dedicar l'espai del personatge històric a Francesc Duran i Reynals, l'oncòleg de prestigi mundial que morí precisament de la malaltia que va ajudar a entendre i de qui el 1999 se celebrarà el centenari del seu naixement.

Xavier Duran
Director d'El Temps de la Salut

SUMARI

EDITORIAL
EL MISTERI I L'ESPERANÇA
Xavier Duran 2

EN PORTADA
PROGRESSEM CONTRA EL CÀNCER?
Francesc Casas 3

ENTREVISTA
JOAN MASSAGUÉ
Montserrat Serra 9

EL PERSONATGE HISTÒRIC
FRANCESC DURAN I REYNALS
Antoni Roca 9

ACTUALITAT CIENTÍFICA
Antoni Salgado 12

PLANTES MEDICINALS I LLIBRES
Cèsar Blanché
Josep Roura 13

ESPORT I SALUT
LA INCÒGNITA DELS CRUIXIMENTS
Francek Drobnnic 14

TECNOLOGIES D'AVUI
PROVES DE DIAGNÒSTIC PRENATAL (2)
Marta Aymerich 15

OPINIÓ
DOLLY, UNA REALITAT INQUIETANT
Antoni Salgado
AVANÇAR-SE ALS PERILLS
Xavier Duran 16

EL TEMPS. Director: Joan Marí. Director d'art: Domènec Òrrit. Cap de redacció: Eduard Voltas. Cap de tancament: Joan Morales. Secretària de Redacció: Gemma Morales **EL TEMPS DE LA SALUT.** Director científic: Joaquim Ramis. Director: Xavier Duran. Consell de redacció: Joan Colomo, Marta Aymerich, Antoni Salgado, Núria Rossell, Manel Subirà, Àlvar Martínez, Ramon Balius (coordinador medicina de l'esport).

Amb el nom de "càncer" s'agrupen més d'un centenar de malalties. Tot i que cadascuna té característiques específiques, els processos que les originen són molt semblants. A l'hora de descriure aquest grup de malalties en allò que fa referència al seu origen es pot utilitzar el terme genèric de "càncer".

Les cèl·lules sanes mantenen unes relacions complexes i interdependents, en les quals les unes regulen la proliferació de les altres mitjançant unes instruccions que reben del veïnatge. Això assegura l'estructura i la funció de cada teixit del cos.

Les cèl·lules canceroses ignoren aquest equilibri intercel·lular, els controls normals de proliferació. Segueixen un camí de reproducció propi i independent i a més tenen la propietat d'emigrar del lloc d'origen i colonitzar altres teixits (metàstasi) del cos.

Les cèl·lules d'un tumor vénen d'una cèl·lula inicial, que dècades abans va començar un mecanisme de reproducció inadequat. Aquesta transformació maligna s'esdevé per l'acumulació de mutacions d'uns gens determinats. Els gens es troben a les molècules de DNA dels cromosomes del nucli central. Cada gen és responsable d'una cadena d'aminoàcids que han d'unir-se entre ells per obtenir una proteïna particular que és la que realitza la tasca del gen. Quan aquest s'activa, la cèl·lula sintetitza la proteïna en qüestió. Les mutacions gèniques que canvien la quantitat o l'activitat de la proteïna malbaraten la funció d'una cèl·lula.

En l'inici del càncer hi ha dos tipus de gens que desenvolupen un paper protagonista. D'una banda els protooncogens activen el creixement dels tumors mentre que els supressors l'inhibeixen. Els protooncogens, quan muten, poden esdevenir oncogens productors de càncer (carcinògens) que inicien una multiplicació accelerada mitjançada per un excés de proteïna estimuladora del creixement. Els gens supressors afavoreixen els càncers quan les mutacions els anul·len.

Perquè es desenvolupi un tumor, només és necessària una desena escassa de mutacions de gens encarregats del creixement de les cèl·lules. Altres gens, també alterats, afavoreixen aquest procés maligne i permeten, per exemple, la proliferació metastàtica.

Per entendre el paper d'aquests gens en el desenvolupament del càncer cal estudiar-ne les funcions cel·lulars normals. Molts protooncogens determinen proteïnes que participen en cadenes moleculars de transmissió de senyals estimuladores de creixement. El creixement d'una cèl·lula s'altera quan es produeix una mutació en un dels seus protooncogens i es modifica una ruta estimuladora del creixement. Així la ruta contínua activa quan no hauria d'estar-ho.

Alguns oncogens fan que la cèl·lula segregui en escreix factors de creixement. Altres oncogens alteren la cadena de senyals en algun punt del citoplasma o l'activitat dels factors de transcripció nuclears. Les cèl·lules per poder esdevenir malignes han de trobar a més la forma d'ignorar els senyals "reguladors" emesos per les cèl·lules veïnes normals. Aquests senyals inhibidors s'han d'inactivar perquè es produeixi la cèl·lula cancerosa.

ARXIU / EFE

PERQUÈ ES DESENVOLUPI UN TUMOR CAL UNA DESENA ESCASSA DE MUTACIONS DE GENS QUE S'ENCARREGUEN DEL CREIXEMENT DE LES CÈL·LULES.

QUINES SÓN LES CAUSES DEL CÀNCER?

Pel que fa a les causes del càncer, en els darrers cinquanta anys, l'epidemiologia ha assenyalat diferents factors que es repeteixen en la història clínica dels pacients víctimes de càncer. Entre els possibles agents carcinògens, en destaquen dos tipus. El primer altera els gens responsables de la proliferació cel·lular. El segon actua potenciant selectivament el creixement de cèl·lules tumorals o de les precursores.

Està àmpliament acceptat que l'exposició contínua de l'organisme als components del fum del tabac pot induir alteracions cel·lulars que degenerin en càncer. També la formació de radicals lliures, especialment durant l'envelli-

ment, pot interactuar amb el DNA d'un gen i lesionar-lo o fer-lo mutar de manera permanent. Altres carcinogens com els virus actuen accelerant el ritme de divisió cel·lular.

Cal considerar que els gens heretats poden transmetre mutacions responsables del desenvolupament excessiu de certes cèl·lules o de la formació d'altres mutacions. Tot i això, aquestes mutacions són responsables només del 5% dels càncers mortals.

En el món industrialitzat, més de la meitat de les morts causades pel càncer poden relacionar-se de manera directa amb el tabaquisme i la dieta. Altres agents ambientals representen un escàs percentatge de la mortalitat produïda per aquesta malaltia

El tabaquisme, especialment l'hàbit de fumar cigarrets, provoca càncer de pulmó, del tracte respiratori superior, d'esòfag, de bufeta, de pàncrees i probablement d'estómac, de fetge i de ronyó. També està implicat en la leucèmia mieloide crònica i pot desencadenar càncer de còlon i de recte o d'altres òrgans.

Que el tabac ocasioni o no un càncer depèn del nombre de cigarrets, el contingut en quitrà i benzopirè, i també de la persistència de l'hàbit al llarg dels anys. La probabilitat de patir un càncer de bufeta en el fumadors es duplica i en relació amb el càncer de pulmó es multiplica per vuit.

En els fumadors passius, la probabilitat és molt menor, però tot i això cada any moren milers de persones en el món industrialitzat per aquesta causa. La seva perillositat és equivalent a l'aire contaminat o al radó del medi ambient en determinades zones terrestres.

El greix animal (especialment saturat) s'associa amb diversos tipus de càncer com còlon i recte i possiblement amb el càncer de pròstata. Entre els additius utilitzats només hi ha dades epidemiològiques relacionades amb un excés d'ingesta d'aliments salats o fumats a l'hora de desenvolupar tumors a la nasofaringe o l'esòfag respectivament. També es relaciona el consum de begudes excessivament calentes amb l'aparició de càncer d'esòfag.

La interrelació entre dieta i càncer no és directa. Sembla que és força important també el que hi manca. Les dietes pobres en fruita i verdures afavoreixen l'aparició d'aquests tumors. L'eficàcia preventiva d'aquests aliments ve donada per constituents que bloquen l'activitat carcinogènica de substàncies en l'organisme humà com els radicals lliures.

L'obesitat, en especial en la dona adulta, està relacionada amb el càncer d'endometri i el de mama postmenopàusic a més de fomentar el de còlon, de ronyó i de bufeta de la fel.

El consum elevat d'alcohol, especialment entre fumadors, potencia el perill de càncer de l'aparell respiratori i digestiu. Els raigs ultraviolats del sol, sobretot els de tipus B, també tenen un poder carcinògen en forma de càncer de pell, i fins i tot de melanomes, per la seva acció sobre la cadena de DNA. Un altre agent natural, el radó, que, com hem comentat, existeix en determinades regions de la terra, s'ha associat a una major incidència de càncer de pulmó quan es respira durant llargs períodes, per exemple a l'interior de mines. Altres possibles amenaces com les línies elèctriques, les microones o els telèfons portàtils esperen encara una comprovació epidemiològica més consistent.

D'altra banda sí que és reconeguda la carcinogenicitat de les radiacions, tot i que es té una noció una mica exagerada de la seva perillositat. Entre els supervivents de les bombes atòmiques de Hiroshima i Nagasaki només un 1%, dels qui sobrevisqueren més d'un any, moriren per malalties neoplàsiques.

En l'àmbit laboral, de manera retrospectiva s'ha conegut la relació de diferents tipus de càncer amb substàncies com l'amiant, el benzè, el formaldehid, els gasos dels motors de combustió i les anilines.

EN EL MÓN INDUSTRIALITZAT, MÉS DE LA MEITAT DE LES MORTS CAUSADES PEL CÀNCER PODEN RELACIONAR-SE DIRECTAMENT AMB EL TABAQUISME I LA DIETA.

Tot i que resulti paradoxal, diferents medicaments o tractaments també estan implicats com a causa de l'1% dels casos de càncer, tot i que la seva utilitat compensa amb escreix els riscos. Ens referim tant a la quimioteràpia com a la radioteràpia, als fàrmacs immunosupressors i a algun tractament hormonal.

Tot i conèixer aquesta forta relació entre diferents factors i determinades formes de càncer, no es coneix totalment els mecanismes fisiològics i genètics específics que fan iniciar un càncer. Tot i l'evident utilitat de les mesures preventives, especialment en allò que fa referència a evitar el tabac, les dades epidemiològiques sobre la importància relativa dels carcinogens coneguts no poden predir amb absoluta certesa el futur d'un individu en particular. Probablement perquè en els mecanismes que calen per desenvolupar un càncer intervenen factors diversos.

ESTRATÈGIES DE PREVENCIÓ DEL CÀNCER

La incidència del càncer es pot reduir amb mesures preventives, mitjançant una detecció precoç de la malaltia que possibiliti un tractament eficaç i per combinació de les dues anteriors.

Entre les mesures de prevenció cal destacar deixar de fumar. Als deu anys de l'abandó d'aquest hàbit la probabilitat de patir un càncer de pulmó s'iguala amb els que no

han fumat mai. Una altra tàctica de prevenció es menjar fruita, llegums i verdures, aliments que semblen actuar contra diversos agents carcinògens a l'organisme i restringir la ingesta de carns vermelles, greixos, sal i sucre. Tot i que el consum moderat d'alcohol és bo contra les malalties cardiovasculars, passar de dues copes diàries ja representa un risc de patir càncer superior al seu efecte protector cardiovascular. L'obesitat sembla relacionada amb diferents tipus de càncer i per això s'aconsella l'exercici físic moderat.

El papil·lomavirus és la causa infecciosa del càncer més freqüent a països industrialitzats. La seva transmissió per via sexual, determinant en el càncer d'úter, és la que comporta més mortalitat i pot prevenir-se retardant l'inici de l'activitat sexual, evitant la promiscuïtat i prenent mesures profilàctiques.

En un grup molt limitat d'individus, els nascuts amb gens mutants relacionats amb diferents tipus de càncer, es pot comptar amb el consell genètic.

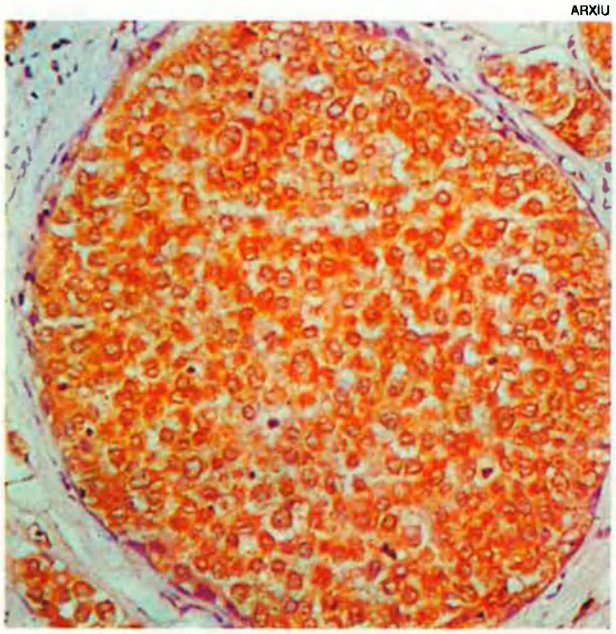
Tot i la importància de les diferents administracions en la lluita contra els factors implicats en la producció del càncer, la majoria de les accions preventives depenen directament dels individus. D'aquesta manera és bàsica una informació adequada per a aconseguir l'eliminació dels mals hàbits i modificar conductes.

A cavall entre la prevenció i el tractament de les diferents neoplàsies o processos malignes que inclou el terme genèric "càncer", trobem allò que els especialistes anomenen quimioprevenció. La quimioprevenció és el conjunt de mesures basades en l'ús de compostos naturals o sintètics per actuar en els estadis inicials, previs a l'aparició clínica del tumor. S'investiga en substàncies medicamentoses o existents en els aliments que impedeixin la carcinogènesi o aturin el procés. Els agents quimiopreventius no han de tenir toxicitat i han d'estar relativament lliures d'efectes secundaris, donat que s'han d'administrar a persones sanes durant un període bastant llarg de temps. Així, a partir d'aliments com el bròquil, la soja o el te verd s'han extret substàncies que han mostrat la seva utilitat per evitar tumors a nivell experimental.

A partir de 1985 s'iniciaren dos grans assajos de quimioprevenció a llarg termini amb beta-carotè i alfa-tocoferol. S'observà un augment lleuger de càncer de pulmó, però una reducció dels de pròstata, còlon i recte. Si bé les vitamines i els compostos derivats dels aliments constitueixen el centre d'atenció de la major part de la investigació en quimioprevenció, els medicaments utilitzats en el tractament també hi poden ésser útils.

En aquest sentit destaca el tamoxifè. En estudis previs realitzats en dones que havien patit càncer de pit, sembla que es reduí en un 40% la incidència de nous tumors a la mama no afectada. Tot i que això podria representar un benefici en la quimioprevenció de dones amb alt risc de patir aquest tipus de neoplàsies, s'ha de recordar la possibilitat d'efectes

ARXIU

col·laterals importants, com un major risc de desenvolupar càncer d'úter.

Unes altres substàncies que s'han estudiat són els retinoides. Donada la toxicitat del compost, aquests estudis s'han limitat a individus d'alt risc, com grans fumadors o bevedors que tenen o han tingut tumors de caràcter otorrinolaringològic i, lògicament, són més proclius a desenvolupar segons tumors.

Recapitulant, els assajos de quimioprevenció es basen en estudis prospectius en els quals se segueix l'evolució de la malaltia en individus amb un risc clarament superior de patir-la i l'aparició d'aquesta en una altra població sense aquest risc conegut. A més d'un disseny acurat, és necessari administrar aquest tractament durant anys a un nombre suficient de persones de risc i finalment és imprescindible un període encara més llarg de seguiment. La importància d'aquests tractaments creixerà a mesura que es vagin descobrint nous agents i es coneguin els resultats dels estudis en curs.

EL TRACTAMENT DEL CÀNCER

La majoria dels pacients afectats per neoplàsies cutànies i aproximadament la meitat dels qui pateixen càncer en d'altres zones es curen. Aquesta realitat, que representa una clara millora si comparem amb el que passava fa cinquanta anys o fins i tot vint anys, no és prou reconeguda per la societat en general. Les raons són diferents i de bon principi n'hi ha una molt senzilla: les persones que moren de càncer, tot i el tractament que han rebut, no poden fer res per ocultar-ho. Les persones que sobreviuen al càncer, gràcies als tractaments utilitzats, no acostumen a fer-ho saber. El càncer, en els països europeus, especialment els mediterranis, continua essent un tabú.

ARXIU / EFE

D'altra banda, els tractaments de què avui disposem acostumen a presentar efectes col·laterals marcats que fins i tot poden emmascarar-ne el resultat. Som encara lluny de poder disposar d'un tractament que actuï selectivament damunt de les cèl·lules canceroses, tot respectant les sanes del voltant, i que comporti pocs efectes col·laterals.

Històricament la cirurgia fou el primer tractament que s'establí contra les malalties canceroses. Continua essent avui, quan està indicada, el tractament més eficaç. També és l'únic tractament oncològic que permet al patòleg estudiar la mostra i determinar si l'extracció ha estat completa. Lamentablement té les seves limitacions. Si la malaltia no està totalment localitzada, l'extracció de la massa tumoral visible no assegura l'eliminació de les expansions microscòpiques de la malaltia. En aquests casos caldria una resecció àmplia dels teixits sans dels voltants que en poden comprometre la funció o l'aspecte extern. També la malaltia pot afectar estructures vitals o pot trobar-se disseminada en forma de metàstasi per tot l'organisme.

En determinades ocasions cal optar per la radioteràpia. Es calcula que més d'un 60% dels pacients cancerosos necessitaran aquest mètode al llarg del seu tractament. Aquest mètode es basa en l'efecte més selectiu que tenen els raigs X i els raigs gamma damunt de les cèl·lules tumorals. Tot i lesionar temporalment les cèl·lules sanes, aquestes es recuperen dels efectes de la radiació i per això la radioteràpia pot preservar o conservar les estructures anatòmiques (càncers de coll uterí i pròstata), eliminar el càncer i preservar funcions com la parla en el càncer de laringe inicial.

El mecanisme de la radioteràpia és doble: aconseguir la destrucció directa de les cèl·lules o indirecta a través de la destrucció posterior en una de les fases de la diferenciació. Com la cirurgia, la radioteràpia pot fracassar en l'objectiu de destruir totes les cèl·lules tumorals o veure's impotent enfront de les metàstasis generalitzades. En aquest cas l'única possibilitat viable és l'administració de tractament sistèmic, per difondre per a tot l'organisme. Aquest tractament s'anomena quimioteràpia. Els fàrmacs quimioteràpics, en general, actuen obstaculitzant la replicació del DNA i inhibeixen així la replicació cel·lular. Desenvolupats a partir de la meitat de la dècada dels anys quaranta, s'utilitzaren en un inici com a monoteràpia. A partir de la dècada dels seixanta la combinació de diversos fàrmacs d'aquests aconsegueix curacions d'alguns tipus de càncer, especialment de tipus hematològics. A grans trets es divideixen en antimetabòlits (metotrexat, fluoracil, gemcitabina), inhibidors de la topoisomerasa (doxorubicina, CPT-11), agents alquilants (cloranbucil, ciclofosfamida), alcaloides vegetals (vinblastina, vinorelbina, placlitaxel, docetaxol), derivats del platí (cisplatí, carboplatí, etc.).

Tot i que actualment es pot considerar que la quimioteràpia cura principalment leucèmies, limfomes i el càncer de testicle, no aconsegueix els mateixos resultats en neoplàsies més comunes com mama, pulmó, ORL, còlon, recte i pròstata. En aquests casos la quimioteràpia s'integra en un enfocament multidisciplinar juntament amb la cirurgia i la radioteràpia.

Un altre tractament utilitzat per combatre les neoplàsies és la hormonoteràpia que actua sobre el sistema endocrí. La mama i la pròstata són glàndules regulades per hormones sexuals. Aquesta teràpia endocrina opera només sobre teixits amb receptors per hormones específiques, la qual cosa explicaria que tingui pocs afectes secundaris. No obstant això, alguns tumors de mama i pròstata són, o esdevenen, hormonoresistents.

Actualment l'experiència clínica ha demostrat una major eficàcia del tractament combinat especialment en tumors en estadis no inicials. Això es basa en la col·laboració de diversos especialistes (patòlegs, cirurgians oncològics, oncòlegs radioteràpics i oncòlegs mèdics), la coordinació dels quals dins de comitès de tumors encarregats d'elaborar protocols de tractament representa un veritable enfocament multidisciplinari. Potser la combinació més freqüent és la de cirurgia o radioteràpia, com a tractaments locals, seguida de quimioteràpia. L'anomenat tractament conservador de la mama és potser el paradigma d'aquest tipus de tractament combinat. S'inicia amb l'extirpació tumoral, combinant-se després amb radioteràpia i quimioteràpia.

Això ha comportat un augment dels guariments amb conservació del pit.

Una modalitat més recent és l'anomenada quimioteràpia d'inducció o neoadjuvant, que consisteix en l'ús inicial de la quimioteràpia, seguida de cirurgia o radioteràpia. La quimioteràpia d'inducció facilita el tractament precoç de les possibles cèl·lules disseminades per l'organisme (micrometàstasi) i sense manifestació clínica. En ocasions pot evitar la cirurgia o disminuir-ne l'extensió. En casos seleccionats de tumors de l'esfera otorrinolaringològica o de bufeta la quimioteràpia d'inducció seguida de radioteràpia pot permetre la guarició de la malaltia amb conservació de l'òrgan. En el cas dels tumors hormonosensibles, com la neoplàsia de pròstata, l'hormonoteràpia d'inducció seguida de radioteràpia ha resultat un avenç en el tractament d'aquesta malaltia. Finalment una altra possible combinació és la quimioradioteràpia concomitant, que ha demostrat resultats significatius en tumors d'esòfag, recte o pulmó.

En els darrers deu anys s'han produït una sèrie de millores tecnològiques en cadascuna de les tres potes del trípode antineoplàsic. A més de la millores en el suport del pacient postoperatori, noves tècniques microinvasives redueixen morbiditat en les intervencions quirúrgiques. En la radioteràpia, el desenvolupament tecnològic ha permès localitzar i tractar amb molta precisió, mitjançant els feixos de radiació, el tumor. Aquestes tècniques que s'anomenen de radioteràpia conformada preserven a més els teixits sans del voltant en major mesura que la radioteràpia més clàssica. Mitjançant la informació de la tomografia computada o la ressonància magnètica es configura de manera precisa el tumor per dissenyar posteriorment el pla de tractament especificant la morfologia del feix i la intensitat o durada de la irradiació.

D'aquesta manera s'aconsegueix que actuï sobre el tumor la màxima dosi i la mínima possible en les zones veïnes sanes. Aquestes tècniques estan mostrant millores en els resultats dels tractaments de pròstata i del sistema nerviós central, aquest darrer amb la mal anomenada "radiocirurgia", o radioteràpia esterotàxica. Aquesta optimització tecnològica també s'ha produït en la braquiteràpia o curiteràpia, que és l'aplicació intracavitària (bufeta, pròstata, recte o cèrvix), o intersticial (mama, llavi, sòl de boca, penis, etc.) de material radioactiu en contacte amb el tumor o amb finalitat profilàctica o preventiva. També en el camp de la radioteràpia s'ha desenvolupat el tractament amb les anomenades partícules pesants (protons i neutrons), però no hi aprofundirem donada la poca experiència que en tenim al nostre país.

EN UN FUTUR IMMEDIAT ELS AVENÇOS EN EL TRACTAMENT DEL CÀNCER SERAN PRODUCTE DE LA COMBINACIÓ DE CIRURGIA, RADIOTERÀPIA I QUIMIOTERÀPIA.

La quimioteràpia ha aconseguit de reduir els efectes secundaris tòxics i ha millorat les mesures de suport com ara els factors de creixement que permeten la recuperació, després de la quimioteràpia, de distintes sèries precursores sanguínies de la medul·la òssia.

Aquests fàrmacs han permès l'administració de dosis elevades de quimioteràpia en aquells pacients en els quals els nivells habituals s'han mostrat poc eficaços. També en els darrers anys s'han desenvolupat diferents agents quimioteràpics com els taxans, els derivats del camptotecan, la gemcitabina o la vinorelbina amb una activitat significativa als tumors ovàrics, colorectals o pulmonars. Aquestes noves molècules i d'altres que es van desenvolupant faran avançar els resultat de la quimioteràpia, com així ho han fet la millora en les tècniques d'administració com la infusió contínua mitjançant bombes implantables. Així s'aconsegueix major temps d'exposició del tumor al fàrmac.

La teràpia gènica és una expectativa de futur en el tractament del diferent grup de malalties que coneixem com càncer que si bé no es preveu que ni a curt ni a mig termini aconsegueixi un tractament directe i definitiu d'aquesta malaltia sí que permet esperar tractaments més específics. Probablement marcadors moleculars establiran la gravetat dels tumors i la seva probabilitat de resposta als diferents tractaments.

L'any 1996 es va celebrar al Col·legi de Metges de Barcelona una jornada sobre el centenari de l'ús terapèutic de les radiacions ionitzants i el cinquantenari de la primera publicació sobre quimioteràpia. El Dr. J. Pera, aleshores president de la Societat Catalanobalear d'Oncologia, va assenyalar que en un futur immediat els avenços en el tractament del càncer seran producte segurament de la nostra capacitat d'optimitzar la combinació de cirurgia, radioteràpia i quimioteràpia.

Finalment, com a apunt de la situació del tractament anticancerós a les terres de parla catalana, avui s'ha de dir que manté un nivell bo en l'àmbit europeu. Les limitacions docents o de medis, endèmiques en el nostre país, es veuen reflectides també en la cirurgia oncològica i en l'oncologia radioteràpica. Tot i que el XI Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana, celebrat a Reus l'any 1980, va assenyalar la necessitat d'estructurar una formació específica en cirurgia oncològica i d'evitar la llistes d'espera motivades pels dèficits infrastructurals en unitats de radioteràpia, aquests problemes resten encara pendents de solució definitiva.

Francesc Casas
Oncologia radioteràpica. Hospital Clínic de Barcelona

"MENTRE HI HAGI VIDA, HI HAURÀ CÀNCER"

Joan Massagué (Barcelona, 1953) és des del 1989 el cap del Programa de Biologia Cel·lular del Memorial Sloan-Kettering Cancer Center de Nova York, una de les institucions de recerca oncològica més prestigioses del món. Té al seu càrrec un equip de cent cinquanta persones, que treballen en catorze laboratoris, i el seu grup estricte és format per vint investigadors.

Massagué es va doctorar en farmàcia per la Universitat de Barcelona i des d'aquesta disciplina va accedir a la recerca en biologia cel·lular. L'any 1979 va traslladar-se als Estats Units, a la Brown University de Rhode Island. "Jo estudiava el control del metabolisme de sucres en el fetge, el control per hormones, la insulina. Això em va despertar l'interès per l'acció hormonal, és a dir, en els agents que van a la cèl·lula i li diuen com ha de fer certes coses. I després de controlar el sucre em va començar a interessar controlar la divisió cel·lular. És el mateix concepte: una hormona arriba a la superfície d'una cèl·lula, s'enganxa a un receptor i aquest genera una sèrie de reaccions químiques que donen lloc a una resposta". L'any 1982 el va fitxar la Universitat de Massachussetts, on va començar a investigar una proteïna, la TGFbeta, molt desconeguda en aquells moments. "A Massachussetts em van donar l'oportunitat, prematurament diria, de tenir el meu propi laboratori. Llavors vaig decidir que com que la insulina era una hormona que feia dècades que l'estudiaven grups d'investigació molt constituïts, i com que jo era un investigador que començava el seu propi grup, semblava més astut iniciar la recerca amb un tema al qual no es dediqués tanta atenció. Aquí és on me la vaig jugar. Vaig agafar una cosa petita, que podia ser petita perquè no fos massa interessant o potser era petita perquè ningú no s'havia adonat de la seva importància. Em vaig arriscar. I si no me n'hagués sortit tan bé, potser ara seria al Passeig de Gràcia prenent una orxata, després d'haver acabat la feina a la farmàcia".

Fa quinze anys que investiga la proteïna TGFbeta, que té un paper important en el procés de divisió de la cèl·lula, i la recerca ha donat fruits molt sucosos. Durant la conversa, Massagué ens explica que, fa pocs mesos, el seu equip ha aconseguit definir tots els passos que es desencadenen en el procés de la divisió cel·lular. També assegura que a quinze anys vista, potser s'hauran trobat fàrmacs que incidiran en unes determinades molècules, per canviar el rumb d'alguns tipus de càncer.

"L'IMPACTE MÉS GRAN EN LA RECERCA BÀSICA SOBRE EL CÀNCER S'HA PRODUÏT A TRAVÉS DE LA BIOLOGIA MOLECULAR."

—L'any 1971, dos anys després del primer viatge a la Lluna, Nixon va anunciar un nou objectiu: vèncer el càncer. Quina evolució han seguit les investigacions sobre el càncer des d'aleshores?

—Des d'aleshores l'impacte més gran que hi ha hagut en la recerca bàsica sobre el càncer l'han produït les eines –la tecnologia– proporcionades per la biologia molecular. Aquesta ha fet possible, durant aquests vint-i-cinc anys, identificar les molècules, els components de la cèl·lula, que controlen el seu comportament normal i que quan fallen per mutació (quan es perden, quan la seva activitat s'exacerva, es torna massa exagerada, quan s'altera l'activitat normal) fan que la cèl·lula no sàpiga com controlar-ne el ritme de divisió. Llavors la cèl·lula es belluga, envaeix, es va dividint i va fent tumors, metàstasis, allà on es trasllada. Per estudis anteriors se sabia que les cèl·lules canceroses es comportaven d'aquesta manera, però ningú no sabia per què ni de quina manera la cèl·lula adquiria aquestes propietats. L'impacte de la biologia molecular ha fet possible d'identificar les formes normals dels gens i les proteïnes que controlen aquestes activitats, que les mantenen dintre d'un ordre, així com les alteracions d'aquests gens que fan que el control es desgavelli. La intenció és que basant-se en aquests coneixements hi hagi punts concrets –molècules– del mecanisme de control de la cèl·lula, que siguin idonis per a la intervenció terapèutica. Per dissenyar una droga, un medicament, que reactivi aquella proteïna que la cèl·lula can-

cerosa no fa prou bé i que és una proteïna de fre de la divisió, per exemple. O per aconseguir blocar aquella proteïna o gen que és la promotora de la divisió i que intenta funcionar quan no hauria de fer-ho.

—La recerca avui dia, en quin punt es troba?

—S'ha arribat a entendre que el control de la proliferació cel·lular no és un mecanisme senzill, tant pel que fa als mecanismes que indueixen a la proliferació cel·lular com pel que fa als mecanismes que l'aturen. Avui alguns aspectes del mecanisme ja estan prou ben definits per tal d'explicar el paper que hi representen. Sabem que tenim molècules que es poden fer servir com a model per buscar agents terapèutics. Ja hi ha compostos, que actuen molt bé en animals de laboratori, que no solament impedeixen la formació de tumors, sinó que també els eliminen. Mentre que hi ha altres aspectes del mecanisme global de reproducció cel·lular que estan una mica més verds, dels quals no en sabem prou. Perquè no es pot administrar un medicament que actuï contra la cèl·lula cancerosa si aquest afecta altres cel·lules de l'organisme i atura reaccions secundàries... Per altra banda, una de les aportacions més clares avui dia de la biologia molecular es manifesta en el camp del diagnòstic i del pronòstic de malalties. Un dels canvis més significatius, en la millora de la curació de certs tipus de càncer, és la capacitat de diagnosticar-los molt d'hora o de diagnosticar-los millor. Cada càncer és una historia diferent. Per exemple, un càncer de pròstata es pot desenvolupar de manera molt agressiva o de manera molt atenuada. Això no es pot saber només mirant la morfologia d'una biòpsia, perquè el càncer que serà agressiu i el que no ho serà tenen, a vegades inicialment, el mateix aspecte. El que la biologia molecular ha permès és identificar marcadors, molècules que encara que no se sàpiga ben bé què fan, se sap que si estan en el tumor, doncs és un bon senyal o no. Això pot donar una capacitat molt bona a l'hora de fer el pronòstic.

—Concretament, la recerca que vostè duu a terme amb la proteïna TGFbeta, en què consisteix?

—El nostre interès en la proteïna TGFbeta ha anat evolucionant al llarg del temps, des del moment que es va aïllar en el meu laboratori i altres laboratoris ja fa quinze anys. L'interès del meu laboratori és saber com s'ho fa el TGFbeta, a quina proteïna s'enganxa quan arriba a la closca de la cèl·lula per iniciar el procés i com la proteïna receptora, quan nota que se li enganxa el TGFbeta per fora de la cèl·lula –per l'altra banda de la membrana– com s'ho fa per emetre una cadena de reaccions, que acaben aturant els enzims de dintre el nucli, la feina dels quals ja és la de dividir la cèl·lula. Una sèrie de fites importants han anat consolidant aquest coneixement. Enguany hem arribat a la primera visió de tot el mecanisme contigu de reaccions. Ara, per primera vegada, tenim una noció de tot el procés. Ens queden molts detalls i detallets per esbrinar, però ja tenim a les mans un croquis, potser encara rudimentari, però un croquis, al cap i a la fi, de totes i cadascuna de les peces, que fan que una cèl·lula estigui equipada per respondre un senyal que li ve de fora, per aturar la divisió cel·lular. A partir d'aquí ens hem començat a fer preguntes. Per exemple: Aquest procés concret s'altera en cas de càncer? Hi ha cèl·lules canceroses en les quals alguna peça d'aquesta cadena falli, per la qual la cèl·lula es quedi desproveïda de la capacitat de ser inhibida? Això ja s'ha mirat, no pel nostre grup, sinó per altres col·legues, aprofitant la feina que nosaltres hem fet, estudiant sistemàticament una sèrie de casos de càncer. I han trobat que en dos tipus de càncer concret (el de pàncrees i en una de les diverses formes que existeixen de càncer de còlon), dues d'aquestes peces de l'engranatge estan mutades, alterades, en una altíssima proporció. S'ha comprovat que el 70% de casos de càncer de pàncrees han perdut el missatger intern de la cèl·lula, el que va del receptor fins al nucli. Pel que fa a un cert tipus de càncer de còlon, a gairebé tots els pacients els hi falla, precisament, el receptor del TGFbeta.

—La seva investigació és genèrica quant a la cèl·lula, però això no vol dir necessàriament que els descobriments siguin efectius en tot tipus de càncer.

GEMMA COMAS

—Ni de bon tros. Molts dels conceptes generals de control de la proliferació cel·lular són aplicables a tot tipus de cèl·lula; però quan parlem de problemes concrets, de mutacions concretes en càncer humà, la gran majoria (amb la possible excepció de la proteïna p53, que es troba alterada en una gran diversitat de casos de càncer), són propis de certs tipus de càncer, i a priori no sabem de quins.

—Hi ha moltes classes de càncer diferents i les causes que les provoquen també són molt diverses. Fins a quin punt els factors ambientals o externs a l'organisme provoquen aquesta malaltia?

—Això no es pot quantificar. Es coneixen alguns dels factors ambientals, alguns molt clars, com la radiació ultravioleta, carcinogens naturals i artificials, el tabac, certes molècules químiques..., però de casos, n'hi ha milions, són incomptables. Quin impacte tenen aquests agents ambientals en la contribució al càncer? Tambe és impossible de comptabilitzar. Perquè el càncer és una malaltia que es genera a base de mutacions, és una malaltia genètica, la qual cosa no vol dir necessàriament hereditària. Cada vegada que una cèl·lula es divideix es copia ella mateixa, es copien totes les lletres de l'alfabet del DNA. Igual que quan un amanuense a l'edat mitjana copiava a mà un llibre i feia errors, de la mateixa manera quan la cèl·lula es divideix també produeix errors, mutacions. Per això moltes mutacions no tenen un origen extern, sinó que són errors que la cèl·lula comet i que no corregeix. En la grandíssima majoria dels casos els errors passen totalment desapercebuts i no seran l'origen d'un càncer. Són una quantitat minúscula, ultramínima d'aquests errors els que es perpetuen i afecten gens, que quan es fan malbé desencadenen processos aberrants de proliferació cel·lular. Per començar, doncs, la cèl·lula, en gran part, és l'origen dels seus propis errors i mutacions. Si a això hi afegeixes els factors ambientals i els hereditaris, hi ha suceptibilitat a tota mena de malalties. I el càncer n'és una més.

"ELS CASOS DE CÀNCER AMB COMPONENT HEREDITARI SÓN UN PERCENTATGE MOLT PETIT, PERÒ QUE ENS PERMET DESCOBRIR GENS IMPORTANTS EN FORMES NO HEREDITÀRIES."

—Fins a quin punt és hereditari un càncer?

—Són casos molts rars, minoritaris. Un dels casos definits més recentment i de més interès és la forma hereditària de càncer de mama, que es dóna en un percentatge molt petit. Només un tres o un quatre o un cinc per cent dels casos de càncer de mama tenen un component hereditari fort. I s'han identificat els gens responsables, de tal manera que quan s'hereten en forma mutada, predisposen la pacient a adquirir un càncer de mama. Però els casos en què el component hereditari és molt fort estan clarissims, són limitats, són percentatges petitons. Tenen gran transcendència perquè és molt important descobrir això com a model, per entendre que hi ha formes hereditàries molt rares i aquestes, alhora, porten a descobrir gens que són molt importants en formes no hereditàries.

—El càncer no es podrà prevenir mai, doncs.

—No, el càncer globalment no es podrà prevenir mai. Mentre hi hagi vida i éssers vius, amb cèl·lules que es reprodueixen, de tant en tant hi haurà càncer. El que es pot fer és canviar les pautes de conducta amb provat risc de càncer. La més arxifamosa és el tabac. És tan clara que no val la pena ni discutir-la. I n'hi poden haver d'altres amb un impacte més limitat. Però no, no es pot eradicar el càncer, perquè el càncer és una propietat de l'ésser viu, gairebé.

—En aquests moments és una utopia pensar que en el tractament de la malaltia, la radioteràpia i la quimioteràpia deixaran d'utilitzar-se?

—Avui per avui és totalment una utopia. Quan la biologia molecular va començar a fer el seu impacte i es va començar a veure el seu potencial, hi va haver qui creia que els dies estaven comptats per aquestes teràpies convencionals, clàssiques, com a teràpies principals. Però avui dia tothom s'adona que, el que s'ha de tenir a l'abast és una combinació de totes aquestes eines. Per certs tipus de càncer la cirurgia és el millor camí. És altament efectiva. En d'altres casos serà efectiva la combinació de teràpies convencionals amb teràpies que han estat ja dissenyades per incidir en un element concret, dins el sistema de control de la cèl·lula.

—La investigació del càncer s'està realitzant arreu del món. Quin és el nivell de recerca oncològica que tenen els Països Catalans?

—En relació al món, minúscula. Hi ha grups fent la seva tasca d'investigació com n'hi ha en moltes altres àrees. Però hi ha àrees que demanen i que depenen d'un entorn, d'un ambient d'investigació molt actiu. La recerca sobre càncer n'és una. A Catalunya hi ha poca investigació de tota mena i hi ha poca investigació de càncer. La que es fa a Catalunya és bona, raonable, però en general, comparativament, és molt petita. I és petita si la comparem amb la que es podria esperar d'un país com Catalunya, donada la seva situació en el món, la situació que té i la que pretén assolir.

Montserrat Serra

FRANCESC DURAN I REYNALS

(Barcelona, 1899-New Haven, EUA, 1958)

L'HETERODÒXIA ENFRONT DEL CÀNCER

En el món de la ciència, l'heterodòxia, tot i que se la vincula al canvi i a la innovació, desperta desconfiança. La vida de Francesc Duran i Reynals ens ho pot il·lustrar.

Duran fou contractat l'any 1928 per l'Institut Rockefeller de Nova York. Hi havia arribat un parell d'anys abans, amb una beca del govern espanyol. Ja havia esdevingut un científic d'alt nivell, després d'un grapat d'anys de treball iniciats quan era estudiant de medicina a Barcelona i anava al Laboratori Microbiològic Municipal de Ramon Turró. A Nova York féu el seu primer gran descobriment, el que ell anomenà el factor T (testicular), conegut com "Duran Reynals", identificat després com l'enzim hialuronidasa, que afavoreix la difusió a la pell i que és present a l'esperma, al verí de les serps o als cultius d'alguns bacteris.

ARXIU

Aquest resultat estava inclòs en un estudi general sobre la infecció i, en particular, la infecció vírica. Estava convençut que l'*agent* causant del sarcoma de les gallines, un càncer tumoral estudiat per F. Peyton Rous i J. B. Murphy, era un virus.

Però Duran i Reynals no era només un experimentador hàbil: anà desenvolupant una teoria molt arriscada en aquells anys sobre l'origen víric del càncer. Els anys 1940, a Yale, portà a terme unes experiències molt destacades: aconseguí infectar ànecs amb el virus del sarcoma de les gallines, és a dir, l'agent no era específic de les gallines. A més, mostrà empíricament que un mateix virus pot causar diferents tipus d'efectes, per exemple malalties hemorràgiques no tumorals.

Amb els seus èxits experimentals, es llançà a una campanya internacional en favor de la teoria vírica del càncer, cosa que desfermà sobre ell moltes crítiques i, fins i tot, alguna desautorització. Semblava poc raonable, per exemple, explicar una cosa desconeguda (el càncer) mitjançant una altra cosa també desconeguda a l'època (els virus). Hi havia, a més, raons psicològiques: el càncer, que causava pànic pels sofriments que provocava i perquè portava ràpidament a la mort, tenia com a "compensació" el fet de no ser contagiós.

Duran Reynals desenvolupà gairebé tota la seva carrera d'investigador als Estats Units fins la seva mort prematura, de càncer, el 1958. Tanmateix, la seva vinculació amb Catalunya fou sempre molt estreta. Abans de 1936 venia cada estiu i aprofitava per treballar al Laboratori Municipal amb els seus companys i amics bacteriòlegs. Per cert, que l'edifici emblemàtic del Laboratori, darrere el Parc de la Ciutadella, com un signe de la insensibilitat que patim sovint, ha estat enderrocat fa poc per donar pas... a instal·lacions universitàries!

A Barcelona, Duran i Reynals hi tenia (i encara hi té) les arrels familiars. A Barcelona hi tingué un projecte, un somni, que la guerra truncà. Els propietaris de l'empresa de materials de construcció Uralita volien patrocinar un centre de recerca oncològica, que s'havia d'anomenar "Miquel Servet", per la qual cosa Duran deixà la seva feina al Rockefeller i arribà a Barcelona el juliol de 1936, pocs dies abans de la rebel·lió militar contra la República.

El record de Francesc Duran i del seu talent investigador ha pres vigor els darrers anys quan la recerca oncològica finalment s'ha consolidat entre nosaltres i els investigadors han pogut conèixer que hi havia un pioner català de bona part del coneixement actual del càncer, quan s'ha demostrat que els virus causen efectivament una sèrie de tipus de càncer.

Antoni Roca

ARXIU / RAFA GIL

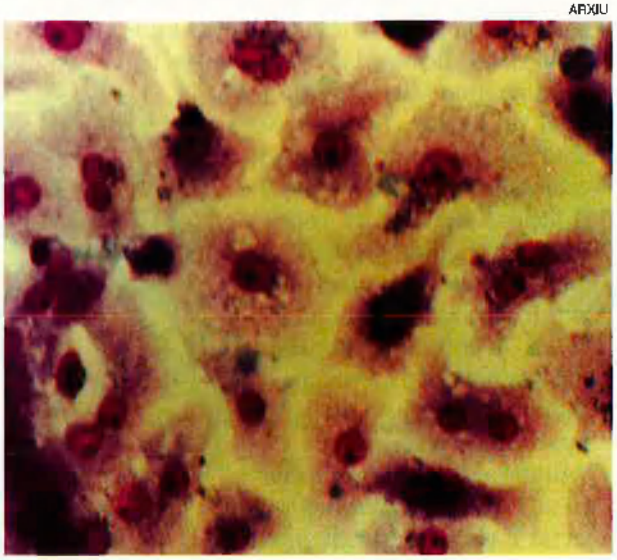
DE QUÈ MOREN ELS JOVES AVUI

Malgrat el que pugui semblar, la mortalitat dels individus joves en països desenvolupats no solament no disminueix, sinó que augmenta. La circumstància, que només s'observa en aquest grup d'edat –adolescents i adults joves– té arrels profundament sociològiques. Aquesta realitat es mostra de forma objectiva en un estudi realitzat per N. Montellà i els seus col·laboradors, publicat a la revista *Medicina Clínica*. En el període 1983-1993 i entre els 15 i els 34 anys, la taxa de mortalitat a la capital catalana ha passat de 65 a 114 per 100.000 habitants, essent els màxims responsables d'aquest augment la sida, la sobredosi de drogues i els accidents de trànsit entre els més joves. Una dada també alarmant completa aquesta realitat: l'estat espanyol tenia el 1994 una taxa de mortalitat juvenil cinc vegades superior a la mitjana europea. La importància d'aquestes xifres i el fet que les causes siguin per definició "evitables" mereixen una profunda reflexió sanitària i social.

EL SENTIT DE L'ANTISENTIT

Blocar les molècules d'ADN o ARN a nivell cel·lular amb la finalitat d'impedir la síntesi de les proteïnes que codifiquen és l'últim èxit de la teràpia biotecnològica. Aquestes noves substàncies que "s'enganxen" a l'ADN o a l'ARN en un punt concret de la seva estructura, s'anomenen molècules antisentit. La malaltia escollida ha estat l'asma bronquial i la proteïna un receptor que l'adenosina necessita per exercir el seu efecte de disminució del calibre dels bronquis i bronquiols responsable de la dificultat respiratòria i dels "xiulets" que tan bé coneixen els pacients. L'experiència, que ha constituït un èxit en experimentació animal, obre una nova i sofisticada via per al futur tractament de l'asma.

ARXIU

UN NOU VIRUS DE L'HEPATITIS

En l'alfabet de les hepatitits víriques, que avui comprèn cinc virus, de A a F, un nou i, fins fa poc desconegut virus podria ser el responsable de casos fins ara no tipificats. El nou component de la família s'ha denominat virus G. Tot i que encara no queden clars ni la seva incidència ni el mecanisme de l'acció, els investigadors el consideren presumpte culpable fins que no demostri la seva innocència. Aquesta forma previnguda d'actuació és conseqüent, si es té en compte, d'una banda, que en la meitat dels casos d'hepatitis fulminant no s'aconsegueix localitzar el virus responsable i, de l'altra, la importància que la prevenció té en la transmissió d'aquesta malaltia.

Antoni Salgado

GALZERAN 'RUSCUS ACULEATUS'

ARXIU

El galzeran (també anomenat **boix marí** i **brusc**) és un arbust de 30-80 cm, erecte i rizomatós. Les branques duen unes falses fulles (d'1 cm a 4 cm, rígides i punxents) anomenades cladonis, que són modificacions de la tija, mentre que les veritables fulles són molt petites i poc vistoses. Dels cladonis, en surten flors unisexuals, petites i amb sis pètals verdosos; les femenines fan un fruit en baia vermella d'1 cm a 1,5 cm de diàmetre.

Floreix a la primavera i fa els fruits a la tardor-hivern; per això és conegut també per **cirerer de Nadal** o **de Betlem** i emprat com a element de decoració durant les festes. El brusc formava part de l'antic "xarop de les cinc arrels", avui en desús, i en canvi, ha passat a ser utilitzat amb gran èxit en el tractament de varices i d'altres transtorns circulatoris.

DISTRIBUCIÓ I ECOLOGIA

Regió mediterrània, al sotabosc d'alzinars, suredes, etc., principalment de la terra baixa de tots els Països Catalans. **Part usada:** rizoma.

COMPOSICIÓ QUÍMICA

Saponòsids esteroídics (amb ruscogenina), flavonoides, sals potàssiques i oli essencial.

INDICACIONS

Prevenció i tractament de la insuficiència venosa (varices, hemorroides), edemes de les cames i fragilitat capil·lar. Dismenorrea.

Administració

Infusió al 6%, durant 10 minuts, 3 o 4 tasses cada dia. L'extracte sec s'ussa com a principi actiu en pomades i supositoris antihemorroidals. Pot produir trastorns renals i digestius.

Cèsar Blanché

LLIBRES

VEIG UNA VEU
OLIVER SACKS
PROA BUTXACA, 1996
226 PP.

El món dels sords és força desconegut i, tanmateix, conté una riquesa extraordinària. El neuròleg Oliver Sacks ofereix en aquest llibre, tal com el subtítol indica, "Un viatge al món dels sords". La seva àmplia formació i la capacitat per divulgar, ja demostrada en altres obres, li ha permès elaborar aquesta obra tan completa i atractiva.

Acostumats a pensar que el llenguatge és la paraula, no ens hem parat a pensar prou en les formes de comunicació –però també d'adquisició de la informació i de raonament– de les persones que n'estan privades. Oliver Sacks ens detalla tota la riquesa que el llenguatge dels signes té i s'endinsa en les característiques que es troben en el cervell de les persones que es veuen privades de la paraula.

Josep Roura

LA INCÒGNITA DELS CRUIXIMENTS

En ocasions, només en algunes ocasions, la saviesa popular no està gaire encertada. Un dels exemples més actuals, no per moderns, sinó per estar presents quotidianament, és el dels cruiximents. Es tracta del dolor lleu però agut que es pateix en la zona dels músculs en l'esfera de l'articulació després de fer un exercici. Però no en acabar l'exercici, sinó a les 24 hores. El nom castellà ("*agujetas*") és degut a la creença que el dolor el produeix l'àcid làctic que cristal·litza en aquella zona i que causa una molèstia similar a la punxada de multitud d'agulles diminutes. El savi doctor de la família Botejara, representant imaginari de l'Espanya popular durant un temps i profunda segons com es miri, que s'inventà la causa dels cruiximents, estigué de debò encertat. Segons ell, en fer un exercici intens es produeix una substància de rebuig muscular que és l'àcid làctic. L'àcid no es reabsorbeix i cristal·litza en 24 hores a la zona de pitjor circulació, el tendó muscular, al costat de l'articulació. Per confirmar la hipòtesi adduí que la disminució del dolor amb l'exercici lent i durador de l'articulació afectada s'explicava per la dilució dels inoportuns cristalls. Per això el seu consell en el tractament per evitar-les és prendre bicarbonat, amb la finalitat de contrarestar l'efecte de l'àcid i facilitar-ne l'eliminació.

ARXIU / RAFA GIL

La inspiració del fisiòleg Botejara calà fons i és fàcil que molts metges a qui es pregunta no sàpiguen la vertadera raó d'aquesta entitat, ja que com tantes altres coses que per la seva banalitat no s'expliquen a la facultat, és el coneixement popular –aquí desconeixement– el que pren el lloc no ocupat.

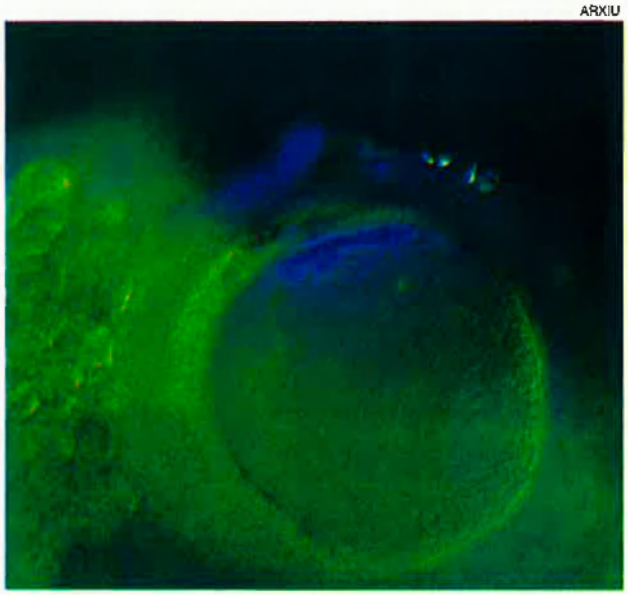
La veitable explicació, els ho asseguro, és que són petites lesions que es produeixen a escala microscòpica a la fibra del múscul. Aquestes lesions vessen al teixit del voltant la substància que es troba dintre de la cèl·lula i es provoca una inflamació local, minúscula i dolorosa per aquestes mateixes substàncies que retenen l'aigua del voltant i provoca a més a més una distensió de les fibres nervioses. La inflamació i la retenció de l'aigua que s'acaba de formar a les 20 o 30 hores provoca el dolor. El moviment disminueix progressivament la inflamació i facilita el moviment de l'aigua. Per això, el millor tractament dels cruiximents és tornar a moure's o a realitzar l'exercici que els ha produït però amb menor intensitat. Que la lesió es trobi a prop de les articulacions s'explica per les propietats mecàniques de l'exercici que les produeix, però sobretot perquè aquest és el lloc on més fibres musculars febles existeixen, i en conseqüència, si les sol·licitem, les fibres es trencaran. Això ha estat àmpliament demostrat per observacions microscòpiques en músculs amb cruiximents i també demostren que l'àcid làctic no té res a veure amb la seva aparició. L'àcid làctic és una baula en la cadena de substàncies que es produeixen i s'utilitzen en determinats esforços. Quan en fem un de certa intensitat es produeix, però s'absorbeix molt ràpidament donat que és un element nutritiu per al múscul i altres teixits –parin atenció a la relació absurda però aclaridora entre els termes làctic-llet-sucre–. Aquesta és la raó que per més que en busquem els cristalls no apareguin en cap mostra analitzada a través del microscopi. I si es pren bicarbonat no solament no s'eviten els cruiximents, sinó que si se'n pren en dosis massa elevades pot oferir molèsties digestives en forma de nàusees, vòmits i diarrees que, això sí, li permetran no estar pendent dels cruiximents.

El millor tractament és prevenir-les, fent exercici de forma moderada. Com que això no sempre és possible, una vegada apareguin hem de restar actius, fent un exercici similar al que les produí, però en menor intensitat. Si molesten molt hem de prendre un antiinflamatori. I recordem que en aquest cas, si tenim certa edat o patim del tub digestiu, hem de protegir-lo amb una medicació antiulcerosa. Tot i que una vegada arribats en aquest punt serà millor que consultem el nostre metge, per si de cas no són cruiximents, sinó una autèntica lesió muscular. Aquesta vegada el doctor Botejara s'equivocà i ens confongué a tots.

Francek Drobnic

PROVES DE DIAGNÒSTIC PRE-NATAL (2)

ARXIU

ARXIU

La cordocentesi o funiculocentesi és una tècnica que s'inclouria en un grup més ampli de proves d'extracció de sang fetal, entre les quals s'hi compten la punció cardíaca o la de la vena intrahepàtica. L'avantatge respecte a l'amniocentesi i la biòpsia corial és que es poden extreure cèl·lules directament fetals de sang, concretament.

Actualment i des dels anys vuitanta, es realitza mitjançant visualització ecogràfica, però anteriorment es feia per fetoscòpia, amb un risc elevat de pèrdua fetal. Sota condicions asèptiques es realitza una punció percutània al cordó umbilical mitjançant el qual s'extreuen cèl·lules sanguínies fetals. El lloc depèn de la inserció del cordó i de la localització de la placenta. Es pot portar a terme en qualsevol moment de la gestació a partir de la quinzena setmana, però habitualment es realitza a les 17 o 18 setmanes.

Es tracta normalment d'un procediment de segona elecció –després de l'amniocentesi i de la biòpsia corial. Sembla que és un procediment amb un risc de pèrdua fetal superior als altres dos. No obstant això, manquen estudis de bona qualitat que puguin donar dades sobre el risc de pèrdua fetal. Per tant, sobre la seguretat d'aquesta tècnica no existeix suficient evidència científica.

L'aïllament de cèl·lules fetals a partir de sang materna és un nou procediment de diagnòstic pre-natal que, a diferència dels anteriors, no és invasiu. El procés consisteix a aïllar determinades cèl·lules fetals (els eritroblasts) a partir d'una extracció de sang materna –ja que existeix un petit pas de sang del fetus a la mare– i elaborar-ne l'anàlisi del material genètic ja en el laboratori.

Com que es tracta d'una tècnica encara en fase d'estudi, mentre no s'aportin dades concloents de sensibilitat i especificitat, aquesta prova no hauria de ser aplicada clínicament. Per tant, fóra recomanable la realització d'estudis epidemiològics específics que en contrastessin l'eficàcia.

Una altra tecnologia no invasiva és l'ecografia, amb la qual es pot visualitzar, gràcies als ultrasons, la morfologia del fetus, sobretot a partir del segon trimestre de l'embaràs. Per exemple, es pot mesurar un marcador com la llargària del fèmur d'un fetus i, en cas de ser més curt del que és normal, es pot sospitar que sigui un fetus afectat per la síndrome de Down.

Existeixen estudis de qualitat que demostren la innocuïtat de l'ecografia, però la seva precisió diagnòstica encara està lluny del cent per cent. No obstant això, mesurant múltiples marcadors (plec nucal, fèmur, húmer, budell hiperecogènic, etc.) es pot arribar a assolir un valor d'especificitat del 95% i un de sensibilitat del 86% en la detecció de malformacions cromosòmiques.

Existeixen altres procediments invasius i no invasius com són la fetoscòpia (introducció d'un instrument en la cavitat amniòtica, que permet la visualització directa del fetus), l'embrioscòpia (visualització de l'embrió mitjançant fibra òptica) i la biòpsia del teixit fetal. Aquestes proves o bé estan en desús, o bé encara no s'han de desenvolupat prou.

Marta Aymerich

Cròniques clòniques

ANTONI SALGADO

Dolly, una realitat inquietant

La referència a Dolly, el primer mamífer clonat per l'home, va ser variada i dispar. Per als científics, un brillant article. Per als mitjans de comunicació, la notícia de l'any, mentre que per a la societat es tractava d'una tècnica inquietant.

L'experiment era científicament previsible. Dolly és un animal còpia, l'origen del qual no és una cèl·lula fecundada, sinó una cèl·lula adulta de glàndula mamària, una realitat que possibilita un duplicat, un nou ésser clònic a partir d'una cèl·lula d'un organisme superior.

El procés de clonació va consistir en la transferència del nucli del "donant" amb el seu material genètic a un ovòcit "receptor" al qual prèviament se li havia extret l'original. Per aconseguir-ho els investigadors "acoblaren" les fases del cicle cel·lular del nucli donant i de l'ovòcit receptor, una manipulació clau per a l'èxit del procés. Després, el fenomen imparable de la multiplicació cel·lular va fer la resta: 2, 4, 8, 16... cèl·lules. El punt final consistí a implantar aquest embrió en l'úter d'una ovella que va fer de "mare de lloguer" fins al naixement de Dolly.

Però darrere les possibles utilitats ramaderes, flota la inquietant possibilitat que la clonació es plantegi en humans. Tot i que èticament sigui inacceptable, científicament ja és una possibilitat real. I no sols això, sinó que a més a més, la tècnica i la dotació científica estaran a l'abast de nombrosos laboratoris. Que sigui útil o no, una clonació així d'humans és matèria discutible, perquè l'ésser humà, com experiència vital, és irrepetible. Però, en tot cas, no serà fàcil, fins i tot amb un plantejament ètic unànime, de posar "portes al camp" a aquesta possibilitat, en una societat que es regeix per la llei de l'oferta i la demanda.

XAVIER DURAN

Avançar-se als perills

La llei i el debat social van gairebé sempre per darrere dels avenços científics i tecnològics. En ocasions, però, salta a l'opinió pública la discussió sobre la necessitat de prohibir certes pràctiques, molt abans que es demostrin viables. Amb l'ovella clònica ha passat així. Després d'anys que molts analistes no s'adonessin del que la biotecnologia aporta des de fa molts anys, els agafa un interès i una por sobtades.

El debat mai no és dolent, sempre que allò que es digui no sigui una frivolitat més de tertulià o columnista obligat a omplir espais. Quan les possibilitats reals queden molt per sota de les pors que es destaquen, el debat pot servir per avançar-se a allò que algun dia pot arribar, però també per delatar la ignorància que continua envoltant certes opinions sobre temes científics.

L'ovella Dolly no obrirà la porta a exèrcits de clònics ni significa que aviat aconseguim produir en sèrie certs personatges. Però està bé que es discuteixi sobre el rebuig a fer experiments d'aquesta mena amb humans. Un rebuig que prové tant de qüestions ètiques com pràctiques –les dificultats tècniques i la inutilitat. Això sempre pot ajudar –si hi ha rigor– a cridar l'atenció sobre altres perills més propers o a crear una opinió pública que faci inviables experiments pocs assenyats. La genètica obre la porta a la discriminació per camins ben diferents dels que han ocupat tant d'espai en els darrers mesos, però que potser no semblen tan espectaculars. I per això cal informar, conscienciar i debatre. Abans que ens assabentem que algú ha aconseguit transformar històries clíniques en històries clòniques.

SALUT

és possible gràcies a:

Consell de Col·legis Farmacèutics de Catalunya

CONSELL DE COL·LEGIS DE METGES
DE CATALUNYA

Generalitat de Catalunya
Departament de Sanitat
i Seguretat Social

GOVERN BALEAR
Conselleria de Sanitat i Consum

Tot imaginant l'inimaginable

El productor Steven Spielberg ha aconseguit donar categoria cinematogràfica a una sèrie de televisió. Es tracta d''Històries increïbles', que comença aquest dilluns a les 22.30 a TV3.

TELEVISIÓ DE CATALUNYA

Mites i llegendes, faules, ficció i aventures han fascinat tothom des de l'inici de la civilització. Es tracta d'un món nascut de l'habilitat de l'ésser humà per imaginar Steven Spielberg; s'ha acostat a la petita pantalla per donar via lliure al seu amor pel gènere fantàstic a *Històries increïbles*. Es tracta de relats plens d'emoció i misteri però també de tendresa. Són històries per damunt de tot que compten amb molt bons efectes especials, però que en cap cas queden soterrades per aquests efectes. Les històries d'aquesta sèrie se situen de vegades en el passat, però també en el present o, fins i tot, el futur. *Històries increïbles* no és una sèrie més, ha obtingut catorze premis entre els quals hi ha cinc Emmys; ha estat produïda per Amblin Enterteinment i Universal Television. La idea i la producció executiva són de Steven Spielberg.

La remarcable qualitat d'aquesta producció ha atret actors i directors de prestigi que són habituals de la pantalla gran. Per la part dels actors trobem noms com Kevin Costner, Patrick Swayze, Charlie Sheen, Kiefer Sutherland, Beau Bridges, David Carradine, Danny de Vito, Carrie Fischer i Mark Hamill, entre d'altres. Pels directors, destaquen Clint Eastwood, Martin Scorsese, Robert Zemeckis, Joe Dante, Timothy Hutton i, és clar, Steven Spielberg.

Al primer lliurament d'aquesta sèrie de 45 capítols podrem veure l'episodi titulat *La Missió*, amb idea i direcció de Martin Scorsese, protagonitzada per Kevin Costner i Kiefer Sutherland. A *La Missió* un agosarat pilot de la Segona Guerra Mundial atrapat en la ferralla d'un avió B-17 es troba aparentment abocat a la mort. Només compta amb la seva imaginació per salvar-se. Jonathan, que així es diu el pilot, ha participat en 23 missions i mai n'ha sortit ferit de cap, però aquesta missió és la més difícil de totes ja que sembla inevitable que els seus col·legues de l'avió hagin d'abandonar-lo si es volen salvar ells.

Què fer per evitar l'amor?

Nova ficció presenta aquest dijous una altra història que no deixarà fred ningú. En aquest episodi, 'Com pedres rodant', se'ns mostra com hi ha qui el troba i fa tot el que pot per desfer-se'n.

TELEVISIÓ DE CATALUNYA

Després d'una impactant primera trobada, la Paula i el Pei viuen pel seu compte "l'endemà" i la preparació d'allò que per als dos podria esdevenir una apassionant història d'amor. Però aquesta perspectiva acaba convertint-se en un estira i arronsa d'aquests dos personatges que, veient que poden caure sota les grapes de l'amor, lluiten i dubten entre viure'l amb intensitat o frenar-lo fins a ofegar-lo, salvaguardant d'aquesta manera la seva solitària i independent vida actual.

La manipulació dels esdeveniments per part dels personatges permetrà que les coses es desviïn cap al terreny que per a ells es més còmode per ser menys compromès, i que a més no canvia substancialment la trajectòria de les seves vides. Aquesta manipulació els complau, ja que representa un alliberament de la gran responsabilitat i els fa innocents com a autors del desenllaç: la separació.

El personatge de la Paula està interpretat per l'actriu Ana Serrano i el d'en Pei per en Jorge Solà.

Nexes per a Sant Jordi

A l'igual que va fer per l'Onze de Setembre, Marius Carol ens acompanya en un viatge interactiu pel mite i realitat de Sant Jordi amb 'Nexes'.

Nexes Sant Jordi és un programa de divulgació que vol servir-se dels aspectes més curiosos que envolten la història d'aquesta diada per fer un recor-regut, amb connexions, que ens portarà per tots aquells camins que han guiat la trajectòria de Sant Jordi.

Davant la inexistència d'imatges en moviment dels segles anteriors al XX, els programes que fan referència a fets històrics o llegendaris cauen sempre en el parany de recórrer a la foto fixa, al gravat històric, o als llibres i documents de l'època.

L'experiència i bona acollida del *Nexes Onze de Setembre* ha fet que el programa que ara es presenta per Sant Jordi s'allunyi d'aquests clixés i només recorri a la foto fixa quan sigui totalment indispensable per a la comprensió del fet.

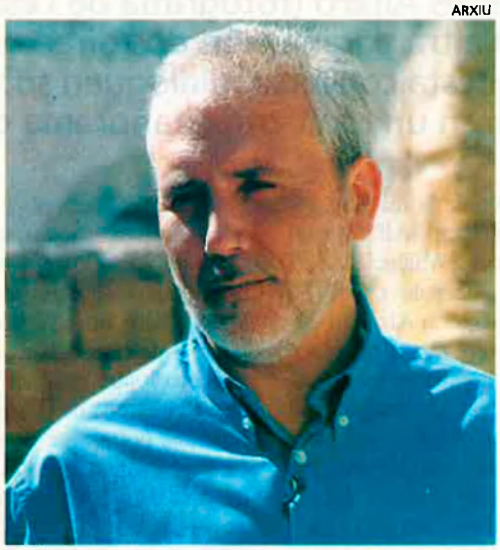
Nexes entén la història com un laberint, i és clar que la història de Sant Jordi també preveu diferents camins en moltes direccions. Deixant establert que la figura de Sant Jordi sempre s'ha de tractar en un terreny entre la realitat i la ficció. *Nexes* vol incidir també en les anècdotes que envolten el patró.

Des de les diferents llegendes fins als sorprenents Sant Jordis que hi ha a la regió de Capadòcia, a Turquia.

La creu i el drac són altres elements importants en el laberint jordià i representen els elements antagònics. El sant, emblema del món cavalleresc per excel·lència va proporcionar un crit de guerra i el seu estendard va ser adoptat pels almogàvers. El drac, per mal o per bé, l'ha acompanyat en el seu viatge.

Nexes penetra en tot aquest món a partir d'elements

ARXIU

actuals i fins i tot quotidians com els Barcelona Dragons, els espais multimèdia o el Parc de l'Espanya Industrial a Barcelona –on hi ha un gran drac–, per incorporar-hi elements d'època com el monestir de Ripoll, la Casa Batlló o l'amfiteatre de Tarragona.

El programa continua amb l'ús del CD-ROM, que pot activar el presentador per donar pas a les explicacions més acadèmiques.

ARXIU

La setmana de 'Més enllà del 2000'

El programa *Més enllà del 2000* presenta aquest dimecres, i en la seva repetició el dijous, quatre interessants reportatges. El primer d'ells porta el nom d'"El projecte Homínid" i narra com una expedició espanyola a Tanzània el 1996 va aconseguir recuperar durant unes excavacions més de cent peces de la indústria de la pedra i restes de fauna datades entre 2 i 1,5 milions d'anys. L'investigador del Departament de Prehistòria, Història Antiga i Arqueologia de la Universitat de Barcelona i director d'Homínid explica l'abast del projecte.

En segon lloc podrem veure un reportatge entorn dels orangutans on se'ns mostra el retrocés que aquesta espècie ha patit en molts llocs del món a causa, principalment, de la caça furtiva que destrueix el seu hàbitat. Actualment només queden uns 30.000 orangutans a dos punts del planeta. Un d'ells és l'illa indonèsia de Kalimantan on el govern ha creat un programa per tornar al seu medi natural els exemplars que han estat capturats.

"Escannejar fòssils" és el títol del tercer reportatge, que mostra com els científics poden estar a prop de resoldre el misteri del moment en què l'home va baixar dels arbres per caminar per terra.

Finalment, el programa acabarà amb una visita al primer hivernacle regat amb aigua de mar, que s'està construint a les Illes Canàries. L'objectiu del projecte es demostrar que l'aigua de mar pot tenir aplicacions agrícoles.

Carles i Carles p

Carles Alfaro (fotografia de l'esquerra) i Carles Alberola (a l'altra pàgina) són dos directors essencials del nostre teatre. En aquesta conversa, dialoguen sobre la creació i la realitat, i dibuixen un molt crític panorama de l'escena valenciana.

Són de la mateixa generació (Alfaro, nascut a València, té 37 anys, Alberola en té 34 i va nàixer a Alzira) i defineixen mons peculiars que comparteixen a través de muntatges que no s'obliden. Són animals intel·lectuals de teatre profund. Carles Alfaro, fill de l'escultor Andreu Alfaro i format a Anglaterra, es va iniciar com a actor i és la peça clau d'una companyia clau, Moma Teatre. Carles Alberola, format a València, és un dels caps de la companyia Albena i escriu, dirigeix i interpreta obres tan punxants com originals.

Alfaro triomfa al Teatro de la Abadía de Madrid amb la direcció de l'espectacle *Las Sillas*, de Ionesco que interpreten José Luis Gómez i Verónica Forqué. Al maig, acudirà a la Mostra de Teatre d'Alcoi amb *El muntaplats*, de Harold Pinter i a la sala Rialto de València amb *L'urinari* de Paco Sanguino. Alberola escriu el proper musical de Dagoll Dagom i actua aquesta setmana a la sala Xerea de València amb *Currículum*, i al festival de teatre de Sitges de juny estrenarà el seu últim espectacle, *Mandíbula afilada*. Allí es farà una retrospectiva de tota la seua obra. Les crítiques són magnífiques, tots dos estan molt considerats i sembla que hi ha esperances per al teatre valencià. Però no està tan clar. Segons el discurs dels dos creadors, que erosiona i edifica al mateix temps, el coma de l'escena al País Valencià pot acabar en *rigor mortis*. Precisament, quan la seua força creativa és més evident que mai.

C. ALFARO: "Si no podem crear una sala pròpia amb una unitat de producció estable, cal donar per acabat Moma."

—Desitjaria saber què hi ha de cert en aquestes afirmacions: Alfaro és un creador pessimista, que té una concepció lívida de la condició humana, i Alberola és un director més relacionat amb la vertiginositat mediterrània, on l'humor té un paper mordaç i crític.

CARLES ALBEROLA: No crec que siga així tal qual. Moma sempre incorpora molt d'humor negre a les seues obres, i jo sóc pessimista per natura.

CARLES ALFARO: Alberola és la persona de qui em sent creativament més a prop dins el context valencià. Crec que formalment tenim coincidències i identificació, no som tan distants. Però és cert que tenim una gran diferència: la nostra relació amb el públic. Ell és més directe. Exerceix d'actor i això ja el determina per a mantenir aquesta relació propera amb l'espectador. Jo sóc més indirecte i és cert que m'atrau l'expressionisme i les ombres, però també sóc molt passional. I en canvi aquest home, Carles Alberola, que té fama de ser mediterrani, és molt obsessiu, molt introspectiu.

ALBEROLA: Sí, potser, però hi té molt a veure el fet d'escriure els textos que dirigeixes. Naturalment, incideixes en idees i conceptes que més t'interessen. Les constants són majors. En Alfaro, les constants existeixen, però més en l'univers estètic.

—Alfaro, és cert que vostè crea a partir d'imatges?

ALFARO: Sí. Visualitze el que llegesc, i això em serveix per estructrurar la dramatúrgia.

ALBEROLA: Les imatges són part de la catarsi del teatre. El públic, utilitza el que té davant per poderse conèixer millor a si mateix.

ALFARO: El teatre és un pretext. Ionesco deia que una obra és mestra quan les generacions posteriors la fan seua. Per això Ionesco és un clàssic. I a mi m'encantaria ser un clàssic, no m'interessa el concepte de teatre experimental.

—Doncs de vegades es defineix així les produccions de Moma.

ALFARO: No és cert, a València no hi ha teatre experimental. No n'hi pot haver, perquè el teatre "normal" no està consolidat. El que passa és que quan un treball es fa de manera seriosa ja es considera alternatiu.

ALBEROLA: Ha, ha, clar. L'espec-

arlen de teatre

tador troba plaer en el teatre quan troba reproduïts dalt d'un escenari detalls que tenen a veure amb la seua vida, encara que estiguen disfressats sota l'argument o la parafernàlia més llunyans.

—La fragilitat econòmica de les companyies del País Valencià permet que un director es concentre efectivament en el fet creatiu que desitja i no s'haja de preocupar de la gerència o dels detalls tècnics?

ALBEROLA: Nosaltres hem de puntejar tot allò que té a veure amb la realització de l'obra, però, per la meua part puc treballar amb la gent que vull i amb la que estic a gust i que està molt qualificada. Però és cert que no hi ha encara molts creadors d'espais escènics al País Valencià o molts il·luminadors. Sí que hi ha, en canvi, bastants actors i autors joves de nivell. Artísticament el teatre valencià no té res a envejar a cap altre. A València sabem fer, però no sabem fer veure que sabem.

ALFARO: Respecte a Moma, crec que es dóna un problema afegit. Si a més de fer espectacles de manera continuada vols mantenir una certa coherència en una trajectòria de gairebé quinze anys, necessites, a més d'una gran complicitat amb el teu equip, mantenir-te en un mercat on tot és molt complicat. En els últims cinc anys, els espectacles, de Moma s'han estrenat en els teatres més importants de l'estat amb èxit de crítica i públic. Dic això no per fer el *paripé*, sinó perquè has de competir en un mercat on les companyies competidores que estan al nostre nivell de qualitat tenen uns mitjans i una fermesa molt superior. Nosaltres estem sobre palletes, en situació perennement de desavantatge. L'administració no entén que aquesta és una professió amb vocació de continuïtat, de teatre públic i de servei públic. Hem d'estar en festivals i ser audaços en el mercat. I això no es pot fer sense una infrastructura humana estable i competititva, que nosaltres no podem assegurar si estem en un estat tan precari com l'actual, que no sabem què serà de nosaltres d'ací a dos mesos. Moma ha hagut de rebutjar coproduccions amb Tolosa i Barcelona perquè la gent et parla de projectes a un any vista. I clar, jo no sé encara si enguany la Conselleria de Cultura de la Generalitat valenciana ens donarà una almoina o mitja almoina en forma de subvenció, no puc acceptar. Havíem d'anar al Poliorama de Barcelona amb un dels nostres últims espectacles, *La lliçó*, i ens han oferit unes condicions probablement millors de les que ofereixen a grups de Catalunya, perquè hi estaven molt interessats. I al final no hi anem.

C. ALBEROLA: "El País Valencià viu d'esquenes als referents teatrals europeus. La nostra cartellera és encara pitjor que la de Madrid."

—Per què?

ALFARO: Perquè les condicions, encara que són bones, definien que cobraríem segons un percentatge de taquilla, i a més havíem de pagar la publicitat a mitges i altres despeses, com és natural. I el marge amb què treballem els valencians és tan estret que, si no triomfàrem absolutament cada dia, i això pot passar, Moma s'ha acabat. No ens recuperaríem. Clar, això a Catalunya els costa de creure, però és així de cruel, així de real. Fixa't: hem ofès el Poliorama, hem creat una situació violenta que és una tremenda putada per a nosaltres.

ALBEROLA: Es treballa d'avui per demà. Els riscs han d'estar controladíssims al mil·límetre.

ALFARO: Seriosament, crec que estem en una professió que encara no es pren com una professió. Vivim un moment molt més delicat que mai. Ho dic perquè percep una absoluta indiferència envers el fet teatral i cultural al País Valencià. No vull ni parlar de la llengua. Si normalment se'ns havia considerat rars per fer teatre en valencià, ara no som rars, sino ximples directament.

ALBEROLA: Aquestes paraules tenen sentit en un context de falta de consciència de projecte teatral, tot el que es podria arribar a fer, no la mínima enveja d'allò que passa fora, ni ganes, ni li importa a ningú. València, la ciutat més gran del País Valencià, viu d'esquenes als referents teatrals que es donen a qualsevol ciutat europea. La cartellera de Madrid és típica dels anys 60, però la d'ací és encara pitjor.

ALFARO: De fet, es fonamenta en obres d'allí. No trobem persones que facen d'interlocutors amb l'administració. Ni de lluny. Veig persones amb bona voluntat. Però la bona voluntat no fa millorar els pressupostos (subvencions esquifides que no sobrepassen els 125 milions de pessetes per a totes les companyies i festivals del País Valencià), no tenen coartades culturals per a canviar-los. En la Junta de Extremadura es gasten molt més en teatre que ací.

—Sembla que les companyies

sempre han d'estar demostrant el que valen, any rere any, per optar a aquestes ajudes.

ALFARO: No! és pitjor. Jo encara creia que havíem de demostrar alguna cosa. Però és que avui, des de fa tres o quatre anys, no hi ha ni tan sols aquesta motivació. Simplement, no importa a ningú.

ALBEROLA: No és una qüestió només del PP. És cert que s'aguditza amb aquests governants, i ja va quedar demostrat amb el primer director de Teatres de la Generalitat del PP, Manuel Àngel Conejero (*qui va ser obligat a dimitir pel primer conseller popular de cultura, Fernando Villalonga, quan es va saber que utilitzava cursos públics en benefici propi*).

—I què hauria de fer l'administració?

ALBEROLA: Un estudi artístic i estadístic de les determinades companyies. No és igual un grup que té la capacitat d'entrar en una sèrie de festivals amb una carrera que ha de continuar i un estil que cal mantenir, que la gent que comença. No dic que hagen d'ajudar a uns i a altres no. Però la regulació d'ajudes hauria de ser diferent segons els casos.

—Es queixen aleshores del "cafè per tothom".

ALFARO: És que no té sentit, tots no tenim les mateixes necessitats. No és un problema nostre, sinó de tots els professionals. Això provoca carreres fulgurants però desastroses que no condueixen a res, perquè no es valoren ni s'incentiven els projectes de viabilitat, més enllà de les ajudes puntuals. Això passa des de sempre. Potser l'any 84, quan era conseller de cultura del PSOE Ciprià Císcar, es parlava d'un projecte a llarg termini. Però que no es va complir. El Centre Dramàtic de la Generalitat (ara Teatres de la Generalitat) que es va erigir aleshores és una abstracció que no compleix tampoc cap funció.

—Però quina hauria de ser la funció d'un centre dramàtic?

ALBEROLA: La d'unitat de producció pública, és a dir, gestors públics de teatre públic.

C. ALFARO: "No hi ha interlocutors vàlids en l'administració. A la Junta de Extremadura es gasten molt més en teatre que ací."

—I què s'entén per teatre públic.

ALBEROLA: El que el mercat no pot afrontar té la responsabilitat d'afrontar-ho el sector públic, o el sector privat amb vocació de sector públic. A veure: Tricicle o La Cubana, amb tots els meus respectes, no té cap sentit que vinguen al Teatre Principal (el major teatre públic de València). A Madrid, a ningú se li acudeix portar La Cubana al Maria Guerrero. No n'hi ha cap necessitat. Per què se subvenciona l'òpera? perquè si no, no seria possible veure'n, perquè té un prestigi cultural que no té el teatre. Es considera el teatre com un tot. I no, hi ha molts tipus de teatre, un que necessita la força de la gestió pública per les seues característiques, i d'altres que no la necessiten. Hi ha un teatre específic amb unes despeses elevades, i que es dirigeix a un públic no massiu al qual s'exigeix una rendibilitat no tan sols cultural, sinó econòmica. Doncs no pot ser. La democràcia, entre altres coses, el que vol dir, és que la gent puga tenir lliure accés a tot tipus de cultura.

ALFARO: És que fins i tot, es fa competència deslleial als empresaris privats valencians que no poden competir amb el teatre públic per a portar espectacles clarament rendibles com La Cubana! Estan xafant el territori dels empresaris privats.

—Potser la plasmació més evident d'aquesta contradictòria situació es va donar en el cas de Càndid, *obra multipremiada per la Generalitat valenciana amb els seus premis de teatre del 96 que no es va estrenar mai a València.*

ALFARO: Això va ser un veto polític de Conejero. Res més. En premiar-la, l'absurd ja va cobrar dimensions inabastables. Quan fer teatre és un fet excepcional, aquests premis no són altra cosa que ridículs.

—Doncs vostè n'ha rebut molts.

ALFARO: I a mi em fa vergonya,

Un fonamentalista del Vinalopó
i altres contarelles

Enric Valor

Breus narracions típiques dels anys trenta basades en successos i anècdotes coneguts per Enric Valor de primera mà. Darrera obra d'Enric Valor escrita als 84 anys amb gran vigor i força expressiva.

Editorial Tàndem

Dapalon
Història d'un teuladí

Pascual Pastor Codoner
Miquel Juan García

Dapalon conta la vida i aventures d'un teuladí atrevit. Són les accions i els fets quotidians en la vida d'aquests entranyables ocells que veiem per tot arreu, els que ens permeten conéixer el seu món.

Denes 10 Editorial

El misteri de l'andana

Mercè Viana

Clara i Borja pugen a una andana abandonada en una casa gran del poble on viu la iaia. Es tracta d'un indret misteriós on els protagonistes viuran una aventura d'allò més increïble. Vols acompanyar-los?

Il·lustracions de Fina Ciscar

Edicions del Bullent
"Estrella de mar", 10

perquè no tenen cap sentit. Duen afegit un punt desmesurat de cinisme, perquè és donar un premi com a colofó de normalització a una cosa que no està normalitzada. Em semblen un gran frau.

—I el futur per als directors d'ací és anar-se'n fora?

ALBEROLA: Uf! Home... exhibir passa per ampliar mercat, és clar. Sí, és una possibilitat.

ALFARO: Jo no ho sé. En aquests moments, Moma està en un moment molt crític, i ha de definir el seu futur immediat. Volem fer un tomb de 180 graus a la nostra carrera i crear una companyia resident. Posar tot el nostre esforç en erigir una sala pròpia i crear un equip resident i una unitat de producció estable. Si això no és possible, jo prendré la decisió de donar per acabat Moma.

—Desfer la primera companyia del País Valencià?

—ALFARO: Sí, perquè Moma naix per estar unida a la societat que l'envolta, que és la valenciana, i de moment no ho ha aconseguit, encara que per fora vaja molt bé el tema. Moma és un projecte valencià, i aquesta sala podia ser la solució per crear un lligam fort. Si no ho aconseguim, Moma no tindrà ja sentit, i potser m'inventaria una altra cosa, però ja no Moma. La sala tindria vocació d'oferir espectacles nostres i d'altres companyies afins a l'esperit de Moma, i amb continuïtat d'unes quantes setmanes, com hauria de ser normal, perquè això es dóna ara excepcionalment. Es el repte últim de Moma.

—I una bona metàfora de la qüestió.

Joan M. Oleaque

RAFA GIL

Carles Alberola conversa amb Carles Alfaro. Segons Alberola, amb barba a la fotografia, "no té sentit que un teatre públic com el Principal de València contracte La Cubana o el Tricicle, perquè la vocació d'un organisme públic és reforçar un altre tipus de teatre. Aquest no ho necessita".

23 d'abril, Dia del Llibre.

El Consell Valencià de Cultura felicita el món del llibre i presenta les seues novetats.

Sèrie Minor:

- *Els temps dels Borja.*

Monografies:

- *Homenaje al cardenal Tarancón. 1907-1994.*
- *Arte en Valencia. 1472-1522.*
- *Cerámica arquitectónica valenciana. Los azulejos de serie (siglos XVI-XVIII). Tomos I y II.*

Pròxima aparició:

- *Jornades sobre cultura en la Comunitat Valenciana. Arxius, biblioteques i centres de documentació.*
- *La festa d'Elx i la seua organització.*
- *Rafael Altamira Crevea 1866-1951.*
- *El villancico barroco valenciano.*

GENERALITAT VALENCIANA
CONSELL VALENCIÀ DE CULTURA

Jacquet: "No es pot crear del no-res"

Gerard Jacquet, amb més de vint anys dedicat al món de la música, no havia editat cap disc fins ara. 'Jacquet' és el seu primer treball, un recull de cançons que aposten pel mestissatge sonor lligat per la sensibilitat d'aquest nord-català polifacètic, exigent i original.

Suposo que després de tants anys tocant, tenir el primer disc a les mans deu ser impressionant...

—Sí, és una experiència. No és el mateix que les actuacions. Aquí hi ha un domini desconegut. No saps on va aquest objecte que porta la teva veu i les teves coses. No saps per quins camins arribarà; a qui, per quina raó... és com llançar una ampolla al mar.

—Per què ha trigat tant a estrenar-se?

—Massa exigent. Volia els mitjans tècnics per fer-ho de manera molt professional. Però avui crec que més val la traça, encara que imperfecta, que res. És que jo escolto discos d'en Sisa o en Riba dels anys 70 fets amb pocs mitjans i noto que hi ha molta màgia, encara que el so no és perfecte. Tant hi fa, la màgia de la música és ben present. Em sap greu no haver gravat fins ara, i a partir d'ara gravaré tant com pugui.

—Al disc hi ha força ritmes diferents. Hi ha concentrat la música de tots aquests anys sense gravar?

—Hi ha moltes raons. Una és que amb la música que em surt avui em surten també totes les coses que he escoltat durant la meva vida: des dels cantants francesos com Brel, que passaven a la ràdio quan era petit; passant pel rock progressiu que he escoltat molt a l'adolescència, i arribant a les músiques mediterrànies que m'interessen molt avui dia: raï algerià... A més, penso que un fabricant de cançons, un artista en el sentit ampli, no pot crear a partir del no-res. Trobar la teva via vol dir mesclar coses; és així que es troben les novetats.

—Hi ha incorporat elements dels seus grups anteriors?

—Molt pocs. Tot és més o menys nou. Jo vaig parar de fer concerts durant dos anys, ni tocava la guitarra, i durant aquesta pausa no sabia si tornaria a pujar dalt d'un escenari. I el dia que me n'han tornat les ganes, en un mes o un mes i mig he fet tot el material del disc i algunes cançons més que toquem a les actuacions. Va ser com un riu amb un embús, que les coses es van acumulant i de cop això explota.

—I per què canta sempre en català?

—A l'inici era només una tria estètica. Els pares em van comprar una guitarra als tretze anys, i de seguida em vaig posar a fer cançons. La primera va ser en francès i la segona ja va ser en català, perquè trobi que sona millor en català, és una llengua fàcil de musicar; és música en si. Després m'he interessat per la llengua i per la cultura que té darrere.

"Faig el que m'agrada. La música que escolti a casa és radicalment original, amb un treball molt personal que no s'assembla al de ningú. Intenti ser així. No es tracta de peles, sinó de poder mirar-se al mirall, de ser honest i digne."

—Quin públic busca?

—El primer objectiu és mirar si puc trobar una certa part del meu públic a l'àrea lingüística catalana, m'interessa saber què pensa del meu treball la gent que entén la llengua. Després, si aconsegueixi tenir una certa gent a qui els interessi aquí, podré anar més lluny, a París, o on sigui; això depèn dels mitjans...

—Un grup en català a Madrid és mal vist. Passa el mateix a París?

—Hi ha un fenomen lligat a la *world music*, a França. Hi ha molts festivals d'aquests, on actua gent que no canten en francès, perquè vénen a tot arreu del món. Pensi que puc trobar un lloc dins aquests circuits cantant en català. No em posaré a cantar en francès per anar a París; hi aniré com un dels representants de la cultura catalana.

—Té un repte difícil; arribar a un gran nombre de gent fent música poc comercial...

—No estic fet per la música comercial. Faig el que m'agrada i em sembla interessant. La música que escolti a casa és radicalment original, amb un treball molt personal que no s'assembla a ningú. Intenti ser

així. No es tracta de peles, sinó de poder mirar-se al mirall, de ser honest i digne.

—*El seu últim espectacle és més aviat tranquil...*

—L'adaptem a cada lloc, segons si és un teatre o un local de rock. Tot va lligat al que expliqui a la lletra: n'hi ha que necessiten l'energia, la violència, del rock, i d'altres que necessiten la sensibilitat i la poesia dels instruments acústics. Les últimes cançons que hem fet són més aviat intimistes, amb silencis que compten tant com la música.

—*Parla en plural...*

—...és que tot això és un treball de grup, jo sense els companys no existeixi. Són els músics que toquen sobre el disc i sobre l'escenari, és una història comuna.

—*Però sou molt diferents, oi?*

—Sí; en Gerard, que toca el llaüt i la guitarra flamenca, ve de música antiga; el guitarrista és anglès i ha treballat amb grups de rock, per exemple d'en Johnny Halliday... Som planetes diferents, però hem trobat un punt d'interès comú i ens ho passem molt bé.

—*De què parlen les seves lletres?*

—Són moments de la meva vida. M'agrada molt la poesia *beat* dels anys 50 i 60. Ginsberg, Kerouak... A través d'historietes de la vida quotidiana hi ha una certa veritat que surt i que passa molt bé. Es gent que no té por de mostrar-se nua, que no amaguen llurs febleses, i és per això que els estimi. Jo intenti fer el mateix, dir una cosa essencial de la condició humana. Sempre les mateixes preguntes: per què hem nascut, per què estimem, per què algun dia ens cal morir... Són les úniques preguntes que valen en la nostra existència, i la resta és molt fútil.

—*A l'escenari, és fàcil comparar-lo amb Lou Reed.*

—Ja m'agrada Lou Reed i la seva manera de fer de cantant. Crec que es defineix com un roquer adult. I jo que tinc quaranta anys, estic en el mateix cas, suposi!

—*Encara que els vostres àmbits són molt diferents: ell viu a Nova York...*

—...i jo sóc un home del camp. També parli de la ciutat, perquè és un planeta estrany per mi i per això és ric de sensacions. Quan he de viure en una ciutat hi visc coses intenses. I això surt a les meves lletres.

—*Ara viu a Perpinyà?*

MIREIA MARGENAT

"El primer objectiu és mirar si puc trobar una certa part del meu públic a l'àrea lingüística catalana, m'interessa saber què pensa del meu treball la gent que entén la lletra."

—No, visc en un poblet a quinze quilòmetres. He nascut en un mas i tinc menester de veure un arbre i una mica d'herba per la finestra. La ciutat no és el meu món. Em vaig dedicar sis anys només a fer de pagès. Ara només em dediqui a disciplines lligades d'una manera o una altra amb l'art.

—*És plurifacètic. Ara quins projectes té?*

—Faig ràdio; tinc alguna plaqueta de poesia a punt d'aparèixer, i ja comenci a treballar en el segon disc. Però ara el meu centre d'interès principal és la cançó.

—*El disc,* Jacquet, *té el suport de diverses institucions. Ara a Catalunya Nord hi ha més ganes de promoure productes catalans?*

—Suposi que sí. Es un fenomen nou lligat al nou batlle de Perpinyà, que té la idea que s'ha de tirar endavant la catalanitat de Perpinyà. Això, els catalanistes dels anys 70 no ho haurien pensat mai, era surrealista imaginar això.

Agnès Rotger

Al voltant del color

L. Wittgenstein
J. Bouveresse

Aquest llibre acull dos textos, el primer, **Observacions sobre els colors**, és un recull d'anotacions de Wittgenstein, i el segon, **La pregunta "què és el color", la ciència, la filosofia i la resposta de Wittgenstein** mostra la posició de Jacques Bauveresse.

Universitat de València
"Col·lecció estètica & crítica", 7

Llegendes cavalleresques de Catalunya

Pere Català i Roca

Reedició de l'aplec de llegendes vinculades al món feudal. Es fan de molt bon llegir i vénen classificades temàticament.

R. Dalmau, editor
"Col·lecció Nissaga", 5

Càtars i catarisme a Catalunya

Anna M. Adroer i Pere Català

Sabieu que molts dels castells de la Croada eren la frontera dels comtats catalans? I que les muntanyes de Prades i el Montsant, Morella i el Maestrat, la Serra del Cadí, les valls d'Andorra i Castellbò aixoplugaren càtars?

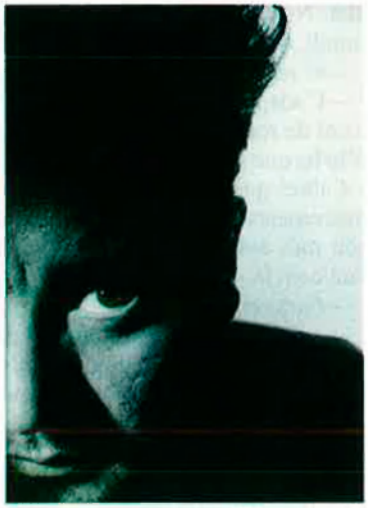
R. Dalmau, editor
"Col·lecció Nissaga", 12

Starck-system, la revolta

Una trajectòria professional i un títol: 'Vanity case by Starck'. Aquesta és la mostra que es presenta el dia 16 d'abril al Centre d'Art Santa Mònica de Barcelona dins el marc de la Primavera del Disseny i que mostra l'obra i les reflexions d'un geni: Philippe Starck.

ARXIU / CAPELLA & LARREA

Philippe Starck posseeix avui dia la batuta mundial del disseny industrial. L'exposició abraça 85 peces.

Vanity case o, per entendre'ns, necesser. Símbol del viatge, de la itinerància –que adoptarà l'exposició mateixa, després de deixar el Centre d'Art Santa Mònica–, però també, i en aquest cas, metàfora del més pur estil de vida starckià. "Philippe viu d'aeroport en aeroport, d'un avió en un altre, sempre d'aquí cap allà. No para", confessa Ferran Amat, propietari de la mítica botiga Vinçon, vell amic del dissenyador francès i també comissari de l'exposició junt amb Juli Capella i Quim Larrea. L'exposició, que abraça un total de vuitanta-cinc peces, entre objectes de petites dimensions, maquetes d'obres d'arquitectura i d'objectes de gran format, a més d'una sèrie de vídeos sobre la seua vida, obra i dissenys d'interiors, representa la culminació del Premi Barcelona Disseny que, en l'anterior edició de la Primavera del Disseny el 1995, es va atorgar al dissenyador francès. L'exposició intenta "reflectir la producció de l'obra de Starck; un fet d'altra banda bastant complex, perquè ha generat des de televisors fins a edificis sencers, des d'interiors d'hotels fins a raspalls de dents", explica Quim Larrea.

Cada producte dels que componen l'exposició s'inclouen en una *vanity case* acompanyats d'interessants reflexions autocrítiques del dissenyador i un petit llum d'escriptori que dóna llum únicament a cadascun dels fons del necesser. Són petits secrets i una ambientació de la sala ideada per Starck mateix que ofereix al conjunt de la producció enmig de l'obscuritat relativa tan sols allumenada per punts de baixa intensitat, aires de constel·lació. És l'univers de Starck repetit ara vuitanta-cinc vegades; l'"Starck-system" si voleu, absolut: motocicletes, ganivets, cadires, edificis, alguna aixeta, un espremedor revolucionari i manual..., però sobretot la genialitat i l'enginy, la visió única que el caracteritza i aquest veure-ho de qualsevol manera excepte des de la banal frontalitat del dia a dia. És Starck ell mateix, "entre Leonardo da Vinci i la NASA".

La genialitat, l'enginy, però sobretot veure-ho de qualsevol manera excepte des de la banal frontalitat. Aquest és Starck.

ARXIU / CAPELLA & LARREA

Philippe Starck corba la línia, suavitza els angles. I imprimeix a aquest tamboret les maneres de la Cort de Versalles.

La mostra no representa sinó la vida en una maleta, el moviment, el canvi, l'agilitat; fet i fet, l'essència personal de Philippe Starck. Però també, la itinerància a què es veurà sotmesa la mostra una vegada acabe, el 5 de juny, el seu termini a Barcelona. "Hem trobat molt interès de centres d'arreu del món perquè l'exposició hi passi, especialment als Estats Units, Brasil, Argentina i Nova Zelanda", assegura Larrea.

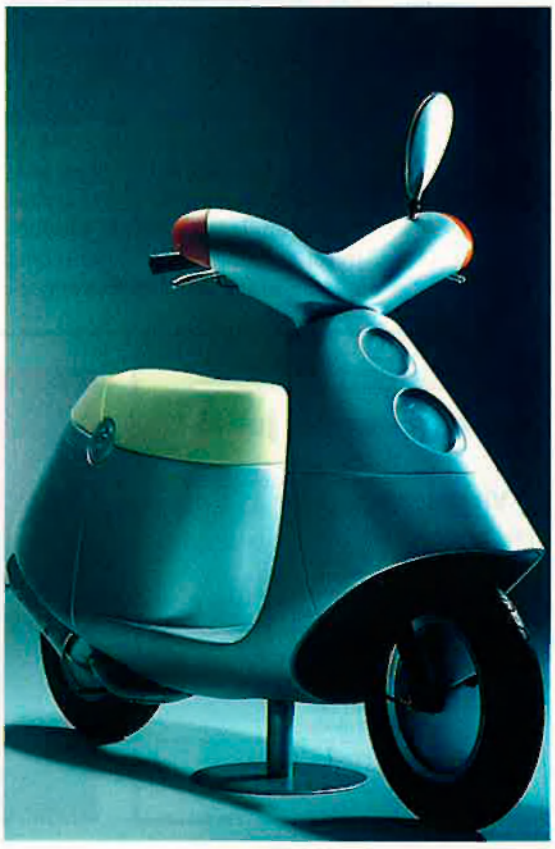
El somni d'un seductor. "És un dels comunicadors més grans que he vist a la meva vida, és un gran seductor davant la càmera". Difícilment, enfront d'aquestes paraules de Quim Larrea, podria etiquetar-se Philippe Starck úni-

ARXIU / CAPELLA & LARREA

ARXIU / CAPELLA & LARREA

Duravite (1994) o la personal interpretació d'una antiga cambra de bany. Baix, *Lama* d'Aprilia. Un *scooter* que, segons Starck, se l'ha d'estimar com un gosset.

cament de dissenyador, més aviat de comunicador d'ideals per mitjà dels seus objectes. Sota cadascun d'ells, com en cada *vanity case*, batega una explicació, un mòbil i un simbolisme que emanen d'uns valors molt humans. "Quan et parla dels seus objectes, és increïble, però en realitat et parla del bé i del mal, de la llibertat, de l'ésser humà o de la vida i la mort, tot explicant-te un raspall de dents." I aquesta és principalment i en el fons, la revolució per la qual ha apostat en el seriós i excessivament sacre món del disseny. "Quan va sorgir i començà a ser conegut", explica Ferran Amat, "la vella guàrdia es va mostrar molt crítica i reticent enfront de Starck, perquè trencava amb els paràmetres tradicionals de la professió. No hi ha dubte que és un personatge polèmic." De fet, Starck mateix ho ha afirmat i no es cansa de repetir-ho: "En els meus productes tracte de comunicar, a diferència dels dissenyadors que es dediquen a crear". Es defineix com un agitador polític més que no com un dissenyador, perquè entén que "el disseny no és art, sinó creativitat". I que "els dissenyadors més que treballar amb l'estètica, han de treballar amb projectes polítics i filosòfics. S'ha de crear pensant en l'ésser humà". Ell parla, pensa i es relaciona amb la gent a través d'objectes com ara una escombreta de wàter o una cadira. Starck s'ha posat al servei de la societat amb una missió difícilment resoluble: bandejar la mediocritat i crear una atmosfera humana en què els valors positius fluesquen de cada racó. Per això, els seus productes són dissenys afectius, càrregues i compendi d'emocions a l'en-

ARXIU / CAPELLA & LARREA

La flama del 'Nani Nani' a Tòquio. Tot un símbol, una imatge totèmica onejant sobre la societat japonesa.

calç de la felicitat de l'home, lluny de la fredor homologadora de la línia estricta i angulosa de l'ortodòxia funcionalista. El seu eclecticisme supera qualsevol etiquetatge, tot i que de vegades algunes de les peces semblen contenir la sentència tan minimalista "menys és més". Sempre, però, hi emana un punt d'expressionisme que corba la línia, suavitza l'angle i estilitza el producte tot amarant-lo dels sentiments que en el moment de la concepció emanen de la sensibilitat starckiana. Són dissenys afectius, components del que ell anomena *emotional style*; dissenys, d'altra banda, que responen afirmativament a la qüestió que el segle passat algun romàntic francès en un rampell d'animisme va llançar sobre el tapet: "Objectes inanimats, teniu ànima?". Starck estima aquesta citació al punt de configurar la base i part de l'essència del seu treball. El dissenyador ha de crear obeint únicament l'ànima i el cervell, "la resta pertany a l'estètica".

També lluita contra l'adoració fetitxista dels productes perquè, al contrari del que es fa, són aquests qui han d'estimar l'home. I entre l'home i l'objecte es funda una relació humana, d'amistat i simpatia, de dependència mútua en el millor sentit del terme, en què el producte es posa al servei del seu propietari però en què el propietari acaba estimant-lo no sols pel servei que li ofereix, sinó pel seu caràcter simpàtic i desinhibit. "L'*scooter Lama* que va fabricar per a Aprilia, va presentar-lo com un animalet que s'ha d'estimar perquè ens portarà allà on vulguem anar", recorda Larrea. Per tant, la relació de l'home amb la matèria i, com a resultat final, amb els dissenys industrials, la subverteix en favor d'una ètica que no és exactament la del consum sinó la de l'esdevenir de la seua espècie. La matèria acabarà, doncs, desmaterialitzant-se dels objectes que ens envolten, segons assegura Starck, i la paraula *client*, en un servei honest del dissenyador, quedarà substituïda per la paraula *amic*.

Partint d'aquesta sensibilitat en la seua relació amb el receptor, a cadascú li ofereix allò que busca, que li demana, sempre dins els límits de la pròpia ètica. Ja li agradaria fer un moble de crisi per a 800 milions de xinesos, però mai no tallarà un arbre per fer un moble, mentre que, paradoxalment els ecologistes, que es diuen protectors de la natura, defensen la fabricació d'objectes amb materials naturals. Abans d'explotar la natura, opta per materials artificials, com ara el plàstic i, en alguns casos, l'alumini. Cadires apilables, tamborets multicolors esdevenen el signe del nostre temps, construïts amb un material fins ara de supermercat i amb connotacions que posen en dubte la seua qualitat. Starck el modela amb somnis propis i intuïcions i l'eleva amb sentit de l'humor i una bona dosi de ludisme al nivell d'elegància i renom de materials reconeguts en les vitrines internacionals. Si el 1925, amb la primera cadira de tub d'acer, Marcel Breuer lluità en favor de l'ús i la dignificació d'un material que corresponia al seu temps, avui el plàstic, en mans de Starck, obeeix a un procés similar.

"Sóc un somiador professional". Les files del disseny indus-

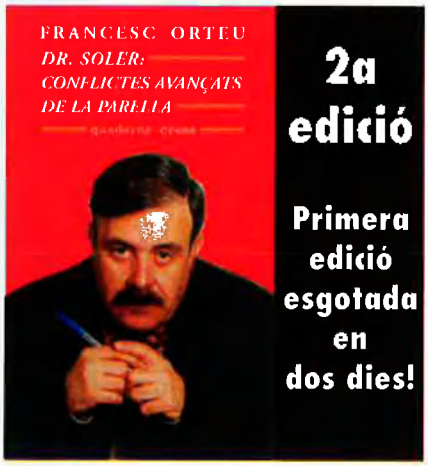
La claror del juliol

Vicenç Villatoro

Als anys trenta i durant deu anys, dos nois i una noia s'entusiasmen, s'estimen i s'enlluernen amb intensitat. Al seu darrere: el temps de les grans ideologies, de la guerra i de la mort en contrast amb la placidesa dels estius a la claror del juliol en una illa mediterrània.

Edicions 62
"El Balancí", 300

Tirant de Rock

1 9 9 7

DISSABTE 26 D'ABRIL A LES
22'30.h.
PLAÇA DE BOUS DE VALÈNCIA

GRAMOXONE SKA BAND
OCULTS
MUNLOGS
BRAMS
ELÈCTRICA DHARMA

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura

Bloc de Progrés Jaume I

Consell Insular de Mallorca

ACCIÓ CULTURAL DEL PAÍS VALENCIÀ

Informació: 351 17 27

ARXIU / CAPELLA & LARREA

Cadira Dr. No. Un moble completament fabricat amb plàstic, apilable, versàtil i lleuger.

trial i l'arquitectura han hagut d'acceptar a contracor l'èxit derivat d'una sintonia amb la societat. Dels seus productes, com de les grans obres arquitectòniques, es desprèn un punt d'humor que mira amb ulls desinhibits les cares allargades de la professió. I potser és aquesta irreverència d'*enfant terrible* la que l'ha llançat als principals escenaris internacionals. Philippe Starck diu "coses serioses amb tons lleugers", la qual cosa, com no podria ser d'altra manera, no deixa d'*épater* l'ortodòxia professional.

Però les seues obres –arquitectura i disseny industrial– contenen un punt de surrealisme i en aquest sentit, una associació lliure d'idees. Starck no provoca, sorprèn. "Tomba la truita i ho mira tot des d'una altra perspectiva. Aquesta és, de fet, l'essència del geni", explica Amat. "Parla dels seus productes, els explica perquè són figures nascudes del somni, són la materialització dels seus somnis. Parla i parla sense parar, el seu discurs és un *continuum* encisador a l'igual que les seues peces. La seua trajectòria crec que en aquest sentit no pateix trencaments." I tot allò que porta la seua signatura té alguna cosa a dir, tant se val que siga a través dels colors, les formes o els curiosos noms amb què els bateja. Les glaçoneres *Meu-meu* s'assemblen a un cap de vaca amb banyes d'ansa i els tamborets *Dadada* recorden la sella del cavall, però també –i per què, no?– Dadà, honomatopeia infantil, segons deien els membres del grup d'avantguarda, per a designar el cavall.

Produeix familiaritat, una mena de *déjà vu* subliminal i atractiu des que els productes veuen per primera vegada la llum. I aquesta mateixa familiaritat que es demostra amb la receptivitat i la bona acceptació per part del públic, queda reflectida en els ambients acollidors i íntims, gairebé fantàstics, dels hotels novaiorquesos com el Royalton i el Paramount; o en els mateixos cortinatges sostinguts per forques dalinianes del Teatriz, un local madrileny. Són espais relaxants i confortables en què, paradoxalment, hom conviu amb la tensió de la sorpresa, oculta a cada racó; i amb els nous equilibris de cadires de tres potes. Una tensió, d'altra banda, que es materialitza en grans moles arquitectòniques de l'estil del *Nani Nani* de Tòquio, com l'han batejat els japonesos, però que probablement es distèn en les sofisticades estances que va concebre per a Mitterrand i esposa al Palau de l'Elisi.

No obstant això, sempre queda l'enjòlit de saber on i quina serà la segona utilitat latent en les seues creacions, aquella que li proporciona la incomparable capacitat creativa, hereva d'un pare inventor i dissenyador d'avions. El cas és que l'*enfant terrible* que és Philippe Starck ha retornat la frescor i l'enginy al disseny industrial, una manera de viure simpàtica, irrespectuosa, però sofisticada. I en les seues mans el nou mil·lenni serà de plàstic o no serà.

Eliseu T. Climent

Temes d'ara mateix

Pròleg de Joan Batlles i Alerm

Aquest llibre tracta del paper que van tenir alguns moviments d'església (JAC, JEC, JIC, JOC i escoltisme) en la formació d'un nombre important de polítics que han marcat l'època de la transició democrática a Catalunya.

EDITORIAL MEDITERRANEA *FUNDACIO JAUME BOFILL*

Mostra de Revistes en català 1997

Girona
8-11 maig

Palma
15-18 maig

Tarragona
29 maig
1 juny

Perpinyà
4-7 setembre

Barcelona
9-12 octubre

València
23-26 octubre

Lleida
20-23 novembre

amb el suport de:
Generalitat de Catalunya

amb el patrocini de:
Freixenet
Grup Enher

organitzen:
A.P.P.E.C
ASSOCIACIÓ DE PUBLICACIONS PERIÒDIQUES EN CATALÀ

Recuperar Vicent Macip: un acte de justícia

Vicent Macip (1475-1550), fundador de l'estil "joanesc" del Renaixement valencià, popularitzat pel seu fill Joan de Joanes, protagonitza una exposició al Museu de Belles Arts de València.

Fernando Benito Doménech, director del Museu de Belles Arts de València, historiador de l'art, especialista de l'època de trànsit al renaixement, és l'home que ha descobert la trajectòria dels primers anys del pintor valencià Vicent Macip, arrelada encara als modes medievals, i, amb la plenament renaixentista, millor coneguda, ha reconstruït la figura d'un dels pintors més representatius de la pintura valenciana.

Fernando Benito, director del Museu de Belles Arts de València. Aquest historiador de l'art pensa que amb l'exposició del Museu de Belles Arts els valencians han pagat el deute que tenien amb Macip, "pintor de la millor pintura valenciana".

—Qui va ser Vicent Macip?

—Vicent Macip és el pare de Joan de Joanes. Ja d'antic a Macip se li digué Joanes. La historiografia del XVII-XVIII parla sempre de Joanes. De Joan de Joanes. Al segle XX va ser Tormo qui va diferenciar que hi havia un pare, Vicent Macip, que era l'inventor de l'estil "joanesc" i qui en tenia tot el mèrit. La ignorància era, i és, tan gran que a València no tenim cap carrer dedicat a ell. Cas ben simptomàtic de la poca memòria col·lectiva d'aquest pintor entre nosaltres. D'ací la necessitat de fer-ne una exposició monogràfica, sense el seu fill, el popular Joan de Joanes.

—D'on ve artísticament?

—Macip es forma en la tradició valenciana de la fi del segle XV. Cap a 1500 és un pintor ja major d'edat. Tenim documentació que ens el presenta com a "mestre de fer retaules". En aquell moment a València hi ha pintors com el Mestre d'Artés, Paolo de Sancto Leocadio i Roderic d'Osona. Si bé és possible que es formara en l'entorn del primer, el més segur és que l'influïren els dos darrers, especialment l'italià, més modern. Aqueixa influència es nota ja, en els paisatges i en la forma de traure els models, en les pintures primerenques que hem trobat i identificat de Macip. Es encara un quatrecentista, però quan arriben els Hernandos, Yánez i Llanos, que són els pintors que s'han format a Itàlia, a Florència, prop de Leonardo, per a pintar, a partir de 1506, el retaule major de la catedral, que és la primera pàgina del Renaixement pletòric de la península, Macip té trenta anys i està en disposició d'aprendre i de posar-se al dia. La maduresa del seu estil clàssic li arribarà després de 1520, acabada la Germania, quan podem dir que, en pintura, el gòtic desapareix del Regne de València.

—Com un home que rep encàrrecs tan importants desapareix tan ràpidament de la història de l'art valencià?

RAFA GIL

—El fill de Vicent, Joan Macip, conegut com a Joan de Joanes, que es formà al costat del seu pare, a la seua mort n'heretà el taller i els repertoris i va seguir l'estil "joanesc", creat per Vicent Macip, però portant-lo a un "dolcisme" més amable, d'acord amb la pietat popular de la seua època. I va tenir tant d'èxit que la figura i l'obra del fill van ocultar les del pare. El sobrenom Joanes d'aquest darrer va esdevenir cognom del fill i això va contribuir a la confusió.

—Parlem de l'exposició del Museu de Belles Arts.

—L'exposició té dues parts: la primera etapa, el Macip primitiu, en què predomina l'estil quatrecentista, aquells quadres amb fons daurats, amb esgrafiats d'or en corones i vestits... Després l'estil del pintor es fa més idealitzat, des d'uns models ja amb la proporció clàssica. Les dues sales noves del Museu de Belles Arts mostren aquestes dues parts de l'obra d'un pintor que és capaç de passar del gòtic fins el manierisme sense necessitar d'anar a Itàlia.

Toni Mestre

L'aventura de vendre un llibre

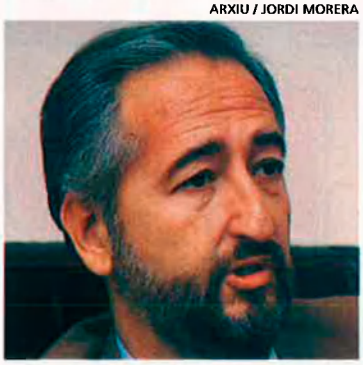

EL TEMPS ha elaborat, amb motiu de la diada de Sant Jordi, un especial que vol ser una reflexió al voltant de les noves estratègies comercials que comença a adoptar el món de la literatura. Des dels canvis d'actitud que la comercialització dels llibres ha generat en els autors i en la mateixa literatura, fins el creixement dels holdings i l'arribada dels megastore, passant per la publicació del producte. Tot, acompanyat d'una entrevista amb Lluís Bassat i les opinions de Joan Perucho i de Sebastià Borràs Tey, president de Gremi de Llibreters de Catalunya, entre d'altres. Arrodoneixen aquest ampli dossier, un extracte del llibret *Els 50 anys del dia del llibre*, de Josep M. Ainaud de Lasarte, editat l'any 1976 per Editorial Bruguera, SA i que recuperem per als nostres lectors amb la voluntat de recordar els motius que originaren aquest esdeveniment cultural i comercial, i un llistat de les estrelles literàries de la diada de Sant Jordi d'enguany elaborat a partir de les xifres promocionals facilitades per deu editorials del Països Catalans.

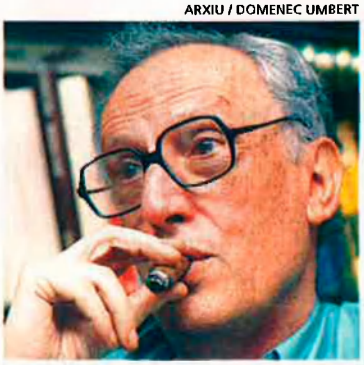
Coordinació: *Laia Climent.*

Els premis, una estrat

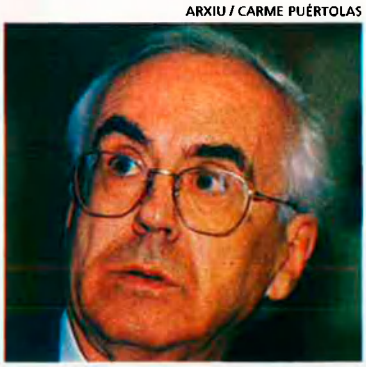
ARXIU / JORDI MORERA

ARXIU / DOMENEC UMBERT

ARXIU / CARME PUÉRTOLAS

Al costat, el doctor Corbella i mossèn Ballarín –dos escriptors populars que ja han guanyat el premi Ramon Llull– i Josep Maria Espinàs, conegut tant per la seva popularitat com per la seva qualitat literària. Baix, Quim Monzó, un dels escriptors més venuts de la literatura catalana. No per això, la seva qualitat literària corre perill de degradar-se.

Els premis literaris són una de les formes més utilitzades de promoció comercial. La indústria editorial catalana juga a fons, i cada cop amb més empenta, la carta dels premis. Aquesta política té una influència sobre la qualitat mitjana dels productes.

Una editorial que, com tantes, disposa d'un premi literari, un de tants, estava cansada de premiar autors d'anomenada i prestigi i no vendre com venen les altres editorials. Solució: s'han acabat els autors d'anomenada i prestigi, s'han acabat les obres que intenten d'enriquir la literatura. Comptarem amb autors d'anomenada i prou, encara que no tinguin cap ambició literària, cap prestigi. Escriptors populars.

L'editorial és Planeta. El premi, el Ramon Llull. I els autors populars que han iniciat aquesta etapa són mossèn Ballarín i el doctor Corbella. El tercer serà Mari Pau Huguet? Té tots els números. És famosa, televisament famosa, com el capellà i el doctor, i, a més, ja escriu: Columna li ha editat un llibre, un llibre sobre el ball, un llibre de personatges. Si l'editorial busca escriptors-presentadors de televisió, cares famoses, per al premi Planeta, per què no ha de fer una cosa semblant per al Ramon Llull? A més, qui diu que els autors, alguns si més no dels autors de prestigi que intenten fer petites o grans aportacions a la literatura, són millors que els llibres de mossèn Ballarín, el doctor Corbella o el que pugui escriure Mari Pau Huguet o un altre presentador?

La popularitat –televisiva o periodística– ajuda a vendre tota mena d'autors, des de Monzó fins a Josep M. Espinàs.

La popularitat –televisiva o periodística– ajuda a vendre tota mena d'autors, des de Quim Monzó fins a Josep M. Espinàs. Però no fa gens de mal a la literatura. Monzó o Espinàs escriurien igual si no fossin tan famosos. I quin mal fa que el premi Ramon Llull, un de tants, triï la carta dels capellans i metges? Potser el mal es troba en un altre lloc... En el premi literari, en l'excés de premis literaris, la majoria dels quals, per no dir tots, no queden mai deserts.

L'obtenció del premi literari produeix en el guanyador un estat de satisfacció plena. Una colla de crítics, editors, professors i escriptors diuen públicament que el guanyador ha escrit una obra meritòria i, a més, el feliciten personalment amb un somriure de festa major. L'editor, encara que no hagi format part del jurat, també el felicita amb un somriure de festa major. Però què vol dir ser el millor de deu, vint, trenta o quaranta obres? Vol dir que ja s'ha escrit una obra de qualitat? La majoria dels guanyadors, per no dir tots, s'ho creuen.

Les oportunitats d'obtenir un premi de literatura en català creixen d'any en any. Cada cop hi ha més premis i són més ben dotats. Les oportunitats de deixar satisfets una bona colla d'autors crei-

gia comercial perillosa

ARXIU

ARXIU

ARXIU

Imatges de Sagarra, Rodoreda i Pla. L'inconformisme determina l'actitud literària d'aquests tres grans escriptors de les lletres catalanes del segle XX.

xen d'any en any. És bo deixar satisfeta tanta gent, tants escriptors?

La satisfació produeix conformisme. Conformisme i cofoisme. Si guanyes o quedes finalista de la majoria dels premis més importants, quin sentit té esforçar-te per fer millor les coses? Si una colla de crítics, editors, professors i escriptors honoren la teva obra, ja deu estar bé, no?

Curiosament, quatre dels més grans escriptors catalans del segle XX van arribar a ser-ho perquè no van ser conformistes, perquè no es van conformar a continuar amb el nivell inicial. Són Josep Maria de Sagarra, Josep Pla, Mercè Rodoreda i Quim Monzó.

Josep Maria de Sagarra havia fet un llibre, *L'hort de Mnemosyne*, deutor de l'estètica noucentista del moment i de la retòrica jesuítica del col·legi del carrer de Casp. No era pitjor que la majoria dels llibres que es publicaven llavors, sovint amb crítiques elogioses. Per sort, a la penya de l'Ateneu Barcelonès del doctor Borralleras, Francesc Pujols li va fer veure que aquella poesia era un bon exercici escolar i res més. Sagarra, com se sap, va desar el llibre al calaix per sempre més i va pensar de nou tota la seva poesia.

El cas es va repetir a l'Ateneu Barcelonès amb el prosista Josep Pla, pocs anys després. En la nova ocasió, el component de la penya de l'Ateneu que li va fer veure que tot el que havia escrit fins llavors era dolent va ser Alexandre Plana. Pla ja havia publicat diverses "proses literàries" en revistes culturals, comarcals o no, però sempre minoritàries, revistes que els cronistes i crítics d'ara diuen que van ser excellents i que van fer una gran aportació cultural al país. Pla va reflexionar sobre el que havia fet, sobre l'ús de la llengua, sobre la literatura, va adonar-se que anava mal encaminat i va saber rectificar a temps.

Anys després, també Mercè Rodoreda va saber rectificar a temps. Les seves primeres novel·les li permetien de dur una vida d'escriptora-periodista de fama com ara algunes novel·les permeten de dur als seus autors una vida de periodista de fama. Però no s'hi va conformar i, finalment, amb l'ajut d'Armand Obiols, el qual li deia que no s'acontentés amb una bona crítica del *Serra d'Or*, va col·locar el llistó de l'exigència a més alçada i va fer l'esforç de saltar-lo. Quan va veure que el podia saltar, va oblidar-se dels primers exercicis i va renunciar a reeditar l'obra anterior a *Aloma*.

Quim Monzó, en els seus inicis literaris, no va saber resistir la temptació del premi literari i es va presentar al Prudenci Bertra-

L'OPINIÓ DE JOAN PERUCHO*

Una literatura de diumenge

Tinc una visió molt pessimista pel que fa al futur de la literatura catalana, ja que l'índex demogràfic d'aquesta cultura és tan baix que em submergeix en una desesperació tremenda. Crec que la literatura catalana dins de deu anys desapareixerà ja que no neixen catalans. Pel que fa a la literatura, si no hi ha catalans, no hi ha lectors. Com pot ser que les editorials funcionin si no han de vendre llibres? Totes les llibreries d'aquí de Barcelona estan entre que "si aguanto o no". Per què? Doncs perquè no es llegeix gaire, perquè la gent no compra llibres i això cada dia anirà a pitjor.

La situació de les editorials és la mateixa que la de les llibreries. El que passa és que les editorials catalanes reben ajudes. Però un comerç que fos lliure i que visqués de les vendes en aquest país hauria de tancar. Això és una cosa que la gent no vol veure. El comportament dels immigrants amb el català ha canviat molt. Per exemple, la meva mare era castellana, era de Medina del Campo, i ella com qualsevol altre immigrat venia a Catalunya i s'adaptava al català, s'adaptava a les formes de vida d'aquí, de Mallorca o de València. Però ara no és així. Com que som una nació que no té estat, resulta que nosaltres no podem imposar la nostra llengua. Ara, els que vénen de fora ho tenen molt fàcil. Parlen en castellà, i com que tothom l'entén i a més respon en aquesta llengua, doncs, mai no hi ha cap problema. La meva filosofia és ben rudimentària. El que passa és que simplement el que dic jo no s'atreveix a dir-ho ningú. Perquè no cal ser massa savi per veure això. Si analitzem les estadístiques veurem que per cada parella de la nostra llengua abans els corresponia un fill, més tard mig, i ara una quarta part. Ara només tenim del turmell cap avall, i arribarà un moment que serà solament el peu. Aquest procés passa a tot arreu del món perquè, per exemple, a Alemanya els turcs estan obligats a aprendre alemany, però aquí ningú no ha d'aprendre català.

En conseqüència, si no hi ha una literatura de masses en català no pot existir. El que pot ser és un pobre esperit que es dedica a introvertir-se, a mirar-se el melic. Això sí, però res més.

Una literatura en la qual l'autor no pot viure del que publica, malament. Perquè això vol dir que l'autor treballarà en una oficina d'assegurances, i a hores perdudes fa literatura, això és una literatura que no és sana. Això no pot ser: és una literatura de diumenge. Què hi farem el diumenge? Doncs, en comptes d'anar al cinema a les tardes, farem un poema. Això no és "plan". Tot el que li diguin els altres, és mentida. L'important és arreglar el problema biològic. Estem en un suïcidi dit de caràcter biològic. Jo fa uns anys, això no ho hagués dit, perquè havia d'obeir a unes estratègies. Però ara, quan me'n falten tres per tenir-ne vuitanta i que la meva obra ja està feta, ja no vull dir mentides.

**Escriptor*

ARXIU / DOMENEC UMBERT

Sopar dels premis Ramon Llull. Aquest premi que publica l'editorial Planeta tendeix a atorgar-se als escriptors populars més que no pas als prestigiosos.

na. I el va guanyar. Hi havia un joc més o menys paròdic dels textos premiats pels jurats en la novel·la *L'udol del griso al caire de les clavegueres*, però el fet és que també va jugar al joc del premi literari. Ara, el Quim Monzó de Quaderns Crema no és el de *L'udol*: l'autor no vol reeditar la novel·la, més ben dit, el text.

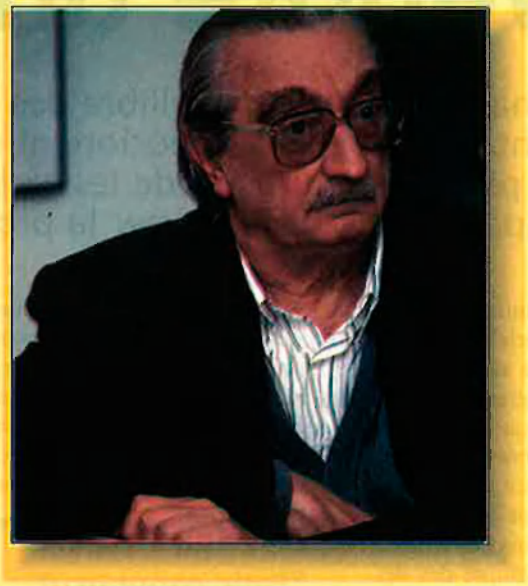
Recentment, un autor de prestigi va passar el text d'una novel·la a un editor que convoca i controla un dels primers premis literaris. A l'editor, el fragment que va llegir no li va fer peça i, per tant, l'autor no va portar la novel·la al premi controlat per l'editor escèptic. El va presentar a un altre premi, també de primera divisió, i el va guanyar. És la millor novel·la que es podia esperar de l'autor? El fet és que ell no s'ho plantejarà, perquè ja haurà quedat content amb el premi.

Sagarra, Pla, Rodoreda i Monzó van trobar la llum amb Pujols, Plana, Obiols i Vallcorba. Molts no busquen la llum: creuen que ja l'han trobada. Però l'han trobada en un mercat on molts editors diuen als seus lectors que han publicat una obra excel·lent perquè ha obtingut un premi literari.

Lluís Bonada

FUSTER SEMPRE

Pel 75 aniversari del seu naixement

Espectacle únic

"La veu de la Terra"

Creat i dirigit per

Carles Santos

amb més de 1.000 músics.

Dissabte, 26 d'abril, a la plaça de bous de València, a les 20 h

ACCIÓ CULTURAL DEL PAÍS VALENCIÀ

Ajuntament de Sueca

"No és difícil de vendre un llibre"

Lluís Bassat ha viscut el món del llibre des de diverses situacions. Primer venent-ne i després promocionant-ne, aquest publicista llicenciat en psicologia, director de les cerimònies olímpiques de Barcelona, aposta decididament per la promoció dels llibres.

Un acudit de Jaume Perich que Lluís Bassat deu recordar especialment és el d'una nena mirant la TV mentre son pare llegeix. La nena diu: "No sé com et pot agradar llegir llibres, si als llibres no hi ha anuncis". Aquesta vinyeta va ser inclosa per Bassat en el seu cèlebre *El libro rojo de la publicidad* que va sortir al mercat ara fa tres anys. Abans d'escriure el llibre, Bassat havia treballat títols i col·leccions per a unes quantes editorials. Sempre des del convenciment olímpic que malgrat els baixos índexs de lectura del nostre país és possible de vendre molts més llibres que no es venen. En qüestió de publicitat, Bassat sap perfectament de què parla i en qüestió de llibres, la seva experiència de venedor a domicili quan era jovenet li fan creure cegament en les possibilitats del sector dels llibres. Amb imaginació es fan meravelles. Amb la de Bassat, ja sabem que sí.

—Com s'enfronta un publicista amb un llibre a l'hora de promocionar-lo? És igual promocionar un llibre que un paquet de kleenex?

—He hagut de treballar en promoció de llibres en unes quantes ocasions i havia treballat de venedor, abans de dedicar-me a la publicitat. De fet, em vaig pagar una part de la carrera d'econòmiques fent de venedor a domicili i durant un any vaig vendre enciclopèdies i llibres per les cases.

De la promoció de llibres, me n'he ocupat força i he escrit articles intentant de subratllar la importància de la promoció d'un llibre, perquè estic convençut que les xifres actuals de venda de llibres al nostre país podrien ser molt més elevades que no són. Per mi, la clau de tot és el potencial del públic jove. En poques paraules, es tracta d'acostumar-los a llegir des de petits. Intentar de canviar un hàbit en una persona que no ha llegit mai a la vida i que té més de cinquanta anys, per exemple, és impossible. En canvi, si tu acostumes un nen a llegir contes i després li vas donant llibres una mica més interessants, amb certa profunditat, i l'introdueixes després en la literatura clàssica la cosa més probable és que no pugui deixar de llegir en tota la vida. Si vols t'explico una anècdota que va bé per il·lustrar això que et dic...

"Estic convençut que les xifres actuals de venda de llibres al nostre país podrien ser molt més elevades que no són. Per mi, la clau de tot és el potencial del públic jove."

—Oi tant!

—Quan les meves filles grans tenien set o vuit anys, em vénen un dia de l'escola plorant i dient-me que la mestra els havia prohibit de veure la televisió. Volia que després de fer els deures, a casa, dediquessin el temps a llegir. Jo els vaig proposar un tracte, seguint les idees de la mestra i l'acord consistia a veure la televisió segons el temps dedicat a la lectura: si llegien mitja hora, podrien veure la TV mitja hora, i així anar fent. Amb aquesta petita entesa, que un nen de vuit anys copsa perfectament, les meves filles i després els nois, van començar a llegir sempre una estona cada dia. I això fins avui. El meu fill petit, que ara és a quart de medicina, em deia a final del curs passat que estava molt preocupat perquè els exàmens li impedien de llegir al ritme de costum. Es queixava que solament llegia dos llibres la setmana, quan tenia costum de llegir-ne un el dia.

—Quan es dedicava a vendre enciclopèdies per les cases ja pensava en aquests termes, a crear hàbits?

—Era una mica diferent. De primer, mirava de parlar amb la persona que tenia davant, quines eren les seves necessitats en matèria de lectura, si tenien fills petits... Per vendre qualsevol cosa t'has de posar a la pell del comprador. No és difícil de vendre un llibre. És més fàcil de vendre un llibre que no altres coses.

—Per què ho troba més fàcil?

—Perquè un llibre té una densitat brutal. Per mil o

dues mil pessetes tens accés a una quantitat d'informació, de formació i d'entreteniment bestial.

—Deixant de banda Sant Jordi, moment de màxima oferta en llibres, és clar que el nombre de novetats ha augmentat i augmenta com si es tractés d'una cursa entre cases editorials. Com guiar el comprador potencial de llibres enmig d'aquesta allau de lletra?

— Que hi hagi tanta oferta, trobo que és un avantatge. Som, crec, a la capital mundial de l'edició en llengua castellana i , per descomptat, de l'edició en català. En el cas de l'edició en castellà, l'existència d'un mercat a l'altra banda de l'Atlàntic és una possibilitat d'expansió i de creixement molt interessant. Cada cop hi ha més oferta i cada cop n'hi haurà més. A mi em sembla que cada vegada hi ha més ganes d'editar. El perill d'una oferta gran és que el comprador de llibres té poc temps per a assabentar-se del que s'edita.

—La vida del llibre s'escurça a les llibreries...

—Jo mateix m'he trobat que he anat a la meva llibreria habitual a buscar un llibre i em trobo que ja no hi és. Això al cap de dos mesos d'haver sortit! Fan falta llibreries que tinguin un estoc important on es puguin trobar les novetats rabioses i també títols o autors que sense ser el crit del moment, es puguin recuperar.

—Algunes de les principals llibreries de Nova York comencen a llogar espais dels aparadors a les cases editorials perquè hi puguin mostrar els darrers títols.

—Això és tan cert com que els supermercats venen espais a les firmes perquè hi exposin els seus productes en lloc preeminent. Un bon aparador resulta importantíssim per a vendre qualsevol cosa. En el cas dels llibres la importància dels aparadors és tan gran que ja canvia la manera de decorar-los. A banda una gran presència de l'autor, del qual hi ha sempre grans fotografies, l'aparador es decora reproduint paisatges al·lusius del llibre, etc. Tot això ve ràpidament cap aquí. En l'apartat del disseny aquí comença a donar-se molta més importància a les cobertes d'un llibre.

—Utilitzar el cinema per promoure novel·les dutes a la pantalla fa que més gent compri el llibre en qüestió?

—Si es tracta del llibre original que va servir d'inspiració al film, ho trobo legítim. És una prova més de la força brutal del cinema i de la televisió a l'hora de crear i de mantenir imatges.

—La televisió com a mitjà per a parlar de llibres i promoure'ls no s'ha explotat amb gaire èxit fins ara...

—Repetirem el cas del programa de Bernard Pivot a la televisió francesa. És cosa provada que aquest programa fa vendre milers de llibres: si un títol o un autor apareixen tenen gairebé l'èxit assegurat.

He llegit que TV3 ha declinat la possibilitat de fer un programa d'aquesta mena per un seguit de raons. Em sembla que com més es parli de llibres, millor. Cadascuna de les cadenes hauria de tenir el seu programa.

—Televisió pública i privada?

—Sí, sí. Però la pública hauria de sentir amb més força la responsabilitat de crear un programa de llibres. Jo crec que un dia els caps de programació descobriran que un programa de llibres resulta interessant i distret. No dic que pugui competir amb el futbol o amb una gran pel·lícula, però pot tenir el seu públic.

MIREIA MARGENAT

Lluís Bassat considera que a Catalunya comença a donar-se importància als aspectes formals dels llibres com ara les cobertes: "El disseny és molt important per a vendre bé un llibre. Crec que es podrien dissenyar molt millor."

—Com s'ho faria Lluís Bassat per promoure una col·lecció de clàssics. La Bernat Metge, per exemple.

—Dona, d'entrada et diria que jo mateix la tinc a casa, la Bernat Metge, i que la recomano. Començaria parlant dels grecs, que són els primers en tot i la base de moltes coses. Recomanaria de llegir l'*Odissea* i la *Il·líada* al jovent, intentant que els nens poguessin gaudir de la lectura a través d'aquestes aventures.

—Les enquestes de comprensió lectora publicades no fa gaire són una mica decebedores, car diuen que a més de llegir poc, els joves no entenen què llegeixen.

—Això és, sens dubte, perquè no hi tenen gens de pràctica. Llegeixen poc i per tant, els costa un esforç extraordinari de comprendre què llegeixen. El cervell no és un múscul però funciona com a tal. Si no l'exercites, es va atrofiant. És com llegir en llengües diferents. Com més llegeixes en anglès, més capaç ets de llegir-hi.

—Abans dels programes de TV no farien falta unes altres campanyes per a afavorir la lectura?

—I haurien de començar a l'escola, evidentment. Fent concursos perquè els nens expliquin què han vist o què han après amb tal història, o fent que els nens siguin capaços, d'una banda, de resumir el que han llegit i d'explicar la lliçó, l'ensenyança que n'han tret.

—De fa poc existeix l'agenda wings, *una agenda personal "amb ales" que ofereix molts avantatges. Creu que un llibre amb ales es vendria millor que no pas un sense?*

—(*Riu*) El disseny és molt important per a vendre bé un llibre. Crec que es poden dissenyar molt millor. Hi ha una tendència molt important cap al llibre de butxaca, ara mateix, però hi ha moltes altres maneres de confeccionar un llibre. Quedem un dia i parlem-ne.

Xènia Bussé (Edicions 62)

Il·lusionats amb el nou Moncada

És cada vegada més corrent tractar el llibre com qualsevol altre objecte de venda. Així, el crític literari Julià Guillamon assimila tant l'anunci del Liceu, "Il·lusionats amb el Liceu", com el del producte lacti Actimel amb el tractament comercial del llibre.

A questa vegada he triat dos anuncis, "Il·lusionats amb el Liceu", diu el primer, d'una campanya institucional. L'altre és una propaganda en dues parts d'un producte a base de llet fermentada, l'Actimel. "Cada dia protegeix el que més t'estimes" diu una part. En l'altra et demanen: "¿I a tu qui et protegeix?". L'anunci del Liceu fa pensar en l'evolució que ha seguit el moviment popular a Catalunya des del tardofranquisme. Sota la democràcia les institucions han creat, entorn de l'esport, el rock català o les telesèries, fenòmens artificials que revesteixen l'aparença dels antics moviments populars. Aquests fenòmens es caracteritzen perquè les masses no tenen dret a escollir si hi participen o no. Fixem-nos en el llenguatge, que s'ha modificat per adaptar-se a aquesta nova situació. En el sistema de valors vigent, una frase del tipus "il·lusiona't amb el nou Liceu" resulta massa imperativa, i per tant inadequada: exigeix una elecció i una determinació ètica. I l'estat democràtic no està disposat a permetre que aquesta elecció es produeixi realment, que puguem decidir si estem o no il·lusionats amb els projectes que emprèn. En lloc d'animar-nos a la participació, l'eslògan suggereix que les institucions, les empreses a què s'ha exigit el patrocini i les persones a què es reclama d'entusiasme ja estem il·lusionats amb el Liceu. És el que es coneix com a creació de la realitat social: qui accepta el seu paper forma part del "tots", qui no, queda fora de la realitat que designa aquest "il·lusionats". No hi ha més sortides.

L'altre anunci tracta de l'especial relació que s'estableix entre la mercaderia i l'usuari en el món d'avui, una mena d'empatia induïda, que té molt poc a veure amb la fascinació que els objectes de consum exercien sobre els consumidors fa algunes dècades. Nosaltres, nascuts als anys seixanta o més tard, vivim en un món saturat, assaciat. Som víctimes del que en economia es coneix com a "gratificacions marginals decreixents". Passar de no tenir cotxe a tenir-ne un (la situació que van viure els pares i els avis) representa un fort augment de l'autonomia i una gran font de plaer. El segon cotxe és només un avantatge addicional, no es pot comparar amb el que va representar aquell primer canvi. I a més, a cada nou esglaó la satisfació es redueix. Davant del perill de desmoralització, per tal de mantenir els avantatges adquirits, les marques busquen que els seus consumidors s'impliquin. I ho fan de manera semblant als polítics amb els seus deliris constructius. Ens fan partícips del seu projecte sense demanar-ho. Afirmen que no només el producte juga a favor del consumidor, sinó que nosaltres juguem també en favor del producte. Preservem la seva integritat i participem en el seu èxit comercial, en la mesura que l'èxit de qualsevol empresa depèn dels consumidors, que en l'acte de consumir generen un valor afegit quantificable a través de les xifres de venda. És en aquest sentit que el publicista parla de protegir l'Actimel.

Els avenços editorials, les conferències de premsa constitueixen el moment més important en la vida dels llibres.

Productes fàcilment assimilables. Aquestes fórmules publicitàries es van introduint en totes les facetes de la vida i cada vegada més també en el que avui dia s'anomena "la indústria de l'entreteniment". Es veu molt clar en referència al cinema i al teatre. "La gent torna a anar al teatre i al cinema", diu la televisió. Darrere d'aquesta afirmació hi ha la mateixa idea de simbiosi de l'Actimel: un interès compartit, una esperança comuna. El teatre i el cinema protegeixen el públic, els ofereixen productes fàcilment assimilables, que reforcen la seva autoestimació i li donen seguretat en la seva manera de veure el món. El públic fa cua a la taquilla. La publicitat fa que ens veiem en l'acte de consumir i que ens sentim valuosos. Es recupera la il·lusió.

Cada vegada més la idea de la il·lusió forma part també del siste-

ma de referències de la indústria editorial. L'aparició de nous llibres s'acompanya d'una expectativa desmesurada. Els gabinets de comunicació fa anys que treballen per crear aquesta expectativa, organitzant presentacions de llibres en restaurants de luxe, en miradors sobre la ciutat, en trens i vaixells, en palaus i edificis singulars, i alguns editors han encetat fins i tot la via dels viatgers exòtics i les presentacions en escenaris pintorescos on transcorre l'acció dels llibres que publiquen. Jean Baudrillard va parlar, en relació a les fotografies de guerra, d'aquest desfici de l'anticipació. Veiem una foto d'un comboi i un peu que diu: "El comboi, moments abans de ser atacat pels extremistes". Vivim en una contínua antelació que asseca el present, el deixa desproveït d'interès, el converteix en un no-res estèril. Els avenços editorials, les entrevistes, les conferències de premsa, constitueixen el moment més important en la vida dels llibres. Més que la lectura i els efectes d'aquesta lectura sobre el lector. Els consumidors ja no es poden limitar a comprar i llegir (i a fer-ho críticament, si cal rebutjant els llibres que han comprat): es veuen implicats en la seva aventura comercial. Avalen comercialment els llibres i els seus autors en el seu camí cap a la consagració cultural, mitjançant les xifres de venda.

Aquesta identificació entre el lector i el llibre parteix d'una idea fonamental en tota la publicitat moderna: aïllar el producte, preservar-lo del contacte amb l'exterior, trencar les coordenades espaciotemporals. En el cas de l'Actimel tenim una petita càpsula higiènica que evoca al mateix temps la idea del flascó d'essències i la del bidó fort per a transport de substàncies químiques. Paral·lelament, cada llibre és una unitat única, sense cap vincle amb els altres llibres del mateix autor ni amb les altres obres de la història de la literatura. Entre obra i lector s'estableix una relació íntima, semblant a la que s'estableix entre els consumidors, els seus iogurts i les seves cremes hidratants, una relació privada que es viu en les nostres cases d'ambient presuritzat, on creiem trobarnos a recer de l'explosió de la informació. Les estratègies de llençament, les campanyes de premsa, serveixen menys per produir una determinada imatge dels libres i dels autors que per manipular i falsificar les dimensions. La publicitat és un mecanisme de representació, com ho és el pinzell o la paleta del pintor. Defuig la imatge global del món i ofereix fragments que mai no componen un mosaic, trossos que obeeixen cadascun a lleis pròpies i que no es poden condicionar en cap seqüència, i menys que en cap altra en la seqüència que formen els llibres que mereixen conservar-se. Conservar-se per què?

Fa de mal dir fins a quin punt, aquests elements que hem enumerat responen a un pla preconcebut o són un accident. És dirà: són la conseqüència de la introducció de modernes tècniques de promoció que les duen implícites. Concedit. Però aleshores, quin és l'origen i la intenció d'aquestes tècniques?

Va escriure Sant Pau: "les coses visibles només tenen un temps, les invisibles són eternes". Amb la introducció del màrqueting, el conjunt del sistema de mercaderies passa a manifestar-se en camps de percepció audiovisuals. Ja no es venen productes, sinó pures visions. La cultura no només deixa de representar els valors tradicionals de racionalitat, sensibilitat i memòria, sinó que es desmaterialitza, es converteix també en imatges sense contingut ni missió. Us heu fixat la quantitat de vegades que apareix la idea de la fiblada –el *flechazo*– en la publicitat de tota mena de productes? La resposta emocional, el *coup de coeur* instantani, acabarà dominat la indústria de l'entreteniment de la mateixa manera que ja motiva les reserves de vols d'avió, la compra de cotxes o el menjar a domicili. I amb ella una llei mecànica i determinista anul·larà les principals conquestes històriques de la cultura.

Julià Guillamon

RAFA GIL

La publicitat moderna pretèn aïllar el producte, preservar-lo del contacte amb l'exterior. Entre l'obra literària i el lector s'estableix una relació íntima, semblant a la que s'estableix entre els consumidors, els seus iogurts i les seves cremes hidratants.

"Creixem per fer créixer el mercat"

Enciclopèdia Catalana, que ja disposa de Proa i la Galera, acaba de comprar una nova editorial, Pòrtic. Jesús Giralt, director editorial d'Enciclopèdia Catalana, parla de la política d'expansió del grup. "Creixem per fer créixer el mercat", declara.

Jesús Giralt és director editorial d'Enciclopèdia Catalana des de l'any 1989 i, alhora, director adjunt de les altres tres editorials del grup, Proa, la Galera i ara també Pòrtic, recentment adquirida. Nascut a Barcelona l'any 1945, és enginyer industrial i llicenciat en filosofia i en germàniques.

—Enciclopèdia Catalana acaba de comprar Pòrtic. Ho heu fet perquè la política de la casa consisteix a créixer bo i sumant segells editorials o perquè la política de la casa consisteix a salvar editorials en dificultats?

—Pòrtic tenia tres col·leccions que ens interessaven, perquè completaven algunes de les nostres línies, com les guies de natura i els diccionaris, o bé podien enriquir el nostre catàleg amb àmbits nous, com la col·lecció de biografies i memòries. La resta tenia un interès relatiu, per a nosaltres.

—Tenint en compte el que heu fet amb Proa i la Galera, suposo que el que fareu, en primer lloc, és modernitzar la imatge de Pòrtic...

—Sí. Ja n'hem fet el nou logotip. I en potenciarem aquestes col·leccions, bàsicament. I en el cas dels títols de ficció que ens interessin, els incorporarem a Proa o la Galera, segons s'escaigui. Potenciarem molt el llibre pràctic, útil, de divulgació de coneixements.

—Si continueu comprant editorials, vol dir que les adquisicions de Proa i la Galera han donat bons resultats, no?

—Sí, molt.

—Sense el coixí d'Enciclopèdia Catalana haurien estat tan bons?

—El coixí de les enciclopèdies ha anat molt bé els primers anys perquè ens ha permès un desplegament, la potenciació de noves col·leccions, aventurar-nos en col·leccions d'alt risc o de termini mitjà. El procés de renovació tan gran de la Galera no s'hauria pogut fer amb els recursos propis de la Galera. Són els avantatges de ser en un grup. En primer lloc, l'economia d'escala. Això facilita molt les coses, tot i que la nostra filosofia com a empresa és que cada negoci s'aguanti per ell mateix. No hi ha despeses ocultes. A cada negoci, se li fan repercutir els seus costos. Per tant, avui es pot dir que l'economia de cada editorial és sanejada. Però el fet de formar un grup ha permès això.

"Hem comprat Pòrtic perquè esperem que en un any generi beneficis, com totes les altres editorials del grup. La nostra filosofia com a empresa és que cada negoci s'aguanti per ell mateix".

—Cada editorial del grup és una empresa?

—Són empreses editorials. No són segells o marques. L'única és "Clàssics & Moderns", perquè ja no era una editorial, era tan sols una col·lecció. Ara és una col·lecció de Proa.

—Això, ho vau veure clar des del primer moment? Vau seguir cap exemple?

—Sí, sí. Si no, ens enganyàvem. És molt fàcil d'ocultar despeses i de subsumir-les dins l'empresa editora de les grans obres, Enciclopèdia Catalana. L'avantatge de ser en un gran grup és que quan tens necessitats momentànies de tresoreria no has d'anar al banc. I en aquests moments podem dir que totes funcionen amb beneficis, i esperem que a Pòrtic passi igual. Per això l'hem comprada. Tinc el mandat que Pòrtic ha de tenir beneficis en un any. Ara, l'empresa gran ens hi ajudarà. Suposo que és un cas semblant al de Planeta.

—La força i l'expansió de la casa, com és lògic en tots els sectors, pot afeblir la competència, és a dir, perjudicar finalment les altres editorials, sobretot aquelles que no tenen prou rigor comercial, i això sí que és específic del món editorial: trobar-se amb empreses dirigides amb poc sentit comercial. No teniu mala consciència?

—Hem d'esperar que el mercat creixi. La nostra intenció no és de monopolitzar. Creixem per fer créixer el mercat. Les editorials petites tenen uns altres avantatges –a vegades, més agilitat– i també poden trobar escletxes de mercat. La nostra voluntat no és d'anar-ho absorbint tot. No seria bo. Créixer és una cosa positiva, en qualsevol negoci. O vas endavant o vas endarrere. Créixer és el que et fa estar sempre en la posició més favorable. Creixent ajudem a créixer el mercat perquè hi hagi espai per a tothom. Malament aniríem si ens deixéssim dur per un afany monopolista.

—Per sort, no heu tingut competència a l'hora d'adquirir editorials i això us ha permès d'afrontar les negociacions amb més tranquil·litat, suposo.

—Sí. Com que el nostre afany no ha estat de créixer per créixer, no ens hem precipitat mai. Això respon a la nostra estratègia de mercat. Vam adquirir la Galera perquè era una editorial amb una llarguíssima tradició i un gran pes en la renovació de la literatura infantil i juvenil. Ens va semblar que no podia perdre's o esllanguir-se. Nosaltres, per la nostra banda, no hauríem entrat en el llibre infantil fent competència a la Galera, una editorial que creiem que havia fet una feina important. En el cas de Pòrtic, hi havia una certa voluntat de deixar-ho. No tenim cap actitud agressiva, imperialista, de posseir per posseir. Han estat unes felices coincidències. No anem a buscar per sistema. La nostra actitud és bàsicament receptiva. En molts casos, ens ho han vingut a oferir. Aquesta vocació de servei del nostre patronat ha coincidit amb la lògica expansió del negoci. Ara bé, no sempre hem acceptat totes les ofertes.

—En el cas de Columna es va fer un acord curiós: col·laboreu en algunes col·leccions, vàreu posar diners en el grup Columna i en canvi vàreu obtenir els serveis de Miquel Alzueta.

—Un dels actius de Columna és Alzueta. L'equip de direcció va pensar que seria bo de comptar amb els seus serveis per a una determinada línia de negoci, Proa Espai, llibreria, club i franquícia. Però el fet de tenir Alzueta aquí –una persona que porta diversos barrets alhora– fa que proposi algunes coedicions, que, alguns negocis, els fem alhora.

—Nosaltres havíem pensat que teníeu un interès especial en la torna, en aquest cas Ricard Badia, el dissenyador de Columna, perquè us va redissenyar "A tot vent" de Proa, els diccionaris i més llibres.

—Badia té molta importància a Columna. És un dissenyador de molt de talent que ha tingut un paper clau a Columna. És terriblement innovador i va fer una cosa mai no vista aquí. Va fidelitzar més d'una generació de lectors. Badia va fer una revolució en el disseny. Ara ho hem vist amb el canvi copernicà que ha fet Oriol Castanys a Edicions 62. La gent va descobrir uns llibres diferents que els agradaven molt. Per mi, Badia és el gran encert de Columna, sense oblidar també que van trobar una sèrie de títols que van marcar unes tendències del gust. Badia ve acomboiat per l'entrada d'Alzueta. Però no és l'únic dissenyador de la casa. No ens hem casat només amb ell. Així com Columna, tota ella, té una indentitat única, la que li ha donat en Badia, en el nostre cas no ha estat així. Entre més raons, perquè tenim coses clarament diferenciades. A Proa tenim coses de Badia i coses que no són d'ell.

MIREIA MARGENAT

Jesús Giralt, director editorial d'Enciclopèdia Catalana i director adjunt de les altres editorials del grup, Proa, la Galera i Pòrtic. L'avantatge de ser en un gran grup, diu, és que quan les editorials tenen necessitats monetàries no han d'anar al banc a demanar diners.

—Va sorprendre que poc després d'establir la col·laboració amb Columna cada grup creés la seva pròpia col·lecció de butxaca, i gairebé al mateix temps, quan és sabut que aquestes col·leccions necessiten, per a sobreviure, disposar de molt de fons.

—L'orientació és diferent d'entrada. Columna fa més narrativa i la nostra és més aviat de manuals, de llibres pràctics, i si hi ha anat a parar algun volum de narrativa ha estat per raons conjunturals.

—Per què voleu anar més enllà del paper imprès, que tants bons resultats us ha donat?

—L'equip de direcció actual data del 91 i sempre ha vist clar que el món editorial era un cas particular d'un món més general, multimediàtic, i que, per tant, el creixement possible en el nostre cas consistia a augmentar i diversificar la nostra presència en el mercat habitual, però també a introduir-nos en uns altres mercats i en unes altres formes. Vam pensar en una em-

MIREIA MARGENAT

Des del 1989, Jesús Giralt, enginyer industrial i llicenciat en filosofia i germàniques, dirigeix Enciclopèdia Catalana. El grup ha estès el seu camp d'activitats cap al sector multimèdia.

presa proveïdora de continguts, i aquests continguts es poden vehicular sota forma llibre, però també amb uns altres suports, siguin *off-line*, com el CD-ROM, DVD, el que substituirà el CD-ROM, o *on-line*, l'Internet. Són les altres maneres de vehicular la informació. Enciclopèdia Catalana té una *web* a Internet i en el futur hi posarem productes que siguin consultables, sota la base d'una subscripció o pagant per cada informació demanada, o la fórmula que sigui. I no descartem tampoc l'entrada en un altre sector multimèdia. Per tant, la nostra filosofia és la de proveïdor de continguts, independentment del tipus de suport que cada moment el mercat aconselli d'utilitzar. La nostra expansió va en el sentit de dir: en el mercat del paper imprès hem d'ocupar tots els canals de comercialització, crèdit, llibreria, quiosc i club. I tenim experiències amb graus diversos de satisfacció en cadascun d'aquests canals. L'any 85, quan vaig entrar en aquesta casa, pràcticament l'únic canal de comercialització era la venda a crèdit. L'altra via d'expansió és ocupar els sectors del mercat del llibre. L'obra de referència, ficció i no-ficció, llibre útil, llibre de text, fascicle... Per tant, tot el que és susceptible d'editar en forma de llibre, excepte allò de què ens hem volgut mantenir al marge, com la novel·la eròtica, per exemple.

—*El grup té un patronat, el de la fundació, i, com acabeu de dir, no editareu cap col·lecció de novel·la eròtica, tot i que ara se us en presentava l'ocasió: Pòrtic en tenia una, "La Piga". Els patronats, alguns patronats, creats normalment per assolir fins nobles, acostumen a orientar moralment els productes que fan. No publiqueu ni publicareu col·leccions eròtiques, però publiqueu* Les mil i una nits *i llibres, clàssics o nous, d'un alt contingut eròtic. A més, acabeu de donar mostres d'un gran esperit liberal i esportiu publicant* El malentès del Noucentisme, *de Xavier Pericay i Ferran Toutain, una crítica d'escriptors catalans tinguts per patums, entre els quals es troba el traductor de Dickens, Josep Carner, traduccions que feia tan sols un any acabàveu d'editar amb aires d'esdeveniment cultural.*

—Mai no hem tingut cap mena de censura respecte als continguts dels llibres. El que passa és que la casa ha mantingut una actitud tàcita compartida, no escrita –perquè no hi ha cap línia que digui quins principis hem de seguir–, que ens fa rebutjar, com fan la majoria de les altres editorials, la creació d'una col·lecció eròtica. Hi ha una cultura compartida de quin tipus de coses ens agrada editar i quines no. I també veiem clar que un clàssic com *Les mil i una nits*, de contingut, en algunes ocasions, clarament eròtic, ha de ser traduït al català. Una cultura normalitzada ha de tenir obres d'aquestes, com també tenim Henry Miller a "Clàssics & Moderns". Creiem que són aportacions culturals substantives que han de ser presents en català. I si ho hem d'editar nosaltres, ho fem sense cap mania. Què no farem nosaltres? La grolleria, el mal gust. I això, tàcitament. Tot l'equip editorial comparteix aquesta lectura. Hi ha un consens amplíssim sobre què hem d'editar i què no.

"Hi ha una cultura compartida a la casa sobre quina mena de coses ens agrada editar i quines no. No farem cap col·lecció de literatura eròtica, per exemple, però això no ens impedeix de publicar llibres de contingut eròtic."

—*La seguretat del gran grup no té el perill de donar ales al natural esperit elitista dels directors literaris, esperit que es tradueix en uns llibres massa dissenyats, ja des del text. Penso en el text de "A tot vent" i sobretot de "Clàssics & Moderns", de gran gust. La fluïdesa de la lectura en pot quedar afectada.*

—Pot ser-hi. Aquestes cultures de grup creen una certa manera de fer les coses que tendeix a prioritzar l'exquisidesa. És veritat. I que això pot aixecar barreres que impedeixin l'accés dels llibres a un públic més ampli, pot ser. Pot ser que sí. De fet, en som una mica conscients, d'això. Totes les cultures tenen segells o marques en què es dóna un equilibri entre contingut i exquisidesa de presentació, i això es fa per buscar un tipus de client determinat que aprecia aquestes coses. Es un client que existeix i al qual no hem de renunciar. Ara bé, establert això, sí que em sembla que hauríem de pensar en unes altres menes de llibres més populars, més sobris, més funcionals, que divulguessin aquests mateixos continguts. És a dir, oferir el *Quo Vadis* o *La muntanya màgica* amb una altra presentació.

Lluís Bonada

Grans superfícies: el fons, al fons a la dreta

La invasió de les grans superfícies està canviant a corre-cuita el model de llibreria. Amb el rerefons del control cada vegada major de les grans editorials, aquest nou panorama que es dibuixa en el sector provoca un terratrèmol amb moltes lectures possibles.

Els models de llibreria estan canviant. Les taules creixen i els prestatges perden protagonisme. La implantació de la primera FNC a l'illa Diagonal de Barcelona ja ha provocat corredisses en el món editorial. La segona encara serà més impactant. En plena plaça de Catalunya. Al costat d'El Corte Inglés i molt a prop de la històrica llibreria Catalònia, ara cobejada pel grup editorial Planeta. Els logos de Vip's, Happy Books o Crisol (del grup editorial Santillana) culminen la invasió gens subtil de les grans superfícies.

El mapa de les noves llibreries es completarà amb una política de franquícies desenvolupada per algunes editorials i l'interès creixent dels grans grups editorials per controlar tot el procés, des de la producció als punts de venda.

El fenomen té moltes lectures possibles i tendeix a revifar l'antiga picabaralla que enfrontava apocalíptics amb integrats. Des de la perspectiva del consumidor, la irrupció d'aquests grans grups implica un equiparament dels llibres a d'altres productes de consum: accés més còmode i senzill, horaris amplíssims, descomptes força

ARXIU / CRISOL

Les grans superfícies potencien el 'best-seller'. L'oferta de llibres camina, en un mercat en què els editors independents tenen cada vegada més dificultats per col·locar els seus productes, cap a l'uniformisme.

ARXIU / CRISOL

Les grans superfícies equiparen els llibres a d'altres productes de consum. Per al consumidor, aquesta situació té avantatges com horaris molt amplis o descomptes atractius.

atractius i una oferta adequada als diversos trams de la temporada segons els cànons d'un centre comercial. Des de l'òptica del llibreter convencional, la competència d'aquests grans gegants és una amenaça. Els editors grans fan per controlar-ne com més millor i els petits pateixen l'agressivitat comercial dels seus caps de compres. Comptat i debatut, les grans superfícies generen tres grans síndromes.

Síndrome de la desaparició de la figura del llibreter. Tot i que no tots els llibreters petits són com "*el sabio catalán*" de García Márquez, en la cadena de comercialització del llibre és fonamental que hi hagi "algú que llegeixi". Si en el comerç no llibresc la irrupció primer dels grans magatzems i després de les grans superfícies ja va suposar una desaparició del venedor "que coneix l'article" a la manera del típic professional català del tèxtil, en el món del llibre la mancança és flagrant. Però això té una solució molt simple: formació, formació i formació. La millor estratègia per a un venedor de llibres és haver llegit allò que té al taulell. Potser les grans superfícies seran, finalment, la sortida professional que esperen la multitud de benintencionats estudiants que pretenen llicenciar-se en disciplines laboralment tan útils com ara Filologia, Filosofia, Geografia, Història o simplement Humanitats.

Les grans superfícies seran, potser, la sortida professional de llicenciats en filologia, història, filosofia o geografia.

Síndrome d'imitació del model audiovisual. Les primeres grans superfícies de consum cultural les va generar la indústria discogràfica. El seu model, eficaç i consolidat, ha servit per integrar-hi el món del vídeo i el dels productes informàtics. També serveix per a revistes i llibres, però cal tenir en compte un fet diferencial bàsic. El consum dels béns culturals es fa sempre en dos temps: adquisició i assumpció. La distància entre aquests dos processos és notablement més alta en el cas dels llibres que en el dels discos, les pel·lícules en vídeo o les aplicacions informàtiques, per no parlar dels espectacles en viu. És una simple qüestió de temps. De velocitat. Ningú no gosaria destriar la promoció d'un producte audiovisual del seu visionat, ni la d'un disc compacte de la seva audició. En canvi, sovint la lectura no té gaire a veure amb la venda de llibres. Les grans superfícies poden accentuar aquesta distància si imiten massa el model audiovisual, però alhora poden habilitar espais acollidors més fàcilment que no pas els llibreters convencionals i acostar-se així al paisatge de les biblioteques.

Síndrome del 'best-seller'. La majoria de les grans superfícies estan controlades per grups editorials, i aquests fan un dirigisme descarat en la política de promoció dels llibres que tenen a la venda, fins al punt de manipular les llistes dels més venuts amb la intenció que després la realitat acabi donant-los la raó. Els editors independents hi col·loquen els seus productes amb més dificultat. La imatge emblemàtica de les grans superfícies és la pila. El munt. L'abundància. Això desemboca d'una manera ineluctable en una arquitectura vertical que necessita fabricar *best-sellers* ràpidament i que enderroca totes les cases massa baixes per substituir-les a corre-cuita per edificis més alts. L'oferta, escandalosament àmplia en un sector industrial que genera productes des de fa cinc-cents anys, tendeix a l'uniformisme. Seccions temàtiques senceres desapareixen dels prestatges. I el fons està condemnat a l'extinció física. Malgrat tot, avui la tecnologia digital permet localitzar qualsevol llibre en poc temps. Però si no hi és físicament, de quin rònec magatzem l'haurem de rescatar? On serà aquella novetat de fa nou mesos? El futur és dels llibreters de vell.

Màrius Serra

OPINIO

Preservar la pluralitat, protegir el lector

El mercat del llibre viu des de fa uns anys un procés de transformació general. En el món editorial s'han succeït diverses concentracions, altres encara estan en marxa, i de fet ja hi ha grans grups que destaquen per una alta presència i capacitat d'intervenció en el mercat. Les mecàniques de l'edició usen estils diferents. Avui els drets per publicar determinats títols mouen xifres i fórmules que en res s'assemblen a les d'ahir. El llibre vol entrar en el mercat del consum massiu. Els nous suports obren dimensions encara no imaginades que possibiliten que un diari, pel mateix preu, regali en el moment de la compra tota una enciclopèdia, en CD-ROM. Tots aquests canvis han d'influir inevitablement en la comercialització dels llibres.

Als anys setanta una de les grans preocupacions era la de disposar d'una extensa xarxa de punts de venda que garantís al ciutadà l'abast còmode i fàcil al llibre. A Catalunya la mitjana el 1996 era de 11,4 llibreries per cada 10.000 habitants, només per sota dels productes d'alimentació i vestir, i molt per sobre d'estancs, joguines, perfumeria o mobles. Ara aquesta xarxa s'interpreta com un punt feble. Les característiques pròpies del nostre país i del sector han dut el col·lectiu llibreter a una excessiva atomització. Només un 13% de les llibreries pertanyen a alguna cadena o grup, majoritàriament associacions reduïdes. I només el 6,6% d'aquestes empreses tenen una estructura econòmica suficient per presentar una mitjana de més de 450 metres quadrats de superfície oberta al públic. Pel que fa a la ubicació, el 61% de les llibreries es troben instal·lades en els centres de les poblacions, davant l'1,4% que ho està dins de grans superfícies.

A aquesta realitat hem d'afegir les dificultats internes que pateix el sector: que les comandes d'una llibreria poden superar en temps de lliurament la setmana per a llibres servits des de la mateixa ciutat, que la informació bibliogràfica és deficitària o que arriba abans als mitjans de comunicació que als mateixos professionals llibreters, que ara no existeix un sistema de telecomandes, que hi ha empreses que vulneren la normativa de preus fixats de manera repetitiva, que hi ha permanents distorsions entre producció i demanda... I hem d'afegir-hi la sensibilitat del comerç a

l'empenta dels nous centres de consum, com ara les grans superfícies, les *megastores* o altres tendes que concentren una nodrida oferta de productes i serveis en grans espais comercials i amb extraordinaris desplegaments publicitaris.

Les conclusions de tots aquests canvis coincideixen a posar en evidència la necessària evolució en la comercialització dels llibres. Dos seran, però, els reptes per a les llibreries. El primer tindrà a veure amb les inversions per superar l'atomització i potenciar la creació d'instruments eficaços en la millora de la gestió interna i l'atenció al client. Un camí que les llibreries haurem d'assumir en solitari, atès que els programes de suport al sector del llibre endegats per les administracions obliden les llibreries. Un segon repte serà com garantir que el lector no perdi culturalment en riquesa i heterogeneïtat. La mateixa censura d'un mercat cada cop més audaç està alertant sobre els perills d'una reducció de la pluralitat dels llibres. Això és, la pèrdua de capacitat per difondre les idees i el pensament.

El propòsit de les llibreries no ha de centrar-se en com defensar-se de les empreses competidores o de les noves formes de comercialització, sinó en com facilitar als lectors l'accés als llibres aprofitant les oportunitats dels nous mercats, sense perdre rendibilitat ni renunciar a entendre el llibre com un bé cultural.

Sebastià Borràs Tey
President del Gremi de Llibreters de Barcelona i Catalunya

ARXIU / JOAN CELIÀ

El món llibreter està molt atomitzat al nostre país. Aquesta situació s'interpreta ara com un punt feble.

Com va néixer el Dia del Llibre

Josep M. Ainaud de Lasarte va escriure, l'any 1976, un opuscle titulat 'Els cinquanta anys del dia del llibre' editat per Editorial Bruguera, SA, on s'explicava l'origen d'aquesta festa cultural. Vet aquí un ampli estracte, tan vàlid avui com aleshores.

Totes les coses tenen un creador o almenys un esperit que les inspira. I en el cas de la Festa del Llibre l'animador fou una persona inquieta i entusiasta que molts de nosaltres encara hem conegut i tractat en els seus darrers anys. Parlem de don Vicent Clavel i Andrés, escriptor i editor valencià, amic i correligionari de Blasco Ibánez, establert des de l'any 1920 a Barcelona, on regí durant molt de temps l'Editorial Cervantes i on morí el 1967. Gran enamorat de la figura il·lustre del creador del Quixot, l'editorial Clavel féu de Miguel de Cervantes l'exemple de l'escriptor, i del Don Quixot, el model del llibre. No ens ha de sorprendre, doncs, que la seva editorial –fundada a València l'any 1916– s'emparés sota aquell nom prestigiós, i que per a honorar el "Príncipe de los Ingenios" volgués instituir un dia especialment dedicat a homenatjar-lo. Vicent Clavel va creure que la data més escaient per a celebrar-lo fóra la del dia de la naixença de Miguel de Cervantes i, d'una manera aproximada, determinà que devia ser el 7 d'octubre. Cal dir que la data del naixement no consta documentalment –com és freqüent en aquella època–, però sí la del seu bateig, que fou el dia 9 d'octubre de 1547. Com que a Castella era normal que els nounats rebessin les aigües baptismals poc després de la naixença, alguns autors havien proposat la data del 7 d'octubre com la del naixement de Cervantes, i així ho acceptà també Vicent Clavel. Aquest, des de l'any 1922, era vocal de la Cambra Oficial del Llibre de Barcelona, entitat eficient i prestigiosa que havia estat fundada l'any 1920 per l'editor Gustau Gili, i que vivia amatent a tot el que representés difusió o enaltiment del llibre. I així, trobem que la Memòria de la Cambra Oficial de Barcelona, registra la proposta de Vicent Clavel en els termes següents:

ARXIU

Vicent Clavel i Andrés. L'editor valencià, establert a Barcelona, va ser el creador i animador d'una festa que va néixer amb la voluntat d'homenatjar Miguel de Cervantes i Don Quixot.

"El dia 6 de febrer del 1926, el rei Alfons XIII signava el Reial Decret pel qual s'instituïa la 'Fiesta del Libro Español."

"Dia del Libro Español. Otra iniciativa de nuestro celoso compañero don Vicente Clavel: dedicar un día de cada año a celebrar la Fiesta del Libro Español. Este modélico proyecto pasó a estudio de la correspondiente ponencia y está pendiente de decisión."

A la Memòria correponent de l'any 1924 no en trobem cap referència, però, l'any 1925, el dia 2 de febrer, Clavel tornà a proposar la celebració de la festa i inicià les gestions a Madrid. Finalment, el dia 6 de febrer del 1926, el rei Alfons XIII signava el Reial Decret pel qual s'instituïa, oficialment, la "Fiesta del Libro Español." En aquell temps ocupava el poder el Directori presidit pel general Primo de Rivera, i a un dels seus ministres s'havia dirigit la Cambra Oficial del Llibre amb la confiança que serien atesos, i no s'havien equivocat. El ministre de Treball, Comerç i Indústria era un català, Eduard Aunós –un inquiet lleidatà fins llavors estretament vinculat amb Francesc Cambó i amb la política regionalista–, però que pels seus lligams amb altes personalitats militars ara col·laborava amb el Directori. Don Eduard Aunós acollí amb entusiasme la proposta de Clavel, feta a través del "Comité Oficial del Libro del Ministerio de Trabajo, Comercio e Industria" per tal que "se instaure en Espana la fiesta anual del libro español en la perdurable fecha del natalicio del inmortal Cervantes." Calia dedicar aquesta diada a enaltir i difondre el llibre, bàsicament amb la promoció de la seva venda al carrer, amb el descompte del 10% (l'esperit d'aprofitar rebaixes i oportunitats econòmiques té molt de cartell entre certa gent), i oferint protecció oficial i econòmica a la creació de biblioteques populars. Determinava, a més, que aquell dia en totes les escoles i centres d'ensenyament, àdhuc els militars, es dedi-

qués una hora a la lectura de fragments escollits d'obres literàries que exaltessin "la Patria y el libro español." Creava, també, uns premis de mil pessetes –que atorgarien les Cambres Oficials del Llibre de Madrid i de Barcelona– als millors articles periodístics "que se publiquen en idioma español."

La idea era ambiciosa: arribava a precisar que els municipis destinarien fins al 3% dels seus pressupostos a la creació de biblioteques i al repartiment de lots de llibres –però, com tantes d'altres idees i projectes llançats al vent, no arrelà amb prou força.

Cal dir que tant el rei Alfons XIII com el general Primo de Rivera no comptaven amb gaires simpaties en els medis intel·lectuals i que, d'altra banda, la trajectòria republicana de Vicent Clavel tampoc no era massa ben vista en determinats ambients. Però tothom admetia que un bon nivell cultural era indispensable per a donar, en els medis internacionals, una imatge prestigiosa de l'Estat. (...)

Cal reconèixer, d'entrada, la bona intenció del Dia del Llibre de promoure el llibre i la lectura. Però no hem d'oblidar uns errors que tingué ja en els seus inicis. D'una banda, la discriminació evident envers els llibres escrits en altres llengües que no fossin la castellana –es parla sempre i d'una manera expressa de "lengua castellana" i de "la lengua de Cervantes." Una discriminació que costa molt de superar, i que d'una manera oficial, podem dir que no fou derogada fins a la recent promulgació de la vigent Llei del Llibre, del dia 11 de març de 1975, que en el seu article 1er afirma:

"La presente Ley tiene por objeto establecer un régimen especial encaminado a promover el libro español en sus diversas expresiones linguísticas, y a fomentar su producción y su difusión."

Aquella discriminació inicial podia allunyar de la commemoració oficial moltes persones i institucions que es mantenien fidels a la llengua del poble; en el cas concret de Catalunya, les més prestigioses i més populars. D'altra banda, el to que prengué la commemoració oficial fou sovint el del tòpic, de minsa elevació cultural. Així, les expressions "sagrario imperecedero" referint-se al llibre o "genios de la Raza" per a parlar dels clàssics castellans, no eren les més adequades per a actes d'un cert nivell literari o per a medis de provat esperit crític.

ARXIU / RAFA GIL

Des de l'any 1931, la festa del llibre esdevingué autènticament popular. "El Dia del llibre, des d'aleshores, té a Barcelona –i per extensió a molts d'altres llocs dels Països Catalans– un caràcter peculiar. Si bé no és festa oficial, tot el carrer té un aire festiu: homes i dones, nois i noies, tothom porta a la mà la rosa i el llibre", explicava Ainaud de Lasarte l'any 1976.

En tenim un exemple ben típic en aquell inefable *Himno al Libro* del mateix any 1926, una de les estrofes del qual deia:

"En himnos fervientes cantemos al Libro, / loor a Cervantes, ingenio español, / por la alta cultura constantes velemos / y vibre en nuestra alma de España el honor."

Certament, no totes les celebracions queien en aquest defecte; l'Associació Cervantina, de Madrid, o les sessions de la Real Academia de la Lengua, sabien mantenir el to acadèmic, però no arribaven al poble.

Dins aquesta tònica transcorregueren les commemoracions dels anys següents –1927, 1928, 1929, alternant amb les famoses celebracions de l'Exposició Internacional de Barcelona i amb l'Exposició Iberoamericana de Sevilla–, fins arribar al 1930. Aquest any, després d'una polèmica de si fóra millor de seguir commemorant la suposada data del naixement de Cervantes (el 7 d'octubre) o la de la seva mort (el dia 23 d'abril, comprovada documentalment), s'acorda de celebrar aquesta darrera, considerant que el mes d'abril era més indicat per a actes al carrer que no el d'octubre, on el temps no acompanyava. A més, la coincidència amb l'inici de l'any escolar pertorbava la venda de llibres de text, a les llibreries del ram. Però els fets polítics donarien un nou caire a la festa: el dia 14 d'abril de 1931, la República era proclamada a tot Espanya i el rei Alfons XIII marxava camí de l'exili.

D'aquells anys, cal remarcar la diferència que s'observa entre la seva celebració a Barcelona i a Madrid. A Barcelona, la festa va prenent un caire més popular i comercial –parades de llibres al carrer, de tota mena: circulars de la Cambra Oficial del Llibre a llibreters i mestres, recordant-los de celebrar la Diada, mentre que a Madrid priven els actes acadèmics i els de major solemnitat. (...)

ARXIU

Miguel de Cervantes. L'autor del Quixot va fer dir a aquest cavaller, davant d'una imatge de Sant Jordi: "Este caballero fue uno de los mejores andantes que tuvo la milicia divina; llamóse don San Jorge y fue además defensor de doncellas."

A l'any 1930, la festa assoleix a Barcelona un èxit extraordinari al qual contribueix l'edició de diverses novetats literàries catalanes d'una gran acceptació popular. Es per aquest temps que els editors decideixen de publicar les novetats coincidint amb el Dia del Llibre i organitzen actes de signatures d'exemplars pels autors. A Barcelona la venda d'aquell dia sobrepassà els 5.000 volums, i es publicaren dos opuscles interessants per a la història de la festa. L'un, titulat *La Diada del Llibre*, és una breu i àgil descripció de les parades de llibres pels carrers barcelonins, signada per Carles Orgilés i Sánchez. L'altre, escrit per l'impressor Víctor Oliva, *El libro espanol*, fou editat per la Cambra Oficial del Llibre barcelonina i se'n repartiren més de 40.000 exemplars gratuïtament entre els compradors de llibres.

Cervantes i Sant Jordi: una rosa i un llibre. L'endemà d'aquell Dia del Llibre un periodista barceloní escrivia:

"Es d'esperar que la pròxima diada se celebrarà el 23 d'abril coincidint amb la de Sant Jordi, assolirà encara major esplendor i serà una veritable festa del llibre català."

El periodista resultà un bon profeta, i des del 1931, la festa del llibre esdevingué autènticament popular. I no sols a Barcelona: a Girona, a Sabadell, a Arenys de Mar, a Badalona, a moltes poblacions catalanes, el Dia del Llibre arrelava de ferm. La Cambra Oficial del Llibre publicà, el 1931, un estudi de Manuel de Montoliu sobre el Quixot: "Lo que España debe a un libro", i el 1932, un petit i modèlic volum de Jordi Rubió i Balaguer, director de la Biblioteca de Catalunya, que posava els seus coneixements a l'abast de tots: "Cómo se organiza y cataloga una biblioteca", d'una utilitat notabilíssima.

Realment, la coincidència de la festa del llibre i la de Sant Jordi donava un caire nou i popular a la diada. Un altre periodista barceloní ho confirmava en comentar-ho:

"Ho hem encertat. La data del 23 d'abril, en què la mort de Cervantes coincideix amb la festa de Sant Jordi: roses, llibres i Sant..."

"Però, el dia del llibre, tot i haver estat traslladat al 23 d'abril, no arrela a Madrid ni en les poblacions de fora de l'àmbit català."

El Dia del llibre, des d'aleshores, té a Barcelona –i per extensió a molts d'altres llocs dels Països Catalans– un caràcter peculiar. Si bé no és festa oficial, tot el carrer té un aire festiu: homes i dones, nois i noies, tothom porta a la mà la rosa i el llibre. La diada del Patró de Catalunya i la fira de roses que la commemora, tenen un nou atractiu literari.

I no és pas que Barcelona no tingués afecte per la figura i l'obra de Cervantes, ben al contrari. L'escriptor castellà havia dedicat a Barcelona aquell elogi que sempre és escaient de transcriure:

"Y así, me pasé de claro a Barcelona, archivo de la cortesía, albergue de los extranjeros, hospital de los pobres, patria de los valientes, venganza de los ofendidos, y correspondencia grata de firmes amistades, y en sitio y belleza, única." (*Don Quijote de la Mancha*, Segunda Parte, Cap. LXXII).(...)

Fins i tot hi ha hagut escriptors que han volgut trobar una certa semblança entre Sant Jordi, cavaller d'un ideal, deslliurador de donzelles, i Don Quixot. Joan Estelrich escrivia:

"Don Quixot és la melangiosa caricatura de Sant Jordi, lluitant amb els molins de vent, entabanat per una justa i noble demència."

I en un fragment poc citat del Quixot, el cavaller exclama davant una imatge de Sant Jordi, elogiantlo:

"Fue a quitar la cubierta de la primera imagen, que mostró ser la de San Jorge puesto a caballo, con una serpiente enroscada a los pies y la lanza atravesada por la boca, con la fiereza que suele pintarse. Toda la imagen parecía una ascua de oro, como suele decirse. Viéndola don Quijote, dijo: 'Este caballero fue uno de los mejores andantes que tuvo la milicia divina; llamóse don San Jorge y fue además defendedor de doncellas'." (*Don Quijote de la Mancha*, Segunda Parte, Cap. LVIII).

Mentrestant, a Madrid la festa prenia un caire diferent. Ja el 1932 s'havia intentat celebrar la "Feria del Libro de Madrid", d'una durada de més dies, amb unes casetes de venda situades al Paseo de Recoletos –que més endavant es traslladaren a la zona del Parque del Retiro i, després de la Guerra civil, proliferaren per diferents ciutats espanyoles–. Però, el dia del llibre, tot i haver estat traslladat al 23 d'abril, no arrela a Madrid ni en les poblacions de fora de l'àmbit català. A València, per aquest temps, cal remarcar l'acció cultural de l'Ajuntament, que el 1932, publicà i difongué uns volumets de l'historiador valencià Francesc Almela i Vives sobre *El libro valenciano* i *La lengua valenciana*, i *Normes d'Ortografia Valenciana* l'any 1933. A Sabadell, la popularitat de la festa del llibre es degué, en bona part, a l'Acció Municipal Docent, organitzada a l'estil de la

Comissió de Cultura de l'Ajuntament de Barcelona. que dedicà un interès especial al llibre. (...)

L'esclat de la guerra civil dificulta seriosament la producció editorial: dificultats de paper, de matèries primes, inseguretat general. El Dia del Llibre de l'any 1937 encara se celebrà amb l'aparició d'algunes novetats literàries, i el 1938, el Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya intentà de donar una sensació de normalitat celebrant d'una manera rellevant la Diada del Llibre –que per excepció, fou el dia 15 de juny–. Una exposició bibliogràfica al Casal de la Cultura, inaugurada amb una conferència de Carles Riba sobre "Sinceritat i expressió literària", inicia una sèrie de parlaments, en dies successius, a càrrec de diversos escriptors. (...)

Però la guerra seguia el seu curs inexorable, i abans d'un any, el 1er d'abril de 1939, acabaven les hostilitats. Un país desfet intentava celebrar el Dia del Llibre del 1939, potser el més agrisat dels que trobem en aquesta història. Els anys que seguiren el final de la guerra es ressentiren de les limitacions imposades. A més de les dificultats materials –papers de mala qualitat, enquadernacions deficients–, sorprenia l'absència absoluta de llibres catalans, imposada per la rigorosa censura. Fins el 1950, pràcticament, el llibre en català no es tornà a publicar i de mica en mica, reprengué el seu lloc en les parades al carrer del Dia del Llibre. D'aquells anys cal recordar la parada que l'Obra del Diccionari –el *Diccionari català-valència-balear*, que dirigia Francesc de B. Moll– instal·lava a Barcelona, al capdamunt de la Rambla, gràcies a la tenacitat i l'esforç de Joan Ballester.

De mica en mica la vida editorial reprenia l'empenta dels anys anteriors a la guerra, i ben aviat el nombre de volums editats –la majoria de producció editorial, en llengua castellana– superava, de molt, la de 1936. Les Cambres Oficials del Llibre havien estat englobades el 1941 en una nova entitat: "Instituto Nacional del Libro Español", centralitzat a Madrid, però que a Barcelona mantingué una activa i eficient delegació dirigida per August Matons, amb la col·laboració de Santiago Olives. Els Gremis de Llibreters i d'Editors hi aportaren la seva col·laboració, i aconseguiren de publicar alguns opuscles dins la línia dels editats per la Cambra Oficial del llibre abans de la guerra. (...)

Des del 1950 la Festa del llibre torna a ser popular. Els Gremis de Llibreters i d'Editors, amb la col·laboració de l'INLE, editen cartells, segells publicitaris, organitzen exposicions, sortegen lots de llibres entre els compradors i donen naixença, l'any següent, a la Fira del llibre d'Ocasió Antic i Modern, que a partir de llavors se celebra amb gran afluència de públic coincidint amb les festes de la Mare de Déu de la Mercè. La Fira, que aquest any commemora el XXVè aniversari, concentra la venda del llibre vell i ha permès de reservar el Dia del Llibre exclusivament per als llibres nous. Cada any, pel Dia del Llibre, s'encarrega el "pregó" o conferència inaugural a una personalitat del món de la política o de les lletres. Una de les que assolí més ressonància fou la del ministre d'Informació i Turisme, Manuel Fraga Iribarne, l'any 1963, defensant la licitud del llibre en català i la promoció de la llengua i la literatura catalana. L'any 1967, per iniciativa d'un grup d'editors catalans, l'INLE editava el primer catàleg de llibres en català, que fins avui ha anat apareixent pels volts del Dia del Llibre.

La festa s'ha continuat celebrant el dia de Sant Jordi, amb l'excepció d'alguns anys que, per coincidir amb alguna data litúrgica –Divendres Sant, Dilluns de Pasqua–, ha estat traslladada a una data diferent. Així, en 1962, quan es celebrà a Barcelona el XVI Congrés de la Unió Internacional d'Editors, a cura de l'INLE, el Dia del Llibre tingué lloc el 12 de maig, coincidint amb la jornada de clausura del Congrés i (dit sigui de passada) va ploure a bots i a barrals. Fet curiós aquest, que cal remarcar, és que sovint el dia de Sant Jordi ha estat dia de pluja. No oblidem que Jordi –en grec, georgós– vol dir "pagès" i que les pluges de primavera són les que assaonen els sembrats i beneficien la collita. Ara bé, a qui no beneficien és al llibreter, que ha de tenir la mirada oscil·lant entre la parada, amb els llibres a la intempèrie, i els núvols que amenacen la venda. "Carrers mullats, calaixos eixuts" diu l'adagi català, i per aquest motiu, cada any es recorda oficialment que el Dia del Llibre pot traslladar-se al següent si és talment plujós que no permeti la venda. Els tradicionals acudits sobre llibres i paraigües tenen en aquest curiós fenomen meteorològic el seu veritable origen.

Josep M. Ainaud de Lasarte

"Cal remarcar que sovint el dia de Sant Jordi ha estat dia de pluja. 'Carrers mullats, calaixos eixuts' diu l'adagi català."

ARXIU

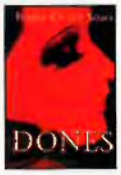
Manuel Fraga Iribarne defensa davant de les Corts el projecte de Llei de Premsa, l'any 1966. L'any 1963, el "pregó" inaugural del Dia del Llibre va anar a càrrec de l'aleshores ministre d'Informació i Turisme.

El 'top ten' del Sant Jordi

Tal i com heu pogut comprovar, el nostre especial analitza el procés de la comercialització dels llibres. Enguany, a més dels comentaris tradicionals sobre les principals novetats, hem destacat els deu llibres més promocionats d'aquest Sant Jordi. És per aquesta raó que hem pogut accedir a dades que normalment no es revelen als mitjans de comunicació, com ara el tiratge o les despeses de publicitat (xifra en què ens hem basat per tal de fer la classificació).

DONES
ISABEL-CLARA SIMÓ

1.850 ptes.
180 pàgines
Columna Barcelona, 1997

Tiratge: 35.000 (en 6 edicions)

1

Al llarg de disset narracions i sense oblidar el sentit de l'humor i la ironia, Isabel-Clara Simó reivindica la condició de la dona.

Despeses publicitàries
1.000.000 de ptes.

EL MISTERI DE BERLÍN
JORDI MALA

1995 ptes.
334 pàgines
Premi Sant Jordi 1996
Columna Barcelona, 1997

Tiratge: 26.000 (en 5 edicions)

2

Novel·la negra amb una acció plena d'imprevistos on es barregen personatges de ficció amb d'altres d'històrics com Hitler o Marlene Dietrich.

Despeses publicitàries
1.000.000 de ptes.

ANIMA MUNDI
SUSANNA TAMARO

1.900 ptes.
276 pàgines
Seix Barral Barcelona, 1997.

Tiratge: 13.000 (en 2 edicions)

3

Dos destins alhora paral·lels i contrastats, el de Walter i el d'Andrea, que resumeixen els principals problemes de la societat actual.

Despeses publicitàries
500.000 ptes.

EL SEGLE DE LA LLUM
PEP COLL

2.600 ptes.
358 pàgines
Premi Octavi Pellissa Empúries

Tiratge: 8.000 (en 2 edicions)

Un avi s'embarca en un avió disposat a tornar al seu país. Al llarg del viatge recorda què ha estat la seua vida.

Despeses publicitàries
500.000 ptes.

ELS PRIMERS CRISTIANS
JESÚS MESTRE

2.800 ptes.
408 pàgines
Eds. 62 Barcelona, 1997

Tiratge: 12.000 (en 3 edicions)

5

Amb aquest assaig, J. Mestre estudia des de la consternació del Divendres Sant fins a la nova manera d'entendre la vida: el cristianisme.

Despeses publicitàries
500.000 ptes.

LA CLAROR DEL JULIOL
VICENÇ VILLATORO

3.400 ptes.
448 pàgines
Premi Llorenç Villalonga 1996
Eds. 62 Barcelona, 1997

Tiratge: 10.000 (en 3 edicions)

6

Novel·la que, a través de la joventut de tres personatges, analitza la tensió entre les ideologies i els individus durant els anys trenta.

Despeses publicitàries
500.000 ptes.

EL TATUATGE DELS APÀTRIDES
JOSEP PALOMERO

344 pàgines
Premi ciutat d'Alzira Bromera

Tiratge: 2.500 (Primera edició)

7

Novel·la que recrea el període històric des de finals del XIX fins a principis del XX a les ciutats de València, Mallorca, Praga i Viena.

Despeses publicitàries
400.000 ptes.

LA VIA AFRICANA
ALFRED BOSCH

2.300 ptes.
272 pàgines
Premi assaig 1996
3 i 4 València, 1997

Tiratge: 1.500 (Primera edició)

8

La via africana *parteix dels sistemes d'organització d'À-frica per projectar-los en el nostre model occidental. Assaig innovador.*

Despeses publicitàries
400.000 ptes.

ESPÈCIES PERDUDES
VICENT J. ESCARTÍ

1.750 ptes.
164 pàgines
Premi narrativa 1996
3 i 4 València, 1997

Tiratge: 2.000 (Primera edició)

9

Espècies perdudes *es configura a partir d'un dietari fictici que hauria redactat un noble xipriota, don Arcàngel de Sant Esteve, pel 1763.*

Despeses publicitàries
400.000 ptes.

ELS GENS QUE MENGEN
DANIEL RAMON

1.750 ptes.
144 pàgines
Premi de divulgació científica, 1996
Bromera

Tiratge: 2.500 (Primera edició)

10

L'obra ens introdueix dins el món de la biotecnologia. Es una mostra de com enfocar serenament el debat actual sobre les noves tecnologies.

Despeses publicitàries
300.000 ptes.

NARRATIVA

EL TEMPS QUE FUIG
JAUME POMAR

Ed. Moll
Col·l. "Les Illes d'Or", 155
Mallorca, 1997
101 pp.

650 ptes.

*Mitjançant una narració proustiana, l'autor d'*El temps que fuig *reviu el temps passat, els records que han quedat d'aquelles vivències que va experimentar entre l'estiu del 1991 i l'hivern del 1992.*

LES BEQUES BOGES
TOM SHARPE

Columna
Barcelona, 1997
397 pp.

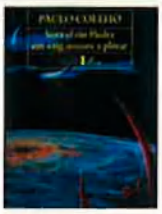

2.500 ptes.

Amb una història d'intriga, Tom Sharpe exposa la confrontació entre dues maneres de veure la vida: l'ancorada en el passat i basada en els valors tradicionals contra la moderna, mancada d'escrúpols.

VORA EL RIU PEDRA EM VAIG ASSEURE A PLORAR
PAULO COELHO

Trad. Maria Dolors Ventós
Proa
Col·l. "Clàssics moderns"
Barcelona, 1997
232 pp

1.600 ptes.

Pilar i el seu company es van conèixer de petits, i onze anys després es retroben units per seguir els seus somnis. Un altre llibre intimista de Coelho que se situa entre la novel·la d'amor i el viatge iniciàtic.

NARRATIVA

LA MIRADA DEL TAFUR
FERRAN TORRENT

Columna
(també editat a Bromera)
Barcelona, 1997
200 pp.

1.750 ptes.

L'escriptor ens proposa una nova mirada a València situant-la al començament dels 70. És la història d'un jugador italià de pòquer que fa anys va explicar a l'autor les seues experiències.

EL SOMNI D'UN CARTÒGRAF
JAMES COWAN

Empúries
Col·l. "Narrativa", 65
Barcelona, 1997
163 pp

1.900 ptes.

És la història de fra Mauro, un monjo venecià del segle XVI que vol realitzar la gran obra de la seva vida: un mapa del món perfecte i definitiu que reflecteixi la plenitud de la Creació.

ELS JARDINS DE LLUM
AMIN MAALOUF

Trad. Montserrat Planes
Proa
Col·l. "A tot vent", 358
Barcelona, 1997
304 pp.

2.950 ptes

És una novel·la sobre el Pròxim Orient protagonitzada per Maní, metge, pintor i profeta de Mesopotàmia que al s. III va proposar una nova visió humanista del món.

NARRATIVA

L'ENVIAT
JOSEP FRANCO

Premi Enric Valor de novel·la en valencià 1996
Bromera
Col·l. "L'eclèctica", 48
Alzira, 1997
270 pp

1.950 ptes.

Amb una història divertida en què es barregen els personatges de Déu, Satanàs o Voltaire, L'enviat *analitza les pretensions i les febleses dels humans amb una crítica àcida i mordaç.*

CAPSA: 5 LLIBRES
JOSEP PLA

Destino
Col·l. "Biblioteca any Pla"
Barcelona, 1997

5.900 ptes.

L'editorial Destino acaba de publicar les cinc obres principals de l'escriptor Josep Pla. La presentació: cinc llibres de butxaca agrupats en una mateixa capsa: ideal per regalar.

LA DONA DISCRETA
MARIA JAÉN

Eds. 62
Col·l. "El Balancí", 302
Barcelona, 1997
150 pp

1.500 ptes.

La dona discreta*és la història de la petita de dues germanes que viu encongida sota el caràcter arrabassador de la gran. Novel·la ben escrita i hàbilment estructurada.*

NARRATIVA

ELS INCONSOLABLES
KAZUO ISHIGURO

Eds 62
Col·l. "MOLU XX", 111
Barcelona, 1997
539 pp

3.500 ptes.

És la història del pianista Ryder, perdut en un hotel centreuropeu i cridat a fer un concert que no recorda haver-se compromès a fer. En aquesta situació la identitat del protagonista és posada a prova.

PELS CAMINS DEL TEMPS
ISABEL LEDO

Pròleg de Jesús Mestre
Edi-Liber
Barcelona, 1997
325 pp.

2.100 ptes.

Pels camins del temps *és una novel·la en què la vida sentimental i familiar de Guillem d'Auriag –un jove noble, membre del seguici de Jaume I–, ens introdueix en el món dels càtars.*

LORD JIM
JOSEPH CONRAD

Trad. d'Enric Roi
Proa
Col·l. "Clàssics moderns"
Barcelona, 1997
364 pp.

3.250 ptes.

Durant una tempesta, Jim avara l'únic bot existent. Quina raó ha pogut empènyer un heroi a cometre aquest acte d'egoisme. Lord Jim viurà des d'aleshores una turmentada lluita amb ell mateix.

NARRATIVA

NITS DE GLAÇ
JANINE MATILLON

Trad. Lluís Maria Todó
Límits
Andorra la Vella, 1997
203 pp.

2.300 ptes.

Aquesta és la primera gran novel·la que s'escriu sobre la guerra de Bòsnia. Una jove musulmana cau en mans dels conqueridors serbis. Allà anirà descobrint dolorosament la traïció d'Europa.

LA PRINCESA QUE CREIA EN CONTES DE FADES
MARCIA GRAD

Trad. Jordi Vidal Tubau
Laertes
Col·l. "L'arcà"
Barcelona, 1997
190 pp.

1.450 ptes.

Criada per uns reis estrictes, la princesa Victoria somia que serà rescatada per un príncep encantador. Victoria trobarà el príncep, però aquest no serà com ella es pensava.

MEMÒRIES
E. FARRERAS I J. GASPAR

La Campana
Barcelona, 1997
288 pp.

3.500 ptes.

Aquestes Memòries *són un gran document de primera mà sobre Picasso, Clavé, Miró, Llorens Artigas, Tàpies i tants d'altres artistes dels quals Joan Gaspar i Elvira Farreras han estat amics personals.*

VARIS

CONDICIÓ DE PARE
JOAN BARRIL

La Campana
Barcelona, 1997
216 pp.

1.800 ptes.

Joan Barril evoca en Condició de pare *cada un dels moments i situacions en què el pare ha d'enfrontar-se amb una realitat que li és absolutament nova i desconcertant.*

LA CUINA DE JOSEP PLA
JAUME FÀBREGA

La Magrana
Col·l. "Pèl i Ploma", 17
Barcelona, 1997
263 pp.

2.500 ptes.

Jaume Fàbrega analitza la relació que va tenir Josep Pla amb la cuina tradicional. Comenta així l'obra de l'escriptor empordanès El que hem menjat. *Ens ofereix també un receptari de la cuina empordanesa.*

TOT COMPROMÍS COMPORTA UN RISC
JORDI PUJOL

Eds. 62
Col·l. "Llibres a l'abast", 305
Barcelona, 1997
176 pp.

1.400 Ptes.

Aquest llibre és un recull de set conferències del president de la Generalitat de Catalunya, Jordi Pujol. Conferències que expliquen al públic català el paper que hauria de tenir Catalunya.

POESIA

D'EQUIVOCAR-SE AIXÍ
ENRIC CASASSAS

Empúries/Eds. 62
Col·l. "Poesia", 6
Barcelona, 1997
85 pp.

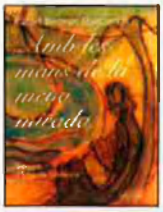

1.200 ptes.

Tractant temes tradicionals com poden ser l'amor, la por o el dolor, el poeta Enric Casassas s'introdueix dins una poètica i una simbologia innovadores i personals.

AMB LES MANS DE LA MEVA MIRADA
RAFAEL BERTRAN

Edi-Liber
Col·l: "Obres de Rafael Bertran", 14
Barcelona, 1997
92 pp.

1.300 ptes.

Aquest és un nou llibre de poemes de Rafael Bertran il·lustrat pels dibuixos d'Elisenda Capdevila, membre d'honor de la Unió de Pintors Russos de Sant Petesburg. Edició molt acurada.

LA MAR
JOSEP BALLESTER

Premi poesia
V. A. Estellés dels
Premis Octubre
Tres i Quatre
Col·l. "Poesia", 90
València, 1997
64 pp.

950 ptes.

A La mar *el poeta descriu la història d'un perdedor que s'enfronta amb les dificultats d'un món cada vegada més inhòspit. Josep Ballester ens mostra així una visió escèptica del món.*

ASSAIG

AUTORETRAT DE MOZART
PERE-ALBERT BALCELLS

La Campana, 126
Barcelona, 1997
310 pp.

3.200 ptes.

Pere-Albert Balcells explica què sabem sobre el caràcter de Mozart basant-se en la seva correspondència: una documentació excepcional que per primera vegada és traduïda al català.

EL LLIBRE DE LA LLENGUA CATALANA
JORDI BADIA I ALTRES

Castellnou ed.
Barcelona, 1997
933 pp.

6.800 ptes.

De dubtes sobre la llengua, n'hi ha de moltes menes. Alguns, com els ortogràfics i morfològics, són fàcils de resoldre amb un diccionari. Aquest manual ja conté un diccionari de dubtes i incorreccions.

PLA, FICCIÓ AUTOBIOGRÀFICA I VERITAT LITERÀRIA
XAVIER PLA

Quaderns Crema
Col·l. "Assaig", 19
Barcelona, 1997
527 pp.

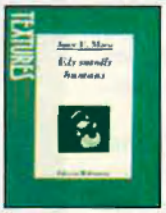
3.500 ptes.

Aquest llibre es proposa descriure les tècniques literàries en les obres de Josep Pla incidint sobretot en el seu registre autobiogràfic. Un estil que no deixa clara la identitat del protagonista.

ASSAIG

ELS SOROLLS HUMANS
JOAN F. MIRA

Bromera
Col·l. "Textures", 3
Alzira, 1997
190 pp.

1.950 ptes.

Amb Els sorolls humans *ens trobem davant d'uns curts assaigs de tema canviant que presenten petits tractats irònics resultat de l'experiència de viure quan es converteix en bona literatura.*

L'ENTUSIASME REFLEXIU
VICENÇ LLORCA

La Magrana
Col·l. "Cotlliure", 26
Barcelona, 1997
105 pp.

1.500 ptes.

Amb els assajos de L'entusiasme reflexiu *el poeta Vicenç Llorca analitza l'estètica literària, el sentit i la metàfora a la fi de segle, tot convidant-nos a dialogar sobre el seu cas concret.*

DONES I LLENGUATGE
RICARD MORANT I ALTRES

Premi Ferrer
Pastor, 1996
Denes 10
Col·l. "Investigació
Francesc Ferrer
Pastor", 3
València, 1997
134 pp.

1.800 ptes.

R. Morant, M. Penarroya i J. Tornal, professors de la Universitat de València, analitzen la "mirada masculina" de les dones des dels angles de la lingüística, la sociolingüística i l'antropologia.

TEATRE

'Ballant, Ballant' arriba a cent representacions

La companyia de teatre El Micalet arriba el dissabte dia 19 a complir el centenar de representacions del musical *Ballant, ballant*. En una ciutat com València on les obres passen amb la celeritat d'un estel fugaç, arribar a aquesta quantitat de representacions és tota una fita. Per celebrar-ho, la companyia convida aquest dia la premsa valenciana a compartir la seua alegria. *Ballant, ballant* duu en cartell quatre mesos i l'han vista 15.000 espectadors. Això afavoreix la idea amb què va nàixer la companyia: crear un grup escènic vinculat a una sala concreta (el teatre El Micalet) amb vocació de donar continuïtat a les obres que es representen. Aquest espectacle narra en clau musical la història de València al llarg del segle XX tot reflectint el blasquisme, la proclamació de la república, l'alçament franquista, l'adveniment de la socialdemocràcia o el regnat neoliberal del PP. Concha Piquer, Glen Miller, la nova cançó o el *bakalao* formen part de la banda sonora de l'obra i de la vida que aquesta retrata.

ARXIU

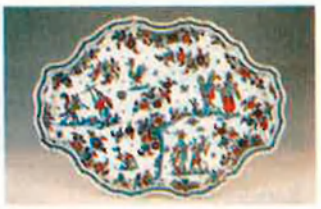

Una instantània de 'Ballant, ballant'.

Ballant, ballant té el seu referent en la pel·lícula *Le ball*, del realitzador italià Ettore Scola, on es conta l'evolució de París enmig de la segona guerra mundial.

Segons el director de la companyia, Joan Peris, "la complicació en aquest espectacle ha estat fer ballar un grup d'actors que abans no ho havia fet mai damunt un escenari." Efectivament, els quinze actors de l'obra, que interpreten cent cinquanta personatges, havien estat fins ara allunyats del ball. "Ha estat la coreografia d'Amparo Fernández la que ha aconseguit que el ritme corporal expresse allò que la paraula no diu –afirma Ximo Solano, un dels intèrprets del muntatge i co-fundador de la companyia–. L'èxit d'una història com *Ballant, ballant* està en la continuïtat de l'exhibició i en la proximitat del referent." L'obra seguirà en cartell fins a final de maig, per anar-se'n després de gira per tot arreu del País Valencià. **J. M. O.**

ARXIU

El Museu de Ceràmica de l'Alcora renova constantment la seva col·lecció. Per donar a conèixer aquestes novetats, fins el 18 de maig es pot visitar l'exposició "Noves adquisicions i restauracions".

'Maria: imatgeria medieval ribagorçana' és una mostra de talles marianes romàniques i gòtiques, que es va poder veure per primer cop a Pont de Suert, i que ara s'exposa a l'Institut d'Estudis Ilerdencs fins el 5 de maig.

La joieria de Lucia Davanzo i Maria Rosa Franzin és molt diferent: la primera crea estructures geomètriques i tridimensionals amb fils d'or i plata, mentre que la segona dóna pinzellades de colors a les peces. Totes dues exposen a la Galeria Magari de Barcelona a partir de dijous.

EXPOSICIONS

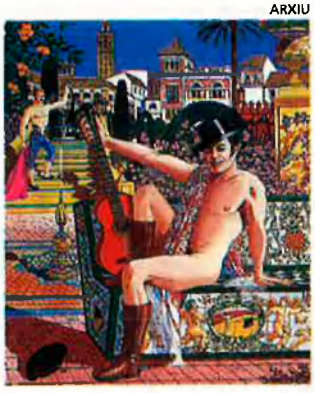
Nazario exposa per primer cop a Barcelona

Nazario és un artista instal·lat a la plaça Reial, al cor de Barcelona. Tot i així mai fins ara no havia exposat a la ciutat. L'oportunitat ha arribat per fi, i la seva obra es pot visitar fins el 10 de maig a la galeria Ferran Cano.

Conegut fins ara com a dibuixant de còmics, Nazario va decidir un dia –no fa gaire– de fer el salt a la pintura. Ell explica que tot va començar l'any 1990, amb la historieta "Helena", de vuit pàgines, sobre una dona que volia abandonar el seu amant i no sabia com dir-li-ho. Segons Nazario, "el tractament de les vinyetes, algunes a tota pàgina, els detalls intimistes, el retrat de la plaça Reial, sempre present a través del balcó, em van influir a l'hora de posar-me a pintar per muntar una exposició". Després va arribar "Turandot", un treball de cinquanta pàgines enmarcades com un sol quadre enorme.

A l'exposició que s'acaba d'inaugurar hi ha aquests dos treballs i, a més, una mostra de portades de discos, cartells de teatre i una selecció de les obres més representatives de cada exposició que ha fet –fins ara, Madrid, París i Palma–. A més, s'hi poden veure tres aquarel·les recents de gran format. **A. R.**

ARXIU

"Tarde de corrida en los jardines de Murillo".

EXPOSICIONS

La cultura del disseny es dóna cita a Barcelona

Dilluns s'inaugura oficialment la biennal Primavera del Disseny, organitzada per la Generalitat de Catalunya i l'Ajuntament de Barcelona. Serà la quarta vegada que Barcelona concentra durant unes setmanes exposicions, debats, presentacions, propostes i activitats de tota mena relacionades amb l'anomenada 'cultura del disseny'.

Dilluns, dia 14, aula I del Centre de Cultura Contemporània de Barcelona. Ruth Dickie i Tarrie Alexis presenten la seva ponència sobre "Art i disseny, participació i subsistència a les grans ciutats". És el tret de sortida del primer Fòrum Internacional Barcelona, el plat fort i la novetat més important de la Primavera del Disseny que comença aquesta setmana i que durarà fins a mitjan juny.

Què és exactament el disseny? La Torre Calatrava? Una butaca extravagant? És la feina d'un artista o es troba en qualsevol objecte? Seria difícil arribar a un acord. Per això, la Primavera del Disseny no es restringeix a una definició única i parla de "cultura del disseny".

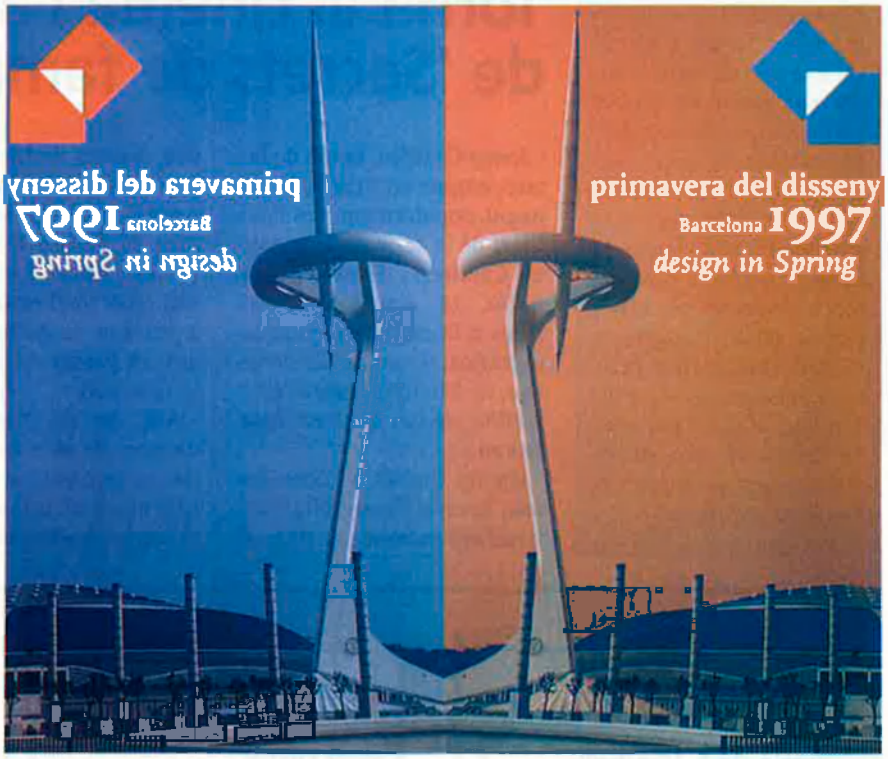
La Primavera és, en paraules de l'organització, una "plataforma d'activitats oberta, centrada a Barcelona i a la seva àrea d'influència amb una àmplia difusió nacional, estatal i internacional, que acull el màxim nombre d'activitats al voltant del disseny i la seva cultura". Se celebra cada dos anys, promoguda per la Generalitat de Catalunya i per l'Ajuntament de Barcelona. La d'enguany és la quarta edició, i se centra en el lema "Disseny: motor de canvi".

Tot i així, les activitats programades segueixen concepcions molt diferents del disseny i compleixen l'objectiu de la Primavera de "promoure un debat tan ric com sigui possible i propiciar la trobada d'actituds, propostes i maneres de fer diverses, per enriquir una de les activitats econòmiques i artístiques més implicada de la cultura contemporània". No hi ha cap altra connexió entre les diverses activitats –exposicions, xerrades, debats, presentacions...– que la simple confluència en un temps, del 14 d'abril a mitjan juny, i un lloc: Barcelona.

El Fòrum. La trobada de professionals del disseny per intercanviar idees, aportar experiències i discutir les noves tendències i problemes és un dels objectius de la Primavera. I per facilitar aquest debat i aquest intercanvi s'ha organitzat el primer Fòrum Internacional Barcelona, que es farà durant tota aquesta setmana. Fins dissabte, es reuniran a les aules del CCCB i del CERC els representants de les principals escoles que treballen a Europa, es discutiran des dels temes més pràctics als més filosòfics i, de segur, s'establiran intercanvis fructífers entre especialistes dels diferents països.

Una altra àrea important de la Primavera del Disseny és la colla d'exposicions que s'inauguren aquests dies. Es pot destacar la mostra *Vanity Case. L'obra de Philippe Starck*, que es pot visitar al Centre d'Art Santa Mònica (més informació a la pàgina 60); també la que es titula *Disseny + Qualitat = Consum*, a l'Illa Diagonal; *Objectes convenients o conveniències* al Palau Marc, o la titulada *Mecanització de la casa. Una història de l'electrodomèstic*, al Museu d'Arts Decoratives.

ARXIU

Hi ha més d'un centenar d'actes programats. I no tots en aules o galeries d'art. També els comerços més innovadors seran protagonistes de la Primavera gràcies a l'Itinerari per les Botigues de Disseny, com a difusores de productes i de les noves tendències. **A. R.**

NOVETATS

Els Pets
Bondia
(DiscMedi-Blau)

Feia temps que no teníem teca nova dels Pets. El disc anterior, *Vine a la festa,* va ser un directe, amb només dos temes nous, i de *Brut Natural*, ja fa tres anys. Amb *Bondia*, els Pets s'han despertat de la festa i han mirat el rellotge: un dia nou al davant. S'han ficat a la pell de veïns i veïnes per parlar de glòries i misèries quotidianes, sense eslògans ni grans titulars. En el primer tema desitgen un "Bon dia" amb alegria de reminiscències *britpop*, i a partir d'aquest moment passen per històries de penes i alegries a ritme de rock, rumba, balades i músiques *dance*. Fins a acabar, al dotzè tall, amb un "Bona nit" que, no podia pas ser altrament, és una cançó de bressol.

MUSICA

Moustaki protagonitza la II Setmana Poètica

De dilluns a diumenge, a l'Ateneu Popular Nou Barris de Barcelona es farà la Segona Setmana Poètica. Per començar a entrar a Sant Jordi hi faran recitals, concerts, teatre i cinema al voltant de la poesia. I com a protagonista destacat d'aquest cicle hi ha els tres concerts (*unplugged*, segons l'organització) del cantant Georges Moustaki.

Moustaki actuarà a l'Ateneu del carrer de Portlligat dimarts, dimecres i dijous a partir de les nou del vespre.

Moustaki va néixer el 1934 a Alexandria, però des del seu primer viatge a París, als disset anys, s'hi va sentir vinculat –a la ciutat i a la seva cultura–. Més tard, s'hi va establir i va entrar en contacte amb autèntics mites de la cançó: Jacques Brel o Édith Piaf. Avui Moustaki també és un clàssic, amb cançons com "Le métèque", "Mon jardin" o "Disset ans". L'any passat participà en l'homenatge a Ovidi Montllor, a València. **A. R.**

ARXIU / RAFA GIL

Georges Moustaki va actuar fa un any a València.

CINEMA

Torna al cinema l'avi de 'Secrets de família'

Josep Castillo, home de teatre, empresari i cantant, conegut popularment per l'avi Siset de la sèrie de Televisió de Catalunya *Secrets de família*, té actualment dos films a la cartellera cinematogràfica, *Secretos del corazón*, de Montxo Armendáriz, i *Nino nadie*, de José Luis Borau.

Un fet insòlit, si considerem la seva filmografia relativament escassa, de tot just una desena de títols. L'última vegada que va fer cinema fou l'any 93, sota les ordres de Ricard Reguant, en un film titulat *Escrit als estels*, que finalment no es va exhibir a la pantalla gran, ans va passar directament a la televisió.

Ara, en els "cent últims metres" de la seva llarga vida –en paraules seves–, Castillo assegura que es troba en el seu millor moment. A més de les dues pel·lícules espanyoles en què ha treballat darrerament, també ha participat en una sèrie de Televisió Espanyola, *La virtud del asesino*. **I. A.**

ARXIU

Josep Castillo interpreta un filòsof de carrer a 'Niño nadie'.

Els viatges de Marco Polo

Versió de S. Vendrell i F. Capellino

Un viatge fascinant, on descobrirem les meravelles d'un continent immens com si fórem autèntics viatgers del segle XIII.

Bromera
"Els Nostres Autors", 33

Babels i Babilònies

Joan Fuster

L'agudesa típica de Joan Fuster passa revista als temes més actuals: la violència, la tolerància, la revolució sexual, l'inconformisme, la moral, les modes... Una bona forma de commemorar l'Any Fuster.

Bromera
"Biblioteca Joan Fuster", 7

La plaça del Diamant

Mercè Rodoreda

Una de les novel·les més decisives de la literatura europea del segle XX, ara amb un extens estudi introductori molt útil i rigorós.

Bromera
"Els Nostres Autors", 35

Boukari podrà alimentar els seus fills

Quan sigui gran, la vida dels seus fills serà molt diferent de la seva. Perquè junts treballem pel seu futur i pel de milers de persones com ell. Afortunadament per a moltes famílies del Tercer Món, més de 90.000 col·laboradors d'INTERMÓN fan possible 263 programes de desenvolupament i emergència al Tercer Món.

Amb el teu ajut, continuarem treballant pel seu futur.

Ho tenim molt clar.

Vull col·laborar amb el futur del Tercer Món

Retalla i envia aquesta butlleta a: INTERMÓN, Roger de Lluria, 15 - 08010 Barcelona

Recorda que podràs desgravar el 20% d'aquesta aportació en la teva declaració de la renda

9649-09

Per favor, indica'ns la teva aportació:

☐ _____ ptes ☐ 10.000 ptes

☐ 5.000 ptes. ☐ 20.000 ptes

☐ **Periodicitat, com a soci col·laborador:**

☐ Mensual ☐ Trimestral ☐ Anual

☐ **Aportació única**

Nom i cognoms _____

Adreça _____

CP _____ Població _____

Telefon _____

FORMA DE PAGAMENT

☐ **Adjunto un xec a nom d'INTERMÓN**

☐ **Amb càrrec a la meva targeta**

☐ VISA ☐ Una altra (indica'n l'empresa) _____

Núm. targeta ☐☐☐☐ ☐☐☐☐ ☐☐☐☐ ☐☐☐☐

Data de caducitat ____/____

☐ **Domiciliació bancària**

Titular compte _____

Banc/Caixa _____

Adreça oficina _____

CP _____ Població _____

Codi compte client (CCC) ☐ Compte ☐ Llibreta

Entitat ☐☐☐☐ Oficina ☐☐☐☐ Control ☐☐ Núm. compte ☐☐☐☐☐☐

Signatura

intermón
FUNDACIÓ PER AL TERCER MÓN

BARCELONA - Tel. (93) 482 07 00 • **MADRID** - Tel. (91) 548 04 58 • **VALÈNCIA** - Tel. (96) 352 41 93 • **ALACANT** - Tel. (96) 521 68 23 • **LA CORUNYA** - Tel. (981) 13 54 44
MÚRCIA - Tel. (968) 21 74 43 • **PALMA DE MALLORCA** - Tel. (971) 72 19 18 • **VITÒRIA-GASTEIZ** - Tel. (945) 27 87 26 • **SARAGOSSA** - Tel. (976) 23 67 45

PLOU I FA SOL

Toni Mestres

Confort ambiental

El confort meteorològic no depèn només de la temperatura, també depèn de la humitat ambiental i del vent. Fisiològicament parlant, ens trobem en una zona de confort ambiental si les condicions de temperatura, humitat i vent fan que el nostre organisme es trobi en un estat d'activitat mínima.

Hi ha índexs i diagrames que expressen el confort d'un lloc segons la temperatura i la humitat relativa que hi fa. Per exemple, el diagrama de Terjung determina 6 menes de confort: de molt fred a extremadament calorós. Això surt de combinar temperatures que van dels 2 graus positius als 40, amb tot el ventall d'humitat relativa possible. Per una mateixa temperatura, segons el grau d'humitat el confort pot ser totalment diferent.

ARXIU / RAFA GIL

Així, per exemple, a 20 graus l'ambient és fred amb humitats inferiors al 50%, però per sobre ens trobem en situació de confortabilitat. A 25 graus som al centre de la zona de confort, però si la humitat relativa supera el 60% l'ambient és càlid. Amb 30 graus som a la zona càlida, però per sobre del 60% d'humitat la calor esdevé sufocant. Aquesta situació sovinteja a l'agost a bona part de la costa dels Països Catalans. En canvi a les terres de l'interior, on la humitat és molt baixa, els 30 o 35 graus se suporten molt millor. A les zones entre el tròpic i l'equador, on les màximes fàcilment arriben als 40 graus, la calor és extremada amb humitats superiors al 30%.

Però si, a tot això, ara hi afegim el vent, els diagrames o índexs de confort es compliquen molt. En general i per sota els 30 graus, a igualtat de condicions de temperatura i humitat, com més fort és el vent més davalla la zona de confort. De manera que podem passar d'un confort ambiental calorós o sufocant a un de fresc o molt fresc.

Això fa veure que les expressions "temperatures fredes"/"temperatures càlides", emprades per alguns mitjans de comunicació, són força incorrectes. Les temperatures només són altes o baixes; una altra cosa és que l'ambient sigui càlid o fred. Per a saber-ho cal ponderar la humitat ambiental i sobretot el vent que bufa.

Una nova forma de vendre moda

ARXIU

Les botigues de moda ofereixen cada vegada més les peces que dictatorialment imposa el disseny a preus poc assequibles. Però des de fa un temps, la competència ataca des del camp que fins ara dominaven: les firmes. És el cas de les anomenades *show rooms*, establiments com Donna-Uomo de València que venen disseny de marques europees d'alt nivell que es troben en estoc en el punt de venda original. Habitualment, les *show rooms* funcionen amb publicitat limitada i fomentada en el boca a boca, que donen opció a una clientela que persegueix l'exclusivitat a preus raonables. A Londres arrasa aquest sistema i ací, cada vegada hi ha més dissenyadors que disposen de *show rooms* delegats per donar eixida a la roba d'altres temporades.

IDEES

'Plaisatges', la mirada de Josep Pla

Com deia Josep Pla, la curiositat és la sal de la vida, i només cal ser un xic curiós per a interessar-se per una iniciativa com aquesta: un videocasset de quaranta-cinc minuts que recull una cinquantena d'evocacions i descripcions sobre els paisatges humans que Josep Pla va descriure al llarg de la seva dilatada vida, tot viatjant pel nostre país.

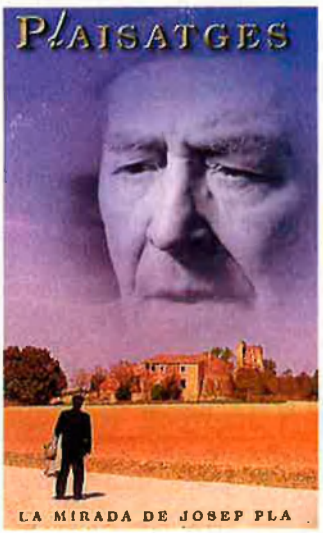
Plaisatges conté imatges de més de tres-centes localitzacions actuals i de l'època en què va viure l'escriptor empordanès, des de Palafrugell a la Vall d'Aran i des del Delta de l'Ebre a Cotlliure.

Els textos planians són interpretats per l'actor i director teatral del Talleret de Salt, Xicu Masó.

En aquest any en què se celebra el primer centenari del naixement de Josep Pla, la productora empordanesa Video Play Serveis ha editat aquest vídeo per recórrer el país i la literatura d'en Pla, com diria ell amb una "còsmica serenitat".

El vídeo es podrà adquirir a les llibreries o bé demanant-lo a Vídeo Play, telèfon (972) 64 21 12.

El paisatge convida a ferhi un tomb. **S. M.**

Homenatges literaris a Eivissa i València

ARXIU / RAFA GIL

Enric Valor és el protagonista aquesta setmana de la programació de la Fundació Bancaixa a València. Dilluns, dia 14, s'inaugura l'exposició *Les rondalles d'Enric Valor: un tresor de paraules i de fidelitats*. I com a activitats complementàries, s'hi pronunciaran tres conferències.

El mateix dia de la inauguració, a la sala Sorolla, hi ha previst que l'escriptor i investigador espanyol Antonio Rodríguez Almodóvar parli de "Los arquetipos en el cuento". Dimarts, a la mateixa sala i a partir de dos quarts de vuit del vespre, Caterina Valriu, de la Universitat de Mallorca, pronunciarà la conferència "Les Rondalles: un gènere universal. Les rondalles arrelades al territori". I dijous, l'escriptora Rosa Serrano dissertarà sobre "La rondallística valenciana: Enric Valor, un rondallaire excepcional".

Josep Pla també és objecte d'homenatges aquesta setmana. A més de la sortida del vídeo *Plaisatges* (vegeu pàgina anterior), Eivissa recorda l'escriptor amb una exposició que s'inaugura dilluns.

En aquest cas, es tracta d'una exposició "bibliogràfica", un recull de tot el fons de Josep Pla que hi ha a la Biblioteca d'Eivissa. Es divideix en apartats segons gèneres (prosa, narrativa, periodisme) i també segons temes (Catalunya, les Illes, la gastronomia...). Serà visitable fins el dia 30 d'abril, a la Biblioteca Municipal.

HISTÒRIES NATURALS

Martí Domínguez

La paradoxa de D'Ors

"El foraster pintor em diu: 'I vostè, per què no les escriu en castellà, les seves obres? Això li procuraria milers més de lectors'. Jo li responc: 'I vostè, per què no fa targetes postals dels seus quadres. Això li procuraria milers més de contempladors'". La resposta crispada a la pregunta impertinent és de Xènius al *Glossari* del 1915. I qui ho diria, uns anys més endavant, D'Ors deixarà d'escriure en català i farà la seua obra en espanyol i en francès, en una de les evolucions més paradoxals de la nostra cultura. Entre les obres del seu període espanyolista figura *Lo Barroco*, on dedica un capítol al naturalista Blumenbach, un dels estudiosos de l'ornitorinc. I per què? Doncs perquè a "Don Eugenio" li era simpàtic aquest animal, "*la extraña criatura, que lleva su atrevimiento hasta burlarse de la rigidez de las clasificaciones*". I tan estranya criatura! L'ornitorinc, amb el seu bec d'ànec, pon ous i en canvi té glàndules mamàries, per la qual cosa no pot ser ni un ocell ni tampoc un mamífer. Linné, en el moment de fer la classificació dels vertebrats, va proscriure aquell ésser d'anatomia tan dubtosa a un requadre a peu de pàgina, amb una sola paraula informativa: "paradoxa".

Paradoxa! Com escriu Enric Jardí a la sucosa biografia de D'Ors, Xènius de seguida se sentia identificat amb els seus mites literaris i passava de creure's Erasme a veure's personificat en Goethe. Se sentiria en algun moment de desànim ornitorinc? Dispenseu la meua gosadia, però no veuria en aquella "paradoxa" de la història natural, un poc la seua pròpia paradoxa humana? Blumenbach va divulgar que l'ornitorinc era un monotrema, és a dir, un dels ancestres dels mamífers. "*Descubrió* –escriu D'Ors– *que la extravagancia no era aquí un verdadero libertinaje, sino una gravitación hacia un centro diferente. Gran error el de considerar frívolamente a quien no atrae el imán que nos atrae a nosotros. Gran impiedad poner fuera de la ley a quien obedece a una ley distinta a la nuestra*". No hi ha dubte, amics, Eugeni d'Ornitorinc.

la WEB

Art Crimes-The World Wide Wall

Internet permet d'admirar com a art allò que, vist des del món físic, molts consideren senyal d'incultura. *The World Wide Wall* és un enfilall de pàgines dedicades als *graffitis*. Ha rebut un gavadal de distincions i el cercador Yahoo en diu que són unes pàgines *cool!*

En aquesta paret virtual, hom hi pot trobar tot de dades sobre l'art de pintar amb aerosol; una guia d'artistes; un calendari d'activitats; connexió amb pàgines de *graffitis* i un extens arxiu de fotografies de tot el món, classificades per estats i després per ciutats. El nostre país hi és representat amb mostres tretes de les ciutats d'Alacant i d'Elx.

http://www.graffiti

PASSATEMPS

Dos per un

Mots encreuats a dos Temps

Instruccions d'ús

Per resoldre aquests dos mots encreuats en una sola graella haureu de fer servir llapis o dos exemplars d'EL TEMPS. Les dues solucions són diferents. Només comparteixen els quadres negres. Sort.

Deu minuts amb l'Anna Maria Genís

Horitzontals: 1. Substància que omple de color. Color que omple d'esperança. **2.** Consonant de mena. Col·loca. Una del dret, dues del revés. **3.** Mineral, pare del òpal o de l'àgata. Insignificants. **4.** Exhaureixen el fàrmac. Donava cops de cap. Aquesta el comença, el fàrmac. **5.** Mesuren les paraules, síl·laba a síl·laba. Debilita. **6.** Entra en acció. Orsi. Divisa nipona. **7.** Protuberància. Apresos mentre la mare ens anava donant el pit. **8.** Denunciàvem a crits que, en realitat, erem prínceps víctimes d'un encanteri. Tradició britànica a mitja tarda. **9.** Cabeça farcida de dents picants. Clònica de la mateixa mena. Decadència astral. **10.** Aixafa i copeja. Vies d'accés al recte. **11.** Al final del carrer. Inflin el preu de venda. Llevant. **12.** Sang de la sang de ton germà. Planta molt espinosa.

Verticals: 1. Faran que s'inclini la balança. L'última paraula dels parroquians. **2.** Origen. Guarniré la foto acadèmica. **3.** Paisà de l'Asterix. Que expressen les maneres. Dues per barba. **4.** Triplicada per mimetisme. Repetiu. El ressò més contestatari. **5.** Seients que canvien de cul per votació popular. Apassionadament convençut que l'amor és cec. **6.** Coves els ous. Produir efluvis. **7.** Limiten la totalitat. Donava un bon cop de falç. Quin fàstic! **8.** Expressa la conformitat general. Cap civil i militar a Istanbul. **9.** Moviment de balanceig. Que conté amoni. **10.** Cap d'escarola. Lligat a una muller. Imita els ocells amb el violoncel de pau Casals. **11.** Si abandona el tauler, el joc s'acaba. Casta i pura. Canvi de sentit. **12.** Desmunten. Camins sinuosos.

Mitja horeta amb en Màrius Serra

Horitzontals: 1. Crustaci que viu a les escletxes de les roques de les costes mediterrànies. Contenidor de la lluna en somnis. **2.** Símbol blau-grana. Aquesta mai no tira pel dret. Invers prosaic. **3.** La seva feina és fer-ho anar tot avall. La fa l'anxeneta al capdamunt del castell i la balladora en plena festa. **4.** Ermites gens llegendàries. Aquestes es poden tirar endavant. Onomatopeia de motor. **5.** Volada. Relatiu a l'importantíssim vas sanguini que, segons com, agitarà la troica. **6.** Ell ha perdut la bessonada. Escabrosos i esquerps. S'estima la dida. **7.** Contenidor de literatura epistolar. Sal disòdica que canvia el cap de la cosina. **8.** Destrossar. Precedeix una C a les càmeres que filmen el fabulós espectacle esportiu que esdevé quan precedeix una A. **9.** Estrany palíndrom. Segons quines tretze. Ucraïnès. **10.** S'ajusti. Quan és nova sona bé. **11.** Dies sense cap ni peus. Tumor format per teixit nerviós o ganglionar. Creu. **12.** Dirigeixen. Segrestes totes les noies que es diuen Sabina.

Verticals: 1. Quan t'hi enviaven castigat aprenies a remar si us plau per força. Doll. **2.** Garrepa com ella sola. El gran Mozart mai no hauria pogut ser ateu. **3.** El gatet que acompanya en Max en el seu deambular pel món de la música disco. Entaforarà. Iode. **4.** Matrícula comtal. Acostumat. La part alta del pneumàtic. **5.** La música que ens recorda els sons més antics de la humanitat. Piquen la pilota amb gran alegria. **6.** Completa. Ajunteu. **7.** Armadura verda. Va pel món papant mosques. Doble obstacle a la francofonia. **8.** És més curta que una cua de pansa. La serp més invocada a les noces andaluses. **9.** Fer falta. Entra sobtadament (i ben segur que trenca alguna cosa). **10.** Ens cal per respirar. Hi són, ja t'ho pots ben creure. De segona mà. **11.** El membre viril masculí cada cop s'acosta més als ordinadors. Viuen per atraure. Ell ha perdut la bessonada. **12.** Corba l'esquena. Benaventurats els feliços perquè la seva devoció només tindrà els límits que assenyalin les ordenances per accedir a la santedat.

SOLUCIONS:

DEU MINUTS AMB L'ANNA MARIA GENÍS
Horitzontals: 1. Pigment. Verd. 2. Ena. Situa. EE. 3. Silice. Nimis. 4. Ac. Tossava. F. 5. Rimen. Enerva. 6. Anse. Ocas. 10. Masega. Anals. 11. Er. Caregin. E. Ena. 12. Nebot. Cactus.
Verticals: 1. Digment. Verd. 2. Ena. Situa. EE. 3. Silice. Nimis. 4. Ac. Tossava. F. 5. Rimen. Enerva. 6. Anse. Ocas. 10. Masega. Anals. 11. Er. Caregin. E. Ena. 12. Nebot. Cactus.

MITJA HORETA AMB EN MÀRIUS SERRA
Horitzontals: 1. Gambeta. Cove. 2. Avi. Torta In. 3. Lasanc. Aleia. 4. Er. Viables. R. 5. Rafec. Adrtic. 6. E Isards. Alma. 7. Saca. Eosina. 8. Matxucar. NB. 9. Rar. Una. Rute. 10. Adapti.. Bossa. 11. Ie. Neuroma. T. 12. Guiem. Rapies.
Verticals: 1. Quiem. Rapies. 2. Origen. Guarniré. 3. Asterix. Que. 4. Triplicada. Repetiu. 5. Seients. Canvien. 6. Coves. Produir. 7. Limiten. Donava. 8. Expressa. Cap. 9. Moviment. Conté. 10. Cap. Lligat. Imita. 11. Si. Casta. Canvi. 12. Desmunten. Camins.

AGENDA

MARATA
Dijous, 17
Conferència del bisbe de Solsona, Antoni Deig: "...de com és un bisbe de pagès. Inquietuds i esperances". Al Centre Cultural, a les 21.30 h.

GIRONA
Dijous, 17
Concert del cantautor Pedro Guerra. Al Teatre Municipal, a les 22 h.

IGUALADA
Dissabte, 19
Concert i ball de música folk a càrrec de Slàinte, dins la primavera de música popular i tradicional. A l'Ateneu, a les 23 h.

REUS
Dissabte, 19
Ballada de sardanes amb la Cobla Reus. S'estrenarà la peça "Mas tretze-emes", de Tomàs Gil Membrado. A la Plaça de Prim, a les 18.30 h.

LA SÉNIA
Fins el 27 d'abril
XV Jornades de l'Esport. Campionats de futbol, pesca, taekwondo, escacs, tir al plat i altres. Els caps de setmana.

BORRIANA
Des del 5 d'abril
Exposició de pintures de Pepe Forner: "Antològica 1973-1997". Al centre municipal de cultura La Mercè.

ALGINET
Diumenge, 20
Gegants i cabuts amb els xirimiters de Castelló de la Ribera. Començarà al final del carrer Major, a les 10.30 h.

BONREPÒS I MIRAMBELL
Dies 19 i 20 d'abril
Festival Coral de Bonrepòs i Mirambell. Dissabte, a les 22 h, trobada de corals juvenils, i diumenge de corals infantils. A l'església parroquial.

EIVISSA
Divendres, 18
Foc i Fum escenificarà *Conterelles a la llum de la nit* de Iolanda Bonet. A la biblioteca municipal, a les 18 h.

CALLOSA DE SEGURA
Dilluns, 14
Inauguració de l'exposició col·lectiva de dibuix, pintura i escultura a la Casa de Cultura. Fins diumenge, dia 20.

OLIVA
Divendres, 18
I Jornades internacionals d'història dels Centelles i el Comtat d'Oliva. A la sala d'actes de l'I. B. Gregori Mayans, fins diumenge.

LONDRES
Fins el 19 d'abril
Then again, espectacle compost per números de comèdies de la postguerra amb producció actual de Harold Pinter i altres. Al Lyric Theatre.

XANGAI
Dijous, 17
Fira Dessous China, de moda de llenceria, corseteria i vestits de bany. Hi participaran algunes empreses tèxtils del país. Fins dissabte.

INTERNACIONAL

Envieu les convocatòries quinze dies abans al fax 93-323 35 41.

EL TEMPS QUE CORRE PER **JOAN F. MIRA**

Les armes i les llengües

"Una llengua amb sobirania és aquella que té presència militar, o siga la que pot usar un oficial regular per donar les ordres habituals, mitja volta, dreta, esquerra, presenteu armes, marx, i coses d'aquest estil."

No estic molt segur si a les llengües se'ls poden aplicar conceptes polítics com ara sobirania, autonomia, federalisme i coses així. Supose que sí, encara que la teoria no deu ser molt correcta. Per exemple: quan es pot parlar de la sobirania d'un idioma en el seu territori, siga o no siga aquest un territori sobirà? Si imaginem la pregunta, podem imaginar la resposta. Transferim el camp habitual d'aplicacions dels conceptes, i ja està fet: una llengua té sobirania quan té un exèrcit regular. Si pot ser, amb bandera, música militar i algun himne per animar les festes. Si no pot ser, almenys que siga efectivament regular i oficial, no "exèrcits d'alliberament", guerrilles o altre personal d'indumentària confusa. Una llengua amb sobirania, doncs, és aquella que té presència militar, o siga la que pot usar un oficial regular per donar les ordres habituals, mitja volta, dreta, esquerra, presenteu armes, marx, i coses d'aquest estil. Encara que siga una mica de sobirania, compartida, només en algun regiment o batalló, en algun tros de territori, en alguna ocasió. Com ara quan, fa alguns anys, vaig assistir al canvi de la guàrdia davant de la ciutadella de Quebec (ciutadella, palau del governador o alguna cosa així, no recorde exactament). La guàrdia, com correspon a un domini de Sa Majestat Britànica, anava vestida igual que aquella que fa d'atracció turística davant del palau de Buckingham: pantaló negre, guerrera roja i enorme morrió de pell. Era una guàrdia perfectament colonial, si vostès volen, símbol d'una sobirania històrica i remota. Però els crits de comandament eren en francès, *demi-touir à droite, en avant*, etc., i feia una perfecta sensació d'incongruència.

Era incongruent justament per la simultaneïtat de dos ordres de preeminència: l'uniforme de la guàrdia, símbol d'una reina distant i la llengua de l'oficial, efecte de la llei que atorga al francès la presència eminent en el seu territori. Aproximadament com si la guàrdia de la Capitania General a Barcelona, València o Mallorca hagués de maniobrar públicament en català. Seria un espectacle reconfortant. Sobretot si, mentre esperem pacientment que s'acaben els exèrcits, també maniobraven i jugaven a la guerra en català a les casernes de Bétera o de la Seu d'Urgell. Em fa tot l'efecte que tal necessitat legal –que els militars treballen en la llengua pròpia del territori– no entrarà pròximament en cap estatut d'autonomia dels que gastem per ací. Com si fóra una cosa insòlita, impensable, més enllà de les possibilitats de tot bilingüisme imaginable. Com si fóra, justament, part de la substància de la sobirania de l'estat. I tanmateix no ho és: no ho és al Canadà, ni a Suïssa, ni al regne de Bèlgica, per posar alguns exemples civilitzats.

A Bèlgica i a Suïssa les unitats militars es reparteixen per idiomes, de manera que hi ha uns regiments o batallons de llengua neerlandesa i uns altres de llengua francesa, o uns en francès i uns altres en alemany, segons els casos, i això no desarma les forces armades. Fa poc, li vaig preguntar a un amic expert en la matèria: i com fa l'aviació d'un país com Suïssa, si els pilots no parlen el mateix idioma? Molt fàcil, va dir, *tots* els pilots han de parlar francès i alemany. I no passa res, ni les forces armades de Suïssa són cap broma: són, com sap tothom, les més potents, proporcionalment, i les més eficaces d'Europa. Es cert que els imperis multinacionals i multilingües han tingut sempre una sola llengua, la central i dominant, com a llengua de l'exèrcit, del mariscal de camp fins a l'últim caporal: era la mostra del poder i l'arma, pensaven, de cohesió i d'unitat. Perfecte: observen la cohesió, profunda i eterna, que ha tingut l'imperi àustro-hongarès gràcies a la llengua alemanya, i l'imperi rus gràcies a la llengua russa.

Ja sé que és parlar per parlar, però val la pena saber que les coses, en teoria, *haurien de ser* diferents de com són. Ja sé, també, que més valdria que no hi hagués casernes, ni generals, oficials, suboficials i tropa. Però mentre n'hi ha, a mi em donaria molt de gust passar per davant del convent dels dominicans de València, o per davant del palau de l'Almudaina, i que l'oficial de torn, a l'hora que toca, diguera "dreta, ar, esquerra, ar!" (o marx! o ja!, o com s'hagués de dir). Més gust encara em donaria que els militars ens tornaren als civils el palau de l'Almudaina i el convent dels dominicans de València. Però abans ens tornaran els edificis espoliats que ens tornaran la llengua.

ToTes les PUBLICACIONS

de ToTes les INSTITUCIONS

Ministeris
Comunitats autònomes
Diputacions
Ajuntaments
Altres administracions

Subscripcions i venda
de butlletins i diaris oficials (BOE, DOGC i BOP)
el mateix dia que es publiquen.

DEL LLIBRE DE PRESTIGI
AL TEXT MÉS ESPECIALITZAT

TOTES les publicacions
editades per aquestes institucions
les podeu trobar aquí.

llibreRIA DE LA DIPUTACIÓ

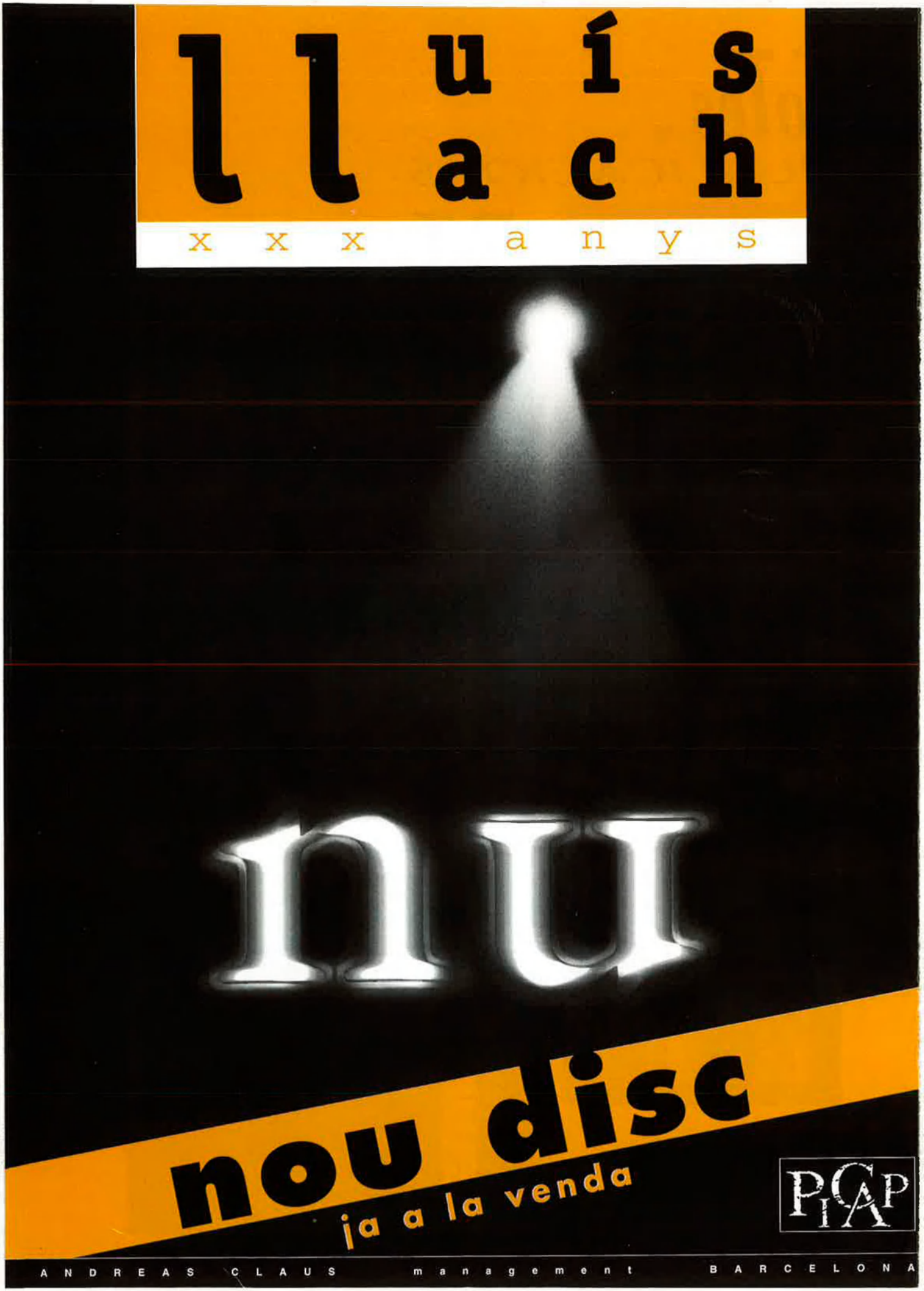
Londres, 57
08036 Barcelona
telèfon 402 25 00
fax 402 25 15

I d'E

Institut d'Edicions
Diputació de Barcelona

lluís llach

xxx anys

nu

nou disc

ja a la venda

PICAP

ANDREAS CLAUS management BARCELONA